2001-03

چوپانى

ياغاچ ميدال

مىللەتلەر نەشرىياتى

چوپانى

www.uyghurkitap.com

بۇ رومانــىمنى ئەخــمەتــجــان قاســمــى قاتارلىق ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابــى رەھبەرلــىرى ۋاپاتىنىڭ 50 يىللىق خاتىرىسىگە بېغىشلايمەن؛

بۇ رومانــــــمنى ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىدا قان كېچىپ جەڭ قىلىپ ، قىممەتلىك ھاياتىنى خەلقىنىڭ ھۆرلۈكــى ئۈچۈن تەقدىم قــىلغــان ئــىنقــىلابــى قۇربانــلارنىڭ بۈيۈك روھــغــا بېغىشلايمەن؛

بۇ رومانــىمنــى ماڭا ئەقىل ، ساغلام روھ ئاتا قــىلــغــان مەرھۇم ئانام چىنارخان ، دادام ئەھمەد مۇھەممەديار روھىغا بېغىشلايمەن!

ـ ئاپتور

1999 ـ يىل ئۆكتەبىر

ياغاچ مېدال

مۇندەرىجە

بىرىنچى قىسىم

پىغان قاپلىغان دۇنيا.......................................(4)

ئىككىنچى قىسىم

تۇنجى مۇھەببەت.......................................(93)

ئۈچىنچى قىسىم

جەڭگاھ.......................................(160)

تۆتىنچى قىسىم

ياغاچ مېدال.......................................(258)

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابخۇر بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بىرىنچى قىسىم

پىغان قاپلىغان دۇنيا

مۇقەددىمە

ئۇ دەرياغا قاراپ يۈگۈردى...

ئەتراپ سىياھتەك قارايغان، سامانيولى تولىمۇ سۈزۈك، تولىمۇ نۇرانە، ئۇ بۈگۈن جەننەتكىچە سوزۇلۇپ كەتكەندەك. يۇلتۇزلار پۈتۈن زېمىنى، پۈتۈن كېچىنى يورۇتۇپ، يۇلتۇزلار پۈتۈن زېھنىي، پۈتۈن كۈچى بىلەن جىلۋە قىلىپ كۆك شەھىرىنى زىننەتلەۋاتاتتى. پەرىزاتنىڭ قېشىنى ئەسلىتىدىغان ھىلال ئاي غەربىي ئۇپۇقتا لەۋ تەگلەپ تۇراتتى، خۇددى ئاشىقتەك.

مەھەللىدىن مۇڭلۇق ئەزان لەيلەپ ـ لەيلەپ ئۇچۇپ كېلەتتى، خۇددى ئاققۇ پېيىدەك:

ــ ئاللاھۇ ئەكبەر ــ ئاللاھۇ ئەكبەر!...

ئۇنىڭ يۈرىكى «جىغغىدە» قىلىپ، قۇملۇققا «موككىدە» ئولتۇرۇپ قالدى، گويا پېيى كېسۋېتىلگەندەك. مەيىن، نەمخۇش شامالدا قەيەردىندۇر ھۇۋقۇشنىڭ ھۇۋلاشلىرى لاغايلاپ ــ لاغايلاپ ئۇچۇپ كېلەتتى، مىسالى مۇدھىش خەۋەردەك:

ــ ھۇق...ھۇق!...

ئۇنىڭ يۈرىكى «شۇررىدە» ئېغىپ، ئاندىن تېپىچەكلەپ كەتتى، خۇددى قولىدىكى بوۋاقتەك.

زەرەپشان دەرياسى نەرە تارتتى...

ئۇنىڭ ۋۇجۇدى تىترەپ ئەزايى تىكەنلەشتى. غەزەپ ـ نەپرىتىنىڭ تۈرتكىسىدە ئۇ قەددىنى رۇسلاپ ئورنىدىن، «دەسسىدە» تۇرۇپ كەتتى، خۇددى چۆچۈگەن ئاھۇ كېيىكتەك.

ھۇۋقۇش ھۇۋلايتتى...

ئۇ يەنە دەرياغا يۈگۈردى...

ئۇ ھېرىپ قىلۇاتقاچقا، گاھ كەينىگە ئالمانتالمان قاراپ قويۇپ، تېز ـ تېز ماڭسا، گاھ بار كۈچىنى يىغىپ پۈت ـ پۇتىغا تەگمەي يۈگرەيتتى...

مەزىن ئەزان ئېيتاتتى...

ئۇ ھاسىرايتتى، ئۆپكىسى كېرىلەتتى، يېرىلىپ كەتمەكچى بولغاندەك. يۈرىكى ھەدەپ ئۆزىنى تۆت تامغا ئۇراتتى، خۇددى كۆكرەك قەپىسىدىن تېشىپ چىقىپ، زەرەپشان دەرياسىغا قوشۇلۇپ كەتمەكچى بولغاندەك.

بوۋاق پۇشۇلدايتتى، ئىنجىقلايتتى، خىرىلدايتتى، ئۇسەتتى، سۇركىلەتتى، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا سىڭىپ، يۇغۇرۇلۇپ كەتمەكچى، شۇ ئارقىلىق قايتىدىن تۆرەلمەكچى بولغاندەك.

ئەمدىلا باشلانغان كىچە شۇنداق جۇلالىق، شۇنداق يارقىن، شۇنداق قۇتلۇق، شۇنداق سۇرلۇك، شۇنداق قاباھەتلىك!

ئۇ ھاسىراپ ـ ھۆمۈدەپ يار لېۋىگە كەلدى. دەريا نەرە تارتاتتى، خۇددى دېۋىدەك؛ تولغىنىپ ـ تولغىنىپ ئاقاتتى. گويا ئەجدىھادەك. ئۇ ئەسىرلەردىن بېرى ئەتىۋارلاپ سۆيۈپ ـ يالاپ كېلىۋاتقان سۆيۈملۈك قىرغىقىغا غەزەپ بىلەن ئۇرۇلاتتى، خۇددى بوۋاقنى باغرىغا ئالغۇسى يوقلىقنى ئۇنىڭغا ئۇقتۇرۇپ قويماقچى بولغاندەك. كۈمۈشسىمان مۇنچاقلىرىنى ئۇنىڭ كۆكسىگە، يۈز ـ كۆزلىرىگە زەرب بىلەن ئاتاتتى، مىسالى سالغۇ تېشىدەك. ئۇ ئەلمىساقتىن بېرى قىرغىقىغا مۇشۇنچىلىك قاتتىق زەربە بېرىپ باققان بولغىيمىدى؟

ناتايىن!

ئۇ ئەلمىساقتىن بېرى ياشلىرىنى مۇشۇنداق ئوق قىلىپ، ئۇنىڭغا ئوخشاش پەرزەنتلىرىنىڭ كۆكسىگە مۇشۇنچىلىك قەھرى بىلەن ئېتىپ

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى بېكىتى

باققان بولغىيمىدى؟

ناتايىن!

ئۇ كىمگە غەزەپلىنىۋاتىدىكىن؟ كىمدىن نەپرەتلىنىۋاتىدىكىن؟ ئۇنىڭغىمۇ؟ بوۋاقىمۇ؟ ئۇنىڭ دادىسىغىمۇ ياكى تەقدىرىگىمۇ؟

بىلمەيتتى.

تەبىئەتنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنمەسلىك ــ ئىنسانلارنىڭ ئەڭ چوڭ بەختسىزلىكى!

شۇڭا ئۇ بوۋاقنى ـ ئۆز بالىسىنى دەرياغا تاشلىماقچى بولۇۋاتاتتى!

بىر تامچە سۇ بوۋاقنىڭ يۈزىگە «چىپپىدە» چۈشتى. بوۋاق چۆچۈپ، ئەندىكىپ، بىر ــ ئىككىنى ئىڭەلەپلا توختاپ قالدى، چاقچاق ھېس قىلىپ.

بىراق بۇ چاقچاق ئەمەس ئىدى!

ئۇ بوۋاققا ئاخىرقى قېتىم قارىدى. قارىدىيۇ، سەسكىنىپ كەتتى، خۇددى ئىت تاپىدىن سەسكەنگەندەك.

«ئاھ، نېمىدىگەن بەتبەشرە چىراي بۇ!»

ئۇ «ئوكۇمۇ ـ چۈشۇمۇ» دېگەندەك قىلىپ، كۆزىنى چىمچىقلاتتى. مەسۇم بوۋاق ئۇنىڭ قولىدا كۆزلىرىنى مۆلدۈرلىتىپ يەنىلا غەمسىز، يەنىلا مەغرۇر قاراپ تۇراتتى. بۇنى كۆرۈپ ئۇنىڭ يۈرىكى «پىژژىدە» قىلىپ قالدى، نېمىشقا؟

بىلمەيتتى.

شۇڭا ئۇ لىۋىنى «چىڭگىدە» چىشلەپ كاللىسىدىن زەررىچە خىيالغا ئورۇن بەرمەي، بوۋاقنىڭ كۆرپىسىنى دەرياغا «پىڭگىدە» چۆرۈۋەتتى، خۇددى ساراڭلارچە، دەريا كۆرپىنى ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا، كۆزنى «چىلك» يۇمۇپ، چىرايىنى قەھرلىك پۈرۈشتۈرۈپ يۇتۇۋەتتى، خۇددى زەھەر يۇتقاندەك.

بوۋاقنىمۇ شۇنداق يۆتۈپ كېتەرمۇ؟
بۇ ئۇنىڭ ئۇمۇدى ئىدى!
قۇمۇشلار شىۋىرلىشاتتى...

ئۇ قىيپالىڭاچ بوۋاقنى ئېگىز كۆتۈردى. بوۋاقا سوغوق شامالنىڭ يالىشىغا، دەريا مۇنچاقلىرىنىڭ سوقۇشلىرىغا چىدىيالمىدىمۇ ياكى ئانىسىنىڭ شۇملۇق بىلەن تولغان نىيىتىنى تۇيۇپ قالدىمۇ، بىردىنلا كۆچەپ ئىڭەلەپ كەتتى. ئۇ، بۇ ئىڭەلەشلەرگە دېڭىز-ئوكيانلارچە ئىلتىجا، ئۆتۈنۈش سىڭىپ كەتكەنلىكىنى ئۇقمايتتى؛ ئۇ، ئۆزىدىن، تەڭدىرىن، دەريادىن شەپقەت تىلەنگەن بۇ ئىڭەلەشلەرنىڭ ئۇنى مەڭگۈلۈك ھەسرەتكە تۇتقۇن قىلىپ بىرىدىغانلىقىنى ئۇقمايتتى. ئەگەر ئۇققان بولسا، دەريادىن، شاماللاردىن بۇ ئىڭەلەشلەرنى يىراقىيىراقلارغا، مەۋھۇمانە ماكانلارغا ئېلىپ كېتىشىنى ئۆتۈنمەگەن، شۇ ئارقىلىق قىساسىنى ئېلىپ، ئۆزىنى مۇراد ـ مەقسەتكە يەتكۈزۈشنى ئارزۇ قىلمىغان بولاتتى. شۇڭا ئۇ قىيپالىڭاچ بوۋاقنى سۆڭگىچىدىن تۇتۇپ ئېگىز كۆتۈردى.

ئىڭە!...ئىڭە!...

بوۋاق يىغان بىلەن ئىڭەلەيتتى. كېچىنى، زەرەپشان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى يىغان قاپلىغانىدى. بوۋاق بۇ يىغانلىق نالىسى ئارقىلىق ئانىسىدىن رەھىم ـ شەپقەت تىلەيتتى. دادىسى ئۈچۈن ئانىسىدىن كەچۈرۈم سورايتتى!

گەرچە بوۋاقنىڭ دادىسىنى كەچۈرۈش ئۇنىڭ قولىدىن كەلمىسىمۇ، لېكىن بوۋاققا رەھىم ـ شەپقەت قىلىش قولىدىن تامامەن كېلەتتى. ئەپسۇسكى ئۇنى گاڭگىرىتىدىغان مۇنداق بىر سوئال بار ئىدى:

«بوۋاققا رەھىم ـ شەپقەت قىلىش ـ ئۇنىڭ دادىسىنى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى
كەچۈرگەنلىك بولۇپ قالامدۇ ـ قانداق؟»
بىلمەيتتى.
شۇڭا ئۇ بوۋاقنىڭ يۈز ــ كۆزىگە يېنىش ـ يېنىشلاپ سۆيدى. ئۇنى قېنىپ ـ قېنىپ ھىدلىدى. ئاندىن ئۇنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، دەرياغا تاشلاشقا تەمشىلىپ، ئەلەم بىلەن شۇىرلىدى:
«بۇنى مەندىن كۆرمە، ئۆز پېشانەڭدىن ـ داداڭنىڭ شۇملۇقىدىن كۆر!... بېشىڭنى يە، ھۇ، مەلئۇننىڭ كۈچۈكى!... ئاشۇ قايىنامغىلا چۈش!»
دەريا ئۇنى دوراپ شىۋىرلىدى: ئۇنى دوراپ تولغاندى؛ ئۇنى دوراپ پەرزەنت ئىشقىدا ئۆرتەندى؛ ئۇنى دوراپ ئۆز ــ ئۆزىدىن نەپرەتلەندى؛ ئۇنى دوراپ ئۆز ـ ئۆزىنى قارغىدى؛ ئۇنى دوراپ ئۆز‑ ئۆزىنى ھاقارەتلىدى!
ئەمما، ئۇنى دوراپ ئۆز ــ ئۆزىدىن پەخىرلەنمىدى!
ئىڭە!...ئىڭە!...
ھۇق!...ھۇق!...
ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدىن رەسۇلۇللاــ ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدىن رەسۇلۇللا!...

1

مەغلۇپ بولغان قوشۇننىڭ ئالدىدا كېتىۋاتقان ياقۇپ ئامبال، روزى يايى (روزى تىلماچ) بىلەن چولاقنىڭ سىپىدا ئۇچرىشىپ قالدى. ئۇنىڭ ئەزايىدىن ئەنسىزلىك، ئالاقزادىلىك تۆكۈلۈپ تۇراتتى. بۇنى كۆرگەن ياقۇپ ئامبال ئۇنىڭدىن تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشنىمۇ ئۇنتۇپ سورىدى:
ــ نېمە بولدى، روزاخۇن؟

ـ ئىش... ئىش چاتاق، بەكلا چاتاق، بېگىم...، ــ ئاغزى قۇرۇپ كەتكەن روزى يايى دۇدۇقلاپ قالدى.

ياقۇپ ئامبال قاپاقنى ئۈنىڭغا سۇندى، ئۇ قاپاقنى ئاغزىغا كەپلەپ سۇدىن قانغۇچە ئىچىۋەتكەندىن كېيىن، گەز باغلاپ، يېرىلىپ كەتكەن لەۋلىرىنى قولىنىڭ كەينى بىلەن سۈرتۈۋېتىپ، قاپاقنى ياقۇپ ئامبالغا ئۇزاتتى.

ـ ھە...؟ ــ دەپ سورىدى ياقۇپ ئامبال تەقەززالىق ئىلكىدە.

روزى يايى ئېغىر بىر تىنىۋېلىپ:

ــ شەھەر قولدىن كەتتى! ـ دېدى ھەسرەتلەنگەن ھالدا.

ــ نېمە؟ قولدىن كەتتى؟ ـ گەرچە بۇ ياقۇپ ئامبال ئۈچۈن شۇم خەۋەر بولمىسىمۇ، لېكىن قەۋەتلا ھەيران قالدى، قانداق بولۇپ...؟

روزى يايى: ئەبەيدۇللا ئەئلەم، ساۋۇرخان خوجىلارنىڭ باشچىلىقىدا قوزغىلاڭ كۆتۈرۈلگەنلىكىنى، ئىككى سائەتلىك قاتتىق ئېلىشىشتىن كېيىن ئاخىر قوزغىلاڭچىلارنىڭ غەلىبە قىلغانلىقىنى، بىر قانچە نەپەر ئەمەلدارنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى سۆزلەپ بەردى.

پارلاق قۇياش نۇرى يۈز ــ كۆزلەرنى ھەرىدەك چاقاتتى. چۆل ئىسسىقى گۈپۈلدەپ ئۇرۇلۇپ، دەمنى قىساتتى. ئەللىك ياشلارغا كىرگەن، بەستلىك، تەدبىرلىك بۇ ئامبال چوڭقۇر ئويغا پاتقانىدى.

ــ مەن لىۋ ئامبالغا خەۋەر قىلاي، دەپ كېلىشىم.

روزى يايى بۇ سۆزى ئارقىلىق ياقۇپ ئامبالنى ئالدىراتتى.

«ھەر نېمە بولسا، ماڭىلا ئۈچراپتۇ!»

ياقۇپ ئامبال ھاياجان بىلەن شۇنداق پىچىرلاپ روزى يايىغا تىكىلدى.

ــ ئەگەر بۇ خەۋەرنى دەردىنى ئالغىلى ئادەم تاپالماي تۇرغان لىۋ ئامبال ئاڭلايدىغان بولسا،ــ دېدى ياقۇپ ئامبال ئاۋازىنى پەسەيتىپ.

ــ شەھەرگە باستۇرۇپ كىرىپ، ئادەم تۆگۈل، ئىتــمۈشۈككىچە

قويماي قىرىشىپتىدۇ. شۇنداقمۇ ـ يا؟

ــ شۇنداق، شۇنداق، ــ دەپ تەستىقلىدى روزى يايى، ــ بۇ خەۋەرنى... قانداق قىلىمىز ئەمىسە؟

ــ مۇنداق قىلىلى، ــ ياقۇپ ئامبال روزى يايىغا پىچىرلاپ، ئاغزىغا گەپ سالدى، ــ قانداق چۈشەندىڭمۇ؟

ــ چۈشەندىم، چۈشەندىم. سىلى دېگەندەك دەي.

ياقۇپ ئامبال روزى يايىنى باشلاپ قوشۇننىڭ ئارقىسىغا قاراپ ماڭدى.

ياقۇپ ئامبال قاغىلىق بازىرىنىڭ تۆگمەنئېرىق مەھەللىسىدىكى يۇنۇس هاجىم ئائىلىسىدە ئۆسۈپ چوڭ بولۇپ، دىنىي مەكتەپتە ئوقۇپ ساۋاتلىق بولغاندىن كېيىن، شۇ چاغلاردىكى چىڭ سۇلالىسى هۆكۈمىتى تەسىس قىلغان «شۆتاڭ» (خەنزۇچە مەكتەپ) دا ئوقۇغان. ئىمتىهاندىن ياخشى ئۆتكەنلىكى ئۈچۈن، «شيۇ سەي (تالىپ)» دېگەن ئۇنۋانغا ئېرىشكەن. كېيىن شىنجاڭ ئۆلكىلىك ئالىي مەكتەپكە ئىمتىهان بېرىپ ئۆتۈپ، ئۈچ يىل ئوقۇغان. ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىهانىدىن ئەلا دەرىجىدە ئۆتكەنلىكى ئۈچۈن «جۈيرېن» دېگەن ئىلمىي ئۇنۋانغا ئېرىشكەن ۋە ئۆلكىلىك هۆكۈمەتكە تەقسىم قىلىنىپ بۆلۈم باشلىقى بولۇپ ئىشلىگەن. بىر قانچە يىلدىن كېيىن ياڭ زېڭشىننىڭ تەيىنلىشى بىلەن كەلپىن، قاغىلىق ناهىيىلىرىدە ئادالەت، پاكلىق بىلەن ئامباللىق قىلغان.

جىن شۇرېن تەرىپىدىن خوتەن دېهقانلار قوزغىلىڭىنى باستۇرۇشقا ئەۋەتىلگەن قوشۇنغا قوماندان قىلىپ تەيىنلەنگەن قاغىلىق ئامبىلى ليۇ شياۋلى ياقۇپ ئامبالنىمۇ سۆهبەت ۋەكىلى سۈپىتىدە بىللە ئېلىپ ماڭغان بولۇپ، بىر قانچە قېتىملىق سۆهبەت ۋە ئۇرۇشتا هېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمىگەن بۇ قوشۇن هازىر قاغىلىققا قاراپ كېتىۋاتاتتى.

ياقۇپ ئامبال روزى يايىنى ليۇ ئامبال بىلەن كۆرۈشتۈردى.

— ھە، نېمە گەپ؟ — دەپ سورىدى ليۇ ئامبال خۇش ياقار — خۇش ياقماس ھالدا.

— شەھەرنى... شەھەرنى، — دېدى روزى يايى ياقۇپ ئامبالنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە قەستەنگە دۇدۇقلاپ، — خوجىنىياز ھاجى... خو... خوجىنىياز ھاجى تارتىۋالدى.

— نېمە؟!

ليۇ ئامبال چۆچۈپ كەتتى، خۇددى قىرغاقتا مۈگدەپ قالغان ئۈرەك ئۈخا پوقاقتەك. ئۆيقۇسىراپ تۇرغان كۆزلىرى چەكچەيدى، خۇددى جامدەك. قارامۇتۇق چىھرى تاتىرىپ، تەر تەپچىرەپ چىقتى، ماشتەك، پۈرچاقتەك. پۈت ـ قوللىنىڭ ماغدۇرى قاچتى، ئاستىدىكى ئېتىدەك.

— قانچىلىك ئادەمكەن؟ — ليۇ ئامبال تەرلىرىنى سۈرتۈپ سورىدى.

— بەك جىق... ھېسابسىز...

— قورال ـ ياراغلىرى قانداقكەن؟

— قورال ـ ياراغلىرى ئاجايىپ خىل، ھەممىسى مىشەكلىك مىلتىقلاركەن.

ليۇ ئامبال ۋەھىمىلىك ئويغا چۆمدى.

پارلاق قۇياش يۈز — كۆزلەرنى كۆيدۈرەتتى. خۇددى ئوتتەك. چۆل ئىسسىقى نەپەسنى قىساتتى، مىسالى سىلدەك.

ياقۇپ ئامبال زورۇقۇپ يۆتەلدى. ليۇ ئامبال ئېغىرلاشقان بېشىنى كۆتۈرۈپ ياقۇپ ئامبالغا قانداق قىلىمىز؟ دېگەن مەنىدە قارىدى.

— مۇنداق قىلىلى، — دېدى ياقۇپ ئامبال چوڭقۇر ئويلانغان قىياپەتتە، — بىز قاغىلىق بازىرىغا كىرمەي، تاغ يوللىرى ئارقىلىق يەكەن تەۋەسىگە ئۆتۈپ كېتەيلى.

بۇ مەسلىھەت ليۇ ئامبالغا شۇنداق خۇشياقتى، خۇددى مايدەك،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلار تورى

تەشنا لەۋگە سۇ ياققاندەك.

شۇنداق قىلىپ، خەلقپەرۋەر بۇ تەدبىرلىك ئامبال قاغىلىق خەلقىنى زور بىر بالايىئاپەتتىن ساقلاپ قالدى.

ئەمما...

2

چوپانلىقلار يېرىم چارۋىچىلىق، يېرىم دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىپ هايات كەچۈرىدۇ. ئەمما بىرەر يىلمۇ، بىرەر ئايمۇ، بىرەر كۈنمۇ خاتىرجەم، ئاسايىشلىق تۇرمۇش كەچۈرۈپ باققانلىقىنى، بۇلاڭ ـ تالاڭسىز، ئۇرۇش ـ ماجراسىز هالدا ئەركىن ـ ئازادە ياشاپ ئۆتكەنلىكىنى هېچكىم ئەسلەپ بېرەلمەيدۇ. بۇنىڭ سەۋەبى: بۇ يۇرتنىڭ جۇغراپىيىلىك ئورنىنىڭ مۇرەككەپ ـ ئەپچىللىكىلا ئەمەس، يەنە چارۋا، ئاشلىق، مېۋە ــ چېۋە ماكانى بولغانلىقى ۋە خەلقىنىڭ ئاق كۆڭۈل، ساددا، مېهماندوستلۇقى، ئەڭ مۇهىمى، چېكىدىن ئاشقان ساددىلىقى.

چوپان ـ تار، ئەمما جەنۇپتىن ـ شىمالغا يىلان باغرى سوزۇلۇپ كەتكەن. شەرق ۋە غەربىدە توپا دۆڭ، تاغ سېپىللىرى بار، ئوتتۇرىدا قىشمۇ ـ ياز ئېقىپ، قاراشو، چىمدۇ كەنتلىرىدىن ئۆتۈپلا زەرەپشان دەرياسى بىلەن قۇچاقلىشىدىغان كىچىككىنە دەرياسى بار، يېرى مۇنبەت، سۇ، ئوت ـ چۆپى مو قەدىمي يۇرت.

ئەگەر دەريانىڭ قارشىسىنى بويلاپ جەنۇبقا قاراپ ماڭسا، كۆل بېشىدىكى داۋاندىن ئېشىپلا كۆكيار يېزىسىنىڭ گوگاس كەنتىگە، ئىلىنىش كەنتىدىكى جىلغىدىن كىرىپ، شاپىلىق تۆز ئارقىلىق شەرققە قاراپ ماڭسا، شىيىخبۇ كەنتىگە؛ غەربتىكى گىرىڭلا، ئاتىرىس جىلغىلىرىدىن كىرسە يەكەننىڭ قوشراپ يېزىسىغا، دەرياغا ئەگىشىپ

ماگسا، چىمدۇ كەنتىدىن ئۆتۈپلا كاچۇڭ كەنتىگە (يەكەننىڭ يېزىسى) بىر كۈنگە قالمايلا چۇشۇپ بولغىلى بولاتتى. بۇنداق ئەپچىل يوللار تولىمۇ جىق ئىدى.

شۇنداق بولغاچقا، ھېلى قىرغىزلار، ھېلى تۈڭگانلار، ھېلى ئاففانلار... جەنۇبتىن كىرىپ بۇلاپ شىمالدىن، شىمالدىن كىرىپ بۇلاپ جەنۇبتىن، شەرقتىن كىرىپ بۇلاپ غەربتىن، غەربتىن كىرىپ بۇلاپ شەرقتىن... ئىشقىلىپ قاياندىن كىرىپ ـ چىقىش ئەپچىل، قولايلىق بولسا، شۇ ياندىن كىرىپ ــ چىقىپ بۇلاپ ـ تالاپ، چوپانلىقلارنىڭ كۆز يېشىنى قۇرۇتمايتتى.

مىلادىيە 1933 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنىدىكى نۇرغۇنلىغان باللارنى، نۇرغۇنلىغان ئانىلارنى، نۇرغۇنلىغان ئاتىلارنى بەختسىز قىلىپ، چوپان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى جۇدالىقنىڭ ئاچچىق پىغانى بىلەن تولدۇرۇۋەتكەن بۇ پاجىئە دەل مۇشۇ يۇرتتا ـ شاپلىق تۆزدە يۈز بەرگەنىدى.

قەلبلەردە ئۆچمەس داغلارنى قالدۇرغان بۇ «شاپلىق تۆز پاجىئەسى»نى چوپانلىقلار مەڭگۈ ئۇنتۇلمايتتى.

رومانىمىزنىڭ باش قەھرىمانى ئايزۆھرەنىڭ ئازابلىق ئۆتمۈشىمۇ، ئازابلىق ئەسلىمىسىمۇ، ئازابلىق كەچۈرمىشىمۇ دەل مۇشۇ كۈندىن ـ «شاپلىق تۆز پاجىئەسى» دىن باشلىنىدۇ. گەرچە ئۇ بۇ چاغدا تېخى ئارانلا ئالتە ياشتا بولسىمۇ.

ئۇنىڭ دادىسى روسۇل ھاجىم ئوقۇمۇشلۇق، مۆتىۋەر، ئەل يىغلىسا يىغلايدىغان، كۈلسە كۈلىدىغان، جىگەرلىك، خەلقپەرۋەر، ھېسياتچان ئادەم ئىدى.

ئۇ ئىلىنىشتىكى مەدرىستە مۇددەرسلىك قىلاتتى. ئەتىدە ــ ئاخشامدا ئەھلىمەھەللىلەردىن يىغىلغان باللارنىڭ ئاغزىغا ئىلىم سالاتتى. ئۇنىڭ ئىلمىي ـ پەزلى بىلەن ئايالى لەيلىخان، ئوغلى

ئاخۇنەكمۇ شۇ زامانىنىڭ، شۇ يۇرتىنىڭ خېلى ئىلغار ـ ئىلىملىك كىشىلىرىدىن بولۇپ قالغانىدى. بولۇپمۇ، ئوغلى ئاخۇنەك ئۇنىڭ تەربىيىلىشى بىلەن مىلتىق، ئوقيا ئېتىش، قىلىچۋازلىق، ئات مىنىش، چېلىشۋازلىق قاتارلىق ئىپتىدائىي ھەربىي ماھارەتلەرنى ئىگىلەپ، خەلقىنىڭ ھۆرمىتىگە، قوللاپ قۇۋۋەتلىشىگە سازاۋەر بولدى.

لەيلىخان ئىشىك ئالدىغا چىقىپ ھەيرانلا قالدى. چۈنكى قوللىرىغا كەكە، پالتا، چوت، كەتمەن، گۈرجەك كالتەك، چۇماق... ئېلىۋېلىشقان گۈرمۇ ـ گۈرە ئادەملەر پىيادە، ئاتلىق، ئېشەكلىك ھالدا ئىلىنىشقا قاراپ تاشقىندەك ئېقىپ كېتىۋاتاتتى.

ــ نەگە ماڭدىڭلار شۇنچە ئادەم؟ ــ دەپ سورىدى لەيلىخان سۇ سوراپ كىرگەن بىر يىگىتتىن، ئۇنىڭغا ھېجىردا سۇ ئېلىپ چىقىپ.

ــ شاپىلىق تۇزگە، ــ دېدى يىگىت گۈپۈلدىتىپ سۇ ئىچىۋەتكەندىن كېيىن.

ــ شاپىلىق تۇزگە؟... نېمىشقا؟

ــ خوتەندىمۇ دېھقانلار قوزغىلاڭ كۆتۈرۈپتىكەن، ئۇلاردىن زەبۇن بولغان چېرىكلەر ھازىر كۆكيار ئارقىلىق شىپىخبۇغا كېلىۋاتىمىش. شىپىخبۇدىن بۇ يەرگە كېلىپ كاچۇڭ ئارقىلىق يەكەنگە كەتمەكچىكەن. ئەبەيدۇللا ئەئلەم يارلىق ئەۋەتىپتىكەن، ئالدىنى توسۇپ، قىيما ـ چىيما قىلىۋېتىڭلار دەپ، شۇڭا ئۇلارنى توسقىلى شاپىلىق تۇزگە ماڭدۇق.

ــ كەكە، پالتا... بىلەن قانداق توسقىلى بولىدۇ ئۇلارنى؟ مىلتىقى يوقمىكەن ـ يا؟

ــ مىلتىقىغۇ باركەن، بىراق ھېچقايسىسىنىڭ مىلتىقىنىڭ ئوقى يوقكەن.

ــ كىمدىن ئۇقتۇڭلار مىلتىقىنىڭ ئوقى يوقلۇقىنى؟

ــ ھەسەن ۋالىي① شۇنداق دەيمىش، يارلىقتا: ... «ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ مىلتىقىنىڭ ئوقى يوق، پۈتۈن ئەلنى باشلاپ چىقىپ ئالدىنى توسۇڭلار، قىيما ـ چىيما قىلىۋېتىڭلار! بىرىنىمۇ يەكەن زېمىنىغا دەسسەتمەڭلار!... » دېيىلىپتىكەن. بىزنىمۇ موللاخۇن بىلەن مامۇراخان② ھەيدەپ ماڭدى، چىقمىساڭلار بولمايدۇ دەپ. دېمىسىمۇ، چېرىكلەر يۇرتقا چۈشسە بۇلاپ ـ تالاپ ھېچ نەرسىمىزنى قويمايدۇ. چوپان بەش كەنتىنىڭ ھەممە ئادىمى چىققاندىكىن، توسساق توسلى دەپ مېڭىشىمىز. ماڭمۇ چانىغلى بىر ـ ئىككىسى تېگەرمىكى ئۇ نىجىسلارنىڭ!... ـ يىگىت شۇنداق دەپ، پارقىراپ تۇرىدىغان كەتمىنىنى دولىسىغا قويۇپ كېتىپ قالدى.

يىگىتنىڭ دېگەنلىرى راست ئىدى. ئەمما يارلىق راستىنلا كەلگەنمۇ؟ كەلگەن بولسا كىمگە كەلگەن؟ يارلىقتا راستىنلا «ئوقى يوق» دېيىلگەنمۇ؟

بۇنى ھېچكىم بىلمەيتتى. بۇ مەڭگۈلۈك سىر بولۇپ قالدى. شۇنداقتىمۇ، بۇ يارلىقتا ئىشەنمىگۈچىلەردىن ئىشەنگۈچىلەر كۆپ ئىدى. ئىشەنمىگۈچىلەرمۇ زورلاپ ھەيدەپ مېڭىلغانىدى.

لەيلىخانمۇ بۇ يارلىقتا ئىشەنمىگەنىدى.

«مىلتىقىنىڭ ئوقى يوق» ھىم، مىلتىقىنىڭ ئوقى يوق.

قانداق قاچقۇنلاردۇر ئۇ؟ تووا خۇدايىم...ئىم! ۋاي خۇدايىم، رۇسۇلاخۇنمۇ چىقىپ كەتكەنمىدۇ؟...

3

ئەلۋەتتە چىقىپ كەتكەنىدى، ئۇ چىقىپ كەتمەي تۇرالمايتتى.

---

①ھەسەن ۋالىي ـ چوپاننىڭ شۇ چاغدىكى ھەربىي ئىشلارغا مەسئۇل خادىمى، 1950ــ يىلى باستۇرۇلغان. ۋالىي ـ ئۇنىڭ لەقىمى.

②بۇ ئىككىسى بىر تۇغقان.

www.uyghurkitap.com

ئۇ، راشىت ئاخۇن قاسىم ئاخۇن بىلەن بىللە شاپىلىق تۈزگە ھەممىدىن بۇرۇن چىقىپ بولغانىدى.

شاپىلىق تاز ـ كەڭرى كەتكەن، تۈپتۈز قۇملۇق بولۇپ، شاپ تولا ئۆڭگەنلىكى ئۈچۈن شۇنداق ئاتالغانىدى.

لەيلىخان ئەنسىرەشكە باشلىغاندا، بۇ ئۈچى شاپىلىق تۈزدە كېتىۋاتاتتى. بۇ چەكسىز چۆش مەزگىلى بولۇپ، قۇياش شۇنداق پارلاق، ئىسسىق ئادەمنىڭ يۈزىگە گۈپۈلدەپ ئۇرۇلاتتى، خۇددى تونۇرنىڭ تەپتىدەك. قۇمغا يالاڭ ئاياغ بولمايتتى، مەسالى قوقاسقا يالاڭ ئاياغا دەسسىگىلى بولمىغاندەك. ئۇلار قايسىبىر مالچى يامغۇردىن پالاھلىنىش ئۈچۈن كولاپ قويغان تارغىنە بىر گەمىگە كىرىۋېلىشتى. بۇ يەر تونۇرلارنىڭ ئۆزىلا ئىدى. قۇملۇقنىڭ ئىسسىقى شىددەت بىلەن ئۇسۇپ كىرىپ، نەپەسنى بوغاتتى، يۈز ـــ كۆزلەرنى كۆيدۈرەتتى، خۇددى ئوتتەك.

ئارىدىن بىرەر سائەتچە ئۆتكەندە، يىراقتىن توپا ـــ چاڭ كۆتۈرۈلدى، بىر پەستىن كېيىن بىر توپ ئاتلىق كۆرۈندى. ئۇلار تېخىمۇ ئېچكىرى مۆكۈشتى. يول تار بولغاچقا، چېرىكلەر ئۇلارنىڭ ئالدىدىنلا قاتارلىشىپ ئۆتۈشكە باشلىدى. چېرىكلەر بۇلارنى ئاسانلىقچە كۆرەلمەيتتى، لېكىن بۇلار چېرىكلەرنى ئېنىق كۆرۈپ تۇراتتى، خۇددى بەش قولدەك. گەرچە چېرىكلەر ھارغىن، سولغۇن، چۈشكۈن بولسىمۇ، يەنىلا ئەلپازىدىن سۈر، شۇملۇق يېغىپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى يانلىرىغا ياغاچ قاپلىق تاپانچا ئېسىۋېلىشقان، يەنە بەزىلىرى ئۇزۇن مىلتىقلىرىنى ئالدىغا توغرىسىغا قويۇۋېلىشقانىدى.

ـــ بىر... ئون... توقسان توققۇز... بەش يۈز سەكسەن ئۈچ...،ـــ ھاجىم شۇ يەرگە كەلگەندە ئېزىقىپ كەتتى. خېلى ئۇزاق ئۆتتى، سانىنىڭ قانچە ئىكەنلىكىنى تەخمىن قىلالمىدى. ئىشقىلىپ ئۇلار ناھايىتى كۆپ ئىدى.

ھاجىم ئۆز ئۆزىگە پىچىرلىدى:

«نەچچە مىڭ ئادەم بىر چانىغلى تۇرىدىغان بولساق بىردەمدە...»

ئۇلارنىڭ ئاياغ قۇيرۇقى ئۈزۈلدى.

ــ ئەمدى چىقىلى، دېدى ھاجىم ئەڭ ئاخىرقى ئىككى چېرىك ئالدىدىن ئۆتۈۋاتقاندا.

ــ ھاجىم بىردەم توختايلى، ــ دېدى قاسىم ئاخۇن.

ــ ئوقى بولمىغاندىكىن ئۇلارنىڭ، نېمىدىن قورقىمىز؟ ئاۋۇ ئىككىسىمۇ ئۆتۈپ كەتكىلى قوتى ئەينا.

ــ توختايلى بىردەم، باشقىلارمۇ چىقسۇن. بىز ئۇچىمىز نېمىش قىلىپ بولالايمىز؟

ــ ئۇلارنىڭمۇ غەلۋەــغوۋغاسى ئاڭلاندى ئەينا.

دېمەك، ئالدى چىققان ئەلنىڭ چوقان ـ ساداسى ياڭراشقا باشلىغاندى، چېرىكلەرنى بىر قورشايدىغان بولسا...

ــ ھاجىم، ــ دېدى راشىت ئاخۇنمۇ گەپكە ئارىلىشىپ، ــ جىندەك توختىساقمۇ توختايلىمىكى.

ــ يېتىپ ئۆلگۈچە ئېتىپ ئۆل، دەپتىكەن! ـ ھاجىم شۇنداق دەپلا گەمىدىن ئېتىلىپ چىقىپ كەتتى. گوياكى ئارسلاندەك. ئىككىسى ئۇنى تۇتۇۋېلىشقا ئۈلگۈرەلمەي «ئىم».

«ئاپلا» دېيىشىپ قالدى. ھاجىم يۈگۈرگىنىچە بېرىپ ئەڭ ئاخىرىدىكى چېرىكنىڭ بېشىغا قولىدىكى چوت بىلەن بىر قويۇۋېدى، كاللىسى ئىككى پارچە بولۇپ كەتكەن چېرىك دەھشەتلىك ۋارقىراپ ئاتتىن يۇمىلىنىپ چۈشتى. بۇ ۋارقىراشنى ئاڭلىغان ئالدىدىكى چېرىك كەينىگە ئۆرۈلۈپ، يېنىدىكى ياغاچ قاپلىق تاپانچىسى بىلەن ھەپىلىشىشكە باشلىدى. ھاجىم چوتنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ساپىسىرىق، كۆپتەك سىمىز، ئىككى قولىقى چورتلا يوق، كۆك كۆز بۇ چېرىككە

قەھرى بىلەن ئېتىلدى. ئارىلىق بىر قەدەم قالغاندا، چېرىك كۈرجەكنى بېسىۋەتتى. «پاڭگىدە» قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ ھاجىم ئوڭدىسىغا گۈپلا يىقىلدى. ھېلىقى چېرىك ئارقىسىغا ئالاق ـ جالاق قارىۋەتكەندىن كېيىن، ئېتىنى چاپتۇرۇپ قوشۇنغا يېتىشتى ـ دە، كوماندىرىغا ھاسراپ تۇرۇپ دوكلات قىلدى. دۇدۇكلار چېلىندى، بۇيرۇقلار بېرىلدى. چېرىكلەر چەمبەرسىمان يېيىلىپ دەسلەپكى قەدەمدە چىققان نەچچە يۈز خەلقنى مۇھاسىرىگە ئېلىپ ئېتىشقا باشلىدى. خەلق بىر ـ بىرلەپ يىقىلدى؛ بىر ـ بىرلەپ ئالدىغا ئېتىلدى؛ بىر ـ بىرلەپ قاچتى. ئەما چېرىكلەر ئېتىلىپ كەلگەننىمۇ ئاتتى، قاچقاننىمۇ ئاتتى؛ ياش ـ قېرى، چوڭ ـ كىچىك دېمەي ئېتىۋەردى! ئاخىر قېچىپ ئۈلگەندىن، قاچماي ئۆلۈش قارارىغا كەلگەن خەلق جانىنى ئالقانغا ئېلىپ، بار غەزەپ ـ نەپرىتى بىلەن يولۋاستەك قۇتراپ چېرىكلەرگە مەردلەرچە ئېتىلىۋەردى، مەردلەرچە يىقىلىۋەردى. «پاڭ ــ پۇڭ» لار، « ۋايجان ـ ۋايىيەي» لەر، ئېچىنىشلىق قىيا ـ چىيالار، ئارسلاندەك غەزەپلىك ھۆركىرەشلەر شاپلىق تۈز ئاسمىنىدا غۇيۇلداپ ئۇچۇپ، زېمىننى لەرزىگە سالدى.

ئويىھاڭ، شىيىخلا، تارس، تار ئاغزى كەنتلىرىدىن كەلگەن نەچچە مىڭ خەلق بۇ پاجىئەنى كۆرۈپ دەرھال كەينىگە قېچىشتى، چېرىكلەر ئىلىنىش، قارا شو، چىمدۇ خەلقلىرىنى خالىغانچە بۇلاپ ــ تالاپ كاچۇڭغا ئۆتۈپ كەتتى.

راشت ئاخۇن بىلەن قاسىم ئاخۇن گەمىدىن چىقىپ، روسۇل ھاجىمنىڭ قېشىغا كەلگەندە، ئۇ چوتنى يەنىلا چىڭ قامالاپ، قانلىق كۆكسىگە مەھكەم تېڭىپ ياتاتتى، يوغان ئېچىلغان كۆزلىرى، كىرىشكەن ئاپئاق چىشلىرى قاتتىق ئۆچمەنلىكنى، چوڭقۇر غەزەپ ـ نەپرەتنى ئىپادىلەپ تۇراتتى.

قىيامەت قايىم بولدى، دېسە مانا مۇشۇنى دېسە بولاتتى.

ئۆلمىگەنلەر ئازابلىق جان تالىشاتتى، ئىڭرىشاتتى، ئۆلگەنلەر ـ ئىككى يۈز ئوتتۇز نەپەر ئوغلان قانغا مىلىنىپ ياتاتتى. قۇياشنىڭ يۈزى قاپقارا قارايغان، قانغا بويالغان قۇملۇق جىلۋىلىنىپ تۇراتتى، خۇددى باھاردىكى كەچكى شەپەقتەك.

ئەل شاپىلىق تۆزگە يۈگۈرۈپ چىقىشتى. جەسەتلەرنى قۇچاقلاشتى، ئەلەم ـ ھەسرەت، پىغان بىلەن يىغلىشاتتى. شاپىلىق تۆزنى، چوپان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى پىغان قاپلىغانىدى.

— رەھمەت، ھاجىم! ـ دېدى بىر ياش چەكسىز ئەلەم، غەزەپ ۋە پەخىرىمەنلىك ھېسسىيات بىلەن، ئەگەر بۇ ئەبلەخنى ئۆلتۈرمىگەن بولسىلا، كىمنىڭ ئاغزىغا سىيەتتىم؟!

ئۇ شۇنداق دەپ ھېلىقى چېرىكنىڭ ئوچۇق قالغان ئاغزىغا جۇرقىرىتىپ سىيىشكە باشلىدى. بۇنى كۆرۈپ تۇرغان يەنە بىر يىگىت كەلدى. يەنە بىرى كەلدى... بىر توپ يىگىت جۇرقىرىتىپ سىيىشكە باشلىدى. چېرىك سۈيدۈك ئاستىدا قالدى!

4

غەم ـ تەشۋىش، دەككە ـ دۈككە ئىچىدە لەيلىخاننىڭ قولى كەچ بولغۇچە ھېچبىر ئىشقا بارمىدى. ئۇ «ئوقى تۈگەپ قاچقان گەپ، بولمىسا...» (ھەممە ئادەم شۇنداق ئويلىغانىدى) دەپ ئۆز ـ ئۆزىگە تەسەللىي بېرەتتى. لېكىن يەنىلا خاتىرجەم بولالمايتتى.

«ئاخۇنەك چىمدۇغا كەتمىگەن بولسىمۇ، دادىسىنىڭ قېشىغا بېرىپ كېلەدى، خەپ! ئەستاغپىرۇللا ـ ئەستاغپىرۇللا!...»

ئۇ ئاخىر ھاجىنىڭمۇ شاپىلىق تۆزگە چىقىپ كەتكەنلىكىنى جەزىملەشتۈردى — دە، تىپىرلاشقا باشلىدى. خۇددى ئىچىگە قوقاس چۈشۈپ كەتكەندەك. ئۇ گەرچە ئۇلارنىڭ ئوقى يوقلۇقىغا ئىشەنسىمۇ،

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ بېيەن تور بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

لېكىن ئۇلارنىڭ راستىنلا ئوقى يوق بولۇپ قېلىشىنى تىلەپ ئىلتىجا قىلاتتى:

«ئەي ئۇلۇغ پەرۋاردىگار، ئۇ مەلئۇنلارنىڭ راستىنلا ئوقى يوق بولۇپ قالسا، ھەممىگە قادىر قۇدرەت ـ كامالىڭ بىلەن ئوقلىرىنى غايىب قىلىۋەتكەيسەن، مىلتىقلىرىنى پىستان چاقماس قىلىۋەتكەيسەن!...»

شۇنداق قىلىپ ھاجىم كەلمىدى. لەيلىخاننىڭ ئەتكەن ئېشىمۇ سوۋۇپ بۇلماق بولۇپ قالدى. ئاللاددىن ئۇنىڭغا ئامانلىق تىلەپ ئاغزىمۇ ھېرىپ قالدى. ئوقۇيدىغان دۇئا ـ مۆجىزاتلىرىمۇ بىر باشقا چىقىپ بولدى.

ئىچىنى ھېلىقى قوقاس ھەدەپ كۆيدۈرۈپ تۇراتتى.

ياتار ۋاق مەزگىلى بولغان بولسا كېرەك، لەيلىخان جىنچىرىغىنىڭ يورۇقىدا تەشۋىشلىك خىياللارغا بەند بولغاچ، ئايەت ـ ئىسلام ئوقۇپ ئولتۇراتتى، ئايزۆھرە بولسا پۇشۇلداپ غەمسىز ئۇخلاۋاتاتتى.

بىر چاغدا دەرۋازا «غات» قىلىپ ئېچىلىپ، ھويلىغا بىر توپ جامائەت كىرىپ كەلدى. ئۇلار زەمبىلنى يەرگە قويىدى ـ دە، كىگىزگە يۆگەلگەن ئۇزۇن بىر نەرسىنى سۇپىغا ئاۋايلاپ ئالدى.

لەيلىخان «لىككىدە» تۇرۇپ كەتتى. يۈرىكى «جىغغىدە» قىلىپ قالدى.

«ئۇ نېمە!؟... ئۇ زادى نېمە!؟ »

لەيلىخان تىترىقاپ تۇرۇپلا قالدى. جامائەتنىڭ چېھرىدىكى پەرىشانلىق، قايغۇ ـ ئەلەمنى كۆرۈپ، ئاھ‌سىنىشلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ تىترقاشلىرى ۋەيران بولدى ـ دە، كىگىزنى ئاچتى! ئاچتى ـ يۇ يۈرىكى «قارتتىدە» قىلىپ دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى. پۈتۈن ۋۇجۇدى قاراسلاپ، بىشى پىرقىراپ چۆرگىلىدى.

ئاھ، خۇدا، بۇ نىمە ئىش؟ زادى نىمە ئىش بۇ؟ ماڭا نىمىنى كۆرسىتىۋاتىسەن؟ بۇ چۈشۈممۇ ـ ئوڭۇممۇ؟ ......

بىراق، ئەلەمــھەسرەت، يىغان بىلەن يىغلاۋاتقان لەيلىخانىنىڭ كۆرۈۋاتقىنى چۈش ئەمەس ئىدى. يىغا ــ زاردىن ئويغۇنۇپ كەتكەن ئايزۆھرەنىڭ دادىسىنىڭ چىلك يۇمۇۋالغان كۆزلىرىنى يۇمران ئالقانلىرى بىلەن سىلاپ تۇرۇپ، «دادا، كۆزۈڭنى ئاچ، دادا، كۆزۈڭنى ئاچقىنا بىر.» دەپ يىغلاشلىرى قانغا بويالغان قاپقارا ساقاللىرىنى سىلاشلىرى، قان بىلەن كەشتىلەنگەن ئاپئاق پەرىجىسىنى سىلكىپ ـ سىلكىپ تارتىشلىرى چۈش ئەمەس ئىدى. ھاجىمنىڭ سەل ئېچىلىپ قالغان لەۋلىرىنىڭ «مەندىن رازى بول، ئاي زۆھرەنى ئوبدان باق، بىلمىلىك چوڭ قىل، مىنىڭ قىساسىمنى چوقۇم ئال ...» دەپ پىچىرلاۋاتقاندەك قىلىشلىرىمۇ چۈش ئەمەس ئىدى!

شۇنداق بۇلارنىڭ ھەممىسى چۈش ئەمەس!

چوپانلىقلار تىخى ھازىرغىچە چۈش كۆرۈپ باقمىغان ئىدى!

ــ ئاخۇنەك كەلدى، ــ دىدى بىرى شىۋىرلاپ كىشىلەر ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ ئۇنىڭغا ئورۇن بوشاتتى. ئۇ ئۆزىنى دادىسىغا تاشلاپ بۇقۇلداپ يىغلىدى. ئۇنىڭ كىيىم كىچەكلىرى يۈز ـ كۆزلىرى، باغرى ـ يۈرىكى قانغا بويالغانىدى. خۇددى ئانىسىنىڭ، سىڭلىسى ئايزۆھرەنىڭ يۈز كۆزلىرى، كىيىم ـ كىچەكلىرى، باغرى ـ يۈرىكىگە ئوخشاش.

مۇشۇ ھويلىدىلا ئەمەس، پۈتۈن مەھەلىدىن ھازا كۆتۈرۈلگەنىدى. پۈتۈن مەھەلىدىن شىرنىڭ غەزەپلىك ھۆركىرەشلىرى كۆتۈرۈلگەنىدى!

مەھەللىنى، چوپان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى غەزەپلىك ئىسيان، ۋە جۇدالىقنىڭ ئاچچىق يىغانى قاپلىغانىدى.

5

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلىرى تور بېكىتى

شاپىلىق تۈزدىكى قىرغىنچىلىق، چوپانلىقلارغا چىدىغۇسىز قايغۇ ـ ھەسرەتلەرنى قالدۇرۇپ كەتتى. چوپان دەرياسى تولغۇنۇپ زەرەپشانغا ئۆزىنى ئاتتى. چوپان ئاسمىنىنى، ھەسرەت. پىغان، تۇمانى قاپلىدى. تۇگە لوكىسىدەك تاغلارنىڭ قەددى پۈكۈلۈپ، مۈكچىيىپ قالدى. قۇياش تاغ زۇلپىسىدىن كۆز يىشىنى سۈرتكەن پىتى چىقىپ، يەنە سۈرتكەن پىتى ئۈۋىسىغا كىرىپ كىتەتتى. قۇياش مۇشۇ ھالەتتە چىقتى، پاتتى، چىقتى، پاتتى، .... لىكىن كۆڭۈلەر يەنە ئەندىشە، تەشۋىش، ئىزتىراپ، قالايمىقانچىلىق، ئۇرۇش ماجرادىن خالى بولالمىدى. قىرغىزلار، تۇڭگانلار، ئاققانلار، چىرىكلەرنىڭ بۇلاڭ تالاڭلىرى داۋاملىشىۋەردى. شۇڭا خەلقنىڭ بىرەر كىچە خاتىرجەم ئۇخلايدىغان، تويۇنۇپ تاماق يەيدىغان ۋاقىتلىرى ناھايىتمۇ ئاز بولدى، بەلكى بولمىدى.

دەل شۇنداق ئەنسىز كۆڭۈلەرنىڭ بىرىدە چوپاندا ئوتتۇز كىشىلىك قۇراللىق قوشۇن پەيدا بولۇپ قالدى. بۇ قوشۇننىڭ باشلىقى يىگىرمە بەش ياش، يىگىرمە ئالتە ياشلاردىكى بۇغداي ئۆڭ، بەستلىك، كەڭ غوللۇق، قوي كۆزلۈك، قاڭشارلىق، چەبدەس بىر يىگىت بولۇپ ئۇ ئاي زۆھرەنىڭ ئاكىسى ئاخۇنەك ئىدى. ئۇنىڭ دادىسىدىن باشقا ئۇرۇق تۇغقان، دوست بۇرادەرلىرىدىن يەتتە ـ سەككىز كىشى «شاپىلىق تۈز پاجىئەسى» نىڭ قۇربانىغا ئايلانغانىدى، بۇلارنىڭ شۇنداقلا دادىسىنىڭ مەردانى روھى بارلىق قۇربانلارنىڭ پاجىئەلىك تەقدىرى ئاخۇنەكنىڭ قەلبىدە قىساس ئوتى ياققانىدى.

ماخۇسەن قاغىلىقنى كونترول قىلىپ يۈرگەن كۆڭۈلەرنىڭ بىرىدە ئاتمىشقا يىقىن تۇڭگان باندىتلىرى ئۇلجا يىغىش ئۈچۈن شىيىخبۇغا كىلىپ قىلغان بۇلاڭ تالاڭلىرىغا قانائەت قىلماي، چوپانغا قاراپ يول ئالدى. بۇنىڭدىن ئالدى خەۋەر تاپقان ئاخۇنەك دوست بۇرادەرلىرىنى

يىغىپ مەسلىھەتلەشتى. مەسلىھەت چىك، تەييارلىق پۇختا قىلىندى. كۆزەتچىلەر ئۇلارنىڭ داۋانغا يېقىنلاپ كەلگەنلىكىنى خەۋەر قىلشۇدى. بۇلار چوپان تەرەپتىكى شىيخبۇ جىلغىسىدىن پەم بىلەن كىرىپ. داۋاننىڭ ئۈستىگە ئەپچىللىك بىلەن چاپلىشىۋېلىشتى. داۋان ئۈستىگە تاشلار ئاللىبۇرۇن دۆۋىلىنىپ، جەڭ دۇمبىقىمۇ ئېپ چىقىلغان ئىدى.

جەڭ تاماشاسىنى كۆرۈشكە تەشنا بولۇپ تۇرغان يۇلتۇزلار ئەليا تقۇغىچە ئۇخلاشمىغانىدى. چۆلنىڭ ئاچچىق شاملى سوقۇپ تۇراتتى. دەل شۇنداق پەيتتە باندىتلار داۋانغا ياماشقانىدى. ئۇلار ئاخۇنەكلەرنىڭ يېنىغا كەلگەندە ئاخۇنەك يېنىدىكى يىگىتكە:

ــ قارىغا ئوبدان ئېلىپ ئات!ــ دەپ شىۋىرلاپ بۇيرۇق بەردى ۋە ئۆزىمۇ تازا ئوبدان قارىغا ئېلىپ پاڭگىدە ئوق ئۈزدى. ئارقىدىنلا يەنە ئىككى پاي ئوق ئۈزۈلدى. ئالدىدا بەخىرامان كېلىۋاتقان ئىككى باندىت ئاتتىن غۇلاپ چۈشتى. خۇددى ئەسكى چاپانىدەك، شۇنىڭ بىلەن جەڭ دۇمبىقى گۇمبىرلەشكە، قورام تاشلار ئۇلارنىڭ باش ئۈستىگە يېغىشقا باشلىدى، گويا كى مۆلدۈردەك. ئۈچ قارا ملتىق بەتلىنىپ بولغۇچە ئالتە ئوقيا كارامىتىنى كۆرسەتكەچ تۇردى. شۇنىڭ بىلەن دۈشمەننىڭ ئالتە ئادىمى جىنىدىن جۇدا بولدى. ئاخۇنەكلەرنىڭ كۈچىنى زىيادە چاغلاپ قالغان باندىتلار ئالدى ـ ئارقىسىغا قارىماي قېچىشقا باشلىدى، خۇددى بۆرىگە يولۇققان قوي پادىسىدەك.

ــ ئاخۇنەك، ئۇلار قاچتى، قوغلايلى! ــ دېيىشتى يىگىتلەر.

بىراق ئاخۇنەك ئۇنىمىدى:

ــ ياق، قاچقاننى قوغلىما دەپتىكەن، ــ دېدى ئاخۇنەك، چۈنكى قوغلاش پايدىسىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى خەتەرلىك ئىدى. ئەگەر باندىتلار بۇلارنىڭ كۈچىنى بىلىپلا قالىدىغان بولسا ئاقىۋىتىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ بولمايتى. شۇڭا ئىككى يىگىت ئۇلارنى پايلاپ ماڭدى.

ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى تورى www.uyghurkitap.com

باندىتلار شىپىخبۇ كەنتىگە كىلىپ ئۆزلىرىنى قوغلاپ كەلمىگەنلىكىدىن خۇش بولۇشتىمۇ قانداق، قاغىلىق تەرەپكىمۇ، چوپان تەرەپكىمۇ ماڭماستىن مومۇق تەرەپكە قاراپ يول ئالدى.

— بۇ ياخشىلىقتىن دىرەك بەرمەيدۇ، — دىدى ئاخۇنەك ئويغا چۆمۈپ، — ئۇلار گوساس داۋانىدىن چوپانغا چۈشۈپ، ئازغانسال، شۇشۇ، تار ئاغزى، شىپىخلا، چوپانيولى قەنتلىرىنى بۇلاڭ — تالاڭ قىلىپ، ئاتىرىس جىلغىسى بىلەن قوشراپقا ئۆتۈپ كېتىشى مۇمكىن.

ھەممىسى ئويغا پاتتى.

— ئەمىسە قانداق قىلىمىز؟

— يەنە توسىمىز. — دىدى ئاخۇنەك خىيالىدىن باش كۆتۈرۈپ جەڭگىۋار ھالاتتە. — ئەمدى نىمە قورقۇش، قورالىمىز كۆپەيدى، ئادىمىمىزمۇ كۆپىيىدۇ!

ئاخۇنەكمۇ يىگىتلەرمۇ ئىشەنچكە تولغان ئىدى. شۇڭا ئۇلار تىز، پۇختا تەييارلىق قىلۋالغاندىن كىيىن چوپان دەرياسىنىڭ قارشىسىنى بويلاپ مىڭىپ، ئازغانسالنىڭ كۆل بىشى دىگەن يىرىگە كىلىپ توختىدى. ئىككى يىگىت تىك — تىكلاپ كىلىش ئۈچۈن، ئات بىلەن گوساسقا چۈشۈپ كىتىپ، ئەتىسى چۈش بىلەن باندىتلارنىڭ گوساس داۋىنىغا كىلىۋاتقانلىق خەۋرىنى ئېلىپ كەلدى.

ئىش ئاخۇنەكنىڭ ئويلىغىنىدەك بولغان ئىدى. باندىتلار گوساس داۋان تۈۋىگە ئاخۇنەكلەردىن يىرىم كۈن كىيىن كەلگەنىدى، خۇددى كىلىشىۋالغاندەكلا.

ئاخۇنەكلەر داۋاننىڭ ئۈستىگە ئەڭ ئەپچىل يىرىگە مۆكۈشتى. قاچىسا ئالدىنى توسۇش ئۈچۈن تۆت نەپەر يىگىتنىمۇ ئالدىنالا ئورۇنلاشتۇرۇپ ئۈلگۈردى.

كۆز باغلىناي دىگەندە قاراڭغۇ چۈشۈشتىن بۇرۇن داۋاندىن چۈشۈۋىلىشنى ئويلاشقان باندىتلار داۋانغا ياماشتى. بىر ئوفىتسىر ئاتقا

مىنۇۋالغان، قالغانلىرى ئاتلىرىنى يېتىلىۋېلىشقانىدى.

ــ ئېتىڭلار!

تاغلاردا ئەكس سادا قايتۇرغان بۇ بۇيرۇق بىلەن تەڭ ئون نەچچە باش تاشلارنىڭ ئارقىسىدىن «لەسسىدە» كۆتۈرۈلدى ـ دە، ئوقلار ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇزۇلدى. ئۇلارنىڭ باش ئۇستىگە ئوقمۇ، تاشمۇ گۈلدۈرلەپ تۆكۈلمەكتە ئىدى. ئوقلار بەدەنلىرىگە شىددەت بىلەن سانجىلغان، چوڭقۇر ـ چوڭقۇر پاتقان باندىتلارنىڭ نالە ـ پەريادى، ئوق ئاۋازلىرى، يۇرەكلىرىدە قىساس يالقۇنلىرى لاۋۇلداۋاتقان يىگىتلەرنىڭ غەزەپ بىلەن يولۋاستەك ھۆركىرەشلىرى تاغۇتاشلارنى تىترىتەتتى. ئەكس سادا قايتۇراتتى.

ــ بىزمۇ قورال تۇتۇشنى بىلىمىز، ئەبلەخلەر!

ــ دادام ئۈچۈن!

ــ ئۇكام ئۈچۈن!

ــ بارلىق قېرىنداشلىرىمىز ئۈچۈن!

ــ...

كۆتۈلمىگەن بۇ ھۇجۇمدىن ھودۇقۇپ جان ـ پېنى چىقىشقان باندىتلار ھېلى ئالدىغا، ھېلى كەينىگە يۈگۈرەيتتى. ئالدى تەرەپتىن قېچىپ قۇتۇلالمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن باندىتلار ئارقىسىغا تويلىنىپ، غالجىرانە ھۇجۇمغا ئۆتتى.

ــ ئاستاخ... توسقىلى جىقراق ئادەم قويساممۇ بولاپتىكەن! ــ دېدى ئاخۇنەك.

ــ قوغلايلى ئاكا، ــ دېدى ياشقىنە بىر يىگىت.

ــ ياق، قوغلىساق زىيان تارتىمىز.

ــ ھەممىشە شۇنداق دەيدىكەنسىز خۇددى....

راست قوغلىسا زىيان تارتاتتى. چۈنكى يىگىتلەرنىڭ ھەممىسى مەرگەن ئەمەس ئىدى. بەزىلىرى مىلتىق ئېتىشنى ئەمدىلا ئۆگەنگەن

بولغاچقا، ئۇق زايە كېتىشى، ھەتتا بىھۇدە قۇربان بېرىشلەر بولۇشى مۇمكىن ئىدى.ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوقمۇ تۆگەي دەپ قالغانىدى.

شۇنداق قىلىپ، دۈشمەننىڭ چەپدەس، تەلىيى ئوڭلىرى قېچىپ قۇتۇلدى.لايپاسلىرىدىن قىرىق نەچچىسى قانغا مىلىنىپ، تاش چىشلەشتى. ئۇلار ئاخۇنەكلەرگە قىرىق مىلتىق، يەتتە ــــ سەككىز قىلىچ، بىر قاپلىق تاپانچا، ئالتە ــــ يەتتە ساندۇق ئوق، ئون ئىككى ئات قاتارلىق غەنىيمەتلەرنى قالدۇرۇپ كەتكەنىدى.

بۇ قېتىملىق تۇسۇپ زەربە بېرىشى جېڭىنىڭ غەلبە خەۋىرى ھەشــــپەش دېگۈچە چوپان دەرياسىنىڭ ئىككى ياقىسىدىكى كەنتلەردىن ھالقىپ ئۆتۈپ گوساس، مومۇق، شىپىخبۇلارغا، زەرەپشان ۋادىسىدىكى دامىسى، قوشراپ كاچۇڭلارغا...تاراپ كەتتى بۇ جەڭ خەۋرىنى ئاڭلاپ چوپانلىقلار «ياشاپ كەت، يولۋاس! داداڭنىڭ، ئەلنىڭ قىساسىنى ئالدىڭ، ئازراق بولسىمۇ پىغانىمىز چىقتى!» دەپ كىتىشتى، دۇئا ئىلتىجالارنى قىلىشتى.

شۇنىڭدىن باشلاپ ئاخۇنەكنىڭ ئىسمى يولۋاس بولۇپ قالدى. يۇرت خەلقى ئۇنىڭ باتۇرلۇقىدىن خۇددى روسۇل ھاجىمنىڭ باتۇرلۇقىدىن پەخىرلەنگەندەك پەخىرلىنىپ ئىسمىنى «يولۋاس»قا ئۆزگەرتىۋالغانىدى.

تاغلىقلارمۇ ئەجدادىن، باتۇرلاردىن پەخىرلىنىشنى بىلەتتى!

ئاخۇنەكلا ئەمەس ئۇنىڭ يۈزگە يېقىن يىگىتلىرىمۇ يولۋاسقا ئايلىنىپ قالغان ئىدى.شۇنداق، ئۇلار يولۋاس ئىدى.ئەلنىڭ بېشىغا كۈن چۈشسىلا غەزەپلىك ھۆركىرەيدىغان، شىددەت بىلەن قۇترايدىغان بىرتوپ يولۋاس ئىدى؛ ئۇلارابىر شەپە بىلەن جاڭگاللىقلارغا غىپپىدە كىرىپ غايىپ بولۇپ كېتىدىغان، بىر شەپە بىلەنلا پەيدە بولۇپ ــــ توپلىنىپ قالىدىغان چەپدەس يىگىتلەردىن يولۋاسلاردىن ئىدى! شۇنداق بولغاچقىلا دۈشمەننىڭ ئۈچقېتىملىق

ھۇجۇمى سۇغا چىلىشىپ، ئۇلارنى بىر مۇنچە ئۇق دۇرا، قۇرال ياراقلاربىلەن تەمىنلەپ، سالپىيىپ قايتىپ كېتىشكەندى.

ئۇلار يولۋاس بولغاچقىلا تاغلاردا ــ جاڭگاللاردا ياشىدى! قىساسكارانە روھقا ئىگە يولۋاس بولغاچقىلا ئۈچ يىل جاڭگالدا ياشىدى!

ئۈزۈق ــ تۈلۈكلەرنىڭ بىر قىسمىنى يولۋاسلار ئۆزلىرى ھەل قىلىشتى.بىرقىسمىنى چوپاندىكى كاتتاباي، خەلق پەرۋەر، مەرىپەتپەرۋەر دىنىي زات مۇساغان خوجا تەرپىدىن پىنھان ھەل قىلىنىپ تۇردى. شۇڭا خەلققە ئۇلەرنىڭ قىلچە ئېغىرچىلىقى چۈشمىدى.ئەكسىچە، بۇئۈچ يىل جەريانىدا گوگاس، چوپانلىقلاردا ھېچكىم خەلقتىن ئالۋان ـ سېلىق يىغىشقا جۈرئەت قىلالمىدى؛ ھېچكىممۇ خالىغانچە باستۇرۇپ كىرىپ بۇلاپــــتالىيالمىدى. ھۆكۈمەت ئىشلىرىمۇ ئۆز يولى بىلەنرەك بۇلۇۋەردى . چېرىكلارنىڭ يولۋاسلار بىلەن كارى بولمىغاچقا، يولۋاسلارنىڭمۇ چېرىكلەربىلەن كارى بولمىدى.ئەمما يولۋاس بىلەن مۇساخان خوجا چوڭ ئىشلارنى كۆڭلىگە پۈكۈپ قول ئاستىدىكى يۈز ئەللىك نەپەردىن ئارتۇق يىگىتنى تەربىيلەپ، تەييەرلىق قىلۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، تۇساتتىنلا قايقانغا چۈشۈپ قالدى.

بىركۈنى يولۋاسنىڭ قاراۋۇللىرى ئۈچ نەپەر يوچۇن ئادەمنى تۇتقۇن قىلۋالدى.ئۇلار يۇك تاقا ئارتىلغان ئالتە يەتتە ـ ئىشەكنى ئالدىغا سېلىۋېلىشقانىدى.ئۇلارنىڭ بىرى ئاتمىش ـ ئاتمىش بەش ياشلارغا كىرگەن، ئېگىز بوي، قاۋۇل، ساغلام، قارامۇتۇقراق، چېھرى تولىمۇ پاكىزە، كۆزلىرى نۇرلىنىپ تۇردىغان، بېشىغا ئاپپاق، يوغان سەللە ئورىغان، ئۇچىسىغا يۇك چەكمەن كىيگەن بولۇپ يەنە ئىككىسى خىزمەتكار ئېشەكچىلەر بولسا كىرەك، ئاددى ــ ساددا كىينىۋېلىشقان يىگىرمە ـ ئوتتۇز ياشلاردىكى يىگىتلەر ئىدى.

موللام قاراۋۇللار بىلەن ئىككى قوللاپ كۆرۈشۈپ، قوللىرىنى مەھكەم سىقتى، ئاندىن قوللىرىنى لىپمۇلىق ياش تولغان كۆزىگە سۈرۈتتى.ئاياغ ئىزلىرىغا قول تەككۈزۈپ تاۋاپ قىلدى. ئاخىردا ئۇلاردىن ئۆسۈپ تۇرۇپ مېربانلارچە ھال سورىدى:

ــ ئەزىز باللىرىم، ئەل ـ يۇرتىنىڭ لائىلاھە ئىللەللاھۇ مۇھەممەدىن روسۇلىللا دەپ ئىمان ئېيتقان ھەربىر مۇسۇلماننىڭ ئىچى ئاغرىيدۇ. سىلەر بۇ جاڭگالدا ئاشــــانىغا زار بولۇپ، يېرىم ئاچ، يېرىم توق يۈرۈپ، قۇرايدەك بولۇپ قاپسىلەر، چاچ ساقىلىڭلار ئۆسۈپ، كىيىم كىچىكىڭلار جۇل ــ جۇرانە بولۇپ كىتىپتۇ، بۇنىڭ دەرىجە مەرتىۋىسىنى ئاللا ئاخىرەتتە چۇقۇم بىرىدۇ!...ــ موللام ئىچ ئىچىدىن ئۆرتىنىپ، ئۆكسۈپ ــ ئۆكسۈپ يىغلىدى.

ــ سىلى...

بۇتەسىرلىك كۆرۈنۈش، تەسىرلىك سۆزلەردىن ھاياجانغا تولغان قاراۋۇللارنىڭ تىللىرى گەپكە كەلمەي قالدى.

ــ بۈگۈن سىلەرنى كۆرۈپ ــ دېدى موللام ئۆزىنىڭ كىم، نىمە مەقسەتتە كەلگىنلىكىنى ئېيتىشنىڭ ئورنىغا خۇددى چاھارىيارلارنى كۆرگەنــدەك بولدۇم، ـــ ئۇ تاراملاپ تۆكۈلۈۋاتقان كۆزياشلىرىنى قولىنىڭ كەينى بىلەن سۈرتۈپ ئېشەكچىلەرگە قاراپ قويغاندىن كىيىن، قاراۋۇللارغا يۈزلەندى.

ــ ئازراق بولسىمۇ بۇ سىلەرگە كۆڭلۈم، ـــ موللام دۇئاغا قول كۆتۈردى. ئۇنىڭ پىچىرلاپ قىلغان دۇئاسى شۇنداق تەسىرلىك ئىدىكى، تاشتەك يۈرۈكلەرنى مومدەك ئېرىتىۋېتەتتى.

ئىككى قاراۋۇل نىمە دېيىشنى، نىمە قىلىشنى بىلمەي، بىر ــ بىرىگە قارىشىپ تۇرغاندا، ئېشەكچىلەر ئېشەكلەردىكى نەرسە ـــ كېرەكلەرنى ئۇلارنىڭ ئالدىغا تىزىپ بولغانىدى. ئېشەكچىلەرنىڭ تۇنۇشتۇرۇشىدىن تاغار ــ خۇرجۇنلاردىكى ئۇن، گۈرۈچ، ياغ، نان ـ

تۇقاچ، كىيىم ــ كېچەك، قەنت ــ گېزەك... ئىكەنلىكىنى ئۇققان قاراۋۇللار موللامغا ھەيرانلىق بىلەن قارشتى.

گەرچە قاراۋۇللار ھاياجانلىنىپ، موللامنىڭ ھىممىتىدىن چەكسىز سۆيۈنۈپ تۇرسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ سوغا ــ سالاملىرىنى قوبۇل قىلمىدى. چۈنكى يولۋاسلار موللام دېگەندەك ئاچ ـ يالىڭاچ قالمىغان ـ تاغلىقلار ئۇلارنى ئاچ ــ يالىڭاچ قويمىغانىدى.

يولۋاس بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ، موللام بىلەن يۈزتۇرانە كۆرۈشۈپ باقماقچى بولۇپ، قارارگاھىدىن چۈشتى. موللام يەنە ئۇنىڭ بىلەن بايقى ئىسكەتتە كۆرۈشتى، قوللىرىنى يۈزكۆزلىرىگە سۈرۈۋتتى، ئاياغ ئىزلىرىغا تاۋاپ قىلدى. ئاندىن ئۇ يولۋاس بىلەن ئايرىم سۆزلىششىنى يىغلاپ تۇرۇپ ئۆتۈنۈۋىدى، يولۋاس قوشۇلدى.

ــ مەن يەكەندىكى قۇدرەتۇللا ئەئلەم بولىمەن، ــ قاشلىرىغا تۇردىپاشانىڭ ھاۋالىسى بىلەن كېلىشىم...

ئۇ كەندىرلىك دېگەن جايدا قوشۇن تەشكىللەپ، خۇددى يولۋاسقا ئوخشاشلا داڭق چىقارغان تۇردىپاشانى ھازىرغا قەدەر ئۇزۇۋقــتۇلۇك، خەۋەر، قىممەتلىك مەسلىھەتلىرى بىلەن يۇشۇرۇن تەمىنلەپ كېلۋاتقانلىقىنى، بۇقېتىم تۇردىپاشانىڭ ھاۋالىسى بىلەن سودىگەر قىياپىتىدە كەلگىنلىكىنى، تۇردىپاشانىڭ ئىككى قوشۇننى بىرلەشتۈرۈپ، يولۋاسنى باش قوماندان قىلماقچى ئىكەنلىكىنى، شۇ ئارقىلىق چوڭ ئىشلانى تەۋرىتىپ، ئەلنىڭ قىساسىنى ئېلىشقا ئارزۇمەند ئىكەنلىكىنى، ھازىر تۇردىپاشا سودىگەرچە ياسىنىپ كېلىپ قاسىم قازىنىڭ ئۆيىدە قالغانلىقىنى ... تەسىرلىك، ئىشەنچلىك سۆزلەر بىلەن بايان قىلدى.

يولۋاسنىڭ تۇردىپاشا بىلەن بىرلىشىپ، چوڭراق ئىش تەۋرىتىش ئويى بارئىدى.مۇساخان جۇجىمۇ بۇ ھەقتە تەكىلىپ بەرگەن ھەم ئۆزى ئېپىنى كەلتۈرۈپ، تۇردىپاشا بىلەن ئالاقىلەشمەكچى بولدى.

لېكىن يولۋاس موللامغا ئىشەنمىدى. چۈنكى ئۇنىڭ قىلمىقلىرى يولۋاسقا تولىمۇ غەلىتە، سىرلىق بىلىنگەنىدى.

ــ شۇنداق قىلىلى، ئوغلۇم، يالغۇز ئاتىنىڭ چىپىقى چىقماس، چىپىقى چىقسىمۇ دېڭى چىقماس، دېگەن گەپ بار بىرلىشىلى، بىرلىشىپ چوڭراق ئىش قىلىلى.

ــ ياق ئاقساقال، مېنىڭ ئۇنچىۋالا چوڭ ئىش قىلغۇم يوق، ئەمەل، نام ـ ئاتاق، شۆھرەتكە ئېرىشىش خىيالىمۇ يوق. مۇشۇ تاغدا مۇشۇنچىلىك ياشىسام، يۇرتداشلىرىم مۇشۇنداق خاتىرجەمرەك كۈن ئۆتكۈزسە، ماڭا شۇ كۇپايە. قاچان، قايسى كۈنى پۇقرانى خالىغانچە بوزەك ئېتىدىغان بولاپ ـ تالايدىغان، خالىغانچە ئۇرىدىغان، ئۆلتۈرىدىغان ئادەملەر يوقالسا مەنمۇ ئۆز ئۆيۈمگە قايتىپ...

ـ ئۇلار ئۆزلۈكىدىن يوقالمايدۇ! ــ دېدى موللام، ــ شۇڭا ئۇلارنى يوقىتىلى، دەپ كەلدىم مەن. سىز يالغۇز يوقىتىپ بولالامسىز؟...

موللام خېلى ئۇزۇن ۋەز ـ نەسىھەت قىلغان بولسىمۇ، يولۋاس قەتئىي رەت قىلىپ:

ــ ئەمسە، بىرلەشكۈسى بار ئادەم نېمىشقا ئۆزى چىقمايدۇ بۇ يەرگە؟ ــ دەپ سورىدى سەل بىزارلىق ئىلكىدە.

يولۋاسنىڭ ئىشەنمەيۋاتقانلىقىنى ۋە ئىشەنمەيدىغانلىقىنى جەزملەشتۈرگەن موللام ئاخىر قوينىدىن سەگەز جىلتىغا ئورالغان «قۇرئان» نى چىقىرىپ:

ــ يولۋاسخان ئوغلۇم، مەن سىزگە ئالا كۆڭۈللۈك قىلغان بولسام، مانا كۆرۈپ تۇرۇپسىز، قولامدىكى كالامى شەرىپ باغرىمنى ئۇرسۇن! ــ دەپ، يىغلاپ تۇرۇپ «قۇرئان»نى باغرىغا باستى.

«ئەمدى ئىشىنەي، گۇمان قىلغۇدەك ھېچ يەر قالمىدى...»

قەلبى مومدەك ئېرىپ ئۆلگۈرگەن يولۋاس تۇردىپاشا بىلەن بىرلىشىپ، ئەلنىڭ قىساسىنى ئېلىش ئىستىكىدە چوڭقۇر ئۈمىد بىلەن

تاغدىن چۈشتى.

يولۋاس تاغدا ياشىشى كېرەك، ئەگەر تاغدىن چۈشسە، پالاكەت باسماي، ئۆزىنىڭ يولۋاسلىقىنى يوقاتماي قالامدۇ؟

بىراق، يولۋاس تاغدىن چۈشتى. ئۇ باشقىلارنىڭ دىققىتىنى قوزغاپ قويماسلىق ئۈچۈن بىرلا مۇھاپىزەتچى بىلەن يولغا چىقتى. ئۇ قاسىم قازىنىڭ ئۆيىگە مەغرۇرانە قەدەملەر بىلەن كىرىپ كەلگەندە، تۆت ئادەم سالاپەتلىك بىر كىشىنى چۆرىدەپ، ئۇنىڭ ئاغزىغا قاراپ خىزمىتىنى قىلىپ ئولتۇرۇشاتتى.

ئۇلار يولۋاس بىلەن قىزغىن ھال ـ ئەھۋال سوراشتى. موللام:

ــ بۇ جانابىي تۇردىپاشا بولىدۇ، ـ دەپ، يولۋاسقا ھېلىقى سالاپەتلىك كىشىنى ئالاھىدە ھۆرمەت ـ ئېھتىرام بىلەن تونۇشتۇردى، ئاندىن يولۋاسنى ئۇنىڭغا تونۇشتۇرۇۋىدى، تۇردىپاشا ھاياجانلانغان ھالدا:

ــ كېلە، يولۋاس، ئاللا دىدارلىششقا نىسىپ قىپتۇ.

چىقىرايلى!

بوگۈن!ــ دەپ يولۋاسنى باغرىغا باستى ــ خۇددى داداڭدەك باتۇر، قەيسەر ئادەم بولاپسەن! ئاغزىڭدىن سۈت پۇراپ تۇرىدۇ، قارا سىنىڭ نوچىلىقىڭنى!... ــ تۇردىپاشا يولۋاسنىڭ ئىككى مۈرىسىدىن چىڭ تۇتۇپ، سىلكىپ ــ سىلكىپ بىر ھازا ماڭدى.

ــ سىلىنىڭمۇ ناملىرىنى تولا ئاڭلاپ... خۇداغا شۈكۈر، بۈگۈن ھەر نېمە بولسا!... يولۋاس جىق بىر نەرسە دېيەلمىدى. نەچچە ۋاقىتتىن بېرى قەلب دۇنياسىنىڭ ئۆپۈقلىرىدا جىلۋىلىنىپ تۇرغان سىماھىنىڭ كۆز ئالدىدىلا قەد كۆتىرىۋېلىپ تۇرۇۋىشى، ماختاش، پەخرىمەنلىك تۈيغۇلىرى ئۇنىڭ تىلىنى قۇلۇپلاپ، ۋۇجۇدىنى سېھىرلەپ قويغانىدى.

يولۋاس ئورنىغا كېلىپ ئولتۇردى، سەل ياغاق يۇزراق، قاشلىق،

ۋۇجۇدىدىن كۈچتۈڭگۈرلىكى، قاپقارا، چوك ـ چوك كۆزلىرىدىن ئەقىل ـ پاراسەتلىكى، ئېگىز، تولغان بەستىدىن قەيسەرلىك، مەردلىكى ئېپادىلىنىپ تۇرىدىغان بۇ زاتى مۇبارەككە چوڭقۇر ھۆرمەت ۋە ئۈمىد بىلەن تىكىلىۋاتقاندا، قاسىم قازى ئېغىز ئاچتى:

ـ ئاۋال تائام، ئاندىن كالام، دەپتىكەن. ئاۋال تائام يەۋېلىپ ئاندىن گەپتى ـ كالاك قىلىشىلىمىكى؟ ـ ئۇ ئاۋال يولۋاسقا. ئاندىن قاپقارا، بۇلۇق ساقاللىرىنى سىلاپ ئولتۇرغان تۇردىپاشاغا قارىدى، ـ قانداق دېدىم ـ ھە؟

ـ شۇنداق قىلىلى، شۇنداق قىلىلى.

يولۋاس بىلەن تۇردىپاشا تەڭلا تەستىقلاشتى.

داستىخان سېلىنىپ، ئۈستىگە بىر كاللاكتىن گۆش بېسىلغان پولۇ كەلتۈرۈلدى. گۆش پارچىلىنىپ، قوللار ئاشقا ئۇزىتىلدى.

«ناھايىتى ئۇلۇغ ئىش بولدى!...ئۈچ ـ تۆت يۈز ئادەم بىلەن دېگەنىدە... خەپ توختاپتۇرۇش، مۇناپىقلار، جاجاڭنى بىرىپ، ئەلنىڭ قىساسىنى ئالمايدىغان بولساق!...» ئۈمىد ـ ئىشەنچ، ئىپتىخارغا تولغان يولۋاس شۇنداق خىياللارنى سۈرگەچ ئاش يەۋاتقاندا، كات ساندۇقنىڭ ئارقىسىدىن ئىككى ئادەم خۇددى ئوغرى مۈشۈكتەك شىپىرلاپ چىقتىدە، يولۋاس بىلەن ئۇنىڭ مۇھاپىزەتچىسىنىڭ بېشىغا كالتەك بىلەن ئۇردى. مۇھاپىزاتچى بىر كالتەك بىلەنلا ھوشىدىن كەتتى، كالتەك سەل چالا ـ پۇچۇقراق تېگىپ قالغان يولۋاس ئورنىدىن دەس تۇرۇپ كەتتى. ئەمما ئۆزىنى ئوڭشاپ، قوينىدىن تاپانچىسىنى چىقىرىپ بولغۇچە، كالتەكتىن يەنە ئىككىسى تېگىپ بولدى. ئۇ تۇشمۇتۇشتىن دەسسىلىۋېتىپ، ئۆزىنىڭ ئالسانغانلىقىنى ھېس قىلدى؛ ئۇخۇددى قوناق سوققاندەك سوقۇلۇۋېتىپ، جىقراق ئادەم ئېلىۋالمىغانلىقىغا قاتتىق پۇشايمان قىلدى. ئەمما ئۇ جىلتىغا ئورالغىنىنىڭ «قۇرئان» ئەمەس، باشقا بىر

شاتقۇللا كىتاب ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى.

يولــۋاس ھوشــىغا كەلگەنــدە، پــۇت ــ قــوللىرى چەمبەرچــاس باغلانغان، پۇتۇن بەدىنى لەختە ـ لەختە قانغا بويالغان، پۇتـــقولى ئۈچ يەردىن، ئىككى تال قوۋۇرغىسى تۆت يەردىن سۇنغانىدى. ئۇلار قىل تاغارغا پـۈكلەپ تىقلىغان يولۋاسـنى يەكەنـگە ئېلىـپ مېڭىـشتى. مۇھاپىزەتچىسىنى كاچۇڭدىكى ھەپسىگە تۇتۇپ بېرىشتى.

يولۋاس قاتتىق قىيىن ـ قىستاقلارغا، ۋەھشىيانە قىيناشلارغا باش ئەگمەي، باتۇرلۇق خىسلىتىنى كۆرسىتىپ قۇربان بولدى. بېشى بولسا كېسىلىپ، يامۇل دەرۋازىسىنىڭ بۇشىغا مىخلىنىپ بىر ھەپتە سازايى قىلىنــدى. بــۇ بــاش دەرۋازا ئۈســتىدە ئۇيغــۇر يىگىتلىــرىگە خــاس پىداكارلىقنى بىر ھەپتە نامايىش قىلدى؛ بۇ باش ئۇيغۇر يىگىتلىرىگە خـاس مەردلىكنــى بىــر ھەپــتە نامــايىش قىلــدى؛ بــۇ بــاش ئۇيغــۇر يىگىتلىــرىگە خــاس تىــز پــۈكمەس، قەيــسرانە روھىنــى بىــر ھەپــتە نامايىش قىلدى؛ بۇ باش ئۇيغۇر خەلقلىرىگە خاس چېكىدىن ئاشقان تۈزلۈك، چېكىدىن ئاشقان ساددىلىقىنىڭ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ قۇللــۇق ۋە بەختسىزلىكىنىڭ مەنبەسى ئىكەنلىكىنى بىــر كۈنمــۇ، تۈلــۈق نامــايىش قىلالمىدى.

شۇڭا، قۇللۇق، بەختسىزلىك داۋاملىشىۋەردى.

يولۋاسنىڭ يىگىتلىرى تاغدا ئۈچـــتۆت كۈن قوماندىــسىز قالــدى. كېيىن مۇساخان خوجىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ھەقىقى تۇردىپاشا بىــلەن بىرلىــشىش ئۈچــۈن بــازىنى تاشــلاپ، قوشراپىقا ـــكەندىرلىككە قــاراپ مېڭىشتى. لېكىن تەك يولدا چېرىكلەرنىـڭ زەربىـسىگە ئۇچرىغـانلىقى ئۈچۈن، بەزىلىرى قۇربـان بولـدى، بەزىلـرى تۇردىپاشـانىڭ ئـادىمى بىلەن ئۇچرىشىپ، پۇخادىن چىققۇدەك جەڭ قىلىپ قۇربان بولدى.

يولۋاســنىڭ مۇھاپىزەتچىــسى شامالداشــقا چىققــان پۇرســەتتىن پايــدىلىنىپ ھەپــسىدىن قېچىــپ چىقىتــــدە، ئــۇدۇل تۇردىپاشــانىڭ

قېشىغا كېلىپ، ئەھۋال بايان قىلدى. ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقان تۆردىپاشا ھەسرەت نادامەت بىلەن ياقا يىرتىپ يىغلىدى.

يولۋاسنى تاغدىن ئالداپ چۈشۈرۈپ، ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرگەن ھېلىقى ئاقساقال موللام، قۇدرەتۇللا ئەئىلەم ئاخۇنۇم بولماستىن، بەلكى شىلڭ شىسەينىڭ سادىق غالچىسى شەمشەر باي ئىدى. ئۇ يەكەن ئەسكىرى قوماندانىدىن نۇرغۇن ئىنئاملارنى ئېلىپ، ساقاللىرىنى چۈشۈرۈتىپ، چەكمەن، سەللىسىنى چۆرۈپ تاشلاپ، ھەرە چىشلىق بەلگە چۈشۈرۈلگەن شەپكە، گىلەپە شىم كىيىپ، يىڭجاقلىق تەختىدە ئولتۇردىدە، كۆچلۈك ئىلغار قوراللار بىلەن قوراللانغان بىر يىلڭ ئەسكەرنى باشلاپ كەندىرلىككە باستۇرۇپ كەلدى.

تۆردىپاشا يولۋاسنىڭ يىگىتلىرى بىلەن قوشۇلۇپ ئۇلار بىلەن ئۈچ كۈن سوقۇشتى. ھەر ئىككىلى تەرەپ ئېغىر چىقىمدار بولدى. ۋەزىيەتنىڭ پايدىسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى پەملىگەن تۆردىپاشا «ھەممىڭلار ئۆز جېنىڭلارنى ئېلىڭلار» دەپ ئادەملىرىنى تارقىتىۋېتىپ، ئۆزى خوتەن تەرەپكە ئۆتۈپ كەتتى.

مۇساخان خوجا بولسا شىلڭ شىسەي جاللاتلىرى تەرپىدىن بىر كېچىدىلا تۇتقۇن قىلىنىپ (ئالتۇن ـ كۈمۈشلىرى بۇلىنىپ) ھەر قايسى جايلاردىن تۇتقۇن قىلىنغان باي، ئۇقۇمۇشلۇق كىشلەر قاتارىدا مارالبېشىدا ماشىنغا بېسىلىپ ئۆلتۈرۈلدى.

1938 ــ يىلىدىكى بۇ ئىككىنچى قېتىملىق قىرغىنچىلىق چوپانلىقلارنىڭ قەلبىنى تاتىلاپ قاناتتى ھەسرەت بىلەن، يىغان بىلەن يىغلاتتى.

چوپانىنى، زەرەپشان ۋادىسىنى پۈتۈن دۇنيانى جۇدالىقنىڭ ئاچچىق يىغانى قاپلىدى.

يولۋاسنىڭ مۇھاپىزەتچىسى بۇ ۋەقەلەرنى لەيلىخانغا يىغلاپ

تۇرۇپ سۆزلەپ بەرگەندە، باش قەھرىمانىمىز ئايزۆھرە ئەمدىلا ئون بىر ياشقا كىرگەنىدى.

6

پىغانلىق ئالتە يىل ناھايىتى مۇشەققەتتە ئۆتۈپ تۈگىدى، خۇددى لەقۋادەك سۆرۈلۈپ.

لېكىن لەيلىخان بىرلا ئاغرىپ قېلىپ، ناھايىتى تېزلا ئۆلۈپ كەتتى.

ئايزۆھرە ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ، پىغان بىلەن يىغلىدى. خارابانە ھويلىسىنى، چوپان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى پىغان قاپلىغانىدى!

ئايزۆھرە مۇشۇ پىغان قاپلىغان دۇنيادا يىگانە قالدى. ئۇنىڭ يېقىن ئۇرۇق – تۇغقانلىرى ئىككى قېتىملىق قىرغىنچىلىقتا ئۆلۈپ تۈگىگەنىدى. يۇمغاقسۇتنىڭ ھەدىچىلىك تۇغقانچىلىقى بارلىرى ئۇنىڭغا ھەممىشەم باشپاناھ بولۇپ كېتەلمەيتتى، ئۆزلىرىنىڭ دەرت — خاپىلىقلىرى ئۆزلىرىگە يېتىپ ئاشاتتى.

ئەل — يۇرتنىڭ ئۇنىڭغا يار ـ يۆلەك بولۇشىدا گەپ يوق ئىدى، لېكىن ئۇلارغىلا تايىنىۋېلىشقا بولمايتتى. چۈنكى ئۇلارنىڭمۇ كۆرمىگەن كۈرمىك دەرت — ھەسرىتى بار ئىدى.

ئىشقىلىپ، ئۇ ياشىشى، ياشاش ئۈچۈن ئاتا ـ ئانىسىدىن قالغان ئازغىنە يەرگە ئىشلىشى، باغ — ۋارانلىرىنى پەرۋىش قىلىشى، ئۇلاغ ئىلمەك بېقىشى، ھەتتا ئايلىقچى، كۈنلۈكچى بولۇپ ئىشلىشى كېرەك ئىدى. شۇنداق قىلمىسا ياشىيالمايتتى.

ئۇ شۇنداق قىلدى.

ئاكىسى يولۋاسنىڭ ئايالىنى ئاتا — ئانىسى شۇ چاغدىلا ئۆيىگە ياندۇرۇپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئايزۆھرەگە ھەمراھ بولىدىغان ھېچكىم

بولمىغاچقا، ئۇ خاسىيەتخاننى ئۆيىگە ئەكىلىۋالدى. ئۇنىڭ بىلەنمۇ ئايزۆھرەنىڭ يۇمغاقسۇتنىڭ ھىدىچىلىك تۇغقانچىلىقى بار ئىدى. بۇ ئەللىك ـ ئاتمىش ياشلاردىكى تول خوتۇن بولۇپ، كۆنلۈك ئىشلەپ جان باقاتتى. سامانلىقتىن ئانچە پەرقلەنمەيدىغان بىر ئېغىزلىق ئەسكى ئۆيىدە جىندەك يېتىپ ـ قوپاتتى. شۇڭا ئايزۆھرەنىڭ تەكلىپى ئۇنىڭغا مايدەك ياققانىدى.

ئىككىسى بىرلىشىپ جان بېقىش قارارىغا كەلگەنىدى.

ئاي ـ كۈنلەر ناھايىتى ئاستا قەدەم بىلەن يۆتكەلمەكتە ئىدى، خۇددى سازاڭدەك.

ـ بۈگۈن كېلەلمەي قالسام، ئازادىخاننى ھەمرا قىلىپ ياتقاچ تۇرارسىزجۇمۇ، ــ دېدى خاسىيەتخان قىش كۈنلىرىنىڭ بىر چۈشلۈكى.

ـ نېمىشقا؟ ــ دەپ سورىدى ئايزۆھرە.

ـ چىمدۈغا چۈشۈپ، قىزىمنى يوقلاپ چىقاي دەپتىم، ئاغرىپ قاپتۇ، دەيدۇ.

مەيلى، چۈشسىلە چۈشۈپ چىقسىلا ئەمىسە، قاچان چىقىلا؟

ــ ئەتە يا ئۆگۈن، ـ دېدى خاسىيەتخان ۋە مېڭىش ئالدىدا قاتتىق جېكىلىدى، ــ ئىشىكنى مەھكەم تاقاپ ياتارسىز جۇما؟

ــ ماقۇل.

ــ ئەمىسە، خۇداغا ئامانەت.

ئايزۆھرە قوشنىسىنىڭ قىزى ئازادىخانغا بىر مۇنچە يالۋۇرۇپ، ھەمراھ بولۇشقا مىڭ تەسلىكتە ماقۇل دېگۈزدى، ئازادىخان ئۇيقۇغا، ئايزۆھرە خىيالغا كەتكەنىدى.

«قارا مەدەك، يىغىرىدانغا خوتۇن بولىمىشمەن تېخى! ھىم، ۋاي ئاچكۆز پاخشەك! سەندەك ئالا گەدەن تازغا خوتۇن بولغۇچە ئىلاھىم!...»

ئايزۆھرە شۇنداق خىياللار بىلەن قاچانلاردا ئۇخلاپ قالغانلىقىنى تۇيماي قالدى. بىر چاغدا ئىشىك «تاك ــ تاك ـ تاك» قىلىپ چېكىلىشۇىدى، ئۇ چۆچۈپ ئويغۇنۇپ، ئازادىخاننى جەينىكى بىلەن نوقۇدى.

ــ ھە نىمە دەيسەن، ئۇيقۇڭنى ئۇخلىغىنا! ــ ئازادىخان ئويغىنا۔ ئويغانماسلا شۇنداق دەپ غودۇردى. ئىشىك تېخىمۇ قاتتىقراق قېقىلىشۇىدى، ئاندىن ئۇ ئۇيقۇسىنى ئېچىپ ئايزۆھرەدىن؛

ــ كىمدۇ ئۇ؟ ــ دەپ شىۋىرلاپ سورىدى.

ــ تاڭەي... ئوغرىمىكىــيا؟

ساراڭ، ئوغرى ئىشىك چېكىپ كىرەمدۇ؟ ئوغرى ئالغۇدەكمۇ نىمەڭ بارمىدى ئۆيۈڭدە؟ چاشقانلىرىڭمۇ يامانلاپ كېتىپ بولدى.

راست، ئازادىخاننىڭ دىگەنلىرى راست ئىدى. جەمەتى ئىچىدىكى ئۆلۈمــىيتىمنىڭ كۆپلۈكى، ئائىلىدە ئىشلەمچى ئەرنىڭ يوقلۇقى، ئالۋانــسىلىقلارنىڭ ئېغىرلىقى بۇ ئائىلىنى مۇشۇ ھالغا چۈشۈرۈپ قويغانىدى.

ئىشىك يەنىمۇ قاتتىقراق قېقىلدى. ئاخىر ئايزۆھرە ئۆرە بولۇپ:

كىم؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ئۇنىڭ يۈرىكى ئەنسىز دۈپۈلدەيتتى.

ــ مەن... خاسىيەتخان!

ــ ۋاي، خاسىيەتخاناچامكەن! ــ يۈرىكى ئورنىغا چۈشكەن ئايزۆھرە چاچراپلا تۇردى.

ــ چىمدۇغا چۈشمىدىلىما؟

چۈشمىدىم ھەي، ھاشىمباي ئەتە چۈشسىلە، دەپ قويماي خۇددى ئايزۆھرە ئىشىك ئالدىغا كەلدى.

بولاڭ ئىتتىك، بەك توڭاپ كەتتىم.

مانا ھازىر، ــ ئايزۆھرە ئىشكنى راسا ئىتتىرىپ تۇرۇپ تاقاقنى

ئېلىپ، ئىشىكنى ئاچتى.

لېكىن ئىشىك ئېچىلىشىغىلا ئۆيگە خاسىيەتخان ئەمەس، ئىككى كۈلەڭگە بۆسۈپ كىردى، خۇددى قارا بوراندەك. ۋايجان... خاسىيەتخاناچا، كىم بۇ ئىككىسى؟

ئۇنىڭدىن جاۋاپ كەلمىدى، جاۋاپمۇ بەرمەيتتى. يېرىم سەرلىك كۈمۈش تەڭگىگە سېتىلغان خاسىيەتخان ۋەزىپىسىنى ئورۇنداپ بولغانىدى.

ئىشىك شۇ زاماتلا تاقىلىپ بولغانىدى. ئۆي قازان كۆيىسىدەك قاپقاراڭغۇلۇققا چۆمگەنىدى.

ــ ۋايجان ئوغرى!...، ــ ئازادىخانمۇ قورقۇپ چىرقىرىۋەتتىدە، بۇلۇڭغا بىرىپ تىقىلدى. پۇتقوللىرى غالىلداپ تىترەپ، جان دىدارى قالمىغان ئايزۆھرەمۇ زەگۇندىلا ئولتۇرۇپ قالغانىدى.

ــــ ۋارقىراشما، بولمىسا ئېتىۋېتىمەن!ــ دەپ ۋارقىرىدى كۆلەڭگىنىڭ بىرى، مىلتىقنىڭ زاتۇورىنى شاراقشىتىپ.

ــ بۇ...بۇ ئۆيدە سىلەر ئوغرىلىغۇدەك ھىچنىمە يوق، ــ دىدى ئايزۆھرە ئۆزىنى تۇتىۋېلىپ.

ــ بار، نىمىشقا يوقكەن؟

ــ ساپ ئۇبدان نىمىلەر بار، ئىزدەپ ھىچنىمە تاپالمايسىلەر! ــ دىدى ئازادىخانمۇ.

ــ قاراپ تۇرۇڭلار، ھازىرلا تاپىمىز.

ئۇلارنىڭ بىرى شاراقشىتىپ سەرەڭگە چىقىپ، مورا بىشىدىكى جىنجىراغنى ياندۇردى. ئۆي يورۇپ ئىككى كۆلەڭگە روشەن كۆرۈندى. ئۇنىڭ بىرى ئىككىسىگە مىلتىق تەڭلەپ، ئېتىشقا تەييارلانغان قىياپەتتە تىك تۇراتتى. ئايزۆھرە كۆزىنى چىراغ ياققان يەنە بىرىگە يۆتكىشى بىلەنلا يۈرىكى «قارتتىدە» قىلىپ پىلتىڭلاپ كەتتىدە، ئۆگە‍ــئۆگىلىرىگە چوڭقۇر ئۆچمەنلىك، چوڭقۇر غەزەپــنەپرەت

تاراتتى. ئۇنىڭ غەزەپنەپرەتتى شۇنچىلىك تېز قايىنىغان ئىدىكى، ئايىزۆھرە چىشلىرىنىڭ لەۋلىرىگە، تىرناقلىرىنىڭ يىرىك ئالىقانلىرىغا مىختەك، بىستەك پېتىپ كېتىۋاتقانلىقىنىمۇ سەزمەي قالغانىدى. باياتىن قورقۇنچتىن تىترىگەن ۋۇجۇدى ئەمدى غەزەپتىن تىترەۋاتاتتى، خۇددى كەچ كۈزدىكى نەرگىس ياپراقچىلىرىدەك. چۈنكى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ساپسېرىق، كۈپتەك سېمىز، كۆپكۆك كۆزلىرىدىن شۇملۇق تۆكۈپ تۇرىدىغان، ئىككى قۇلىقى چورتلا يوق، قىرىق بەش ياشلاردىكى بىرى ئۇنىڭغا خىرىس قىلىپ تۇراتتى، گوياكى ئاچ قالغان بۆرىدەك.

«ئاھ، قاتىل دادامنىڭ قاتىلى!... »

شۇنداق، ئۇ شاپلىق تۈزدە روسۇل ھاجىمنى قەتلى قىلغان قاتىلنىڭ دەل ئۆزى ئىدى. ئۇ چوپانغا قاچان پەيدا بولدىكىن؟

ئايىزۆھرەنىڭ تومۇر ـ تومۇرلىرىدا كۆۋەجەۋاتقان غەزەپ ئىسيانغا ئايلانغانىدى؛ تومۇر- تومۇرلىرىدا مەۋج ئۇرۇۋاتقان قىساس دولقۇنلىرى ئوت دېڭىزىغا ئايلانغانىدى. شۇڭا ئۇ قولىنى تەكىيىنىڭ ئاستىغا شارتلا قىلىپ تىقىپ، مەرھۇم دادىسىنىڭ ھايات ۋاقتىدا ئىشلەتكەن خەنجىرىنى قولىغا ئالدى. ئۇ، بۇ خەنجەرنى قورققۇم كەلمەيدۇ، قارا باسمايدۇ، دەپ ھەر كېچە تەكىيىنىڭ ئاستىغا تىقىپ ياتاتتى. قۇلاقسىز مەلئۇن بۇنى كۆرۈپ ئايىزۆھرەگە ئېتىلدى. ئايىزۆھرە «دىككىدە» ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭغا قەھرى ـ غەزەپ بىلەن خەنجەر ئۇردى. ئەپسۇسكى قۇلاقسىز مەلئۇن ئۇنىڭ قولىنىڭ بېغىشىدىن «كاپپىدە» قىلىپ تۇتۇۋالدىدە، پۈتۈن كۈچى بىلەن قايرىدى. ئايىزۆھرەنىڭ قايرىلغان قولى «قاراسسىدە» قىلىپ. خەنجەر يەرگە چۈشۈپ كەتتى. ئايىزۆھرە ئاچچىق ئىڭراپ تولغىنىپ كەتتى. خۇددى ئېشىپ قويۇپ بېرىلگەن يىپەك ئارقاندەك، كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلدى، گوياكى يۇلتۇزسىز تۈندەك. ئەمما بۇ زۇلمەت ئايىزۆھرەنىڭ

«لىققىدە» ياشقا تولغان قوي كۆزلىرىدىن چاچرىغان قىساس ئۇچقۇنلىرى بىلەن نۇرىستانغا ئايلىنىپ كەتتى، گويياكى ئايزۆھرەنىڭ قىساسقا تولغان نۇرانە قەلبىدەك.

ئايزۆھرە بىرلا تولغىنىپ ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى ـ دە، سول قولى بىلەن ئۇنىڭ يۈزىنى «كارتىندە» تاتلىدى. ئۇنىڭ يۈزىدىن قان، قاپقارا قان تەپچىرەپ چىقتى.

ــ ما پاسكىنا جالاپنى، ... ھېلى بىكار، ...ــ قۇلاقسىز مەلئۇن ئايزۆھرەنىڭ ئىككىلا قولىنى كەينىگە قەھرى بىلەن قايرىدى. ئايزۆھرە لېۋىنى مەھكەم چىشلىدى.

ــ مۇناپىقلار!...

ــ چىلبۆرىلەر!...

ــ ئەزرائىلنىڭ دەپتىرىگە چۈشمەي قالغانلار!...

ــ ئادەم بارمۇ؟ ...

ئايزۆھرە بىلەن ئازادىخان ئۇلار بىلەن ئېلىشقاچ، پىلتىڭلىغاچ، تىركەشكەچ، تولغانغاچ شۇنداق دەپ ۋارقىرايتتى. ئۇلارنى تىللايتتى، قارغايتتى، ئەمما چىڭ يېپىلغان ئىشككە مىلەگزە تارتىلغان، تۈگلۈك ناھايىتى ھىم چۈمكەلگەن بولغاچقا، بۇ ۋارقىراشلار، بۇ تىللاش ـ قارغاشلار سىرىتقا چىققىلى يوچۇق تاپالماي تاملارغا ئۇرۇلاتتى، ئۆسەتتى، ئاخىرى باش ـ كۆزى يېرىلىپ جان ئۈزەتتى.

ئىككىسى پىلتىڭلىشاتتى، خۇددى تورغا چۈشكەن زەر بېلىقتەك. يۇلقۇناتتى، تىپىرلايتتى، نالە قىلاتتى. گويا بۆرە ئاغزىدىكى قوزىچاقتەك، بۆرە ئاغزىغا يېقىنلاپ كەلمەكتە... تىرناقلىرى قوزىلارنىڭ بەدەنلىرىنى تىلغىماقتا... قوزىلار بولسا بار كۈچىنى يىغىپ ئۈمىد بىلەن تىركەشمەكتە.

ــ «ئاھ، خۇدا، سەن بارمۇ ـ يوقمۇ؟ بار بولساڭ ھازىر نەدە؟ بىزنى ياراتقانلىقىڭدىن، بۆرە ئاغزىدا تىركىشىپ جان

تالىشىۋاتقانلىقىمىزدىن خەۋىرىڭ بارمۇ ـ يوقمۇ؟ بۆرە تاپىنى ئاستىدا چەيلىنىۋاتقان بىزدەك ناتىۋان بەندەڭنى نېچۈك قۇتقۇزۇپ قالمايسەن؟ نىمىشقا بىزنىلا ئۇنتۇپ قالىسەن؟ بىز سېنى ئۇنتۇپ قالمىغان ئىدۇققۇ؟ ئاھ، خۇدا، مۆجىزە كۆرسىتىپ...!»

ئۇلار ئاللاغا تېۋىنىپ ئازاپلىق ئىلتىجا قىلاتتى؛ ئاللاغا تېۋىنىپ ئازاپلىق ئاھ ئۇراتتى؛ ئاللاغا تېۋىنىپ ئازاپلىق نالە قىلاتتى. بىراق بۇ ئازاپلىق ئىلتىجالار، ئازاپلىق ئاھلار، ئازاپلىق نالىلەر بايىقى تىللاش ـ قارغاشلارغا ئوخشاشلا، تاملارغا ئۇرۇلۇپ، ئۇسۇپ جان ئۈزەتتى.

بۇ خورلۇققا چىدىمىغان ئازادىخان يىغلىغان پېتى سىرتتقا چىقىپ كەتتى. ئايزۆھرە زەگۈندىدە ئولتۇرۇپ يىغلايتتى؛ ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ ھەسرەت بىلەن، پىغان بىلەن يىغلايتتى، كېچىنى، چوپان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى يىغا قاپلىغان ئىدى.

«نىمىشقا... نىمىشقا بار كەلگۈلۈكنىڭ ھەممىسى بىزنىڭ بېشىمىزغىلا كېلىدىغاندۇ؟ خۇدا؟ زادى نىمشقا؟ بۇنداق خورلۇقتىن... بۇنداق خورلۇقتىن...؛»

ئايزۆھرە ئارغامچىنى ئېلىپ ھويلىغا چىققاندا ئاي غەربكە قىيسىيىپ، تورغايلار چۇچۇلاپ، توخۇلار بەس ـ بەستە چىللىشىپ، بۇگۈنكى ھاياتلىقنىڭ يەنە جانلانغانلىقىدىن دېرەك بېرىۋاتاتتى. ئۇ پاكار تامغا يامىشىپ چىقتى ـ دە، قولىدىكى ئارغامچىنىڭ بىر ئۇچىنى ئۆجمە شېخىغا مەھكەم چەگىدى، يەنە بىر ئۇچىدا سىرتماق ياساپ بوينىغا سالدى.

ــ خەپ، خاسىيەت، خەپ، قىيامەتتە چېچىڭدىن... قىيامەتتە قىساسىمنى ئالمايدىغان بولسام!...

ــ خەپ، ماجىڭسا، قىيامەت بولسۇنچۇ قىنى، قىساسىمنى بىر ـ بىرلەپ، بىر ـ بىرلەپ ئالمايدىغان بولسام!...

ئايزۆھرە قىساسىنىڭ ھەممىنى ئاخىرەتكە قالدۇرۇپ، ھەممە ئارزۇ ـ

www.uyghurkitap.com

ئۈمىدلىرىنى ئاخىرەتكە باغلاپ، شاخنى چىڭ قاماللاپ تۇتۇپ، پۈتىنى تامدىن ئاستا ـ ئاستا ئۈزدى، شاخنى قويۇپ بەرسىلا ھاقارەتلىك ھايات بىلەن خوشلىشاتتى.

بىر ئالا گەدەن پاخشەكنىڭ قولىدا يەنە خورلانغاندىن، ئۆلۈم مىڭ مەرتىۋە ئەۋزەل ئەمەسمۇ ماڭا؟ ...

ئۇنىڭ ياشلىرى تاراملاپ تۆكۈلەتتى.

ئاھ، خۇدا، سەن يېتىملەرنىڭ ئاھۇ ـ زارلىرىغا نېمانچە ئامراق؟ ناتىۋانلارنىڭ ئاھۇ ـ ئەفغانلىرىنى ئاڭلاپ تۇرمىساڭ زېرىكىپ قالامسەن ـ يا؟ ...

شۇ تاپتا ئۇنىڭ يۈرىكىدىن قان تامچىلاپ تۇراتتى.

خەير ـ خوش، چوپان، بەختسىز، ناتىۋان قىزىڭنى ئۇنتۇپ كەتكەيسەن، ئاجىزلىقنى (گۇناھنى) كەچۈرگەيسەن.

ئۇنىڭ ئۈگە ـ ئۈگىلىرىدە خورلۇق قۇترايتتى.

ئەلۋىدا، جېنىم ياقۇپ، سېنى بەختلىك قىلالماي، ھەسرەتتە قويغانلىقىم ئۈچۈن كەچۈرگىن.

ئۇنىڭ ھەربىر نېرۋا ھۈجەيرىلىرىنى ھەسرەت غاجايتتى.

ئەلۋىدا، دىشۋار ھايات! ...

ئۇنىڭ قەلبى ئۈمىدكە تولغانىدى، بۇ پەقەت ئاخىرەتكە باغلانغان ئۈمۈرۈۋقسىز، يىلتىزسىز ئۈمىد ئىدى. ئۇ تاراملاپ ياش ئېقىۋاتقان قوي كۆزلىرىنى چىڭگىدە يۇمۇپ نازۇك بارماقلىرىنى شاختىن ئاستا ـ ئاستا بوشاتتى...

— قىساسىڭنى كىم ئالىدۇ! ... قىساس ئال، ئاكاڭچە روھىڭ بىلەن ئاكاڭنىڭ، داداڭنىڭ، ئۆزۈڭنىڭ قىساسىنى ئال... قىساس ـ قىساس — قىساس! ...

ئايزۆھرە قەلبىدىن، قەلبىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدىن پارتلاپ چىققان بۇ جاراڭلىق سادادىن چۆچۈپ كۆزىنى ئاچتى. ئۇ يەنىلا ئۈجمە

شېخىدا چىڭگىلەكتەك ئېسىلىپ تۇراتتى.

ــ بۇ نېمە ئاۋاز؟ بۇ كىمنىڭ ئاۋازى؟ قەيەردىن كېلىۋاتىدۇ؟ بىلمەيتتى.

بۇ، ئۇنىڭ يۈرىكىنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى، ۋىجدانىنىڭ بۇيرۇقى ئىدى. ئۇ ئۇجمە شېخىنى چىڭ قامااللاپ يۈرىكىنىڭ، قەلبىپ دۇنياسىنىڭ بۇ بۈيۈكانە ساداسىغا بۇيرۇق ـ پەرمانىغا بويسۇنۇش ـ بويسۇنماسلىق ھەققىدە ئويلىنىشقا باشلىدى.

«قانداق قىلسام بولار؟ ...» ئۇ تېڭىرقىغانسىرى خىياللىرىنى ئۇمىدسىزلىك چىگىشلەشتۇرۇپ قويۇۋاتاتتى.

ــ قىساس ئال؟ قانداق ئالىمەن؟ ئالالايمەنمۇ؟ قىلالمىغان ئىشنى قىلىمەن دەپ زورۇققانىڭ نىمە پايدىسى؟ خۇداغا قوياي، خۇدا باريا، ماڭا؟...

راستىنى ئېيتقاندا، ئايزۆھرەنىڭ ئۆلۈم گىردابىدىن قايتقۇسى يوق ئىدى. چۈنكى ئۇنىڭ كاللىسى بىر تالاي گادىرماچ، ئۇمىدسىز سوئاللار بىلەن تولۇپ، قايناپ كەتكەنىدى.

قىساس ئېلىش ئۈچۈن داۋاملىق، بىر ئىككى كۈن ئەمەس، بىر قانچە يىل، ئۇزاق ـ ئۇزاق ياشاش كېرەك. ياشاش ئۈچۈن ئۈمىد بولۇشى كېرەك. بىراق مەندە ئۈمىد دېگەن نەرسە بارمۇ؟ ئۈمىد بېغىشلىغۇدەك نېمەم بار؟...؛

ئەمدى مەن نېمە ئۈچۈن، كىمنى دەپ نېمىگە تەلپۈنۈپ ياشايمەن؟ تارتىنشقۇدەك ئاتا ـ ئانام، ئاكا ـ ئۇكام، ئاچا ـ سىڭىللىرىم بارمىدى؟ يېتىم، مىسكىن، بېشىمنى قېرىنداشلارچە مېھرى بىلەن سىلىغۇدەك يېقىن ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىم، ئېزىلك، جاراھەتلىك قەلبىمگە تەسەللى مەلھىمى چېپىپ، ئۈمىد چىرىغىنى ياندۇرغۇدەك دوستلىرىم بارمىدى؟...؛

ئەڭ مۇھىمى، تەلپۈنگۈدەك ئاشىقىم بارمىدى؟ ياق، ئاشىقىمغۇ

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار تورى

بار، بىراق ئۇنىڭغا تەقدىم قىلىدىغان غۇبارسىز سۆيگۈم چەيلەندى؛ مەڭگۈلۈك بايلىقىم بولغان غۇبارسىز روھىم بۇلغاندى. ئەمدى ئۇنىڭغا كېچە-كۈندۈز تەلپۈنگەن، دىدارىنى زارىقىپ كۈتكەن ئەڭ، ئەڭ سۆيۈملۈك ئاشىقىمغا نېمەمنى تەقدىم قىلىمەن؟ بۇتىسمان، روھسىز تېنىمنىمۇ؟ ھېسسىياتسىز يۈرىكىمنىمۇ؟ ئازاپقا تولغان شەھلا كۆزۈمنىمۇ؟ ھەسرەتكە ئورالغان مۇزدەك باغرىمنىمۇ؟...؛

ناۋادا، تەقدىم قىلسامىمۇ، ئۇ قوبۇل قىلامدۇ؟ ياق! بۇ يەنىلا ئۆلۈم بىلەن باراۋەر ئەمەسمۇ؟...

ئۇ، شۇلارنى قاتلامۇقاتلام خىيالىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئاخىر ئۆلۈۋېلىش قارارىغا كەلدى. بىراق بۇ قارارى ئىجرا قىلىنماي تۇرۇپلا قەلبىدە يەنە سادا كۆتۈرۈلدى.

«قىساس ئېلىش ئىستىكى يوق ئادەمدە ۋىجدان بولامدۇ؟»

قىساسنى ئۇنتۇغان ئادەم ئەجدادىغا يۈزكىلەلەمدۇ؟

دۇنيادا، ئۆزى قىلالايدىغان ئانچىكى ئىشلارنىمۇ ئاللاغا تاپشۇرۇۋېتىپلا قۇتۇلۇپ كېتىدىغان بەندىدىنمۇ ئارتۇق ئاسىي، پاسىق، زەئىپ بەندە بولامدۇ؟

ئايزۆھرەنىڭ ئۆلۈۋېلىش قارارىنى مۇشۇ قەلب سادالىرى لىڭشىتىپ قويدى؛ ئۇنىڭ بۇ بۆيۈك قارارى كۆز ئالدىدا لەيلەپ يۈرگەن قانغا بويالغان ساقال، قانغا بويالغان يۈز-كۆز، قانغا بويالغان يەكتەك، قانغا بويالغان چوت، قانغا بويالغان بىپايان قۇملۇق، قۇملۇقتا قانغا چىلىنىپ يېتىشقان دۆۋە-دۆۋە جەسەتلەر، يامۇل دەرۋازىسىغا ئېسىلغان باش... تەرىپىدىن تىرىپىرەن بولۇپ كەتتى.

راست ئەمەسمۇ؟ قىساسىمنى كىم ئالىدۇ؟ ئۇنى كىمگە ھاۋالە قىلىدىم؟ كىمگە ۋەسىيەت قىلىدىم؟ ئۆزۈم ئېلىشقا خۇشياقماي، ئۆز بۇرچۇمدىن ئۆلۈۋېلىش ئارقىلىق باش تارتسام، بۇ ئاسىيلىق بولماي

نېمە؟...؛ «توغرا، مەن ياشىشىم، ياشاپ تۇرۇپ قىساس ئېلىشىم كېرەك! چۈنكى قىساس ئېلىشنىڭ ئۆزىمۇ ئادەمنى تەلپۈندۈرىدىغان مەنزىل ئەمەسمۇ؟ »

ئۇ ئاخىرى سىرتماقتىن سۇغۇرۇلۇپ چىقتى. قەلبىدە ئۇمىدۋارانە روھ جىلۋە قىلدى. بۇ روھ ئۇنى يۇرتتىن چىقىپ كېتىشكە دالالەت قىلدى.

تورغايلار جۇشقۇن كۈيلىرى ئارقىلىق ئايزۆھرەنى ئۇزىتىپ قويدى.

7

چوپان دەرياسى ئايزۆھرەنى باشلاپ چىمدۇغا ئەكىلىپ قويدىدە: «كەچۈر ئەمدى سېنى باشلاپ ماڭالمايدىغان بولدۇم.» دەپ شىۋىرلاپ ئۆزرە ئېيتىپ، ئۇنىڭ بىلەن خوشلىشىپ زەرەپشان دەرياسىغا قوشۇلۇپ كەتتى. ئايزۆھرە ئەمدى ھەمراھسىز، يول باشچىسىز قالغانىدى، ناتونۇش دەريا، ناتونۇش يوللار، ناتونۇش يۇرتلار ئۇنى كۈتۈپ تۇرۇشاتتى. يەنە قانداق قىسمەتلەر كۈتۈپ تۇرىۋاتىدۇ، بۇنى بىلمەيتتى.

تاڭ يورۇغان، لېكىن كۆك قاتمۇقات بۇلۇتلار بىلەن قاپلىنىپ، سوغۇق كۈچەيگەنىدى. ئۇ گاڭگىراش ئىچىدە ئەتراپقا قارىدى. كۆپكۆك بۇسبۇخۇناقلارغا ئورىلىپ يېتىشقان مەھەللىلەر ئۈيقۇدىن ئويغىنىش ئالدىدا تۇراتتى.

«بۇ يەردە كىم قاياندىن چىقىدىكى؟...»

ئۇ قۇياشنىڭ قەيەردىن، قايسى تاغنىڭ زۇلپىسىدىن چىقىدىغانلىقىنى ئۇقالمىدى. خۇددى ئۆزىنىڭمۇ قايانغا مېڭىشىنى، كىمنىڭكىگە بېرىشىنى ئۇقالمىغاندەك.

www.uyghurkitap.com

«قايانغا ماڭسام بولار؟ نەگە باراي؟ نەگە كىتەي؟... يىراق بىر يەرگە كەتسەم بولاتتى...»

ئايزۆھرە بىر ھازا گاڭگىراپ تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن، سولغا بۇرۇلدى.

«ئاللانىڭ جامالىنى كۆرەي دېسەڭ، تاغقا چىق، دىگەن گەپ بار، تاغقا كىتەي، تاغلىقلار ئاق كۆڭۇللەرەك كېلىدۇ. چۈنكى ئۇلار ئاللاغا يېقىن، ئاللانىڭ جامالىنى پاتــپات كۆرۈپ تۇرالايدۇ»

ئۇ شۇنداق ئويلاپ، مەزمۇت قەدەملەر بىلەن مىڭىپ كەتتى.

سوغۇق كۇچەيگەنىدى، شۇرغان ھۇشقۇيتاتتى...

ئايزۆھرە قامراق، جىگدىباغ، ھەسەلباغلارنى ئارقىدا قالدۇرۇپ، قوشراپقا كەلدى. بۇ يۇرتتا ئۇنىڭ ئۇرۇقــتۇغقانلىرى بولمىسىمۇ، لېكىن تونۇشــبىلىشلىرى بار ئىدى. ئەمما ئۇ قوشراپقا كىلىپ پاناھلىنىشنى خالىمايتتى ھەم پاناھلىنالماسلىقىمۇ مۇمكىن ئىدى. چۈنكى جەنۇبقا سوزۇلۇپ كەتكەن غايەت زور تاغ تىزمىلىرى چوپان بىلەن قوشراپنى ئايرىپلا تۇراتتى. چوپان مۇشۇ تاغلارنىڭ شەرقىدە ـ ئارقىسىدىلا يېيىلىپ ياتاتتى. چوپانئاز جىلغىسىدىن كىرسىلار چۈش ـــ پېشىنگە قالماي چولپانغا چۈشۈپ بولغىلى بولاتتى. شۇڭا چوپانلىقلارنىڭ قوشراپتىن، قوشراپلىقلارنىڭ چوپاندىن ئايىغى ئۈزۈلمەيتتىـــئۆزئارا قۇدىلىشاتتى، ئۆز ـــ ئارا بىرىپــكىلىش قىلىشاتتى. شۇنداق بولغاچقا ئايزۆھرە قوشراپتا خاتىرجەم تۇرالمايتتى، ھەتتا ئەتە ـ ئۆگۈن ئىچىدىلا ماجىڭسا چىقىپ، ئۇنى تۇتۇپ كىتىپ خوتۇن قىلىشىمۇ مۇمكىن ئىدى.

«چوپانلىقلار بارمايدىغان، بىلمەيدىغان يىراق بىر يەرگە كەتسەم...»

ئايزۆھرە قوشراپقا قاراپ شۇلارنى ئويلاۋاتقاندا، ئالدى ـــ تەرەپتىن بىر ئادەم تەسكەن ئارتىلغان ئېشەكنى ھەيدەپ چىقىپ

كەلدى.

ــ ئەسسالام! ـ ئايزۆھرە تەسكەنچىگە سالام قىلدى.

ــ ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام ـ تەسكەنچى: «ماڭا بىرەر گىپى بار ئوخشايدۇ» دەپ ئويلاپ قەدىمىنى ئاستىلاتتى.

ــ بۇ يولدىن قەيەرگە بارغىلى بولىدۇ؟

ــ بۇقا تامغا.

ــ يىراقما؟

ــ خېلى يىراق.

ــ هازىر ماڭسام نېچاغدا بىرىپ بولارمەن؟

ــ ئىتتىك ماڭسىڭىز نامـاز شـامغا يىقىن بېرىپ بولالايسىز، ئايزۆھرە تەسكەنچى بىلەن خوشلىشىپ، بىر قورام تاش ئۈستىدە ئولتۇرۇپ بوغجىمىسىنىڭ ئارىسىدىن بىر زاغرىنى ئالدى. ئۇ زاغرىنى ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۈشتالمىدى. چۈنكى نان توڭلاپ كەتكەنىدى. خۇددى مۇزدەك. ئۇ ناننى بىر هازا غاجىدى. لېكىن شۇنچە غاجاپمۇ ئۇنىڭ بىر توغرىمىنىمۇ تۈگىتەلمىدى.

ئۇنىڭ ئۈستىگە قوللىرى توڭلاپ، قىزىرىپ، هېچنېمىگە قولاشماي قالغانىدى. يەنە نان غاجاپ ئولتۇرسا بۇقاتامغا كەچ قىلىشى، قونالغۇ تاپالماي، تالادا قىلىپ توڭلاپ ئۆلۈپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. شۇڭا ئۇ بوغجىمىسىنى چىگىپ، بېلىگە ئۆتكۈزدى، قولىنى يېڭىنىڭ ئىچىگە تىقىپ بۇقاتامغا قاراپ ماڭدى.

قار ئۇچقۇنداشقا باشلىغانىدى. شۇېرغان ھۇشقۇيتاتتى.

«بۇ قاتامدا ـ بىر كىمنىڭكىگە بىر كېچە قونۇۋېلىپ، چوپانلىق بارمايدىغان، بىلەيدىغان يىراق بىر يەرگە كىتىمەن»؛

«ئىشقىلىپ، هامان قىساس ئېلىش پۇرستى كېلىدۇ!»؛

قار لەپىلدەپ ياغاتتى.

ئايزۆھرە ئاۋۋال بۇقاتامغا، ئاندىن ئارىتاشقا، ئارىتاشتىن ئۆتۈپ

يەنە بىر يەرگە، ئۇ يەردىن يەنە بىر يەرگە كېتىشنى قارار قىلغانىدى.

«خەپ توختاپتۇر، خاسىيەت، سەن بىزنى گوللاپ، ئىشىكنى ئاچتۇرۇپ... خەپ، هامان جاجاڭنى بەرمەيدىغان بولسام!»

ئايزۆهرە هارغىن قەدەملەر بىلەن كېتىۋېتىپ، شۇنداق پىچىرلايتتى، شۇنداق پىچىرلىغانسىرى، شۇرغانلىق قار ئۇنىڭ يۈزلىرىگە ھەدەپ سانجىلاتتى، خۇددى نەشتەردەك؛ شۇنداق پىچىرلىغانسىرى شۇرغانلىق قار ئۇنىڭ قوي كۆزلىرىگە قەھرى بىلەن ئۇرۇلۇپ، كۆزىنى يوغانراق ئېچىشقىمۇ يول قويمايتتى.

ئايزۆهرە شۇنداق ھېرىپ كەتكەنىدى. پۇتقوللىرى سىرقىرايتتى، پۇتى قايرىپ، قاپارتقۇلار تېشىلىپ، قاناپ، پېژىلداپ ئېچىشىپ، بۇ ئېچىشماقلار ھارغىنلىق، ئاچلىق بىلەن ھەمكارلىشىپ جېنىنى ئېكەكدەيتتى.

«خەپ ماجىڭسا، سەن بولمىغان بولساڭ، بىز ئايرىلىپ كەتمەيتتۇق. مەن بۇنداق كۈنلەرگە قالمايتتىم، خۇدايىم بۇيرۇسا، ئۆز قولۇم بىلەن...!...»

ئۇ غەزەپ بىلەن پىچىرلىغاچ يولنى داۋام قىلاتتى. قەلبىدە ئەلەم قۇترايتتى. خۇددى ھازىرقى قارلىق شۇرغاندەك.

شۇرغان ھۇشقۇيتاتتى...

گۇگۇم ئۆزىنىڭ كېلىۋاتقانلىقىدىن شەپە بىرىۋاتاتتى...

ئايزۆهرە قەدەملىرىنى تېز ــ تېز سۆرەپ ئاخىر كەنت ئاغزىغا ناھايىتى مۇشەققەتتە يېتىپ كەلدى، بېشىنى كۆتۈرۈپ، زەرەپشان بويىدىكى بۇ قەدىمىي يۇرت ـ بۇقاتامغا كۆزلىرىنى چىمچىقلىتىپ تۇرۇپ نەزەر سالدى، مەھەللە كۆزى غۇۋا، تولىمۇ غۇۋا كۆرۈندى.

ئۇ كۆجۈم مەھەللە قويىنىغا كىرىپ، بىرەركىمنىڭ ئۇچرىشىنى كۈتۈپ، ئۇياق ـ بۇياققا قارىغاچ بىردەم تۇردى. بىراق ھېچكىم ئۇچرىمىدى. مەھەللە تىمتاسلىقتا چۆمگەنىدى. خۇددى بۇ يۇرتتا

ھېچقانــداق ھايــاتلىق مەۋجــۇد ئەمەســتەك، ھەتتــا ئىتلارنىــڭ ھاۋشــشىلىرىمۇ، قاغا ــ قۇزغۇنلارنىــڭ قاقىلداشــلىرىمۇ، مېھمانــدىن بېشــارەت بەرگــۈچى ســىغىزخانلارنىڭ شاقىلداشــلىرىمۇ، قــوي ــــ كالىلارنىڭ مەرەش ـ مۆرەشلىرىمۇ... ئاڭلانمايتتى. ئەگەر مورىلاردىن قىيــسىق چىقىۋاتقــان تۈتــۈنلەر بــۇ كەنــتكە ھاياتلىقنىــڭ مەۋجــۇت ئىكەنلىكىدىن بىشارەت بېرىــپ تۇرمىغــان بولــسا، ئــۇ ئــۆزىنى تىلــسىم دۇنياغا كىرىپ قالغاندەك ھېس قىلىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى.

ھاۋا ئوچۇق كۈنلەر بولغان بولسا، كىشىلەر بىــلەن ئۇچرىــشىش، مۇڭدىشىش ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ھېسداشلىقىنى قوزغاپ قونالغۇ تاپقىلى بولاتتى. ئەمما ھازىر بۇنداق شارائىتتا...

«بۇگۈن بىر كېچە قونۇۋالسامغۇ...»

ئۇ كەنت قويىنىغا ئىچكىرىلەپ كىرىۋەردى، گۇگۇم لەيلەپــلەيلەپ ئۇچۇپ كىلىۋاتاتتى.

«بۇگۈن بىر كېچە قونۇۋالسامغۇ، ئەتە خۇدايىم ئۆزى بىر نەرسە دەردى»

ئۇ شۇ خىيال بىلەن تۆمۈر ھالقىلىق بىر دەرۋازىنى قاقتى.

سەلدىن كېيىن ياشقىنا بىر چوكان پەيدا بولۇپ:

ـ كىمنى ئىزدەيسىز؟ ــ دەپ سورىدى، ئايزۆھرەنىڭ باشــئايىغىغا كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ. ئۇ بوسۇغىسىغا دەسسەپ تۇراتتى.

ــ ھېچ... ھېچكىمنى...

چوكــان ئايزۆھرەنىــڭ گېپىنــى بۆلــۈپلا ئــۆيگە كىرىــپ كېتىــپ، ھايــال بولمــايلا بىــر كۆيــۈك زاغرىنــى كۆتــۈرۈپ چىقىــپ، ئــايزۆھرەگە تەڭلىدى، ئايزۆھرە تورۇپلا قالدى.

«مېنى تىلەمچى چاغلاپ قالغان ئوخشايدۇ.»

ئــۇ ئــۆزىگە شــۇنداق تەســەللى بېرىــپ، كــۆز ياشــلىرىنى قارىچۇقلىرىغا مىڭ تەستە سىڭدۈرگەچ:

ـ مىنى... مىنى بىر كېچە قوندۇرۇۋالغان بولسىلىمۇ، ـ دېدى يىلىنىش تەلەپپۇزىدا.

يىلىنىماي ئامال يوق ئىدى.

ـ خاپا بولماڭ، ئۆيىمىز تار، دېدى چوكان قىلچە ئويلىنىپ تۇرمايلا.

ئايزۆھرە دەرۋازىسى كەڭ، ئەمما ئۆيى تار بۇ كاتتا قورۇدىن يىراقلاشتى.

گۇگۇم شىددەت بىلەن باستۇرۇپ كېلىۋاتاتتى.

«تالادا قېلىپ، توڭلاپمۇ قالارمەنمۇ؟ بۈگۈن بىر كېچە قونۇۋالسامغۇ.... ھەممىگە قادىر ئىگەم، مۇشكۈلۈمنى ئۆزەڭ ئاسان قىل، سەندىن باشقا باش پاناھىم يوق»

ئۇ يەنە بىر ئىشىكنى قاقتى. ئىشىكنى ئوتتۇزــــقىرىق ياشلاردىكى بىر كىشى ئاچتى، ئايزۆھرە ئەدەپ بىلەن سالام قىلدى:

ـ ئەسسالام.

ـ ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام، ــ ھېلقى كىشى ئايزۆھرەنىڭ سالىمىنى خىرقىراق ئاۋازى بىلەن ئىلىك ئالدى.

ـ مەن مۇساپىر، ئۆيلىرىدە... بىر كېچە قونۇۋالغان بولسام.

ـ ئاستاخ...ــ ھېلقى كىشى گەدىنىنى قاشلىدى، ــ ئۆيدە مەن يالغۇز. بولمىسىغۇ... مەيلى دەپ قونامسىزـ يا؟ ــ ئۇ ھىجىيىپ خىرىلداپ كۈلدى.

ئايزۆھرە ئەلەم بىلەن كەينىگە ياندى. مۇزلاپ كەتكەن لەۋلىرىنى چىشلەپ قەدىمىنى تېزلەتتى. قايناق ياشلىرى مۇزدەك مەڭزىدىن دومىلاپ چۈشۈپ، قار ئۈستىدە غايىپ بولاتتى.

باشقىلارغا يىلىنىش، يالۋۇرۇش، بويۇن قىسىش ــ نېمىدېگەن ئېغىر ـ ھە!

ئۇ يەنە بىر ئىشىكنى قاقتى.

ــ مەن مۇساپىر، مېنى بىر كېچە قۇندۇرامسىلە؟ ــ دېدى ئىشىك ئاچقان بالىغا.

ــ دادامدىن سوراپ باقاي، ــ بالا هاياللىشمايلا قايتىپ چىقىپ،

ــ دادام قۇندۇرالمايمىز دەيدۇ، ــ دەپ بىر ئارپا نېنىنى تەڭلىدى.

ــ رەھمەت، نېنىم بار.

«ئۆزۈك بار، ئىگەم، مېنى تالادا قويما، بۇنىڭ ئۇچۇن بىر ئۆمۈر ئىبادەت قىلىشقا رازى!»

ئايزۆھرە ياشلىرىنى سۈرتۈپ، ئاللاغا چىن كۆڭلىدىن ۋەدە بەرگەچ، مەھەللىنىڭ ئاخىرىغا قاراپ ماڭدى.

8

ئايزۆھرە بىر خارابە هويلىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى، هويلا تاملىرى پاكار ۋە شورالــــشورا بولۇپ، بۇنى تام دېگىلى بولمايتى. دەرۋازا ئورنىغا بىر سەت قوشام ئورنىتىپ قويۇلغانىدى.

«مۇشۇ ئۆيگە بىر كىرىپ باقايمۇ ـــ يا؟ مەيلى كىرسەم بىر كىرەي. كەمبەغەل كەمبەغەلنىڭ قاياشى، دەپتىكەن. ئايزۆھرە قوشامنى ئاستا ئىتتىرىپ ئىچىپ هويلىغا كىردى، هويلا كىچىك، ئۇسسىنىڭ پەقەت ئىككى پارچە كىگىزنىڭ ئورنىچىلىك يېرى قۇناق شاخلىرى بىلەن چۈمكەلگەن بولۇپ، قار قونۇپ ئېغىرلاشقان شاخ ئۇچلىرى خۇددى خىزىرنىڭ ساقىلدەك تاشلىنىپ تۇراتتى، هويلىنىڭ ئوتتۇرىغا قار دۆۋىلەپ قويۇلغان، بىر بۇلۇڭدا قويــــكاللاردىن ئېشىپ قالغان قۇناق پايناقلىرى قار ئاستىدا شۇمشىيىپ ياتاتتى، چەللە ئاستىدىكى پاكار تامدا بىر قىزىل خۇراز بىلەن بىر بالىجان مېكيان دۇگدىيىپ، مۈگدەپ ئولتۇراتتى. ئايزۆھرە سامانلىقنىڭ ئىشىكىدەك كىچىككىنە بىر تاق قاناتلىق ئىشىكنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۆيلىنىپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلىرى بېكىتى

تۇرۇپ قالدى.

«كىرىۋەرسەم بولارمۇ ياكى چىكىپ باقسام بولارمۇ؟ ئەڭ ياخشىسى، چىكىپ باقاي، قوندۇرمىسا، بىر كىشىنىڭ ئېغىل ـ سامانلىقىدا بولسىمۇ ياتارمەن، سامانلىققا قولپا سېلىپ قويماس بىر كىم؟»

ئۇ زەنجىرنى جالدىدىتتى.

«ھېچنېمىسى يوق بىر تۇل خوتۇن چىقار ئىلاھىم»

شۇنداق بولدى. ھايال ئۆتمەي ئىشىك ئېچىلىپ، ئۇنىڭ ئالدىدا ئەللىك ياشلاردىكى ئاق سېرىق، ئورۇق، سول مەڭزىدىكى تىرناقچىلىك خالىنى ئۇزۇن‌ئۇزۇن تۈكلەر ئېگىلەپ كەتكەن، ئۈستىخىنى قورۇق‌قاقشال بولۇپ قالغان بىر ئايال پەيدا بولدى، بىر قاراشتىلا كېسەلمەنلىكىنى بىلىۋالغىنى بولىدىغان بۇ ئايال ئايزۆھرەگە خۇددى مەڭدىگەندەك، چۆچۈگەندەك قاراپلا قالدى.

ـــ ئەسسالام.

ئايال ئايزۆھرەنىڭ يۈكلىنىپ قىلغان سالىمىنى ئىلىك ئالغاچ، ئۇنىڭ ئۇسۇپىشىغا سەپسالدى، ئۇ كەچ كۆزدىكى نىمجان ياپراقچىلاردەك نازۇك تىترەيتتى، ئاپئاق قىرو باسقان ئەگىم قاشلىرى، ئۇزۇن كىرپىكلىرى ئاستىدىكى قوي كۆزلىرى مەيۈس، گۈنۈس جىمىرلايتتى، خۇددى يىغى قالماي، ئۆچۈشكە تەرەددۇتلىنىۋاتقان جىنچىرىغىدەك، لەۋلىرى كۆكىرىپ بارماقلىرى قىزىرىپ كەتكەن، ئۈستۈبىشى قېلىن بىر قەۋەت قار بىلەن بېزەلگەنىدى، بېشىغا ئۆگۈپ زەرىسى قالمىغان بوز ياغلىق ئورىۋالغان، ئۇچىسىغا ئۇزۇن قارا خام چاپان، پۇتىغا ئەبجىقى چىقىپ كەتكەن كونا ئۇزۇن كۆن ئۆتۈك كىيىۋالغان، ئۇڭ پۇتىدىكى ئۆتۈكنىڭ يانبەللىرىدىن ئىچىدىكى قارا چەگدەم پايپاق كۆرۈنۈپ قالغانىدى، مازلىرى كۆرۈنۈپ ـ ساڭگىلاپ قالغان چاپىنىنىڭ پەشلىرىدىن ماتا كۆڭلىكىنىڭ يىرتىقلىرى لەپىلدەپ

تۇراتتى.

بۇلارنى كۆرۈپ ئايالنىڭ ئىچى سىيرىلىپ، يۈرىكى «شورردىدە» ئېرىپ كەتتى، خۇددى ئوتقا چۈشكەن مومدەك. شۇڭا ئۇ بۇ بىچارە قىزنى ئۆيگە باشلاپ ئىسسىندۇرۇشنى، قورسىقىنى راسا تويغۇزۇپ، بىر كېچە قوندۇرۇشنى نىيەت قىلىپ؛

ـــ ئۆيگە كىرسىلە، خېنىم، ـــ دېدى مېھرىبانلىق بىلەن.

ئايزۆھرە بۇنى ئاڭلاپ يەڭگىلغىنە بىر گۇۋۇنىۋىدى، ئۇستىدىكى قارلار «پۇرردىدە» تۆكۈلۈپ كەتتى، خۇددى تولۇپ ئۆلگەن جانسىز كېپىنەكلەردەك.

ئەمما، تۆكۈلۈپ كەتكەنلىرى قار ئەمەس، غەم ـ غۇسسە ئىدى، شۇڭا ئۇ يەڭگىللەپ قالدى، گويا ئاققۇ پېيىدەك.

ئايزۆھرە بۇلۇتتەك لەيلەپ-لەيلەپ ئۆيگە كىردى ـــ دە، ئوچاقنىڭ يېنىدىلا ئولتۇردى. ئۆي قاراڭغۇ، لېكىن ئىللىق ئىدى، خۇددى قوش ئۇۋىسىدەك، بۇ ئىللىقلىق ئۇنىڭ پاتمان ـ پاتمان غەم ـ غۇسسىلىرىنى قاش ـ كىرپىكلىرىدىكى قىرولار بىلەن قوشۇپلا ئېرىتىۋەتتى.

ئايال ئۇچاققا تەمەچ سېلىپ، ئۆچەي دەپ قالغان ئوتنى پۈۋلەشكە باشلىدى. ئۇ ھاسىراپتتى، ھۆمۈدەيتتى. ئارقا تامدىكى قەغەزدە پەملىۋېتىلگەن تار، كىچىك پەنجىرە گۆگۈم بىلەن تېخىمۇ قارىيىپ كەتكەن، كىچىككىنە تۆڭلۈك زىغىر پاخلى بىلەن مەھكەم يېپىۋېتىلگەن بولغاچقا، ئۆي ئادەمگە كىچە تۈيغۇسىنى بېرەتتى. ئۆچەي دەپ قالغان ئوتنى پۈۋلەشتىن ھاسىل بولغان ئازغىنە يورۇقلۇقنىڭ ئۆينى يورۇتۇشقا قۇربى يەتمەيۋاتاتتى، تەمەچكە «ۋاللىدە» ئوت تۇتىشىش بىلەنلا بىر ئاز يورۇدى. ئايال كۆيۈپ تۇرغان بىر تال تەمەچنى ئېلىپ مورا بېشىدىكى جىنچىرىغىنى ياندۇردى، ئوت شولىسى بىلەن چىراغ ئۆينى خىلى ئوبدان

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى بېكىتى

يۈرۈتۈۋەتتى.

ـــ يېقىنراق كېلىپ ئوت ئىسسىنسىلا، خېنىم، بەك توڭۇپ كېتىپلا، ــ دېدى ئايال ئوچاققا ئوتۇن سېلىۋېتىپ.

ئايزۆھرە ئوچاققا يېقىنراق كېلىپ، قېتىپ كەتكەن قوللىرىنى ئوتقا قاقلىغاچ، ئۆي ئىچىگە كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ چىقتى؛ تارغىنە سۇپىغا سېلىنغان قارا ئەسكى كىگىزنىڭ يىرتىقلىرىدىن ئاستىدىكى زىغىر پاخاللىرى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. تامنىڭ قاپقارا ئىسلىشىپ كەتكەن سۇۋاقلىرى ئاجراپ تۆكۈلۈشكە باشلىغان، ياغاچلىرى بولسا ھازىرلا سۇنۇپ كېتىدىغاندەك ئېگىلىپ كەتكەنىدى، خۇددى قىسماقتەك. بىر بۇلۇڭغا ئەسكى ـ تۈسكى يوتقان ـ كۆرپىلەر يىغىپ قويۇلغان، ياغاچ ئاسقۇغا كونا كۆڭلەك، يىرتىق ئىشتانلار ئارتىقلىق تۇراتتى، قازناقنىڭ ئىشكى يېنىدا بىر يۇدمە، بىر تۈز كوزىسى، كىچىكرەك بىر سېۋەت، سېۋەت ئىچىگە بىر قانچە ئاياق، قوشۇق كۆمتۈرۈپ قويۇلغانىدى.

ــ قەيەردىن كېلىشلىرى، قىزىم؟ ـــ سورىدى ئايال ئايزۆھرە سەل ئىسسىپ بولغاندىن كېيىن.

ئايزۆھرە نەزىرىنى ئايالغا يۆتكەپ، جاۋاب بېرەي دەپ تۇرۇشىغا باياتىن بېرى يوتقان ــ كۆرپىلەر ئۈستىدە ئۇخلاپ قالغان قارا ئاسلان ئۇنىڭ قۇچىقىغا «دىككىدە» چىقىپ، ئۇنى چۆچۈتىۋەتتى. ئۇ ئاسلاننىڭ باش ـ كۆزىنى سىلاپ تۇرۇپ جاۋاب بەردى.

ــ چوپاندىن.

ــ چوپاننىڭ قەيىرىدىن؟

ــ قاراشودىن.

ــ قاراشودىن؟ ــ ئايال بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئايزۆھرەگە دىققەت بىلەن قارىدى، ـــ بىزنىڭمۇ بىر تۇغقىنىمىز بولىدىغان قاراشودا، كۆرەشمىگىلى ئۇنىئون بەش يىل بولدىمىكى.

ــ كىم ئۇ؟

ــ خاسىيەتخان دەپ...

ــ خاسىيەت ھېزىمما؟

ــ ھەئە.

ئايزۆھرەنىڭ كۆڭلى «گىچچىدە» بولۇپ قالدى. «غۇژژىدە» قوزغالغان غەزىپىنى بېسىۋېلىپ، «جىممىدە» تۇرۇۋالدى.

«قىچىپ ـ قىچىپ يەنە شۇ دەللالنىڭ تۇغقىنىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ قاپتىمەن ـ يا؟...»

ئۇنىڭ خىيالىنى چۆگۈننىڭ ۋاراقلاشلىرى ئۈزۈپ قويدى، ئايال ئورنىدىن قوزغىلىپ بولغۇچە، ئايزۆھرە چۆگۈننى ئوتتىن ئالدى.

ئايال ئايزۆھرەنىڭ يېنىغىلا داستىخان سېلىپ، بىر قىتىپ كەتكەن زاغرىنى ئۇشتۇدى، بىر ھېجىرىغا چاي قۇيۇپ، ئۇنىڭ ئالدىغا ئىككى قوللاپ ئەدەپ بىلەن قويدى.

ــ نانغا باقسىلا خېنىم، ــ ئايال ئىككى توغرام ناننى ھېجىرىغا تۇگۇرۇپ قويدى.

ئايزۆھرە ئىشتىھا بىلەن نان يېيىشكە باشلىدى. ئۇ نانغا ئاران ئۆلگۈرگەندى. «بىر ھارغاندىن كەپ سورىماڭ، بىر ئاچقاندىن» دېگەننى ئوبدان بىلىدىغان ئايال، ئايزۆھرە نان يەپ بولغۇچە ھېچقانداق گەپ سورىمىدى، ئۇ ھويلىدىن ئوتۇن ـ تەمەچ، قازناقتىن چامغۇر ئېلىپ كىرىپ، ئوچاق يېنىدا ئولتۇرغاندا، ئايزۆھرە ئىككى توغرام ناننى يەپ بولۇپ، ھېجىرنى داستىخانغا قويغانىدى.

ــ نان ئالسىلا، چاي قۇياي، ــ ئايال ئورنىدىن تۇرۇپ ھېجىرىغا قول ئۇزىتىۋىدى، ئايزۆھرە ھېجىرنى بەرگىلى ئۇنىماي؛

ــ بولدى ئاچا، قۇرسىقىم تويدى ئەمدى، ــ دېدى يالغان ئېيتىپ.

ــ ئالسىلا يەنە بىر توغرام.

ــ رەھمەت، بولدى، جىق يېدىم مەن.

www.uyghurkitap.com

ئايال داستىخاننى يىغىپ، ئاياق ـــ قومۇشلارنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، چامغۇر ئادالاشقا باشلىدى.

ـــ ئاتلىرى نېمە؟

ـــ ئايزۆھرە.

ئايال ئايزۆھرەگە ھەۋەسلىنىپ قارىدى.

«ئىسمىمۇ شۇنداق چىرايلىقكەن»

ئايال شۇنداق ئويلاۋېتىپ سورىدى؛

ـــ ئاتا ـ ئانىلىرى...

ـــ ئاتا ـ ئانام يوق، ـــ دېدى ئايزۆھرە ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ، ئۇ دادىسىنىڭ، ئاكىسىنىڭ ئېچىنىشلىق ئۆلۈمىنى بۇقۇلداپ يىغلىغاچ سۆزلەپ بولۇپ، ـــ ئانام بۇلتۇر كېسەل بولۇپ قېلىپ ئۆلەپ كەتكەن، ھازىر بىر جېنىمدىن باشقا ھېچنېمەم يوق...

ـــ يىغلىمىسىلا، قىزىم، خۇدايىم جاجىسىنى بېرەر ئۇ مۇناپىقلارنىڭ...

ئايال بىر مۇنچە تاتلىق گەپلەر بىلەن ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ، ئۇنى يىغىدىن ئاران توختاتتى.

ـــ كىيولىرى يوقما؟

ـ يوق، مەن تېخى... ياتلىق بولمىغان... ئەسكەر باشلىغى ماجىگىسا دېگەن تاز خۇتۇنلۇققا ئالماقچى بولاپتى، قېچىپ چىقتىم.

ـــ تولىمۇ ئوبدان قىپلا. بۇ بىرنېمىلەرنىڭ ھەممىسى ئوخشاشمۇ دەيمەن. ئاچ كۆز شۇۋچىلار!...

ئايال ماجىگىسا قاتارلىقلارنى بىر مۇنچە تىللاپ قارغاپ «جىممىدە» بولۇپ قالدى. كۆزىگە ئىسسىق ياش كېلىپ، كۆڭلى بىر قىسىملا بولۇپ قالدى، قەلبىدە ھېسداشلىق، مېھىر كۆۋەجىدى، زەرەپشان قايناملىرىدە.

«بەك كىرسە ئۇن ئالتە ـ ئون يەتتە ياشقا كىرگەندۇ، بىچارە

قىزا!...»

ئايال ئايزۆھرەگە چوڭقۇر ئىچ ئاغرىتىپ، ئۇنى ئۇبدانراق مېھمان قىلىش قارارىغا كەلدى.

ئايزۆھرەمۇ بۇ ئايالنىڭ ئىچكى ئەھۋالى بىلەن قىسقىچە تونۇشۇپ چىقتى، قەلبىدىن ئاق كۆڭۈللۈك، باغرىدىن مېھرىبانلىق تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان بۇ ئايالنىڭ ئىسمى زىۋىدىخان ئىكەن، ئېرى ئون نەچچە يىلنىڭ ئالدىدا ئۆلۈپ كېتىپتىكەن.

بىر ئوغلىنى چېرىكلەر چېرىكلىككە تۇتۇپ كەتكىلى ئۈچ يىل بولۇپتۇ، ھازىر ئۇنىڭ ئۆلۈك‍ـ‍‍‍‍‍تىرىكلىكىنى بىلمەيدىكەن، بۇئۆيدە ھازىر كامال ئىسىملىك ئوغلى بىلەن يالغۇز ياشايدىكەن. ئوغلى بويتاق بولۇپ، ئۆمەر سىپىت ئىسىملىك بىر باينىڭ مالچىسى ئىكەن، قىش كۈنلىرى كەنتتە ئاجىز، ئورۇق قوي ـ كالىلارنى باقىدىكەن، ياز كۈنلىرىدىكى پۈتۈن ئۆمرى يايلاقتا ئۆتىدىكەن.

زىۋىدىخان چامغۇرنى ئادالاپ بولۇپ، قازناققا كىرىپ كەتتى، كۆپ «كارت ـ كۇرت» قىلىپ قىرىلدى.

«زىۋىدىخاناچام نېمىش قىلىدىغاندۇ؟ بۇ چاغ بولغاندا قازان ئېسىپ، نېچاغدا پىشۇرۇپ بولغىلى بولىدۇ ئاشنى؟ »

ئايزۆھرە شۇنداق ئويلاۋاتقاندا، زىۋىدىخان بىر تاۋاق بۇغداي ئۈنى كۆتۈرۈپ چىقتى ــ دە، ئۇنى بىر تەرىپى ئۇچۇپ كەتكەن، سوقىچاق كاساڭغا تۆكۈپ يۇغۇرۇشقا تەمشەلدى.

«بىچارە، مېنى دەپ...»

ــ بەك كەچ بولاپ كەتتى، زىۋىدىخاناچا، قازان ئاسمىسىلا ئەمدى، نان يەپ ياتىلى، ــ دېدى ئايزۆھرە.

بىراق زىۋىدىخان پەقەتلا ئۇنىمىدى.

ــ بىردەمدە پىشۇرۇپ بولىمىز، بالام، ئۇزۇن كېچە بۇ، تاڭ ئاتقۇزۇپ بولغىلى بولمايدۇ بالدۇر يېتىۋالساق. ئايزۆھرە ئورنىدىن

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىشىۋا تورى ئادرىسى

تۈرۈپ زىۋىدىخاننىڭ ئالدىغا كەلدى.

ــ ئەكەلسىلە ئەمسە، خېمىرنى مەن يۇغۇراي.

ــ ئارام ئالسىلا سىلە، ھېرىپمۇ قالغانلا ئەتىگەننىڭ ياقى يول مېڭىپ.

ــ ياقەي، بەك ئانچە ھېرىپمۇ قالمىدىم. ئەكەلسىلە، ــ ئايزۆھرە كاساڭنى تالىشىپ تۇرۇپ ئالدىغا تارتتى. قولىنى پاكىز يۇيۇۋەتكەندىن كېيىن يۇغۇرۇشقا باشلىدى.

ئوچاققا ئوت قالاۋاتقاچ چامغۇر توغراۋاتقان زىۋىدىخان ئايزۆھرەدىن كۆزىنى ئۈزەلمەي قالغانىدى، ئۇ چىرايلىق ھەم پاكىز ئىدى. يۈز ـ كۆزلىرى جىلۋىلىنىپ تۇراتتى، خۇددى سۈزۈك تاڭدىكى زۆھرەدەك. ئۇ خېمىرنى ھەر بىر باسقاندا، ئىككى ئۆرۈم چېچى يەلكىسىدە يىلاندەك تولغىنىپ، ئۇنىڭغا تېخىمۇ يۈكسەك سۈلكەت ئاتا قىلاتتى، زىۋىدىخاننىڭ ئايزۆھرەگە قارىغانسىرى قارىغۇسى، قارىغانسېرى مەستلىكى كېلەتتى، بۇ مەستلىكلەر ئۇنىڭ قەلبىدىكى ھەسرەتلىرىنى، غەم تۇمانلىرىنى ئۇچۇرۇپ كېتەتتى، گويا باھار شامالLIرىدەك سوقۇپ.

«ئوغلۇمنى كۆزۈمنىڭ ئۇچۇق ـ يورۇقىدا ئۆيلۈك ـ ئوچاقلىق قىلىۋالسام، ئۆلسەممۇ ئارمىنىم يوقتى.»

بۇ ھەسرەتلىك پىچىرلاش زىۋىدىخاننىڭ بىردىنبىر ئارمىنى ئىدى، ئۇ، بۇ ئارمانلىرىنىڭ تەگسىز قايناملىرىدا قايناپ پىرقىراپ، كۆڭگە مىڭ ئۆلۈپ، مىڭ تىرىلىپ يۈرەتتى. بەش ۋاخ نامىزىنىڭ ھەممىسىدىلا ئاللادىن بۇ ھەققە مەدەت تىلەيتتى، يىغلاپ تۇرۇپ دۇئا قىلاتتى، مۇناجەت ئوقۇيتتى. بىراق ئۇنىڭ يامغۇردەك ياش راۋان قىلىپ تۇرۇپ قىلغان ئىلتىجا، مۇناجەت، ھەمدۇ ــ سانالىرى، دۇئا ــ تىلەكلىرى بىكارغىلا كىتىۋاتاتتى. بولاك ــ تالاك، ئالۋان ــ سېلىق، بايلارنىڭ ئاچكۆز، پىخسىق، ئىنساپسىزلىقى.... ئۇنىڭ

ئارمانلىرى بىلان جاھىلانە تىركىشىپ، يىگىرمە بەش ياشنىڭ قارىسىنى ئېلىپ بولغان ئوغلىنى ئۆيلەپ قويۇشقا ئىمكان بەرمەيۋاتاتتى. ئوغلىنىڭ تەگتۇشلىرى كەينىگە ئالتە ـ يەتتە ياشلىق ئوغۇل قىزلىرىنى ئەگەشتۇرۇپ يۈرۈۋاتقانلىقىنى ھەربىر كۆرسە، ھەر بىر ئاڭلىسا، ھەر بىر خىيالىغا كەلتۇرسە ئۇ شۇنداق ئازاپلىنىپ، ھەسرەتلىنىپ كىتەتتى.قەلبى ئۆرتىنىپ، تارامىلاپ ياش تۆكەتتى». مەنمۇ قاچان شۇنداق نەۋرە يۈزى كۆرەرمەن؟ » دەپ ئاھ ئۇراتتى. ئارمان يۇتاتتىكامالىغا تەككىلى ئۇنارما؟...ئۇنىسىغۇ... ئۇنارمىكى، نىمىشقا ئۇنىمايدۇ؟ چوقۇم ئۇنايدۇ! ئۇنىمىغىلى بىر جېنىدىن باشقا ھېچنىمىسى يوقكەنىيا ئۇنىڭ... ئەي ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىم، بۇ ئىككى ئاجىزەنىڭ رىسقىنى قوشقايسەن! بەخت ـــ تەلەي ئاتا قىلغايسەن.

ئايزۆھرەمۇ خىيالغا كەتكەنتى...

ئىشىكنىڭ «غارت» قىلىپ ئېچىلىشى ئايزۆھرەنىڭ ئازاپلىق ئەسلىمىسىنى ئۈركۈتىۋەتتى .ئۇ بېشىنى كۆتۈردىدە، ماڭلاي چاچلىرىنى تۈزەشتۈرگەن بولۇپ مەگزىدىكى ياشلىرىنى چاندۇرمايلا سۈرتىۋالدى ۋە ئۆيگە كىرگەن ئوتتۇرا بوي، ئۇچىسىغا كالتە ئاق جۇۋا، بېشىغا قارا سالۋا تەلپەك، پۇتىغا كالتە ساق چورۇك كىيگەن يىگىتكە يەر تېگىدىن قاراپ، ئەدەپ بىلەن سالام قىلدى.

ـ كەل، بالام، كەچ قالدىڭ ـ يا بۇگۈن؟

ئايزۆھرە بۇ سۆزدىن ئۇنىڭ كامال ئىكەنلىكىنى بىلدى.

ئىش تۇگىمەي شۇ، ـــ دىدى كامال ئۇنىڭ سۆزىنى ئىلىك ئالغاچ، ئايزۆھرەگە ھەيرانلىق ۋە ھودۇقۇش ئىچىدە لەپپىدە بىر قاراپ قويۇپ. ئۇ ئىشىك يېنىدىكى ئەسكى جەگدىلىرگە پۇتىنى راسا سۈركىۋەتكەندىن كىيىن، سۇپىغا چىقتى ـ دە، قولىنى ئوتقا قاقلىغاچ، ئايزۆھرەگە يەر تېگىدىن قارىدى. بۇ چاغدا ئايزۆھرە غەزەپلىك

پىچىرلاشتا ئىدى:

«هۇ، ئەزرائىلنىڭ دەپتىرىگە چۈشمەي قەلغان ئۆلگۈر مۇناپىق، سەن ئاخىرى مىنى مۇشۇ كۈنلەرگە قويدۇڭ ـ ھە!؟ خەپ توختاپتۇر، چىلبۆرە، ھامان سەندىن ئۆچۈمنى ئالمايدىغانىن بولسام! شۇنداق بىر كۈنلەر كىلىدۇكى» ....؛

«ئاھ ـ ئۇلۇغ تەڭرىم، ماڭا كۈچ‍ــقۇۋۋەت، تەۋپىق ـ ھىدايەت ئاتا قىلغايسەن! مىنى ئۆز دەرگاھىڭغا شۇ ئارمانلىرىمنى ھاسىل قىلىپ بىرىپ بولۇپ، ئاندىن ئېلىپ كەتكەيسەن» ....!

جىنچىرىغنىڭ غۇۋا نۇرى بىلەن ئوچاقتىكى ئوت شولىسى قوشۇلۇپ ئايزۆھرەگىلا يىپىشقانتى. نۇرىستان قويندا زىلۋا بوي، جەزبىلىك، لاتاپەيلىك، ئاق يۈز، قىزىل مەڭزلىك، ئۇزۇن كىرپىكلىرى ھىمايىسىدىكى قوي كۆزلىرىدىن دەرد ـ ئەلەم مۇڭ ھەسرەتلەرگە ئارلىشىپ بىر خىل مىھرى، ئوماقلىق، چىچەنلىك تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان بىر قىز چاتقاللىقلار ئارىسىدا راسا ۋايىغا يىتىپ ئېچىلغان چوغلۇقتەك چاقناپ تۇراتتى. شۇنداق، ئۇ چوغلۇق، بەرگ ـ ياپراقلىرىدىن قان تامچىپ تۇرىدىغان غۇباسىز چوغلۇق ئىدى؛ بەرگ ـ ياپراقلىرىدىن ئەلەم ـ ھەسرەت تۆكۈپ تۇرىدىغان ناتىۋان چوغلۇق ئىدى: بەرگ ـ ياپراقلىرىدىن مۇھەببەت، پىراق پۇراپ تۇرىدىغان جەلىپكار چوغلۇق ئىدى: بەرگ ـ ياپراقلىرىدىن قىساسكارانە روھ ئۇرغۇپ تۇرىدىغان گۈزەل، ئوماق چوغلۇق ئىدى!

كامال بۇلارنى كۆرۈپ، شۇلارنى ھىس قىلىپ، شۇنداق تەسىۋۋۇر قىلىپ ئاجايىپ ھەيران قالدى؛

«توۋا، ئادەم بالىسمۇ شۇنداق چىرايلىق بولىدىكەن ـ يا!؟...»

دىمىسىمۇ، ئايزۆھرە تولىمۇ چىرايلىق ـ گۈل بەرگلىك ئاي، گۈل بەرگلىك زۆھرەنىڭ ئۆزىلا ئىدى!

زىۋۇدىخاننىڭ ئايزۆھرە ھەققىدىكى تونۇشتۇرۇشى كامالنىڭ

قەلبىدە چوڭقۇر ئېچىنىش، چوڭقۇر ھېسداشلىق، چولقۇر مۇھەببەت قوزغاۋاتقاندا، ئايزۆھرە كىسلگەن چۆپلەرنى قازانغا سېلىش ئۈچۈن ئوچاق ئالدىغا كىلىپ قالدىدە، ئۇنىڭ مىسكىن، دەردلىك نىگاھلىرى كامالنىڭ چاڭقاق نىگاھلىرى بىلەن چىرمىشىپ قالدى. ئايزۆھرە زورۇقۇپ تۇرۇپ كامالغا مىسكىن تەبەسسۇم سوۋغا قىلىۋدى. ئۇنىڭ يۈرىكى «جىغغىدە» قىلىپ دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى. بۇ مىسكىن تەبەسسۇم كامالنىڭ قەلبىنى سىلاپ ـ سىلاپ، ئاخىرى مورىغا «چىڭگىدە» چاپلاپ قويدى.

9

بىراۋغا كۆيەي دەپ كۆيگىلى، كۆيمەي دەپ كۆيمىگىلى بولمايدىغان نەرسىنىڭ ئۆزى ـ مۇھەببەت. ئۇ شۇنداق سىرلىقلىققا ۋە سېھرىي كۈچكە ئىگە بولغانلىقى ئۈچۈنلا بۈيۈك ۋە مۇقەددەس!

بۈگۈن كامالمۇ دەل شۇنداق ئىشقا دۈچ كەلگەن مۇھەببەتكە ئىرىشكەندى. ئۇ بۇرۇن باشقىلارنى دوراپ خېلى كۆپ قىزلارغا كۆيۈپ قالماقچى بولۇپ كۆيەلمەي: كۆيۈك، مۇھەببەت، پىراق، ھىجران.... دىگەنلەر يوق گەپكەن ئەمەسمۇ! دەپ ئويلاپ قالغانتى. مانا بۈگۈن ئۇ بۇلارنىڭ راسلىقىغا، غايىبانە كۈچ ـ قۇدرىتىگە، ئۇنىڭ ھوزۇرـ ھالاۋىتىگە ئىشەندى، قايىل بولدى .

چۈنكى كامال ئايزۆھرەنى بىر كۆرۈپلا ئۇنىڭغا كۆيۈپ قالغانىدى ! كامال شۇ كىچە شىرىن خىيال، شىرىن ئىستەكلەر قوينىدا تولغىنىپ زادىلا ئۇخلىيالمىدى: توي... پەرزەنت... نەۋرە... قاتار تىزىلىپ، كۆز ئالدىدىن تەكرارـ تەكرار ئۆتتى.

«ئايزۆھرە ئەتە كىتىمەن، دەپ تۇرۋالارمۇ؟ نەگە كىتىدۇ؟

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىن بىر ئادرىسى ئۇيغۇر كىتابلىرى

كېتىمەن دەپ تۇرۇۋالسىچۇ؟ ياق، كېتىمەن دېسىمۇ، ھەرگىز كەتكىلى قويمايمەن!»؛

«ماڭىــا تېگەرمــۇ؟ تەگكىلــى ئۇنــارمۇ؟... جېنىمنــى ساتــسام ساتىمەنكى، ئۇنى ئالماي قويمايمەن!...»

ئۇ ئۆزـ ئۆزىگە تەكرارــ تەكرار ۋەدە بېرەتتى.

ئەتىسى ئەتىگەندە ئۇ ئانىسىنى ھويلىغا چاقىرىپ:

ــ ئانا، ئايزۆھرە كەتمىسۇن... قار يېغىۋاتىدۇ... نەگە بارىدۇ. كەتسىمۇ ئىككى ــ ئۈچ كۈندىن كېيىنراق كېتەر، ــ دەپ جىكىلىدى.

ـ مەنمۇ شۇنداق ئويلىغان. بارنى تەڭ يەمىز، ساۋاب بولار، ــ دېدى زىۋىدىخانمۇ.

ئانىسىنىڭ ئۇنىماي قىلىشىدىن ئەنسىرىگەن كامال شۇنداق خۇش بولۇپ كەتتى، ئانىسىنىڭ ھىممىتىدىن چەكسىز سۆيۈندى.

زىۋىدىخان ئۆيىگە كىرىپ كىيىم ـ كېچەكلىرىنى يىغىشتۇرۇۋاتقان ئايزۆھرەنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى.

ــ نەگە باراي دەيلا، ئايزۆھرە؟

ــ كېتەي ئەمدى، ــ دېدى ئايزۆھرە. ئۇ بۇ گەپنى گەرچە كۈلۈپ تۇرۇپ، خۇشخۇيلۇق بىلەن ئېيتىشقا تىرىشقان بولسىمۇ، لېكىن تەلەپپۇزىدىن يەنىلا غەم ــ غۇسسە، ئەلەم ــ ھەسرەت ئۇرغۇپ چىققانىدى.

ـ نەگە كېتىلا؟

-...

ئايزۆھرە گەپ قىلمىدى. چۈنكى ئۇ نەگە كېتىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى، ئىشقىلىپ يىراق-يىراقلارغا كەتمەكچىدى.

ـ بۇ دىشۋاردا نەلەردە تېنەپ-تەمتىرەپ يۈرەلا؟ بەشئالتە كۈن بىزنىڭكىدە تۇرسىلا. ئۆزلىرى كۆردىلە ئەينا. ئۆيىمىزدە جىق ئادەممۇ يوقيا.

جىق ئادەم بولمىغان بىلەن قىيىنچىلىقــــتەكلىكى جىق ئىدى. شــۇڭا ئــايزۆھرە بــۇ نــامرات ئــائىلىگە يــۈك بولۇشــنى، ئېغىرچىلىــق سېلىشنى خالىمىغانىدى.

ـ ھەقاسىلىرىغا يۈك بولۇپ... ئېغىرچىلىق سېلىپ...

ـ قويسىلا ئۇنداق گەپنى، بارنى تەڭ يەيمىز، تەڭ كىيىمىز...

شۇنداق قىلىــپ ئــايزۆھرە بــۇ نــامرات ئائىلىنىــڭ ئەتىۋارلىــق بىــر ئەزاسى بولۇپ قالدى.

بىر كۈنى زىۋىدىخان ئايزۆھرەگە ئۇنى ئۆزىگە كېلىن قىلىۋېلىش ئارزۇسىنىڭ بارلىقىنى ئېيتتى، ئايزۆھرە ئۇجۇقۇپلا كەتتى. چۈنكى ئۇنىــڭ كاماللىــا تەگكۈســى يــوق ئىــدى. شــۇڭا ئــۇ: «مەن ئويلىنىــپ باقاي» دەپلا گەپنى ئۈزدىــــدە، ئويلاندى:

«قانداق قىلسام بولار؟ ئۇنىڭغا تەگســەم، يــاقۇپتىن مەڭگۈلــۈك ئايرىلىپ قالغان بولمايمەنمۇ؟ ئۇ كەلسە، ئۇنىــڭغا نــېمە دەپ جــاۋاب بېرىمەن؟ يۈزىگە قانداق قارايمەن؟ كامالغا تەگمىسەم... تەگمىسەم كىمگە تېگىمەن؟ ياقۇپ مېنى ئالامدۇ؟ ئېلىشنىغۇ ئالار، بىراق ئۇنىڭ يــۈزىگە قانــداق قارىيــالايمەن؟ مەنغــۇ ئۇنىڭغا بــارلىقىمنى، بــارلىق مــۇھەببىتىمنى بېغىــشلىيالايمەن، ئــۇ ماڭــا مــۇھەببەت ئاتــا قىلالامــدۇ؟ مۇھەببەت ئاتــا قىلالمىــسىمۇ مەيلــى، مەن رازى، ئــۇ دۇنيــاــبۇ دۇنيا رازى، چەكــسىز رازى. لــېكىن تــۆت كــۆن بولماســتا ئۆيــدىن قــوغلاپ چىقارسىچۇ؟ بۇ، تېخىمۇ قورقۇنۇچلۇق، تېخىمۇ ئــازابلىق ئەمەسىمۇ؟! بىراق ئۇ ھــازىر نەدە؟ قاچــان كېلىــدۇ؟ كېلىــپ بولغۇچە مەن يەنە نەدە تۇرىمەن؟ نەگە بارىمەن؟ يەنە قانداق خورلۇقلارغا ئۇچرايمەن؟ ماجىڭسا چىقىپ تېپىۋالسىچۇ؟... ئۇنىڭدىن كۆرە كامالغا تېگەيمىكى، ئــۇنى بارا ــــبارا ياخــشى كۆرۈپمــۇ قــالارمەن، يــاقۇپنى ئۇنتۇپمــۇ كېتەرمەن...»

ئۇ ئاخىر كامالغا تېگىش قارارىغا كەلــدى. لــېكىن بــۇ قارارنىــڭ

ئىجرا قىلىنىشىغا تازا ئىشەنچ قىلالمايتتى.

كامال ئايزۆھرەگە ئاشىق بولۇپ قالغاندىن بېرى باشقىچە بىر كامالغا ئايلىنىپ قالغانىدى. ئۇ بۇرۇنقىدەك بوينىنى قىسىپ، تەگسىز خىيال دېڭىزىدا ئۈزۈپ يۈرمەيتتى. ئولتۇرسا ــ قوپسا، ماڭسا ــ تۇرسا كۆزىدىن كۈلكە، قەلبىدىن شادلىق، تىلىدىن مۇھەببەت كۈيى تۆكۈلەتتى. «ئايزۆھرە ـ ئايزۆھرە» دەپ ئىختىيارسىز پىچىرلايتتى. يۈرىكىمۇ «ئايزۆھرە ـ ئايزۆھرە ـ ئايزۆھرە» دەپ سوقاتتى. بىر جۈپ كۆزى گويا ئايزۆھرەگە قاراش ئۈچۈنلا يارالغاندەك، ئۇنىڭدىن ئۈزەلمەيتتى. ئەمما ئۇنىڭ تاتلىق، دوستانە ھېسسىياتتىكى زورۇقۇپ قىلىنغان تەبەسسۇمنى كۆرگەن ھامان پۈتۈن ئەزايى جۇغۇلداپ، يۈرىكى جىغىلداپ، كۆزى ئۈركۈپ قاچاتتى، خۇددى كېيىك ئۈركىگەندەك.

ئۇ ئايزۆھرەگە تولىمۇ كۆيۈنەتتى. بۇ كۆيۈنۈش كۈپىنچە ئۇنىسىز ھەرىكەتتە ئارقىلىق ئىپادىلىنەتتى. چۈنكى ئۇنىڭ تىلى ئايزۆھرەنىڭ ئالدىدا لاللىشىپ قالاتتى. كامالنىڭ بۇنداق مېھرىبانلىقى، كۆيۈمچانلىقى، ئىشچان، ئاق كۆڭۈللۈكى ئايزۆھرەنىڭ قەلب جاراھەتلىرىگە مەلھەم بولۇپ چېچىلىپ، چوڭقۇر ھۆرمەت تۇيغۇسىنى يېتىشتۈرۈۋاتاتتى.

زېۋىدىخان سۇغا كەتكەن، ئايزۆھرە تامىتورۇسلاردىكى ئۆمۈچۈك تورلىرىنى سۈپۈرۈۋاتاتتى، كامال كىرىپ:

ــ نېمىش قىلىۋاتىسىز، ئايزۆھرە؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ئۆي سۈپۈرۈۋاتىمەن.

ئايزۆھرە سۈپۈرۈشتىن توختىدى. كامال ئۇنىڭ ئالدىغىلا كېلىپ، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىدى. بۇ ئۇنىڭ ئايزۆھرەگە تۇنجى قېتىم تىكىلىپ، مەردانىلىك بىلەن قارىشى ئىدى. ئۇنى نېمە بۇنداق جۈرئەتلىك قىلىپ قويدىكىن؟

www.uyghurkitap.com

بىلمەيتتى.

ــ نىمە بولدى؟

ــ ھېچنىمە.

ــ قاراپ قالدىڭىز ـ يا، ئەمىسە؟

ــ قارىدىم مۇنداق، قارىغانغا پۇل ئالامتىڭىز ـ يا؟

ــ ئالسام ئالىمەن، ــ ئايزۆھرە ۋىلىقلاپ كۈلدى، خۇددى بۇلاق سۈيىدەك، ــ گېپىڭىز بار ئوخشىمامدۇ ماڭا؟

ــ بار، بار بولماي ئۇ، جىق گەپ بار.

ــ گېپىڭىز بولسا دەڭ ئەمىسە، بىكار سۆپۈرۈۋەتمەي سىزنى، ــ ئايزۆھرە يەنە ۋىلىقلاپ كۈلدى، ــ قانداق گەپتى ئۇ؟ ــ...

ئايزۆھرەنىڭ ۋىلىقلاپ كۈلۈشلىرى، شوخلۇقلىرى، تاتلىق چاقچاقلىرى، كۆزلىرىدىكى جەلىبكارانە مۇڭ ــ ھەسرەتلەر كامالنىڭ تىلىنى قۇلۇپلاپ قويدى. شۇڭا ھېچ نەرسە دېيەلمىدى، سىرىق چىھرى تاترىپ، كۆپكۆك كۆزى تېپىرلاپ كەتتى. سۆز تاپقاندا يار يوق، يار تاپقاندا سۆز، دېگەندەك، ئۇنىڭ ئالدىدىن تەييارلاپ، يادلاپ قويغان سۆزلىرىنىڭ بىرىمۇ يادىغا كەلمەيۋاتاتتى.

ــ دېمەمسىز قېنى؟ ــ ئايزۆھرە سۆپۈرگىنى تورۇسقا ئۇزاتتى.

كامال قەتئىي نىيەتكە كەلدى.

ــ دەيما ئەمىسە؟

ــ دەيدىغان گەپ بولسا، دەڭ شۇ، ــ ئۇ كامالغا بۇرۇلدى.

كامال قىزىرىپلا كېتىپ بولغانىدى.

ــ مەن... مەن سىزگە كۆيۈپ قالدىم!ــ نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئايزۆھرەنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ قاراشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىغان كامال بۈگۈن ئۇنىڭ كۆزىگە مىختەك تىكىلىپ تۇرۇپ شۇنداق دەۋەتتى. كۆڭلىدىكى ئۇلغىيۋاتقان مۇھەببەتنىڭ سېھرىي كۈچى ئۇنىڭغا شۇنداق مەدەت، جۈرئەت بېغىشلىغانىدى.

ــ ساپ قىلىنكەنسىز خۇدى!

ئايزۆھرە «ۋىللىدە» قىزىرىپ، ئۇنى ئۇرۇش ئۈچۈن سۆيۈرگىنىنى كۆتۈۋىدى، كامال ئۇنىڭ بىلىكىنى «كاپپىدە» تۇتۇۋالدى، ئايزۆھرە كەينىگە تارتىشتى.

ــ قاچماڭ... نەگە قاچىسىز؟ پەقەت... پەقەت چىدىيالمىدىم مەن!ــ كامالنىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى. كۆزلىرى تىپىرلاپ، ئارقىسىغا داجىۋەرگەن ئايزۆھرە تامغا چاپلىشىپ قالدى.

ــ نېمىش... نېمىش قىلىسىز؟ ئۇنداق قىلماڭ... ئەسكى... ۋايجان... ما تازنى ھېلى بىكارا!... ۋارقىرايمەن جۇما!...

بىراق كامال ئايزۆھرەنىڭ بۇ گەپلىرىگە، قارشىلىقىغا، تەھتىتلىرىگە پىسەنت قىلماي، ئۇنىڭ مەرمەردەك بوينىغا قولىنى يۆگىۋالدى. ئۇ شۇ ئارقىلىق ئۇنى باغرىغا باسماقچى، يۇمشاق باغرىغا سىڭىپ كەتمەكچى ئىدى، خۇددى قۇمغا سۇ سىڭگەندەك. ئەگەر مۇمكىن بولسا گىلاستەك لەۋلىرىدىن مېھرىنى قېنىپ ــ قېنىپ شورىماقچىمۇ ئىدى، خۇددى بال شورىغاندەك.

ئەمما، ھېچقايسىسى نېسىپ بولمىدى. ئايزۆھرە ئۇنىڭ قولىدىن «پارتتىدە» سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ كەتكەنىدى، گويا ئالتۇن بېلىقتەك.

شۇنىڭدىن تارتىپ ئايزۆھرەنىڭ ئىشق ـ پىراقى شىددەت بىلەن ئۇلغىيىپ كەتتى. ئۇ ئايزۆھرەنى بىردەم كۆرمىسە چىدىيالمايدىغان، سېغىنىپ ئۇھسىنىدىغان، ئايزۆھرەنىڭ دوستانە، غەمكىن تەبەسسۇمىنى كۆرگەن ھامان يۈرەكلىرى دۈپۈلدەپ سوقۇپ، ۋۇجۇدى شېرىن تۇيغۇ ئىلكىدە لەرزىگە كېلىدىغان، يۈرىكىدىن ۋولقاندەك پارتلاپ چىقۋاتقان ماگما ھېسسىياتىنىڭ تەسىرىدىن تىلى گەپكە كەلمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى.

ئايزۆھرە بىلەن زىۋەدىخان ھويلىدا ئاپتاپپەسنغاچ گۇگۇمۇگىغا

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابى تور بېكىتى

چۇشۇپ كەتكەنىدى. گەرچە كۈننىڭ تازا ئىسسىقى بولمىسىمۇ، ئۆيگە قارىغاندا ھۇزۇرلۇق ئىدى. تەبىئەت ئاپئاق، شۇنداق چىرايلىق!

ــ مەن دېگەن گەپنى ئويلىنىپ بوللىمۇ ـ يا، ئايزۆھرە؟ ــ دەپ سورىدى زىۋىدىخان بىر چاغدا.

ــ...

ئايزۆھرە بىر نەرسە دېيەلمىدى. چۈنكى ئۇ تەكرار ــ تەكرار ئويلانغان، تەكرار ــ تەكرار بىر قارارغا كەلگەن، لېكىن كەلگەن قارارىغا پۈت تىرەپ تۇرالمىغانىدى. تەگمەي دېسە، ئۆيدىن چىقىپ كېتىشكە، سەرسان ــ سەرگەردان بولۇشقا توغرا كېلەتتى. تېگەي دېسە، تەڭكۈسى يوق ئىدى. گەرچە ئۇ بىر تەرەپتىن ياقۇپقا تېگىشتىن قورقۇپ تۇرسىمۇ، ئۇنىڭغا تارتىشىپ، ئۇنى كۈتكۈسى، مەڭگۈ كۈتكۈسى كېلەتتى.

«نېمە دىسەم بولار؟ ئاھ، خۇدا، نېمىدەي؟ قانداق قىلاي؟...»

ئۇ ئېغىز ئاچالماي تۇرغاندا، ھويلىدا ئايزىم بۈۋى پەيدا بولۇپ قالدى. ساۋۇتخان ئىشان ھاجىمنىڭ ئىخلاسمەن مۇرىتمۇخلىسلىرىنىڭ بىرى بولغان ئەللىك ــ ئاتمىش بەش ياشلاردىكى بۇ ئايال ئۇچىسىغا قارا مەخمەل پەلتو، پۇتىغا چىرايلىققىنە مەسە ــ كالاچ، بېشىغا تاپىنىغا چۈشكىدەك ئاپئاق شايى لېچەك ئارتىپ، ئۇستىدىن جىيا تەلپەك كىيىۋالغان بولۇپ، بۇ كىيىملەر بىلەن ئۇ تولىمۇ سۆلەتلىك، سۇرلۇك بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇ تاغدىنىباغدىن بىردەم پاراڭ سوقۇۋەتكەندىن كېيىن، زىۋىدىخاننى «سىلىگە ئازراق گېپىم بار» دەپ سىرتقا ئېلىپ چىقىپ كەتتى. سەلدىن كېيىن زىۋىدىخان ھويلىغا چىرايى تاتارغان، لەۋلىرى لىپىلدىغان، كۆزلىرى غەزەپتىن چاقنىغان ھالدا قايتىپ كىردى. بۇنى كۆرۈپ ئايزۆھرە ھەيران قالدى.

ــ نېمە بولدى، زىۋىدىخاناچا؟

www.uyghurkitap.com

ــ ...

زىۋىدىخان ئايزۆھرەنىڭ سوئالىغا جاۋاب بەرمىدى. لېكىن «ساۋاپ بولمىش تېخى!» دەپ غەزەپ بىلەن غۇدۇراپ بولۇپ، ئايزۆھرەگە قارىمايلا:

ــ سىلىنى قىچقىرىدۇ! ــ دېدى تەئەددى بىلەن، ــ چىقىپ گېپىنى ئاڭلاپ كىرسىلە!

ــ نېمە دەيدىكەن؟

ــ تاڭ، نېمە دەيدىكى، ئۆزىدىن سورىسىلا!

ئايزۆھرە بىردەم تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن، تالاغا چىقتى. ئۇنى ئايزىم بۇۋى خۇددى ئۆزىگە ئوخشاشلا دۈمچىيىپ قالغان بىر دوڭغاق ئۆرۈكنىڭ تۈۋىدە كۈتۈپ تۇراتتى. ئۇ بېھىش ـ دوزاخ، ساۋاب ـ گۇناھ، پىر ـ مۇخلىس، ئەۋلىيا ـ بەندە، تەڭرى ـ ئىنسان... ھەققىدە بىرمۇنچە ۋەز ئېيتقاندىن كېيىن، ساۋۇتخان ئىشان ھاجىمنى ئەۋلىيالىق دەرىجىسىگە كۆتۈرۈپ تەرىپلىدى. ئاندىن مەقسەت ـ مۇددىئاسىنى ئاشكارلىدى. ئۇ ساۋۇتخان ئىشان ھاجىمغا ئەلچى بولۇپ كىرگەنىدى.

بۇنى ئاڭلاپ ئايزۆھرەنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، غەزەپتىن چاقنىدى. لەۋلىرى لىپىلداپ، ۋۇجۇدى تىترىدى.

- كۆزى چۈشمىگەن مەن قاپتىمەنمۇ ئەمدى! ــ دېدى ئۇ ئۆزىنى ئاران تۇتۇۋېلىپ.

ــ ئۇنداق دېمىسىلە، خېنىم. ھاجىمنىڭ ھاجىمنىڭ خوش كەلگەن ئادەمگە كۆزى چۈشۈۋەرمەيدۇ. ئۇنىڭ سىلىگە كۆزى چۈشكەنلىكى ــ ئاللانىڭ نەزىرى چۈشكەنلىكى.

ــ ھىم، ئاللانىڭ نەزىرى چۈشكەنلىكمىش تېخى!

ــ مىڭ يىل ئىبادەت قىلغىنىمىز بىلەنچۇ خېنىم، پىرىمىز رازى بولمىسا، بەربىر دوزىخى بولۇپ كېتىدىغان گەپ. پىرىڭ رازى ــ

خۇدا رازى، دېگەن گەپ بار ــ يا. خېنىم.

ــ ئۇ مېنىڭ پىرىم ئەمەس! ــ دېدى ئايزۆھرە ھويلىغا كىرىپ كېلىۋېتىپ، ــ مېنىڭ پىرىم ــ ئاللا. بىرىپ دەپ قويسىلا پىرلىرىغا!

ئايزىم بۇۋى نېمىلەرنىدۇر كوتۇلداپ قالدى.

ئايزۆھرە ھېچنېمىگە قارىماي ئۆيگە كىردى ـ دە، ئۆزىنى سۇپىغا تاشلاپ دۇم تاشلاپ بۇق ـ بۇق يىغلاپ كەتتى، خۇددى كىچىك بالىدەك.

«ئاھ، مەن نېمىدېگەن شور پېشانە ـ ھە!؟ ياقۇپ بولغان بولسىمۇ بۇنداق كۈنلەرگە قالمايتتىم...»؛

«ئاھ، ياقۇپ، جېنىم ياقۇپ. سىز نەدە؟! سىز ھازىر نەدە!؟ مېنى نېمىشقا ئىزدەپ كەلمەيسىز؟ نېمىشقا، زادى نېمىشقا؟...»؛

«ئەي، كەرەملىك ئاللا، سەندىن ئۇ دۇنيا ـ بۇ دۇنيا خۇش بولۇپ كېتەي، مېنىڭ مىسكىن بېشىمنى سىلاشقا، ماڭا شەپقەت ھەدىيە قىلىشقا چولاڭ تەگمىسە، ياقۇپنى ــ پەرىشتەمنى قېشىمغا ئەۋەتكىن!...».

گىرىمسەن ئۆيىنى، زەرەپشان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى ئايزۆھرەنىڭ يىغىسى، پىغانلىق يىغىسى قاپلىغانىدى.

زىۋىدىخان ئايزۆھرەنى قانغۇدەك يىغلىۋالسۇن، ئۇبدانراق ئويلىنىۋالسۇن، دەپ ئۆيگە كىرمىدى.

ئايزۆھرە كىگىزنى مۇجۇپ ـ مۇجۇپ يىغلاپ ھارغاندىن كېيىن، ساۋۇتخان ئىشان ھاجىم ھەققىدە زىۋىدىخاندىن، كامالدىن، كىشىلەردىن، ئايزىم بۇۋىدىن... ئاڭلىغانلىرىنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈشكە باشلىدى.

مۇشۇ ئۆينىڭ ئارقىسى ساۋۇتخان ئىشان ھاجىمنىڭ بېغى ئىدى. ئۇ تولىمۇ باي، ئابروي ـ ئىناۋەتلىك ئادەم بولۇپ، نۇرغۇنلىغان ساددا خەلق ئۇنى «ۋاي ئىشان غوجام»، «ۋاي ئىشان ھاجىم» دەپ

قولىنى سۆيەتتى، قەدەم تونپىسىنى يۈز ـ كۆزلىرىگە سۈرەتتى. ئۇ شۇنداق باي ئىدىكى، ئۈچ ئورۇندا پېشايۋىنىغا باسقۇچلۇق پەلەمپەيلەر ئارقىلىق چىقىپ، دەھلىزلىك ئۆيلەرگە كىرىدىغان، رىۋايەتلەردىكى شاھ ـ قەسىرلىرىدەك بېزەلگەن قورۇسىدىن ئۈچى بار ئىدى. «مۇقىم مۈلۈك» ھېسابىدىكى خوتۇنىدىن ئىككىسى بار بولۇپ، بۇلار تالاق قىلىنمايدىغان خوتۇنلار ئىدى. بۇلار ئىككى قورۇنى بېقىپ، ھاجىمنىڭ دىدارىغا تەلمۈرۈكلۈك ئىدى. ماۋۇ قورۇسىدا ھاجىم «ھۆر ـ پەرى» لەر بىلەن جەننەت ھۇزۇرىنى سۈرەتتى.

ھاجىمنىڭ قويلىرىنى باقىدىغان مالچىلىرى، كالىلىرىنى باقىدىغان ياۋاش پادىچىلىرى، يەرلىرىنى تېرىيدىغان ئىشچان، شۈكۈر ـ قانائەتچان يىللىقچىلىرى، ئۆي ئىشلىرىنى قىلىدىغان ئىتائەتچان مۇخلىسلىرى، خوتۇنلىرىنىڭ خىزمىتىدە بولىدىغان «ھېسياتسىز» سوپىلىرى بار ئىدى. ئۇ، بۇ دەپىنە ــ دۇنيالارغا ئۆزىنىڭ «ئىلمى»، «كەشپى ـ كارامەتلىرى»، «ئالىم»، «غوجام»، «ھاجىم»، «ئىشان»، «پىر»، «ئەۋلىيا»لىقى بىلەن ئېرىشكەنىدى.

ھاجىم شۇنداق ئەۋلىيا ئىدىكى، بىر كۈنى ئۇ موللا سۇلتان ئىسىملىك بىر سوپىسىنى چارلۇڭ، مومۇق، چۆپ دېگەن يۇرتلاردىكى مۇرتلىرىنىڭ قېشىغا مۇھىم بىر ئىش بىلەن ئەۋەتىپتۇ. موللا سۇلتان بىر جاڭگاللىقتا كېتىۋاتسا، توساتتىن ئۇنىڭغا بىر بۆرە ئېتىلىپ كەپتۇ. قورقۇپ كەتكەن موللا سۇلتان «ياپىرىم!» دەپ ۋارقىراپتۇ ـ دە، ھوشىدىن كېتىپتۇ.

دەل شۇ چاغدا ھاجىم پېشىن نامىزىغا تاھارەت ئېلىۋاتقانىكەن. قۇلىقىغا سوپىسىنىڭ «ياپىرىم!» دېگەن ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ. بېشىنى كۆتۈرۈپ شۇنداق قارىسا، بىر بۆرە سوپىسى موللا سۇلتانغا ئېتىلىپ كېتىۋاتقۇدەك. ئۇ دەرھال قولىدىكى مىس ئاپتۇۋىنى بۆرىگە قەھرى بىلەن بىر ئاتقانىكەن، ئاپتۇۋا بۆرىنىڭ بېشىغا تېگىپ يىقىلىپتۇ.

بىر چاغدا موللا سۇلتان ھوشىغا كېلىپ قارىسا، يېنىدا بۆرە قانغا بويىلىپ ئۆلۈك ياتقۇدەك. ئاپتوۋا بۆرىنىڭ بېشىغا تەگكەن پېتى تۇرغۇدەك. موللا سۇلتان ئاپتوۋنى ئېلىپ شۇنداق قارىسا، دەل پىرىنىڭ تاھارەت ئالىدىغان ئاپتوۋىسى...

ھاجىمنىڭ «ئەۋلىيا» لىقىغا ئىسپات بولىدىغان ۋە ئۇنى «ئەۋلىيا» لىقىغا ئىسپات بولىدىغان ۋە ئۇنى «ئەۋلىيالىق مۇقامى»غا يەتكۈزگەن بۇنداق يالغان ـ ياۋىداق ئەپسانە ـ رىۋايەتلەرنى ھاجىمنىڭ سوپى ـ قارىلىرى توقۇپ چىقىراتتى ۋە ئۇنى يۇرت ـ يۇرتلارغا تارقىتىپ، ئۇنىڭ «كەشپى ـ كارامەت» لىرىنى تەشۋىق قىلاتتى... شۇنىڭ بىلەن ھاجىمغا بولىدىغان مۇرتلار ـ ئالدانغۇچىلار، قاقتى ـ سوقتى قىلىنغۇچىلار كۆپىيەتتى. ھاجىم پات ـ پات سوپىلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ، يۇقىرىقىدەك «كەشپى ـ كارامەت»لىرى ئەڭ كەڭ تارقالغان يۇرتلارغا، بولۇپمۇ ئىچكىرى تاغ ـ تۇرالارغا خەلقنىڭ دىلىغا «ئىمان» سالغىلى باراتتى. «ئىمان» سالغاچ، «تەبلىغ» قىلغاچ مۇرت قوبۇل قىلاتتى، دۇئاگۇيلۇق قىلاتتى. ھەربىر دۇئاسى يەتتە ـ سەككىز قوي، ئۈچ ــ تۆت كالا ـ قوتاز، ئون ــ ئون بەش پارچە كىگىز، بەش ـ ئالتە جۇۋا ۋە بىر مۇنچە يۇڭ ـ تېرە، ئارغامچا ــ توقۇناق... لارغا توختايتتى. ھەتتا ھەربىر سەپىرىدە ئون تۆت ـ ئون بەش ياشلىق قىزلارمۇ دۇئاغا چۇشمەي قالمايتتى. بۇ قىزلار ھاجىمغا مەيلى سادىق بولسۇن، مەيلى سادىق بولمىسۇن، مىڭ قىلىپمۇ ھېلىقى ئىككى خوتۇنىدەك «مۇقىم مۈلۈك» قاتارىغا ئۆتەلمەيتتى. چۈنكى ئۇلار «غوجا ئەۋلادى» ئەمەس ـ تە! ئەڭ ئەپسۇسلىنارلىقى شۇ ئىدىكى، بۇ قىزلار ھاجىمنىڭ ھوزۇرىدا پەقەت قورساق كۆتۈرگىچىلا تۇرالايتتى. شۇنداق قورساق كۆتۈردىمۇ بولدى، تالاق قىلىنىپ، قورساقتىكى «غوجام»لىرىنى كۆتۈرۈپ كەلگەن يېرىگە راۋان بولاتتى. مانا بۇ ھاجىمنىڭ نەسەب كۆپەيتىش

www.uyghurkitap.com

ئۇسۇلى ئىدى...

ئايزۆھرە دەل شۇنداق قىزلارنىڭ تەقدىرىنى تەكرارلاش ئالدىدا تۇراتتى.

ئىشىك ئېچىلىپ ئۆيگە زىۋىدىخان كىردى. ئايزۆھرەنىڭ خىيالى شۇ يەردىلا قالدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ زىۋىدىخانغا قارىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى قىزارغان، قاپاقلىرى ئىششىغان، يۈز ـ كۆز، چاچ ـ قۇلاقلىرىغا كىگىزنىڭ قىل ـ چۈپۈرلىرى چاپلىشىپ قالغانىدى.

ــ بولدى، يىغلىمىسىلا، بالام، ــ زىۋىدىخان ئۇنىڭ ياشلىرىنى يىرىك ئالىقىنى بىلەن سۈرتتى. قىل ـ چۈپۈرلارنى بىرمۇ ـ بىر تېرىپ، چاچلىرىنى تۈزەشتۈردى.

ــ زىۋىدىخاچا، بۇگۈنلا بىزنىڭ نىكاھىمىزنى ئوقۇتۇۋەتسىلە! ــ دېدى ئايزۆھرە.

لېكىن، بۇ ئۇنىڭ يۈرىكىنىڭ تەگ ـ تەكتىدىن ئۇرغۇپ چىققان سۆزى ئەمەس ئىدى.

ئۇنىڭغا باشقا تاللاش يولى قالمىغانىدى.

رەھمەت، قىزىم، رەھمەت! ــ زىۋىدىخاننىڭ كۆزىدە قۇياش پارلىدى؛ غەم ـ غۇسسىلىرى گۇمران بولغان مىسكىن قەلبىدە قۇياش پارلىدى؛ ئارزۇ ـ ئارمان دەرەخلىرى ئۈستىدە نۇرانە قۇياش پارلىدى.

كامال ئەتىسىلا ئۆمەربايىنىڭ خوتۇنىغا مىڭ يالۋۇرۇپ، ئالما ئۆرۈكى رەڭلىك خاڭدەن تاۋاردىن بىر كۆڭلەكلىك ئېلىپ كەلدى. ئۇ بۇنىڭ ئۈچۈن ئۆمەربايغا بىر ئۆمۈر ئىشلەشكە رازى ئىدى.

كەچتە زىۋىدىخان بىر قازان سۈيۈقئاش ئەتتى. كامال ئۆمەرباي ۋە يۇرت مۆتىۋەرلىرىدىن ئۈچ ـ تۆتىنى، ئەھلىمەھەللىدىن بەش ـ ئالتە كىشىنى چاقىرىپ كەلدى.

نىكاھ ئوقۇلدى. مۇڭلۇق قىرائەت ئايزۆھرەنىڭ يۈرىكىنى جىغىلدىتىپ، ۋۇجۇدىنى قاراسلاتتى؛ مۇڭلۇق قىرائەت ئايزۆھرەنى

يېگى بىر غەم ـ تەشۋىشكە تۇتقۇن قىلدى:

«شۇ كۈنى زىۋىدىخاناچامنى مەن بىر ئەرگە تېگىپ ئاجرىشىپ كەتكەن، ماجىگسا دېگەن پاخشەك خوتۇنلۇققا ئالماقچى بولاپتى (بۇ راست) ئۆيدىن قېچىپ چىققان، دەپ ئالداپ قويساممۇ بولاپتىكەن، ۋاي خۇدايىم، ئەمدى قانداق قىلارمەن؟ شۇنداق دەپ قويغان بولسام، كاماللىنىڭ ئالدىدا يۈزۈم يورۇق بولاركەن. ۋاي خۇدايىم ــ ۋاي خۇدايىم!... ئۇ ئەمدى نېمىدەپ قالار ـ ھە؟ قىز بالامەن دەيتتىگىز دەپ... ئۆيدىن قوغلاپ چىقىرارما؟... خۇش بولاپ خوتۇن قىلسا قىلار، بولمىسا... تەۋەككۇل، بېشىمغا كەلگەننى كۆرەرمەن...»

ئايزۆھرە ئەنە شۇنداق تەۋەككۇل قىلىپ، ئۆزىگە تەسەللي بەرگىنى بىلەن، يەنىلا ئىچكى ئازابتىن، تەشۋىش ـ ئىزتىراپتىن خالىي بولالمىدى.

«ھۇ، مەلئۇنلار، ھەممىسى سەنلەرنىڭ كاساپىتىڭ! پۈتۈن ئائىلىمىزنى، سۆيگۈ ـ مۇھەببىتىمىزنى، ئارزۇ ـ ئارمانلىرىمىزنى، بەخت ـ تەلىيىمىزنى سەنلەر ۋەيران قىلىشتىڭ ـ يا؟! خەپ!... »

ئايزۆھرە شۇنداق خىياللار ئىسكەنجىسىدە قىسىلىپ تۇرۇپ تۈزغا چىلانغان نانىنى يېدى. ئۇنىڭ ئاغزى شۇنداق ئاچچىقلىشىپ كەتكەندى، خۇددى يۈرىكىدەك. بۇ، ئايزۆھرەنىڭ بۇ ئائىلىگە كەلگىنىنىڭ دەل يىگىرمىنچى كۈنى ئىدى. نېمىدىگەن تېز ـ ھە؟

ئۆي غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. ئايزۆھرە بېشىنى سىلىپ يىغلاۋاتاتتى. كامال بولسا ئۇنىڭ يىغىسىغا تەبىر بېرەتتى:

«نازلىنىپ يىغلايدۇ، قايسىبىر قىز توي كۈنى نازلىنىپ يىغلىمايدۇ؟ »

ئەمما، ئايزۆھرە نازلىنىپ ئەمەس، ئازابلىنىپ يىغلايتتى؛ ئۇ ئۆتمۈش ئۈچۈن ئازابلىنىپ يىغلايتتى؛ ھازىرى ئۈچۈن ئازابلىنىپ يىغلايتتى؛ كەلگۈسى ئۈچۈن ئازابلىنىپ يىغلايتتى؛ قەلبىدىكى نۇرانە

كۆلەڭگىنىڭ مەڭگۈلۈك غايىب بولۇپ كېتىشىدىن قورقۇپ يىغلايتتى؛ بۇ نۇرانە كۆلەڭگىنىڭ كۈنلەرنىڭ بىرىدە كېلىپ، لەۋ تەگكۈزۈشىدىن يىغلايتتى!

«ياقۇپ، بۇنىڭدىن باشقا ئامالىم يوق، جېنىم، مەن ئامالسىز قالدىم، مېنى كەچۈر، مېنى كەچۈرگىن، جېنىم! مەن يەنىلا سېنى سۆيۈمەن، مەڭگۈگە سۆيۈمەن!...»

كامال ئايزۆھرەنىڭ قولىنى تۇتۇپ، ئۇنىڭ ئازابلىق خىيالىنى ئۈزۈۋەتتى. ئايزۆھرە قولىنى سىلكىپ تارتىۋالدى، بىراق كامال يەنە تۇتۇۋالدى. ئۇ ئايزۆھرەنىڭ ئالقىنىنى تارتىپ ئەكېلىپ يۈزىگە سۈركىدى. ئۇنىڭ ئالقىنى شۇنداق يۇمشاق ئىدى، خۇددى پاختىدەك؛ ئۇنىڭ ئالقىنى شۇنداق قايناق ئىدى، گوياكى دەزماللەك. يۇمشاق، ئوت ـ ئاتەش بۇ ئالقان كامالنىڭ يۈركىنى «پىژژىدە» كۆيدۈرۈپ يۇتكۇل ھۇجەيرىلىرىنى تىترىتىۋەتتى. ئايزۆھرە يانغا قارىۋالغانىدى. كامال ئۇنىڭ قولىنى قويۇپ بېرىپ، بېلىدىن قاماللاپ تۇتتى ـ دە، باغرىغا باستى. ئايزۆھرە پىلتىڭلىدى، يۇلقۇندى. ئۇنىڭ بۇ پىلتىڭلاش، يۇلقۇنۇشلىرى ئاخىر ھاياتىي كۈچىنى يوقاتتى. ھەرگىزمۇ مۇھەببەتنىڭ سېھرىي كۈچىدىن ئەمەس. كامال سول قولى بىلەن ئۇنىڭ بېلىدىن چىڭ قۇچاقلاپ، ئوڭ قولىدا كەھرىۋادەك سۈزۈك بويىنىنى تولغاپ، لېۋىگە لەۋ باستى. ئۇنىڭ تەشنا، چاڭقاق لەۋلىرى ئايزۆھرەنىڭ يۇمران، ئەمما چوغدەك سوغۇق، جاھىلانە لەۋلىرىگە شۇنداق چىڭ بېسىلدىكى، ئۇنى بىر پەس تىنىۋېلىشقا ئىمكان بەرمىدى، لېۋىدىكى قوقاقنىڭ ئاغرىپ كېتىشىنى، چىشىنىڭ قاناپ كېتىشىنىمۇ سەزمەيتتى. ئۇ پەختىيارلىق ئىلكىدە پىچىرلىغاچ سۆيەتتى، سۆيگەچ پىچىرلايتتى:

«بىز... بىز نېمىدېگەن بەختلىك ـ ھە، جېنىم!؟...»

ئەمما، ئايزۆھرە، ئۇنداق پىچىرلىمايتتى:

«ئاھ، ياقۇپ، سىز ھازىر نەدە؟ بۇ كامال بولماي، سىز بولغان بولسىڭىزچۇ! سىز بولغان بولسىڭىز!... سىز بولغان بولسىڭىز...»

ئايزۆھرەنىڭ بارلىق ھىسسىياتى ھوشسىزلانغان، ئەمما ئۆزىنىڭ ئەس ـ ھوشى جايىدا ئىدى. شۇڭا ئۇ ئۇلگە ـ ئۇلگىلىرىگە مۇزدەك سوغۇق ئېقىمنىڭ يامراپ كېتىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى.

ئەمما، كامالنىڭ بەدەن ئېرىقلىرىغا ئايزۆھرەنىڭ ھېسسىياتسىز لەۋلىرىدىن قايناق ھارارەت، باھاردەك ئىللىق تۇيغۇ، بالدەك تاتلىق سېزىم شىددەت بىلەن يامراپ كىرىپ، ۋۇجۇدىنى سېھىرلەپ، مەستخۇشلۇق ئىلكىدە سوقۇۋاتقان يۈرىكىنى پىچىرلىتاتتى:

«پاك مۇھەببەتنىڭ ھالال مېۋىسى نېمىدېگەن شېرىن ـ ھە!»

كامالنىڭ بەختلىك، ئايزۆھرەنىڭ مۇھەببەتسىز، ئەمما خاتىرجەم ھاياتى ئەنە شۇنداق باشلاندى. ئايزۆھرە كامالدىن تولىمۇ مەمنۇن ئىدى. چۈنكى، ئۇ ئايزۆھرەنى قېينايدىغان، خىجىل قىلىدىغان، نومۇسقا ئۆلتۈرىدىغان، رەزىل كىچىنى ئەسلىتىدىغان گەپلەرنى قىلمىغان، ئەكسىچە، ئۇنىڭغا تېخىمۇ قىزغىن، تېخىمۇ ھېرىسمەن بولۇپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئايزۆھرەنىڭ قەلبىدە كامالغا بولغان ھۆرمەت كۆۋەجەشكە باشلىغانىدى. بۇ ھۆرمەت تۇيغۇسى كۆۋەجەپ ـ كۆۋەجەپ ئاخىر مۇھەببەتكە ئايلىنىپمۇ كېتەرمۇ؟

«شۇنداق بولار ئىلاھىم!»

بۇ ئايزۆھرەنىڭ تىلىكى ئىدى. چۈنكى ئۇ ئۆزى ياخشى كۆرمەيدىغان ئادەم بىلەن ئەر ـ خوتۇن بولۇشنىڭ نەقەدەر ئازاب، نەقەدەر زېرىكىشلىك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ قالغانىدى. ئەپسۇسكى، ئايزۆھرەنىڭ بەكمۇ تېز باشلانغان كۆل سۈيىدەك تىنچ، شاۋقۇن ـ سۈرەنسىز، خاتىرجەم ھاياتى ئارانلا يىگىرمە كۈن داۋاملاشقانىدى، شۇنداق، ئارانلا يىگىرمە كۈن داۋاملاشتى! چۈنكى ئۇ بويىدا قالغانلىقىنى سېزىپ قالغانىدى. بۇ ھال ئۇنى بەكمۇ بىئارام

قىلدى، تىنچلىقنى بۇزدى. ئاچچىقنى قوزغاپ، تېخىمۇ خىيالچان قىلىپ قويدى. خۇداغا شۈكۈر، ھەر نېمە بولسا ئۇنىڭ سىزىكى قاتتىق ئەمەسكەن، ھېچكىمگە سەزدۈرمەيلا سىزىك داۋىنىدىن تىز، ئاسان ئۆتۈپ كەتتى.

كامال كېيىنچىرەك ئايزۆھرەنىڭ ھامىلدار بولغانلىقىنى ئاڭلاپ تېرىسىگە سىغماي قالدى. كۆكرىكى يۈرىكىگە تارلىق قىلدى. بەختىيارلىق ھېسلىرىغا چۈمكىلىپ تېخىمۇ جۇشقۇن، تېتىك، روھلۇق بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭ ئېگىز تاغلارنىڭ چوققىسىغا چىقىپ «مەن دادا بولىدۇم!... مەن بەختلىك، بىلىپ قېلىڭلار خالايىق، مەن بەختلىك!...» دەپ ۋارقىرىغۇسى، ئايزۆھرەنى بويىنىغا مىندۈرۈپ، شەھەرمۇ ـ شەھەر ئايلىنىپ كۆڭلىنى ئاچقۇسى كېلەتتى.

كامال ئايزۆھرەنى بار ۋۇجۇدى بىلەن سۆيەتتى! ئۇنىڭ ئۇچۇن كېچىلىرى ئايزەھرەنىڭ دۇمبىسىنى قۇچاقلىتىپ يېتىشمۇ بىر خىل مۇھەببەتلىك سۆيۈش ئىدى؛ چالا ئۇيقۇلۇقتا ياقۇپنى قۇچاقلىدىم، ياقۇپنى سۆيدۈم، دەپ كامالنى قۇچاقلاپ ـ سۆيۈپ سىلىپ، قۇچاقلاپ سۆيگىنىنىڭ ئەمەلىيەتتە كامال ئىكەنلىكىنى بىلىپ قېلىپلا ئارقىسىنى قىلىپ، ھەسرەتلىك ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ يېتىپ كېتىشلىرىمۇ بىر خىل مۇھەببەتلىك سۆيۈش ئىدى، ھېس تۇيغۇسىز، بۇتسىمان تېنىنى ئۇنىسىز تەقدىم قىلىشىمۇ بىر خىل مۇھەببەتلىك سۆيۈش ئىدى!

كامال سۆيۈلۈشتىن ئەمەس، سۆيۈشتىن مەھرۇم قىلىشتىن ئۆلگۈدەك قورقاتتى! سۆيۈش سۆيۈلۈشكە تەشنا ئىدى!

ئايزۆھرە بولسا سۆيۈلۈشتىنمۇ، سۆيۈشتىنمۇ ئۆلگۈدەك قورقاتتى!

ئەمما، ئۇ ياقۇپنى سۆيۈشكە شۇنداق تەشنا. لېكىن سۆيۈلۈشتىن قورقاتتى! چۈنكى ئۇ ياقۇپنىڭ سۆيۈپلا نەپرەتلىنىپ قېلىشىدىن قورقاتتى!

ئەپسۇسكى، ئايزۆھرە ياقۇپنى سۆيەلمىسىمۇ، سۆيۈشتىن ئىبارەت ئۇمىدــئىـــستەك چىرىغىنــــى قورســــقىدىكى هـــامىلە پـــۇۋلەپ ئۆچۈرۈۋەتكەنىدى، ئۇ ئويغا پاتقانىدى:

«خورلاندىم، دەپسەندە قىلىندىم، بۇلغاندىم، شەرمەندىلەرچە قورساق كۆتۈردۈم، ئەمدى مېنىڭ ياقۇپقا نېمە كېرىكىم؟...»

«كامال ماڭا ئۆزىنى بېغىشلاۋاتسا... بولدىلا، ياقۇپنى ئۇنتۇپ، بارلىق مۇھەببىتىمنى كامالغا بېغىشلايچۇ! ئەتىكى قۇيرۇقتىن بۇگۈنكى ئۆپكە ئەۋزەل ئەمەسمۇ!...»

شۇنداق قارارغا كەلدى ـ دە، كامالغا كۆيۈنۈشكە، تەلپۈنۈشكە، سۆيۈشــكە، مــۇھەببەت ئاتــا قىلىــشقا تىرىــشتى. ئەممــا، كامالغــا كۆيۈنەلىدـــــيۇ، تەلپۈنەلمـــدى، ســـۆيەلمىدى، مـــۇھەببەت ئاتـــا قىلالمىدى. تەلپۈنگىنى، سۆيگىنى، مۇھەببەت ئاتا قىلغىنى پەقەت ۋە پەقەت يـــاقۇپ ئىـــدى. چـــۈنكى ئـــۇ يـــاقۇپنى ھەر قـــانچە قىلىپمـــۇ ئۇنتۇيالمىغان، ئۇنتۇش ئۇياقتا تۇرسۇن، بەلكى قەلبىدىكى ياقۇپنىڭ كۆلەڭگىسى تېخىمۇ نۇرلىنىپ كېتىپ، پۈتكۈل ئويـــخىيالىنى ئىگىلەپ كەتكەنىدى.

گەرچە يـاقۇپنى ئۇنتـۇپ كېتەلمىــسىمۇ، لـېكىن كامـالنى ياخـشى كۆرەلىگەن، سېغىنالىغانىدى. بۇ ئەمەلىيەتتە دوستانە ياخشى كۆرۈش، دوستانە سېغىنىش بولۇپ، ئايزۆھرە بۇنى ئېتىراپ قىلىشنىڭ ئورنىغا «بۇ مـۇھەببەت» دەپ ئۆزـــ ئـۆزىنى ئالداشـقا ئۇرۇنـاتتى. بـۇ تولىمـۇ ئەخمىقـانە ئالــداش ـــ ئالــدىنىش ئىــدى؛ بــۇ تولىمــۇ ســۆيۈملۈك ئالداشـــئالدىنىش ئىدى، بۇ تولىمۇ ئازابلىق ئالداشـــئالدىنىش ئىدى!

زىۋىـدىخان بولـسا خۇشـاللىقىدىن تېرىـسىگە سـىغمايلا قالغـان ئىدى. ئۇ ئايزۆھرەنى ھېچبىر ئىـشقا يولاتمـايتتى. ھاسراپـــھۆمۈدەپ تۇرۇپ ھەممە ئىشلارنى ئۆزى قىلاتتى. ئاغزى بېسىقمايتتى:

ـــ يۈد مىنى قويسلا سۈنى ئۆزۈم ئەكىلىمەن!

ئۇيغۇر كىتابلىرى ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى ئادرېسى www.uyghurkitap.com

ــ قازان قېشىغا بارمىسلا، ئۆزۈم چۈشۈرىمەن!

بىراق ئۇ ئايزۆھرەنىڭ تۆرەلمىنى چۈشۈرۈۋېتىش ئۈچۈن ئۆگزىلەردىن، يارلاردىن سەكرەيدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. قورام تاشلارنى كۆتۈرۈپ ئۆيەردىن - بۇيەرگە يۆتكەيدىغانلىقىنى بىلمەيتتى، ئىشكىنىڭ ئۈستۈن بوسۇغىسىغا ئۇسىۋېرىپ، چوققىسىنىڭ ئىششىپ قالغانلىقىنى بىلمەيتتى، ئۆزىنىڭ شادلىقلىرىغا ھەمىشىرىك بولالمايۋاتقانلىقىنى بىلمەيتتى.

دادىسىنى ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ ناپاك قېنىنى قورسىقىدا ساقلىغۇسى، ئىككى قولى بىگۇناھ كىشىلەرنىڭ ئىسسىق قانلىرى بىلەن بويالغان بىر خۇنخورنىڭ پۇشتىنى ھالال قېنى بىلەن ئوزۇقلاندۇرۇپ، ئەسلىدە پاك يارالغان بۇ دۇنياغا ستەمكار مەلئۇندىن يەنە بىرنى ئاپىرىدە قىلغۇسى يوقلىقىنى، بۇ دۇنيانىڭ پاك مۇنبەت تۇپرىقىدا يەنە بىر تال شۇمبۇينىڭ ئۈنۈپ كۆكلىشىگە تاقەت قىلىپ تۇرالمايدىغانلىقىنى بىلمەيتتى!

چۈنكى بۇلارنى ئايزۆھرە بىلدۈرمەيتتى.

بىراق بۇ تۆرەلمە خۇددى ئايزۆھرە بىلەن قېرىشقاندەك، چۈشۈپ كەتكىلى زادىلا ئۇنىمايۋاتاتتى.

خۇدايىمنىڭ ماڭىمۇ رەھمى كېلىدىغان چاغلىرىمۇ بولىدىكەن، دەپ خۇشال بولاپ يۈرۈپتىمەن تېخى، ئىستت!...بۇ خۇدايىمنىڭ مېنى جازالىغىنى بولماي نېمە؟! مېنى نامرات ئەمما مېھرىبان ئائىلىگە ئۇچۇرۇپ ئەكىلىپ قويغان ھاياتنىڭ كۆزگە كۆرۈنمەس شاماللىرىغا رەھمەت ــ تەشەككۇر ياغدۇرۇپ يۈرۈپتىمەن تېخى! ئىستىئىست ئېيتقان رەھمەتلىرىم! ئاھ، مېنىڭ پېشانەم نېمانچە تەتۈرــ ھە؟! مەن ئۇنىڭ مېنى ياخشى كۆرۈشى، سۆيۈشى بىلەن ئەمدىلەتىن بەختىمنى تېپىشقا باشلىغانىدىم. 40 كۈنلۈك ئەركىن ـ ئازادىلىك مەن ئۈچۈن نېمانچە ئاز؟ ئۇنىڭ بىلەن توي قىلىپ ئۆمىد يۇلتۇزۇم جىمىرلاشقا

باشلىغان، ئۇنىڭ مېھىر ـــ مۇھەببىتى بىلەن ئۇنىڭغا مۇھەببەت بېغىشلاشقا تىرىشىپ يېتىملىكىمنى، ئاجىزلىقىمنى ئۇنتۇغان، مېھىرلىك قەلبىدىن قەلب يارىلىرىمغا دورا ـــ مەلھەم ئېلىپ، چۈشكۈن روھىمنى ھاللاندۇرغانىدىم، ئەمدىچۇ؟...

ئۇنىڭ بىلەن نېمشقا ئالدىراپ توي قىلدىم. نېمىشقا ئۆزۈمنى ئۇنىڭغا مۇھەببەت بېغىشلاشقا زورلاپ، ئۆزۈمنى بەختلىك ھېسابلاپ ئالدىدىم؟ بىلمەن، ياسالما بولسمۇ، بۇ مەن ئۈچۈن بەخت ئىدى. شۇنچىلىكلا ياسالما بىر بەختىمنىڭمۇ ئۆمرى شۇنچە قىسقا بولسا ـــ ھە؟ بۇنى بىلگەن بولسام، بۇ ئۆيگە كىرمەسكەنمەن. كىرگەندىمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئۇنچىلا ئالدىراپ توي قىلماسكەنمەن. توي قىلغىنىمغىمۇ پۇشايمان قىلمايمەن (توي قىلمايمۇ ئامالىم يوقتى)، چۈنكى ئۇنىڭ بىلەن توي قىلىپ، ئۇنىڭدىن بىرەر قېتىممۇ دىلىم ئازار يېمىدى، يۈرىكىم ھاقارەتلەنمىدى، قەلبىم خورلانمىدى، ئەكسىچە، جاراھىتىم قېتىشتى. ئۇ ھەقىقەتەن ئاقكۆڭۈل، سەممىي!...ھەممە گۇناھ ئۆزۈمدە، ناھايىتى 20 كۈنلا كېچىكىپ توي قىلغان بولسام، ئىشىم ئوڭدىن كېلەركەندە، كۆزۈمنى چورتلا يۇمۇپ، ئۆيدىن غىپلا چىقىپ كېتەركەنمەن. ئۇنىڭغىچە ساۋۇتخان ئىشان ھاجىم مېنى بۇلاپ ئەكەتمەستى. ئىست ــ ئىست!...

ئۇنىڭ قەلبىدە ئازابلىق خىيال قوزغىتىپتى. ئۇنىڭ قەلبىدە ئازابلىق، ھەسرەتلىك سوئال قۇتراپتى:

«ئۆمرۈم پۇشايمان، ھەسرەت ـــ نادامەت بىلەن ئۆتۈپ كېتەمدىغاندۇ مېنىڭ؟ بارلىق كۆلكەم بىلەن تامچە يېشىمنى گىرغا سالىدىغان بولسا، چوقۇم بىر تامچە يېشىم بېسىپ كېتىدۇ. يېشىمنىڭ ۋەزنى نېمانچە ئېغىر؟!...ئەمدى قانداق قىلاي؟....»

ئايزۆھرە قارار چىقاردى:

«خەير، بولاپتۇ، بۇ شۇمنى تېرىك تۇغسامۇ تۇغاي. تېرىك

www.uyghurkitap.com

تۇغۇپ تۇغۇپ بولۇپ، ئاندىن گېلىنى بوغاي! ئۇنى چۈشۈرۈۋەتكەندىن كۆرە، ھايات تۇغۇپ، ئۆز قولۇم بىلەن ئۆلتۈرۈۋەتكىنىم مىڭ ئەۋزەل ئەمەسمۇ! كۆزلىرىنى مۆلدۈرلىتىپ، ھاياتقا ئىنتىلىپ تۇرغان تىرىك بىر جاننى ئۆلتۈرسەم، ئاندىن ھەقىقىي ئادەم ئۆلتۈرگەن ــ قىساسىنى ئالغان بولمايمەنمۇ؟!... »

ئايزۆھرە شۇنداق قارارغا كېلىپ، خاتىرجەم بولدى. بىراق بۇ خاتىرجەملىكى يەنىلا پۈت تىرەپ تۇرالمىدى:

«بوۋاق يەرگە چۈشكەندىن كېيىن، ئۇنى قانداق ئۆلتۈرۈش كېرەك؟ بوغۇش كېرەكمۇ؟ ئاچ قويۇش كېرەكمۇ ـ يا؟...»

تىنىمسىز خىيال يۈرىكىنى غاجايتتى:

«قېچىپ كېتەيمۇ ـ يا؟ قېچىپ كەتسەم، يەنە نەلەردە سەرسان ـ سەرگەردان بولاپ يۈرەرمەن؟ سەرسانلىق ھاياتنىڭ دىشۋارلىقىنى ئۆزەم تېتىپ كۆردۈم ئەمەسمۇ، يەنە كىملەرگە بويۇن قىسىپ يېلىنىپ، تەلمۈرۈپ يۈرەرمەن؟ يەنە قايسى بۆرە ـ قاۋاننىڭ تاپىنى ئاستىدا خورلىنىپ، پايخان بولارمەن؟ قايسى ئويداڭ ـ چوڭقۇردا، قايسى تاغ ـ ئۆڭكۈردە، كىملەرنىڭ، قايسى ئېغىل ــ سامانلىقلىرىدا ئىت ــ مۈشۈكتەك يەڭگىگەرمەن؟ تۇغۇتتىن سالامەت قوپۇش ــ دۇنياغا يېڭىۋاشتىن تۇغۇلغان بىلەن باراۋەر ئەمەسمۇ؟ چوپانغا كەتسەمچۇ راست؟ ياق، چوپانغا بېرىپ ماجىڭسا پاخشەككە خوتۇن بولغۇچە... بولدىلا، ئۆلسەممۇ ـ كۆيسەممۇ، كاماڵنىڭ ئۆيىدە بولاي ئەمدى...».

ئايزۆھرە قارارىنى شۇنداق پۈتكۈزۈپ، ئۆز ـ ئۆزىگە قەسەم بەردى:

«خەپ توختاپتۇر، شۇم! سېنى ئاۋايلاپ تۇغۇپ، گېلىڭنى بوغۇپ ئىتقا تاشلاپ بەرمەيدىغان بولسام، دادامنىڭ بالىسى، ئاكامنىڭ سىڭلىسى بولماي كېتەي!»

12

ئاسمان ئوپئوچۇق، سەھەر ھاۋاسى تازا ئىدى. سېرىق قۇشقاچ، تۇرالغۇ، سوپسوپىياڭ، تومۇچۇق، كاككۇك... لارنىڭ يېقىملىق، شوخ ناخشىلىرىغا دەريا پەس ئاۋازدا ساز چېلىپ، زەرەپشان ۋادىسىدا يازنىڭ بىر خىل ئېزگۇ سىمفونىيىسىنى ئورۇنداۋاتقاندا، زىۋىدىخان قازانغا سىقماق سىقىۋاتاتتى. ئايزۆھرە كاۋا بارالغىلىرى ئاستىدىكى سۇپىدا يوتقان ـ كۆرپىلەرگە يۆلىنىپ، تەبىئەتنىڭ بۇ ھاياتبەخش كۈيلىرىدىن ھۇزۇرلىنىپ ئولتۇراتتى. توساتتىنلا تۆرەلمە خۇددى ئايزۆھرە بىلەن ئۆچەكەشكەندەك قاتتىق تەۋرەپ كەتتى. ئۇنىڭ تەۋرەشلىرى بۇگۈن باشقىچە كۈچلۈك ئىدى: ئايزۆھرەنىڭ قورسىقىغا زۇلۇم بىلەن تېپەتتى. ئايزۆھرە تۆرەلمە ھەربىر تەۋرىگەندىكى ئادىتى بويىچە ئۇنى تىللاشقا باشلىدى:

«ھۇ، ئىتتىنىڭ كۈچۈكى! نەدە ماراپ تۇرغان شۇم بولغىيتىڭ سەن؟! قورسىقىمغا يېلىمدەك چاپلىشۋالغىنىڭنى قارا، خۇددى مەندە ئاناڭنىڭ ھەققى باردەك!...»

ئايزۆھرە ئاللاغا ئەڭ قىيىن سوئاللانى قويۇپ ئۆكسۈيتتى:

«ئاھ، خۇدا، ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىم! بۇ مۇناپىقنىڭ كۈچۈكىنى قورسىقىمدا نېمىشقىمۇ ئاپىرىدە قىلغانسەنــەھە؟ سېنى ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچى، ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچى دەيمىز، نېمىشقا مېنىڭ يىغا ـ زارلىرىمنى ئاڭلىمىدىڭ؟ نېمىشقا دەرد ـــ ئەلەم، خورلۇق ـــ رىيازەتلىرىمنى كۆرمىدىڭ؟ سېنى مېھرىبان شەپقەتلىك دەيمىز، نېمىشقا مېنىڭ ئىلتىجالىرىمنى قوبۇل قىلىپ، شەپقەت يامغۇرۇڭنى چاچمىدىڭ؟ سېنى باغرى يۇمشاق، رەھىمدىل دەيمىز، نېمىشقا ماڭا رەھىمىڭ كېلىپ، ناتىۋان بېشىمنى سىلىمىدىڭ؟ سېنى ئەدىلــئادالەتلىك دەيمىز، نېمىشقا ھەممىشە زالىمنى مۆمىنگە، ياماننى ياخشىغا، مەككارنى ناتىۋانغا قوشۇپلا تۇرسەن؟ سېنى پاختا ئىچىدە

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى

چوغ ساقلىغۇچى دەيمىز، نېمىشقا مېنىڭ باھار پەسلىمنى، گۈزەل ۋەسلىمنى، يۇمران گۈل ــ چىمەنلىرىمنى، غۇبارسىز ھېس ــ تۇيغۇلىرىمنى، پاك قەلب تۇيغۇلىرىمنى، قايناق سۆيگۈ ــ مۇھەببىتىمنى، بىر نەچچە پاسىق ـ گۇمراھ بەندىلەرنىڭ قەستىدىن ساقلاپ قالالماي، ھەممىنى بىر يولىلا گۇمران قىلدىڭ؟ ئادەمنى ئەڭ ئېچىندۇرىدىغان يېرىڭ شۇكى، دادامنى ئۆلتۈرگەن قاتىلغا مېنى ئاياغ ئاستى قىلدۇردۇڭا تېخى؟ بۇنى ئاز دەپ، قورسىقىمدا ئۇنىڭ بۇشتىنى ئاپىرىدە قىلىپ قويغىنىڭ نېمىسى!؟ سېنىڭ ئادالەتلىكىڭ، مېھرىبانلىقىڭ، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلىشىڭ شۇمۇ؟ ...»

ئايزۆھرە بۇقۇلداپ ــ بۇقۇلداپ يىغلايتتى! تېلىقىپ ــ تېلىقىپ يىغلايتتى؛ ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلايتتى!...

-ئايزۆھرە، ئاش ئىچسىلە، بالام.

ئايزۆھرە ئازاپلىق خىياللىرىنى توختىتىپ، كۆز ياشلىرىنى چاندۇرمايلا سۈرتتى، ئاندىن ئالدىرىماي، ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ داستىخانغا كەلدى. ئۇ غورا سىپىلنىغان سىقماقنى كۆڭلى غەش ھالدا ئىچىۋېتىپ، بىردىنلا يايلاقتا قوي بېقىۋاتقان كامالنى ئەسلەپ قالدى.

«كامال بولغان بولسىمۇ... بىچارە، نەلەردە قۇرۇق نان غاجاپ يۈرۈيدىغاندۇ...»

بىردىنلا كامالغا بولغان سېغىنىشىنىڭ ئورنىنى ياقۇپ ئىگەللەپ كەتتى.

«ياقۇپ سىز ھازىر نەدە؟ نېمىشقا كەلمەيسىز؟ بىر كېلىڭ، جېنىم، مېنى ئېلىپ قېچىڭ، يىراق ـ يىراقلارغا ئېلىپ قېچىپ كېتىڭ، دوزاخقا باشلىسىڭىزمۇ ماقاتتىم سىز بىلەن...»

ياقۇپ ــ ئۇ ھازىر نەدىكىن؟ قاچان كېلەركىن؟ كەلسە، ئۇنى ئېلىپ قاچارمىكىن ياكى تاشلاپ قاچارمىكىن؟

بىلمەيتتى.

ئۇ ئېشىنى ئىچىپ بولۇپ، بايىقى ئورنىغا بېرىپ يوتقان ـ كۆرپىلەرگە يۆلەندى، سېغىنىش ھېسلىرى ئۇنىڭ يۈرىكىنى ھەدەپ كۆيدۈرۋاتاتتى، ئۇ ياقۇپنى شۇ دەرىجىدە سېغىنغان ئىدىكى، ئۇ قېشىدا بولىدىغان بولسا، ئىزانى قايرىپ قويۇپ، بويۇنلىرىغا چىڭگىلەكتەك ئېسىلىپ تۇرۇپ يۇمشاق، ئوتلۇق، تاتلىق لەۋلىرىگە تەلۋىلەرچە ئېچىرقاپ سۆيۈپ كېتەتتى، باغرىدا بەھۇزۇر ياىراپ، قوڭۇر چاچلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ، ئاشىقلارچە پاك ھېسسىيات بىلەن مۇڭدىشاتتى.

«ئاھ، شۇنداق قىلىش مۇمكىن بولارمۇ؟ شۇنداق خاسىيەتلىك كۈنلەر يەنە كېلەرمۇ!؟...»

بوۋاق 8 ـ ئاينىڭ ئاخىرلىرىدا يورۇق دۇنيا بىلەن دىدارلىشىپ، تۇنجى ھاياتلىق ناخشىسىنى باشلىۋەتتى. بوۋاق بۇ ياڭراق ھاياتلىق ناخشىسى ئارقىلىق مومىسىنىڭ ئارمان دەرەخلىرىنى بىردىنلا شىددەت بىلەن كۆكلىتىپ، شىددەت بىلەن چېچەك ئاچتۇرۇپ، ئانىسىنىڭ پوتەكپوتەك يارا باسقان يۈرىكىنى تاتلاپ تۇز سەپتى، جىجىپجىجىپ ئازاپلىدى، خۇددى يىڭنە جىجىغاندەك؛ بوۋاق بۇ ئىلھامبەخش كۈيلىرى ئارقىلىق مومىسىنى بەختىيارلىق ھېسلىرىغا چۆمۈلدۈرەلىگىنى بىلەن، ئانىسىنى چۆمۈلدۈرەلمىدى؛ بوۋاق بۇ ھاياتبەخش كۈيى ئارقىلىق مومىسىنى چوكىلدىتىپ سۆيدۈرەلىگىنى، باغرىغا تىڭنالىغىنى بىلەن ئانىسىنى بىرنىمۇ سۆيدۈرەلمىدى. باغرىغا تېڭنالىمىدى. قىسقىسى، ئۇنىڭ مەسۇم كۆزلىرى مومىسىنىڭ مېھرلىك، ئانىسىنىڭ قەھرلىك كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشتى.

ئايزۆھرە بوۋاققا سىنچىلاپ قارىدى: بوۋاق قەۋەتلا سەت ئىدى. ساپسېرىق، يۇمىلاق كۆزلىرى بوزكۆك، قاپاقلىرى پۈتەي، بۇرنى پاناق ۋە ئۇچى ئىلمەك...

«دەل ئۆزى شۇ ئىتنىڭ پۇشتى!...»

www.uyghurkitap.com

ــ بالىغا ئەمچەك سالسىلا، بالام، دېمىسەممۇ مۇنداق.

ئايزۆھرە زىۋىدىخاننىڭ قادىلىپ تۇرۇپ زورلىشى بىلەن بالىغا ئەمچەك سالدى. بوۋاق ئەمچەكنى ئاغزىغا ئېلىپلا ئۇنىڭ سۈتىنى ئاچ كۆزلەرچە شوراشقا باشلىدى، خۇددى يېشىغا تىگىپ، ئاچ قالغان بالىدەك.

«ماۋۇ ئىتنىڭ بالىسىغا يەنە سۈت بېرىۋاتىمەن ـ يا؟ مەن؟...»؛

«دادا، ئاكا، روھىڭلار قورۇنۇۋاتامدۇ؟ غەزەپلىنىۋاتامدۇ؟ مەن خوش بولاي، مىنى قارغىماڭلار! مېنى كەچۈرۈڭلار! مېنى مۇشۇ بىر قېتىملا كەچۈرۈپتىڭلار! مانا ھازىرلا، ھازىرلا گېلىنى بوغۇمەن بۇ شۇمنىڭ!...»

سەۋرىــتاقىتى چېكىگە يەتكەن، غەزەپـــنەپرىتى قايناپ تاشقان ئـايزۆھرە بـوۋاقنى بوغماق بولـۇپ قـولىنى ئۇنىـڭ گېلىغا ئاپاردى. ئاپاردىـــيۇ، يـۈرىكى «پىژژىـــدە» قىلىــپ، دۈپۈلــدەپ ســوقۇپ، پۇتــقولى تىترەپ، «لاسسىدە» بوششىپ كەتتى. بوۋاق گويا: «ئۆز بالىسىنى ئۆزى بوغىدىغان ئىش نەدە باركەن؟ يامان بولساڭ بىر بوغۇپ باقە قېنى!» دەپ تەنبىھ بېرىۋاتقاندەك، ئاگاھلاندۇرۇۋاتقاندەك غەمسىز. مەغرۇر ھالدا قاراپ تۇراتتى.

«بۇ شۇمنى بوغۇشنىغۇ بوغارمەن، بىراق ساپساقلا تۇغۇلۇپ، بىر ئوبدانلا ئىمۋاتقان بالىنى ئۆلۈپ قالدى دىسەم. كىممۇ ئىشىنىدۇ؟...»؛

«قېنى، بىرــ ئىككى كـۈن ئۆتـۈپ باقسۇن، بىـر گەپ بـولار. خۇدايىم ئۆزى بىر يول كۆرسىتەر».

ئۇ شۇنداق ئويلاپ قولىنى يىغىۋالدى ۋە بوۋاققا ئەمچەك سالدى.

ئـايزۆھرە بوۋاققا يەنىـلا ســىنچىلاپ قاريــدى: بــوۋاق قەۋەتـلا چىرايلىق ئىدى. بوغداي ئۆڭ، قارا كۆز، ياقۇت لەۋ، قىرلىق بۇرۇن...

«دەل ئـۆزى مەن!، يـاق، مەن ئەمەس، ئـۇ! نەرى چىرايلىـق بـۇ شۇمنىڭ؟...»

ئۇ شۇنداق پىچىرلىدى، لېكىن بوۋاقنىڭ چاپىقىنى ئاۋايلاپ ئېچىۋەتتى.

ئايزۆھرەنىڭ ئوي ـــ خىيال، ھېسسىي تۇيغۇلىرى كۆز ئالدىدا كېڭىيىپ كېتىۋاتاتتى. بالىسى كۆزىگە بىردە چىرايلىق، ئومىلاق، مېھرىلىك كۆرۈنسە، بىردە سەت ـ بەتبەشرە، يىرگىنىشلىك كۆرۈنەتتى. يۈرىكى بىردە بالىسىدىن سۆيۈنۈپ سوقسا، بىردە نەپرەتلىنىپ، سەسكىنىپ سوقاتتى. قىساس ئېلىش ئىستەكلىرى، كامالغا بولغان، ياق، ياقۇپقا بولغان مۇھاببەت، تەلپۈنۈش، سېغىنىش، بالىسىغا بولغان مېھىر، ھېرىس، ياق، بوۋاققا بولغان نەپرەت، يىرگىنىش... قەلبىدە كۆۋەجەيتتى. خۇددى زەرەپشان كەلكۈنلىرىدەك. بۇ ئەبجەش تۇيغۇلار ئۆز ـ ئارا كۆرەش قىلىپ، ئۇنى بەختىيارلىق ھېسلىرىغا ئورايتتى، يۈرىكىنى قىچىقلاپ كۆلدۈرەتتى، تاتىلاپ قانىتاتتى. تىنىچلىقىنى بۇزۇپ، تېپىرلايتتى. پولات ئىرادىسىگە قۇيۇچ باغلايتتى. چىناردەك قەسىمىنىڭ يىلتىزىغا پالتا چېپىپ لىڭشىتاتتى.

ئايزۆھرە بەزىدە ياقۇپتىن باشقىنىڭ ھەممىنى ئۇنتۇپ كىتەتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇ ئۆزىنى بەختلىك ھىس قىلاتتى. چۈنكى تۇنجى مۇھاببەت ئۇنىڭغا ئالەمچە بەخت ئاتا قىلغانىدى. لېكىن ئۇ كامالنىڭ نىكاھلىق خۇتۇنى ئىكەنلىكىنى ئويلىسا ياكى بالىسىغا قارىسا، بالىسىغا قاراپ پاجىئەلىك كۈنلەرنى، رەزىل كېچىنى ئەسلىسە، بەختسىزلىك بىلەن بەخت ئوتتۇرسىدا گاڭگىراپ قالاتتى.

ئۇ ئۆزىنىڭ بەختلىك ياكى بەختسىز ئىكەنلىكىگە كېسىپ ھۆكۈم قىلالمايتتى.

ئايزۆھرە بىردىنلا قەلبىدىكى بالىسىغا بولغان ئۆچمەنلىكىنىڭ ئورنىنى بارا ــ بارا مېھىر ـ مۇھاببەت ئىگىللەپ كىتىۋاتقانلىقىنى سىزىپ قالدى. ئويلىنا ــ ئويلىنا ئاخىر ئۇ ئۆزىنى ئەيىپلەش، قارغاش، نەپرەتلىنىش رايىدىن قايتۇرۇش قارارىغا كەلدى. چۈنكى ئۇ بالىسىنى

سۆيىدىغان بولۇپ قالغانىدى. سۆيسە بولامدۇ؟ دادىسىنى ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ رەقىبىنىڭ پۇشتىنى سۆيسە بولامدۇ؟

ئەمما ئۇ بالىسىنى سۆيەتتى. لەۋلىرى بالىسىنىڭ يۇمران لەۋلىرى بىلەن ھەر بىر بەزمە تۇزگەندە، ئۇنىڭ چىنارەدەك ئىرادىسى تەۋرىنىپ، لىگشىپ قالاتتى، پولاتتەك قەسىمىنىڭ سۆيى يىنىپ، يۇمشاپ قالاتتى، خۇددى مومدەك. لېكىن بۇ قىساسنى ئۇنتۇپ قېلىۋاتقانلىقىدىن دىرەك بەرمەيتتى. شۇڭا ئۇ ئىرادىسىنى، قەسىمىنى پەرۋىشلەپ تۇراتتى، ئۇنىڭ گۇمران بولۇشىنى خالىمايتتى. ئۇنىڭ پەرۋىشلەش ئۇسۇلى ئىككى قېتىملىق پاجىئەنى، رەزىل كېچىنى ئەسلەش ئىدى. بۇ ئازابلىق ئەسلىمە ئۇنىڭ ئۇنىڭ روھىنى ئۇرغۇتۇپ، غورورىنى قوۋۋەتلەيتى؛ بۇ ئازابلىق ئەسلىمە ئۇنىڭغا خەلقىنى سۆيۈشنى، شاد قىلىشنى، مىللەتكە سادىق بولۇشنى ۋە ئۇنىڭ ئۇچۇن جان بىرىشنى ئۆگىتەتتى!...

ئايزۆھرە بالىسىنى يەنە سۆيدى، سۆيگەندىمۇ ئاجايىپ كۈچلۈك، تىزگىنسىز تۇيغۇ ئىلكىدە سۆيدى.شۇنىڭ بىلەن ئىرادىسى، قەسىمى تەۋرىنىپ قالدى. ئايزۆھرە يەنە ئادىتى بويىچە پەرۋىش قىلىشقا باشلىدى...

ئۇ شۇلارنى بىرقۇر ئەسلەپ چىقىۋىدى، قانلىرى قىساس ئېلىش ئىستىكى بىلەن كۆۋەجەپ، ئىرادىسى چىنارەدەك باش كۆتۈرۈپ، قەسىمى قەددىنى رۇسلىدى!

بىر دۈشەنبە كۈنى ئايزۆھرە خىياللىنىپ ياتاتتى. ھويلىدا زىۋىدىخاننىڭ بىرى بىلەن قىلىشقان گەپلىرى دىققىتىنى تارتىپ قالدى.

ــ تالىپاخۇنما سەن؟ قاچان كەلدىڭ، بالام، يايلاقتىن؟

ــ ئاخشام كەپتىم.

ــ كامال كەلمىدىما؟

ــ بارىمەن دەپ قالغان تۇنۇگۇن. ماڭغان بولسا ئاخشاملىققىچە كەپقالارمىكى ئەمدى.

ــ خوتۇنى تۇغقانلىقىنى ئاڭلاپتىمۇ ـ يا؟ تونۇپ بېرەتتىم.

ــ ئاڭلىدى.

ــ خۇش بولغاندۇ؟

ۋاييەي، خۇش بولماي ئۇ! خۇش بولاپ خۇدى، مېنى قۇچاقلاپ قوۋۇرغامنى سۇندۇرىۋەتكىلى تاسلا قالدى، ۋاقىراپ‍ــجارقىراپ خۇدى، سەكرەپ...

ــ...

كامال بىلەن بىللە قوي باقىدىغان تالىپنىڭ قالدى گەپلىرى ئايزۆھرەنىڭ قۇلىقىغا كىرمىدى.

«خەپ، كەپقالماس!»

ئۇ كۆزىنى يۇمدى. ئېغىر كۈنلەردە باشپاناھ بولۇپ، چۈشكۈن روھىغا دان بېرىپ، ئۈمىد يۇلتۇزىنى پارلاتقان، كۆيۈملۈكى، مېھرىبانلىقى، ئاق كۆڭۈللۈكى بىلەن ھۆرمىتىگە ئېرىشكەن، مۇھەببەت ئاتا قىلىشقا تىرىشتۇرغان، تاتلىق‍ــتاتلىق سۆيۈشلىرى ئارقىلىق يۈرىكىنى قىچقلاپ زورۇقۇپ كۈلدۇرگەن، ياقۇبتىن ئۈمىدىنى ئۈزگەن مىنۇتلاردىلا سېغىندۇرغان، تەلپۈندۇرگەن دوستانە ئىرى قانىتىنى سادەك ئېچىپ، ئۇنىڭغا قاراپ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتاتتى.

«خەپ، كەپقالماس!... »

ئۇ شۇنداق پىچىرلايتتى، تىپىرلايتتى، تىنچسىزلىناتتى، ئۈيانىدىن ـ بۇيانىغا ئۆرىلەتتى، پۇتىنى بىر ـ بىرىگە سۈركەيتتى.

«بوغايمۇ ياكى دېمىقتۇرايمۇ؟ ئادەمنىڭ كۆزىگە مۆلدۈرلەپ قاراپ تۇرسا، قانداق بوغقىلى بولىدۇ؟... ئەڭ ياخشىسى، دەرياغا تاشلاي! «چولتوكۇكىدە» تاشلىۋەتسەملا... »؛

«بىراق كامالغا نىمە دەيمەن؟ ئۇنىڭدىن قانداق قۇتىلىمەن؟

ھەقىقى ئىشنى ئۇنىڭغا چۈشەندۈرسەم مېنى كەچۈرەرمۇ ـ يا؟ كەچۈرۈشنىغۇ كەچۈرەر، بىراق بىر ئۆمۈر چىۋىن يېۋالغاندەك بولۇپ قېلىپ، ماڭا بولغان ئېتىقادى، قىزغىنلىقى، مۇھەببىتى كۆككە سورۇلۇپ كەتمەسمۇ؟...»؛

«ياق، مەن ئۇنىڭ كەچۈرىمگە ئېرىشمەن دەپ، ئۇنى ئازاپلاشنى خالىمايمەن، پەقەت خالىمايمەن! مەن ئۇنىڭغا قەرىزدار، شەپقىتىگە قەرىزدار، شەپقىتىنى قايتۇرۇشنىڭ ئورنىغا ئازاپلىسام قانداق بولىدۇ؟ بولدىلا، ئازاپ مەن بىلەنلا تۈگەپ كەتسۇن.بۇ سىر قەلبىمدە مەڭگۈ سىر پېتى قېلىۋەرسۇن. بۇنى ئۆزەمدىن باشقا ھېچكىم بىلمىسۇن!... »؛

«ئاھ خۇدا، مۈشكۈلۈمنى ئۆزۈڭ ئاسان قىلغىن، ماڭا يول كۆرسەتكىن، ئەقىل ئۆگەتكىن!...»

ئايزۆھرە ئۇزاق ئويلاندى، ئاللاغا ئۇزاق ئىلتىجا قىلدى. ئويلىغانسېرى، ئىلتىجا قىلغانسېرى خىياللىرى چېچىلىپ كېتىۋاتاتتى، خۇددى مۇزغا تۆكۈلگەن ماشتەك.

«بىرقانچە ۋاقىت سەۋر ـ تاقەت قىلىپ تۇرۇپ باقسام، بۇ شۇم، ئاغرىقسىلاقلارغا دۇچار بولۇپ قىزىل، چېچەكلەرگە يەم بولۇپ ئۆلەرمۇ ـ يا؟...»؛

«ياق، ياق! مەن ئۇنداق ۋاقىتلارنى كۈتۈپ تۇرالمايمەن. چۈنكى ئۇ ئۆز ئەجلىدە ئۆلسە، ئۇنىڭ ئۆلۈمى مەن ئۈچۈن ئەھمىيەتسىز بىر ئۆلۈم بولۇپ قالامدۇ؟ ئۇنداقتا مەن قانداقمۇ ئادەم ئۆلتۈرگەن — دادامنىڭ قىساسىنى ئالغان بولىمەن؟ شۇڭا، بۇ شۇمنىڭ دىدارىنى كامالغا كۆرسەتمەستىنلا ئۆلتۈرۈۋېتىشىم كېرەك! چۈنكى بۇ شۇمنى ئۇ كۆرسىلا ۋۇجۇدىدىكى پەرزەنت مۇھەببىتى ئۇلغىيىپ كېتىدۇ ـ دە، ئۇ چاغدا ئۆلتۈرىۋەتسەم، ئۇنىڭغا بولغان ئازاپ تېخىمۇ ئېغىرلاپ كېتىدۇ. خۇددى مىنىڭ نەپرىتىمنى، ئىرادەمنى، قەسىمىمنى ئۇنىڭ

كۆزلىرىدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان مەسۇم مېھرى گۇمران قىلماقچى بولغانىدەك. شۇڭا بۇ ئىتنىڭ پۈشتىنى كامالغا كۆرسەتمەيلا ئۆلتۈرۈۋېتىپ، ئۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن تارتىدىغان ئۆمۈرلۈك ئازابلىرىنى قىسىپ قىلىش ئارقىلىق ئۆزۈمنىڭ بۇ ئۆيدىكى، ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئورنۇمنى ساقلاپ قالاي!...»

زىۋىدىخان قازانغا چامغۇر سېلىۋېتىپ بولغاندىن كېيىن، يۇدمىنى يۇدۇپ سۇغا چىقىپ كەتتى. ئېرىقتىكى سۇلار لاي، كۆل خېلى يىراق بولغاچقا، ئۇ خېلى ئۇززۇندا كېلەتتى. مانا بۇ ئايزۆھرە ئۈچۈن تېپىلغۇسىز پۇرسەت ئىدى. ئەتىگەندىن بېرى شارقىراپ ياغقان يامغۇر ھېلىلا توختاپ، ئاسمان «پاللىدە» ئېچىلىپ كەتكەن ئىدى. جىمجىت ئۆي يامغۇر سۈيىدە چايقالغان سوغۇق ھاۋاغا لىق تولغان ئىدى. بوۋاق ئۇيقۇغا كەتكەن، ئۇنىڭ يېنىك پۈشۈلداشلىرىنى دەريانىڭ «غار ـ غۇر»لىرى يۇتۇپ كېتەتتى. ئىشكتىن «گۇررىدە» ئېتىلىپ كىرگەن سوغۇق شامال تېخى بايىلا يېقىلغان جىنچىرىغنى ئۆچۈرۈۋەتكەچكە، ئۆينى يورۇتۇش ئوچاقتىكى ئوت شولىسى بىلەن تۈڭلۈكتىن چۈشۈپ تۇرغان ھىلال ئاينىڭ زەئىپ نۇرلىرىغىلا قالغان ئىدى.

ئايزۆھرە ئاستا ئۆرە بولدى، ئۇنىڭ يۈرىكى داۋالغۇيتتى.

«قانداق قىلاي؟...چوقۇم تاشلاي!... كەل، شۇم، ئاخىرقى قېتىم بىر سۆيۈۋالاي سېنى! »

ئۇ بوۋاقنى مېھرى بىلەن سۆيدى. بۇ ئاخىرقى سۆيۈش ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى ئېرىتىۋەتتى. خۇددى سېمابتەك؛ بۇ ئاخىرقى سۆيۈش ئۇنىڭ بەدەن ئېرىقلىرى ئارقىلىق قەلب كۆلچەكلىرىگە ئاجايىپ تاتلىق ئېقىم ــ مېھىر كەلكۈنى باشلاپ كىرىپ، چىنارەدەك ئىرادىسىنى قومۇرۇپ تاشلىدى، خۇددى يار لېۋىدىكى سەگۈ تېرەكنى قومۇرۇپ تاشلىغاندەك؛ بۇ ئاخىرقى سۆيۈش پولاتتەك قەسىمىنى ئۆگۈپ زەررە ـ زەررە قىلىۋەتتى، خۇددى تالقاندەك؛ بۇ ئاخىرقى سۆيۈش

قەلبىدىكى بوۋاققا بولغان نەپرەت، ئۆچمەنلىك، يىرگىنىش مەشئەللىرىنى ئۆچۈرۈۋەتتى. خۇددى بايا شامال مورا بېشىدىكى پىلىلداپ تۇرغان جىنچىرىغنى ئۆچۈرىۋەتكەندەك!

«ياق!... »

ئايزۆھرە ئىرادىسىنى قايتا تىكلەشكە، قەسىمىنى يۇغۇرۇپ ئۇيۇلتاشتەك قاتۇرۇشقا ــ ھەممىنى ئەسلىگە كەلتۈرمەكچى بولۇپ، خىيال قۇشلىرىنى پىغان قاپلىغان دۇنيادا يۈز بەرگەن ئىككى قېتىملىق پاجىئە ۋە رەزىل كېچىگە قارىتىپ قويۇپ بەردى ...

ئۇنىڭ قەلبىدە قىساس ئوتى چاراسلاشقا باشلىدى، خۇددى ئوچاقتىكى ئوت چاراسلىغاندەك ...

ئايزۆھرەنىڭ قۇشلىرى ناھايىتى تېزلا قايتىپ كەلدى. چۈنكى ۋاقىت قىس ئىدى.

«كامالنى، ئۆزۈمنىڭ يېگى قىسمەتلەرگە دۇچار بولۇپ قېلىشىمنى دەپ، دادامنىڭ قاتىلىنىڭ پۇشتىنى ئاق سۈت بېرىپ چوڭ قىلىش ــ قىساسىمنى ئۇنتۇش بولمامدۇ؟ قىساسنى ئۇنتۇغان ئادەم ئەجدادىغا يۈز كېلەلەمدۇ؟ بۇ دادامغا، ئاكامغا، ئەجدادلىرىمغا ئاسىيلىق قىلغانلىق بولمامدۇ؟ قىساس ئېلىش ئىستىكى يوق ئادەمدە ۋىجدان بولامدۇ؟ ... شۇڭا جېنىمدىن كەچسەم كېچىمەنكى، بۇ شۇمنى ھەرگىز ھايات قالدۇرمايمەن!...»

ئايزۆھرە بوۋاقنى قولىغا ئېلىپ يەنە شىۋىرلىدى: «تۇغرا، شۇنداق قىلاي، خەقلەر زىۋىدىغان كىلىنىنى يالغۇز تاشلاپ قويۇپ سۇغا كېتىپتىكەن، كىلىنى ساراڭ بولۇپ قېلىپ، بالىسىنى سۇغا تاشلىۋېتىپتۇ، دەپ قالسۇن، ساراڭ بولۇۋالاي، كېيىن رەدنامە ئوقۇتقان، پىر ئويناتقان بولۇپ ‹ساقىيۋېلىپ› كامالغا ھالالدىن بالا تۇغۇپ بېرەرمەن...»

ئۇ ئورنىدىن تۇردى.

«گۇناھ؟... گۇناھ بولسا بولمامدۇ، ۋاي تېخى، گۇناھ بولمىش، ئۇنىڭ دادىسى دادامنى ئۆلتۈرسە گۇناھ بولمايدىكەنۇ، ئۇنىڭ بالىسى (دادامنىڭ بالىسى ـ مەن) ئۇنىڭ (قۇلاقسىز مەلئۇننىڭ بالىسىنى ئۆلتۈرسە گۇناھ بولامدىكەن؟ مەيلى گۇناھ بولسا، گۇناھ بولسا ھەممىمىزگە تەڭ بولىدۇ. مىنىڭمۇ گېپىم بار ئۇ چاغدا...»

ئايزۆھرە بوۋاقنى كۆتۈرۈپ دەريا بويىغا يۈگۈردى...

دەريا بوۋاقنىڭ ئىڭەلەشلىرىنى يىراق ـ يىراقلارغا ئېلىپ كىتەتتى، ھوۋقۇش ھوۋلايتتى:

ھوۋق!... ھوۋق!...

ئەزان ئاخىرلاشقانىدى:

ــ ئاللاھۇ ئەكبەر ـ ئاللاھۇ ئەكبەر!...

ئەزان ئاخىرلىششى بىلەنلا ئايزۆھرە بوۋاقنى دەرياغا تاشلاشقا تەمشەلدى. بىراق قەلبىدىن سىپھرلىك سادالار كۆتۈرلۈپ، ئۇنى توختىتىپ قويدى:

ــ بالاڭنى راستىنلا دەرياغا تاشلىماقچىمۇ؟

ــ ئەلۋەتتە.

ــ نىمىشقا؟

ــ ئۇنىڭ دادىسى مىنىڭ دادامنى ئۆلتۈرگەنىدىكەن.

ــ نىمىشقا ئەمىسە ئۇنىڭ دادىسىنى ئۆلتۈرمەي، بالاڭنى ئۆلتۈرسەن؟

ــ بۇ ئۇنىڭ بالىسى بولغانىدىكەن.

ــ سىنىڭ بالاڭ ئەمەسمۇ؟

ــ ياق... ياق!

ــ نىمىشقا؟

ــ...

ــ سەن ئۇنىڭغا ھالال سۈت بەردىڭ، ئۇنىڭ تومۇرلىرىدا

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى

ئېقىۋاتقىنى سىنىڭ قېنىڭ، سوقۇۋاتقىنى سىنىڭ، داداڭنىڭ، ئەجدادىڭنىڭ يۈرىكى ئەمەسمۇ!؟

ـــ . . .

ـــ تۈركۈم ـ تۈركۈملەپ قىرىلىپ ئۆلۈۋاتقىنىڭلار ئاز كېلىپ، يەنە ئۆز نەسلىڭنىڭ ئۆلتۈرسەڭ . . . ئەجدادىڭغا يۈز كېلەلەمسەن؟

ـــ ئۇنى ئۆلتۈرمىسەم تېخىمۇ يۈز كېلەلمەيمەن.

ـــ ياق، خاتالاشتىڭ، ئىشەككە كۈچۈڭ يەتمىسە ئۇر توقۇمنى، دىگەنىدەك، داداڭنىڭ قاتىلىدىن قىساس ئېلىشنىڭ ئورنىغا ئۆز بالاڭدىن قىساس ئالساڭ، بۇنى ئاللاھ راۋا كۆرەمدۇ؟ تارىخ راۋا كۆرەمدۇ؟

ـــ . . .

نوچى بولساڭ ھېلىقى قۇلاقسىز مەلئۇننى ئۆلتۈرۈپ، داداڭنىڭ قىساسىنى ئالامسەن؟

ـــ . . .

ـــ بولدى، سوئالىمغا جاۋاپ بەر: بالاڭ گۇناھكارمۇ؟

ـــ ياق.

ـــ ئەمىسە ئۇنى سۆيۈپ قوي!

ئايزۆھرە قەلبىدىكى بۇ سېھىرلىك سادالارنىڭ بۇيرۇقى بىلەن بالىسىنى پەسكە چۈشۈردى ـ دە، ئۇنىڭ سەبىي، يۇمران لەۋلىرىگە «چىڭگىدە» سۆيدى. سۆيۈشىگىلا پۈتۈن ۋۇجۇدى، ئۇگە ـ ئۇگىللىرى بىر خىل غايىۋى ئۇيقۇ ئىلكىدە سېھىرلىنىپ، بالىسىغا بولغان چوڭقۇر مېھرى ـ مۇھەببەت، قۇلاقسىز مەلئۇنغا بولغان غەزەپ ـ نەپرەت ۋە قىساسكارانە روھ كۆۋەجىدى، دولقۇنلىدى، نەرە تارتتى، خۇددى ئالدىدىكى زەرەپشان دەرياسىدەكلا. ئايزۆھرە بالىسىنى باغرىغا بېسىپ، دەريادىن ئاستا ـ ئاستا يىراقلاپ كەتتى.

دەريانىڭ ئېزگۇ كۈيلىرىدىن ھاياتىي كۈچ، ئۈمىدۋارلىق ئوقچۇپ

تۇراتتى. ئۇپۇقتىكى ھىلال ئاينىڭ ئاداققى جىلۋىلىك شولىسى يەنىلا قىيتىپ قالغان پېتى تۇراتتى. يۇلتۇزلار شۇنداق جۇلالىق، تەبەسسۇملىرى شۇنداق ئوماق، جەلپكار، سېھىرلىك ئىدى. تەنگە ھوزۇر بېغىشلىغۇچى نەمخۇش ھاۋادىن قانغۇدەك سۈمۈرۈپ، يامغۇر سۈيىگە قانغان دەريا ساھىلىغا يالاڭ ئاياغ دەسسەش ــ شۇنداق راھەت!

ئىككىنچى قىسىم

تۇنجى مۇھەببەت

1

رازۋېدكا ئاخىرلاشقانىدى. ئۇلار قايتىشقا تەمشىلىپ تۇرۇشىغا، دۈشمەن تەرىپىدىن سىزىلىپ قالدى ـ دە، قېچىشقا، قېچىپ تۇرۇپ ئېتىشقا باشلىدى. ئۇزاق ئېتىشىش، كۆپ ئوق چىقىرىش خەتەرلىك ئىدى. بىرىنچىدىن، ئۇلارنىڭ ئوقى تۈگەپ قېلىپ، قورشاۋ ئىچىدە قالاتتى. ئىككىنچىدىن، مىڭ مۇشەققەتتە قولغا چۈشۈرۈلگەن ئاخباراتلارنى دۈشمەن قولىغا چۈشۈرۈپ قوياتتى ــ دە، ئىنقىلابنى زىيانغا ئۇچرىتاتتى. شۇڭا ئۇلار كۆپ يۈگۈرەيتتى، ئاز ئوق چىقىراتتى.

تۇساتتىن ئۇلارنىڭ بىرىگە ئوق تېگىپ يارلاندى.

ــ كامال، سەن ئىمىنىيازنى يۆلەپ تېز قاچ! مەن سىلەرنى قوغداي، ــ دېدى ياقۇپ بۇيرۇق قىلىپ.

بۇ، بۇيرۇق ئىدى. بىراق ئۇنىڭغا ئىمىنىياز قارشى چىقتى:

ــ ياق سىلەر دەرھال قېچىڭلار، مەن قوغداي!

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ــ ياق!...، ــ دېدى ياقۇپ.

ــ ياق دىمە، مەن مۇھىمMۇ، ئىنقىلابمۇ؟ چاققان قېچىڭلار!

ــ ئىنقىلاب ئۈچۈن ئىنقىلابچى مۇھىم! ــ ياقۇپ كامالغا قارىدى.

ــ كامال، ئۇنى يۈدۈپ تېز قاچ!

ــ ياق!

كامال نېمە قىلىشىنى بىلمەي گاڭگىراپ قېلىۋىدى، ياقۇپ كەسكىن بۇيرۇق قىلدى:

ــ مەن دېگەن رازۋېدكا باشلىقى، بۇيرۇقنى ئىجرا قىل! كامال ئىمىننىيازنى يۈدۈۋالدى. ياقۇپ ئاخباراتلارنى ئۇنىڭ قوينىغا تىقىپ قويدى ــ دە، بىر قورام تاشنى دالدا قىلىپ ئوق ئۈزۈشكە تەييارلىنىپ تۇردى. كامال ئىمىننىيازنى يۈدۈپ تۇن قوينىغا سىڭىپ كەتتى.

ياقۇپ دۈشمەننىڭ دىققىتىنى بۇراپ، ئۇلارنى ئېزىقتۇرماقچى بولدى ــ دە، ئىككى پاي ئوق چىقىرىپ قويۇپلا يۇلغۇنلۇققا ئۆزىنى ئاتتى... ئۇلار ھامان تاپ باستۇرۇپ كەلمەكتە ئىدى. يېقىلغانغا تىقىلغان دېگەندەك، ئۇنىڭ ئوڭ پۇتىغا ئوق تېگىپ يىقىلدى. قاچماي بولمايتتى. ئورنىدىن تۇرۇپ دىگگوسلىغىنىچە قېچىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ كىيىم ـ كېچەكلىرى چىلىق ـ چىلىق ھۆل بولۇپ كەتكەن، پىشانىسىدىن چىپىلداپ ئاچچىق تەر قۇيۇلاتتى.

يۇلغۇنلۇق تۈگەپ ئۇ ئوچۇقچىلىققا چىقىپ قالدى. ئەتراپ دېگۈدەك قاراڭغۇ ئەمەس ئىدى. كۆك سەتھى ئاقۇش تۇمان بىلەن قاپلانغان بولۇپ، تولۇنئاي ۋە يۇلتۇزلار نېپىز تۇمان قوينىدا بۇرۇقتۇملىنىۋاتاتتى، خۇددى ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئۈمىد يۇلتۇزلىرىغا ئوخشاش. ئۇنىڭ نېمجان ئۈمىدى ھايات قالارمىكىن ياكى تۇنجۇقۇپ كېتەرمىكىن؟

ياقۇپ خەتەرلىك پەيتتە گاڭگىراپ قېلىۋاتاتتى، دەريا تەرەپكە قاچاي دېسە تېخىمۇ ئوچۇقچىلىققا چىقىپ قالاتتى ــ دە، دەريا بويىغا

بارغۇچە تۈتۈلۈپ قالاتتى. دەريا بويىغا بېرىۋالالىغان تەقدىردىمۇ خەتەردىن قۇتۇلۇپ قالالمايتتى. چۈنكى دەرياسۈيى بەكمۇ ئاز ـ ماغدۇرسىز ئىدى، خۇددى ياقۇپقا ئوخشاش. شۇڭا ئۇ «تەۋەككۈل» دەپ لېۋىنى چىشلىدى ـــ دە، كەنىت قوينىغا ـــ بۇ قاتامغا قاراپ قېچىشقا باشلىدى...

ياقۇپ ئوق چىقارماي، شەپىسىز قېچىۋەرگەچكە، دۈشمەنلەر يۇلغۇنلۇقتا قايمۇقۇپ قېلىشقان بولسا كېرەك، خېلىلا كەينىدە قالغاندەك قىلاتتى. لېكىن ياقۇپ ماغدۇرسىزلىنىپ ئاستىلاپقالغانىسرى، ۋارقىراش ـــ جارقىراشلار كۆپەيمەكتە، يېقىنلاشماقتا ئىدى.

ياقۇپ خېلى چوڭ بىر ئۆستەڭگە ئاران يېتىپ كىلەلىدى ـــ دە، كۆۋرۈك ئاستىغا سىيرىلىپ چۈشتى. ئۆنىڭدا ھازىر بۇنىڭدىن باشقا ئامال يوق ئىدى. ئۆستەڭدىكى سۇ خېلى ئۇلۇغ بولۇپ، ئەنسىزشىرىلدايتتى. ئەنسىز شىرىلدىسىغۇ مەيلى، بەكمۇ سوغۇقئىدى. ئۇنىڭ مۇزدەك سوغۇقى ياقۇپنىڭ يىلىك ـــ يىلىكلىرىگە ئۆتۈپ كىتىۋاتاتتى.

ـــ كىم بۇ؟!

ھودۇقۇش، قورقۇش تۇسىنى ئالغان بۇ سوراقتىن ياقۇپ چۆچۈپ كەتتى. بۇ بىر ئايال كىشىنىڭ ئاۋازى ئىدى.

«يېرىم كېچىدە پايپاسلاپ يۈرىدىغان قانداق ئايالدۇ بۇ؟ ...»

ياقۇپ ئاۋاز چىققان تەرەپكە بويۇنداپ قارىدى. قاشتا بىركۆلەڭگۇ تۇراتتى.

ـــ كىم بۇ؟

سوراق يەنە تەكرارلاندى.

ـــ مەن... مەن...

ـــ يىگىتما① سىز؟

①بۇ يەردىكى خەلق ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى جەڭچىللىرىنى "يىگىت" دەپ ئاتايتتى.

ــ ھەئە، مىنى... مىنى... گومىنداڭچىلار قوغلاپ كېلىۋاتىدۇ. تېز ــ تېز كىتىك بۇ يەردىن! بولمىسا سىز ـمۇ بالاغا قالىسىز ھېلى بىكار...، ــ دېدى ياقۇپتەشۋىشلىك پىچىرلاپ. ئۇ قاتتىق ــ قاتتىق ھاسىرايتتى. گويا ئۆپكىسى يېرىلىپ كەتكۇدەك.

ــ ياقۇپمۇ سىز؟

«ھە؟ مىنىڭ ئىسمىمنى بىلىدىغان كىمدۇ بۇ؟ ئۇ مىنى تونۇيدىكەن ــ دە؟ ئەجەپ تونۇش ئاۋاز ــ يا بۇ؟...»

ــ ھەئە، مەن، سىز... سىز كىم؟

ــ مەن ئايزۆھرە.

ھەيرانلىقتا تېپىرلىغان ھۆجەيرە، نېرۋىللىرىغا شېرىن بىرتۈيغۇ تۇيپى تاردى. روھى ئۇرغۇپ، ئۈنى قاشقا سەكرەپلا چىقىشقا، «جېنىم، بۇ يەردە نېمىش قىلىسىز؟» دەپلا باغرىغا بېسىشقا قىستىدى. لېكىن ھازىرقى شارائىت بۇنىڭغا يول قويمايتتى. شۇڭا، سىز، سىز بۇ يەردە نېمىش قىلىسىز؟

دەپ سوراشنىڭ ئورنىغا:

ــ تېز كېتىڭ بۇ يەردىن، ئايزۆھرە، تېز! مېنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرەي دېمىسىز نېمە؟ ــ دېدى ئۇ ھەم يىلىنىش، ھەمبۇيرۇق تەلەپپۇزىدا شىۋىرلاپ، ـ تېز كىتىڭ بۇ يەردىن! نېمە قاراپ تۇرىسىز؟ مەن... مەن خوش بولۇپ كىتەي سىزدىن!

بىراق ئايزۆھرە كەتمىدى.

ــ بۇنداق ھاسىراپ ـ خاخىراپ تۇرسىڭىز تېپىۋالىدۇ سىزنى...

ــ كارىڭىز بولمىسۇن! ــ ياقۇپ ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى. ئايزۆھرەنىڭ گېپى ھەق ئىدى. بىراق نېمە ئامال؟

ــ ئىتتىك چىقىڭ بۇ يەرگە، بولاڭ دەيمەن! ۋايجان ـ ۋايجان، لاييپاسكەنسىز خۇددى، ئىتلار ئېشەگىلا كەپبولدى ئەينا. بولاڭ، ئۆيگە مۆكتۈرۈۋالاي سىزنى...

ياقۇپ ئۇنىڭ زورى بىلەن كۆۋرۈك ئاستىدىن چىقتى. ئۇ ياقۇپنى يۆلەشتۈرۈپ ئۆيگە ئېلىپ ماڭدى.

«تووۋا، ئايزۆھرە بۇ يەردە نېمىش قىلىدىغاندۇ؟...» توخۇلار قاقىلدايتتى، ئىتلار بەس ـ بەس بىلەن قاۋشاتتى.

ــ ھۇ ئاناڭنى، نەگە يۈتتى بىردەمدە؟

ــ ئالدىمىزدىلا ماڭغاندەك قىلىۋىدىغۇ!

ــ كۆۋرۈكنىڭ ئاستىغا كىرىۋالدىمۇ ــ يا؟

ــ قاراپ بېقىڭلار!

ــ...

دۈشمەنلەرنىڭ ئەنە شۇنداق ۋارقىراشلىرى كىچە ئاسمىنىدا ئۈچۈپ، مۆتىدىل ھاۋانى تىترىتەتتى.

ناھايىتى ئۇتتۇز قەدەم ماڭمايلا ياقۇپ ئۇنىڭ ئۆيىگە يېتىپ كەلدى.

ــ رە... رەھمەت سىزگە!، ــ بەكلا بالدۇر ئېيتىلغان بۇ رەھمەت ياقۇپنىڭ قەلبىدىن ئىختىيارسىز پارتلاپ چىققانىدى.

ــ مەن سىزگە رەھمەت، دەڭ دىمىدىم! ــ دېدى ئايزۆھرە توڭلۇق بىلەن. نىمىشقا، نىمە مەخسەتتە شۇنداق قوپال تەگكەنلىكىنى ئۇقالمىغان ياقۇپ جىملا بولۇپ قالدى. ئۇ ئايزۆھرە قەيەرگە تارتسا، شۇ يەرگە ماڭاتتى، خۇددى قارىغۇدەك.

«ئايزۆھرە بۇ ئۆيدە نىمىش قىلىدىغاندۇ زادى؟...»

ئايزۆھرە ياقۇپنى بىر سامانلىققا ئېلىپ كىردى ـ دە، سامانىنىڭ ئۇستىگە چىقىرىپ، نېپىز بىر قەۋەت سامان بىلەن كۆمۈۋەتتى. ئۇ كۆزنى چىڭ يۇمدى. بىراق بۇرنىنى يۇمۇۋېلىشنىڭ ئورنى بولمىغاچقا، سامانىنىڭ ئاچچىق توپىلىرى دىمىغىنى ئېچىشتۇرۇشقا، قىلتىرىقلىرى گەدەنلىرىنى قىچىشتۇرۇشقا باشلىدى. بۇلارنىڭ كارايىتى چاغلىق، ئەڭ يامىنى ئۇنى قىستاپ كىلىۋاتقان چۈشكۈرۈك ئىدى. دۈشمەن

ئىشەك قۇرتىدەك كۆپ بولغاچقا، ئۆيمۇ ـ ئۆي، سامانلىقمۇ ـ سامانلىق ئاختۇرۇشى تۇرغانلا گەپ ئىدى. بولۇپمۇ مۇشۇ ئەتراپتىكى قورولارنى ناۋادا، ئۇلار ئاختۇرۇپ كىرگەندە چۆشكۈرۈپ قالسا...

ئۇ چۈشكۈردى... يەنە بىرنى چۈشكۈردى... ئاندىن «جىممىدە» بولۇلۇۋالدى. تاشقىرىقى ئېغىلدىكى كالىلارنىڭ پۇشۇلداشلىرى، چىشلىرىنىڭ غىچىرلاشلىرى ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

«ئايزۆھرە بۇ ئۆيدە نېمە ئىش قىلىدىغاندۇ زادى؟ ئۆيگە مۆكتۈرۈۋالاي، دېگىنىگە قارىغاندا، بۇ ئايزۆھرەنىڭ ئۆيى ئوخشىمامدۇ؟ ئۇ ئەرگە تەككەن... ياق! خۇدايىم ساقلىغاندۇ!...»

ياقۇپنىڭ قەلبىدە ئۆلۈم تەشۋىشى بىلەن جۇدالىق تەشۋىشى گىرەلىشىپ كەتكەنىدى.

ئېغىل ئىشىكى تاراقلاپ ئېچىلدى. ياقۇپ نەپەس ئېلىشتىنمۇ قورقۇپ «جىممىدە» يېتىۋالدى. چۈشكۈرۈك يەنە قىستىدى، بەكمۇ قىستاپ كەتتى، چىدىدى.

— بارمۇ ــ يا؟

— يوق ھېچ.

— بۇلۇڭغا ئوبدان قاراپ باقا.

— قارىدىم شۇ، يوق. ھېچنېمە يوق ئەينا.

— ...

ئاخىر بولمىدى. ئۇلار چىقىپ كېتىشىغىلا ياقۇپ چۈشلۈرۈپ سالدى.

«ئىم ئەمدى تۇگىشىدىغان بولدۇم!»

بىراق ئۇلار قايتا كىرمىدى. چۈنكى ياقۇپنىڭ چۈشكۈرىكىنى كالىلارنىڭ سوزۇپ مۆرەشلىرى بېسىپ كاتكەنىدى.

«ئۇھ!...»

ياقۇپ بېشىنى چىقىرىپ. ئەركىن نەپەس ئالدى.

«كاللارغا رەخمەت! ئايزۆھرە، سىزگە، شەپقەتلىك كاللىرىڭىزغا رەخمەت!»

ئالەم ـــ جاھان بېسىققانىدى. زىۋىدىخان تالادىن كىرىپ:

ـــ ئۇ يىگىتنى ئەمدى ئۆيگە ئېلىپ كىرسىلە ـــ دېدى.

ئايزۆھرە ئورنىدىن تۇردى. نېمىدۇر بىر نەرسىگە ئىككىلەنگەندەك بىردەم تۇرۇپ قىلىپ، ئاندىن سىرىتقا چىقتى. تالا تېخىمۇ قاراڭغۇلىشىپ كەتكەنىدى. ئۇ شوتا بىلەن ئۆگزىگە چىقىپ تۆت ئەتراپقا قارىدى، قۇلاق سالدى. ھېچقانداق شەپە يوق، كېچە تىمتاسلىققا چۆمگەنىدى. ئايزۆھرە ئۆگزىدىن چۈشۈپ، ساماننىققا كىردى.

ـــ ياقۇپ، سىز بارمۇ ـــ يا؟

ـــ بار، ـــ ياقۇپ ئورنىدىن تۇردى، ئالەم تىنجىدىمۇ ـــ يا؟

ـــ ھەئە، ـــ دېدى ئايزۆھرە، ئاندىن چاخچاق قىلىپ، ـــ قوپاڭ ئەمدى، باچكىدەك مۆكىدەپ يېتىۋەرمەي، ئۇق قانتىڭىزغا تېگىپتۇ، ـــ ھە؟

ـــ ھەئە، ئوق قانتىمغا، ـــ ياقۇپ چاخچاققا چاخچاق بىلەن جاۋاپ قايتۇرۇپ بولۇپ «پىسسىڭىدە» كۈلدى. يۈرىكىمۇ، ۋۇجۇدىمۇ، بارلىق ئۆگە ـــ ئۆگىلىرىمۇ قوشۇپ كۈلدى!

ئايزۆھرە ئۇنى يۆلەشتۇرۇپ ئۆيگە ئېلىپ كىردى. جىنچىرىغى ئۆينى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. يولۋاس پۈشۈلداپ ئۇخلاۋاتاتتى.

«ئايزۆھرەنىڭ باللىسى ئوخشىمامدۇ بۇ؟ ئاھ، خۇدا، ئۇ راستىنلا ئەرگە تېگىپ كېتىپتۇ ـــ دە!؟...»

ئۇنىڭ كۆڭلى بىر قىسىملا بولۇپ قالدى. بايا بالا تۇيغۇدا ئەللەيلەنگەن يۈرىكى پىژىلداپ ئېچىشىشقا باشلىدى. پۈتنىڭ ئاغرىقنى يۈرىكىنىڭ ئاغرىقى بېسىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئازاپ بىلەن ئىشتىنىنىڭ پۇشقىنى تۇردى. يارا ئېغىزىدىن قان سىرغىپ

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىنبىر ئادرېسى

چىقىۋاتاتتى. يۈرىگىدىنمۇ قان سىرغىپ كېتەرمۇ ئەمدى؟ ئىشتان، پاچاقلىرىغا ئوخشاش قەلبىمۇ قانغا بويۇلۇپ كېتەرمۇ؟

ـــ ئايزۆھرە، لاتا تېپىپ كەلسىلە، خېنىم، ـــ دېدى زىئۇدەخان.

ـــ ئايزۆھرە بىر مۇنچە كونا ـــ يىڭى لاتىلارنى تېپىپ كەلدى. ياقۇپ يانچۇقىدىن كىچىككىنە بىر قۇتىنى ئېلىپ ئاغزىنى ئاچتىدە:

ـــ خاپا بولماي مۇشۇ دورىنى پۇتۇمغا بىر سۈركەپ قويىڭە ـ دېدى ئۆتۈنۈش بىلەن.

ئايزۆھرە ئازراق پاختىغا دورا يۇقۇتۇپ، ياقۇپنىڭ يارىسىغا سۈركىدى. دورا تېگىپ بولغىچە ياقۇپ سىلكىنىپ كەتتى. چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ، چىشىنى چىشلىدى. دورا ئۇنىڭ پۇتىنى قەۋەتلا ئېچىشتۇرۇۋەتكەنىدى، خۇددى بۇۋاق ئۇنىڭ يۈرىگىنى ئېچىشتۇرۇۋەتكەندەك.

ـــ بولدىمۇ ـــ يا؟

ـــ ياقەي، جىقراق سۈركەڭ، قورقماي ـــ ھە!

ـــ ئېچىشتۇرامتىمىكى بەك.

ـــ مەيلى ئېچىشتۇرسا.

ـــ دەل شۇ چاغدا يولۋاس ئوغىنىپ كەتتى. چىراغ تۇتۇپ تۇرغان زىئۇدىخان چىراغنى سۇپىنىڭ گىرۋىنىدە قويۇپ:

ـــ قويىسلا بالىنى گوللىسلا، مەن تاڭاي.

ئايزۆھرە قىمىرلىماي، دورا سۈركەشكە تەمشىلىۋىدى، زىئۇدىخان:

ـــ قويىسلا ھوي،ـــ دەپ سۆيلەپ دورىغا چىلانغان پاختىنى ئايزۆھرەنىڭ قولىدىن تارتىپ ئالدى. يولۋاس قىقىراپ يىغلاپ، كىچە جىملىقىنى بۇزۇۋشقا باشلىغانىدى. ئايزۆھرە كۆزى قىيمىغان ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ، يولۋاسنىڭ قېشىغا كەلدى. ئۇنىڭ ياقۇپنىڭ يارىسنى شۇنداق تېگىپ قويغۇسى بار ئىدى.

زىۋىدىخان ياقۇپنىڭ يارىسىغا يەنە دورا سۈركىۋىدى، سىرغىپ چىقىۋاتقان قان «شىپپىدە» توختىدى. ئەمما ئۇ قان ئۇنىڭ يۈرىكىدىن سىرغىپ چىققانىدى.

«ئۇ راستىنلا ئەرگە تېگىپتۇ، ـ دە! ھەتتا بالىسىمۇ بولۇپتۇ تېخى! ئاھ، خۇدا!...»؛

«خەپ ماجىنسا پاخشەك! ھەممىسى سىنىڭ كاساپىتىڭ! سەن بولمىغان بولساڭ، ئايزۆھرە باشقىلارنىڭ خوتۇنى بولۇپ كەتمەيتى...»؛

«ئۇ كىمگە تەككەندۇ؟ قانداقراق ئادەمگە تەككەندۇ؟ ئايزۆھرە ئۇنى ياخشى كۆرەمدىغاندۇ؟...»؛

«ئايزۆھرە، نىمىشقا ئەرگە تەگدىڭىز؟ زادى نىمىشقا؟ نىمىشقا مىنى كۈتمىدىڭىز؟ قىنى ماڭا بەرگەن، قىلىشقان ۋەدىلىرىمىز؟...».

ياقۇپ ئۈنسىز يىغلىدى، ھەرىكەتسىز تولغاندى. شۇڭا ئۇ پۈتىنىڭ تېڭىلىپ بولغانلىقىنىمۇ سەزمەي قالدى.

ياقۇپقا قازناقتا ئورۇن راسلانغانىدى.

ـ ئۇخلاڭ، بالام،ـــ دېدى زىۋىدىخان مېھرىبانلىق بىلەن. ـــ بىر ئىش بولسا، بىزنى قىچىرا سىز.

ئۇ چىراقنى ئېلىپ چىقىپ كەتتى. ئۆينى قاراڭغۇلۇق باستى، خۇددى ياقۇپنىڭ قەلبىدەك.

تۈڭلۈكتىن ئاسمان كۆرۈنۈپ تۇراتتى. كۆك، تۇمانلىق ئىدى، گوياكى ياقۇپنىڭ كۆڭلىدەك. ئۇي

قۇ ئۇنىڭدىن يىراقلاپ كېتىۋاتاتتى، خۇددى ئايزۆھرە ئۇنىڭدىن يىراقلاپ كېتىۋاتقاندەك.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلار تورى

2

ئەكسىچە، ياقۇپ ئايزۆھرەگە يېقىنلاپ كېلىۋاتاتتى، گەرچە ئۇيقۇ يىراقلاپ كېتىۋاتسىمۇ.

«ھەر نېمە بولسا ھاجەتكە چىقىپتىكەنمەن. ھاجەتكە چىقمىغان بولسام، ئوق ئاۋازلىرىن ئاڭلىمىغان بولسام، ھويلا ئېمىدىن بويۇنداپ قاراپ تۇرمىغان بولسام بىرىنىڭ پايپاسلاپ كېلىپ كۆۋرۈكنىڭ ئاستىغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، كۆۋرۈك بېشىغا بارمىغان بولسام، ياقۇپنى كۆرەلمەيتتىم، بەلكى، مەڭگۈ كۆرەلمەستىم. ئەقلىمگە بارىكالللا! تەقدىرگە رەھمەت!...»

دەرد ـ ئەلەمدىنلا ئەمەس، ھاياجان ــ شاتلىقتىنمۇ ئادەمنىڭ ئۇيقۇسى كەلمەيدىغان ئوخشايدۇ. قەلب كۆلچەكلىرى شاد ـ ھاياجان بىلەن تولغان ئايزۆھرە شېرىن ھېسلارغا چۆمۈلۈپ زادىلا ئۇخلىيالمىغانىدى. ئۇ تاپىنىنى بىر ــ بىرىگە سۈركەيتتى، بارماقلىرىدىن قارس چىقىراتتى، ئۇياندىن ـ بۇيانغا ئۆرۈلەتتى، «ياقۇپ ـ ياقۇپ» دەپ پىچىرلايتتى. ياقۇپنىڭ يۆتىلىشلىرىدىن، ئىڭراشلىرىدىن ـ خورەكلىرىدىن ھۇزۇرلىناتتى. چۈنكى ئۇنىڭ ھەربىر تاۋۇشى ئايزۆھرە ئۈچۈن ئەڭ گۈزەل، ئەڭ ئېزگۈ، ئەڭ مۇقەددەس كۈي ئىدى!

شۇنداق، ئايزۆھرە ياقۇپنى ياخشى كۆرەتتى، سۆيەتتى. ئۇنىڭغا بار ۋۇجۇدى بىلەن كۆيۈپلا قالغانىدى. گەرچە ئۇ ياقۇپ بىلەن بىللە ئويناپ چوڭ بولغان بولسىمۇ، ئۇنىڭغا كۆيۈپ قالغان، ئاشىق بولۇپقالغانىدى. بۇ، ئۇنىڭدىن ئۈچ يىل بۇرۇنقى ئىشلار ئىدى:

بىر كۈنى لەيلىخان ئۆيگە ياقۇپ بىلەن ئۇنىڭ دادىسىنى باشلاپ كىردى. ئۇلار ئۇستا ياغاچچى ئىدى. لەيلىخان بۇسۇلۇپ چۈشكەن بىر

ئېغىز ئۆينىڭ ياغىچىدا بىر كات ساندۇق ياستىپ قويماقچى بولغانىدى.

ياقۇپ هاردۇقنى دۇتار چېلىپ، ناخشا ئېيتىپ چىقىراتتى. ناخشىلىرى شۇنداق يېقىملىق، شۇنداق مۇڭلۇق، شۇنداق ئېزگۈ ئىدى. ئايزۆهرەنى ئۇنىڭغا تەلپۈندۈرۈۋاتقىنى نىمكىن؟ بىلمەيتتى.

«ئۇنىڭ زادى ماڭا نەرى ياراپ قالدى؟ چوڭ، قاپقارا، كۆزلىرىمۇ؟ سەل قېلىنراق كەلگەن لەۋلىرىمۇ؟ قىزىرىپلا تۇرىدىغان يۇپيۇمىلاق يۈزى ۋە كۈلسە پەيدا بولىدىغان مەڭزىدىكى بىر جۈپ زىنىقىمۇ؟ بۇيرۇتۇپ سوقتۇرغاندەكلا چىققان قىرلىق بۇرنىمۇ؟...»

بىلمەيتتى.

ئىشقىلىپ، ئۇنىڭغا كۆيۈپلا قالغانىدى.

«توۋا، بۇ شۇ چاغلاردىكى ياقۇپ شۇمىدۇ؟ نېمىشقا ئۇ چاغلاردا كۆزۈمگە بۇنداق چىرايلىق كۆرۈنمەپتىكى؟...»

بىلمەيتتى.

ئىشقىلىپ ياقۇپ تولىمۇ چىرايلىق ئىدى. ئايزۆهرەنىڭ نەزىرىدە جاهاندا بۇنداق چىرايلىق ئادەم يوق ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ ئوڭىدىمۇ، چۈشىدىمۇ ياقۇپ. ئۇنى زادىلا ئېسىدىن چىقىرالمايتتى. ئۇنى بىردەم تاماشا قىلىش، بىر خىل زېرەكلىك تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان كۆزلىرىگە يەر تېگىدىن قاراش ــ ئايزۆهرەگە قانچىلىك هوزۇر، قانچىلىك لەززەت بېغىشلايدىغانلىقىنى كۆزلىرىنىڭ يۈرىكىنى ئەركىلىتىپ، ۋىلىقلىتىپ كۈلدۈرىدىغانلىقىنى ياقۇپ بىلەمدىكىن؟ ياق، بىلمەيتتى، سەزمەيتتى. چۈنكى ئۇ بەكمۇ جىمغۇر، بىغەم ئىدى. ئۇنىڭ بىغەم، كەم سۆز، «دۆت» لۈكىدىن قەتئىينەزەر، ئايزۆهرە ئۇنىڭغا تەلمۈرۈپ قارايتتى. ئۇنىڭ كۆزىگە ئۇزاقراق تىكىلىپ قارىيالمىغىنى بىلەن، ئارقىسىدىن تەلمۈرۈپ قارايتتى، خۇددى ئاهۇدەك، هەر بىر قارىسا، هەر بىر تەلپۈنسە نېمىشقىدۇر ۋۇجۇدى جۇغۇلداپ كېتەتتى. ئەمما بۇ ناهايىتى

لەززەتلىك جۇغۇلداش ئىدى؛ ئەمما بۇ شاتلىق بېغىشلايدىغان خاسىيەتلىك جۇغۇلداش ئىدى؛ ئەمما بۇ ھاياتبەخش ئەتكۈچى سېھىرلىك جۇغۇلداش ئىدى! ئۇنىڭ قارىچۇقلىرىدىن چاچراپ چىقىۋاتقان ئوتلۇق نىگاھلىرى بىلەن مىسكىن، چاڭقاق نىگاھلىرى يۈز كۆرۈشكەن ھامان يۈرىكى مەستخۇشلۇق ئىلكىدە سۇقۇپ كېتەتتى.

ئايزۆھرە ياقۇپتىن گەپ تەمە قىلاتتى، لېكىن ياقۇپ گەپ قىلمايتتى، بەكمۇ جىمغۇر، خىيالچان ئىدى. ئايزۆھرە بىرنى دېسە، بىرنى دەيتتى. بىرنى سورىسا، بىرگە جاۋاپ بېرەتتى. ھەرگىز بىر ئېغىز گەپنى ئارتۇق قىلمايتتى.بۇنىڭمۇ تېخى بىرقانچىسى باش لىڭشىتىش، باش چايقاش، «ھەئە»، «ياق»، «بەلكىم» ئىدى. ياقۇپ ئۇ چاغلاردا باش كۆتۈرمەي تاختايلارغا رەندە سىلىشتىن، دۇتار چېلىپ، ناخشا ئېيتىشتىن باشقىنى بىلمەمتىكىن؟

«گەپكە پۇتلاپ چاقچاق قىلىشنى، چاقچاق ئارقىلىق قىز كۆڭلىنى ئۇتۇشنى بىلمەيدىغان مۆك!...»

ئايزۆھرەنىڭ ئەنە شۇنداق ئىنتىلىش، تەلپۈنۈش، دوقلىرى بىلەن بىر ھەپتە ئۆتۈپ كەتتى.

بىر كۈنى ئۇ ياقۇپنى باغدا يالغۇز ئۇچرىتىپ قالدى. ئۇ دۇتار چېلىپ، ناخشا ئېيتىۋاتاتتى.

ئايزۆھرە ئەسلى قارارى بويىچە بويىچە سۆيگۈ ئىزھار قىلماقچى بولۇپ، ئۇنىڭغا يېقىلاشتى. بىراق بۇنداق قىلىشقا قىزلىق غۇرۇرى يول قويمىدى. يولمۇ قويار ئىدى، لېكىن ياقۇپتەك دۆش، بىغەم، مۆك يىگىت تەرىپىدىن دەپسەندە قىلىنىپ، خورلىنىشتىن قورقتى.

ئايزۆھرە ئارقىسىغا ياندى. ياندىيۇ، يەرگە مىخلىنىپلا قالدى. چۈنكى ياقۇپ يېڭى بىر ناخشىنى ـ نەچچە كۈندىن بېرى ئۆزىمۇ ئېيتمىغان، ئايزۆھرەمۇ ئۆمرىدە ئاڭلاپمۇ باقمىغان ئۆزگىچە بىر ناخشىنى ئېيتقانىدى:

مەي ئىچسەم مەس ئۆزۈم، مەي ئىچمىسەممۇ مەست،
«مەي ئىچمە» دەپ توسما، بولدى ئەمدى بەس.
«يار» دېگەن ئۇقۇمنى بىلىمەن، ئەمما،
يارىم يوق، شۇڭلاشقا مەيسىز كۈنۈم تەس.
....

ياقۇپنىڭ بۇ ئىزگۈ كۈيلىرىدىن ئايزۆھرە سېھىرلىنىپ، ۋۇجۇدى ئوتقا چۈشكەن قوغۇشۇن زەرىچىسىدەك «شۇررىدە» ئېرىپ، «لاسسىدە» ئولتۇرۇپ قالدى.

«مەن يارىڭ بولماي نېمە؟ ھۇ لۆش!...»

ــ ئولتۇرۇپ قاپسىزــ يا، بۇ يەردە؟

ئايزۆھرە چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى. ياقۇپ ئۇنىڭغا قاراپ كېلىۋاتاتتى. ئايزۆھرە شۇندىلا ئۆزىنىڭ خىياللىنىپ ئولتۇرۇپ قالغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى. ئۇ: «سىزنى ساقلاپ ئولتۇرغان» دەي دەپ، قانچە-قانچە زورۇقۇپ باقتى-يۇ يۈرىكىدە يېپىنجاۋاتقان چوغسىمان ھېسسىياتنىڭ تەپتىدىن لاللاشقان تىلى كارغا كەلمىدى، شۇڭا:

ــ بېشىم ئاغرىپ خۇددى....، ــ دەپلا قويدى.

ياقۇپ ئۇنىڭ يېنىدىمۇ توختىماستىن ھويلىغا ئۇنى-تىنسىز كىرىپ كەتتى. ئايزۆھرەنىڭ كۆڭلىگە يارىشا يەنە بىر ئېغىز گەپ قىلىپ قويغان بولسىمۇ كاشكى!

«سەت تاز!...»

شۇنىڭدىن باشلاپ ئايزۆھرە ئۇنىڭ پەقەت ئارقىسىدىن قاراپلا كۆڭۈل قۇشلىرىغا تەسەللى دانلىرى چاچىدىغان بولدى، بىراق چاچالمىدى. كۆڭلىنى ئۆزى ئۈچۈن ئەڭ ئۇلۇغ، ئەڭ مۇقەددەس بولغان «ياقۇپ» دېگەن نامنى ئىقتىيارسىز پىچىرلاش ئارقىلىلا تىنىچلاندۇرماقچى، ئىشق گۈلخانلىرىنى كۆز ياشلىرى ئارقىلىق

ئۆچۈرمەكچى بولدى. بىراق تىنىچلاندۇرالمىدى، ئىشىق گۈلخانلىرىنى يىغلاپــيىغلاپمۇ ئۆچۈرەلمىدى. ئەكسىچە، يىغلىغانسېرى، ئىشىق ئوتى ئۇلغىيىپ كەتتى.

«ئۇنىڭ پۈتۈشۈپ قويغان قىزى بولسىچۇ؟ ... ياق، مۇمكىن ئەمەس! ئۇ نېمە ئۈچۈن خىيالچان؟ نېمىشقا ئۇنىڭ ناخشىلىرى شۇنچە مۇڭلۇق، شۇنچە ئىزگۈ؟ ناخشىلىرىدىن نېمىشقا دەتــئەلەم، مىسكىنلىك، چۈشكۈنلۈك ئۇرغۇپ تۇرىدۇ؟ ياق، ياق! بۇنداق مۆرىمەس بۇقىنىڭ ئاشىق بولىشى مۇمكىن ئەمەس! بولۇش توغرا كەلسە، مانا مەنلا بولۇشۇم كېرەك! ئۇ ناخشىسىدا دېدىيا، ‹يارىم يوق› دەپ... راست، بۇ ناخشا ئەمەسمۇ. ناۋادا ئۇنىڭ ئاشىقى بولۇپ قالسا، قانداق قىلسام قىلىپ، ئۇنى ئۇنداق ئالۋاستىدىن تارتىۋالىمەن!... قېنى ئۇ ئالۋاستى؟ ... تــوۋۋا... مېنىڭ ساراڭلىقىمنى...»

ئايزۆھرە شۇنداق ئويلىغاندى. ئىنسان روھى ئەنە شۇنداق مۇرەككەپ، چىگىش، خىلمۇخىل، غەلىتە، تەسەۋۋۇرغا كەلتۈرگۈسىز بولىدىكەن. شۇڭا ئۇ ھازىر قەلبىدە بىر ھەپتە بۇرۇن پەيدا بولغان، ناھايىتىمۇ ئاجىز مۇھەببەت ئۇچقۇنىنىڭ يەتتەــسەككىز كۈن ئىچىدىلا ئۇلغىيىپ، غايەت زور لاۋاغا ئايلىنىپ قالغانلىقىغا، قەلب كىيىكلىرىنىڭ ياقۇپنىڭ ئوۋچى كۆزلىرىگە زەپمۇ ئاسان، ئىتتىك ئوۋلىنىپ قالغانلىقىغا ھەيران ئىدى.

ئۇ ئەتىدەــئاخشامدا دادىسىدىن قالغان كىتابلىرىنى ئوقۇيتتى. نەدە قالدى ئۇ كىتابلار؟ بۇنىڭ ئورنىغا ئۇ ياقۇپنى خىيال قىلاتتى، «ياقۇپ، ياقۇپ» دەپ پىچىرلاپ راھەتلىنەتتى، ھۇزۇرلىناتتى.

ئايزۆھرە كاتتىنىڭ ناھايىتىمۇ ئۇزۇنىدا پۈتۈشىنى، ھەتتا پۈتمەسلىكىنى تىلەيتتى. ئەپسۇسكى، پۈتۈپ قالدى. ياقۇپ كەتتى!...

ئۇ بىر ئاينى ناھايىتى مۇشەققەتتە ئۆتكۈزدى. ئۇ: «ياقۇپ

كەتتى. ئەمدى كۆيۈك ئازابىمدىنمۇ ئاستا-ئاستا قۇتۇلۇپ، ئۇنى بارا-بارا ئۇنتۇپ كېتەرمەن» دەپ ئويلىغانىدى. ئاھ، مۇمكىن ئەمەس، زادىلا مۇمكىن ئەمەسكەن! ئۇنى ئۇنتۇپ كېتىش ئۇياقتا تۇرسۇن، بەلكى ئۇنىڭغا سۆيگۈ-مۇھاببىتىنى ئىزھار قىلىپ خەت يېزىشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ خەتنى خېلى كۈنلەرگىچە ساقلاپ يۈردى، ئەمما ھەرقانچە قىلىپمۇ بېرىشكە جۈرئەت قىلالمىدى.

«خەپ ئەمدى ئۇنى كۆرىدىغان بولسام!... يۈرىكىم دۈپۈلدەپ كەتسە كېتۋەرسۇن...»

ئايزۆھرە دېگىنىدەك قىلدى. بىر كۈنى ئۇ....

يولۋاس ئايزۆھرەنىڭ قورسىقىغا «جورىدە» بىر سىيىپ، ئۇنىڭ شېرىن، ئەڭ شېرىن، ئۇنتاي دەپمۇ مەڭگۈ ئۇنتىغىلى بولمايدىغان ئەڭ گۈزەل، ئەڭ بۈيۈك خىياللىرىنى ئۈزۈۋەتتى.

3

زۆھرەنىڭ خىيالى ئۈزۈلگەندە، ياقۇپنىڭ خىيالى باللىق چاغلىرىغا ئۇزاپ كەتكەنىدى:

ئۇنىڭ دادىسى مەسۇم ئاكا ئوقۇمۇشلۇق ئادەم بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۇستا سازەندە، ئۇستا ياغاچچى ئىدى. قاراشولۇقلارنىڭ ئۆيلىرى ئۇنىڭسىز پۈتمەيتتى. ئۆي جاھازلىرى ئۇنىڭسىز ياسالمايتتى؛ توي تۆكۈنلىرى ئۇنىڭسىز قىزىمايتتى.

ياقۇپ كەنجە ئوغۇل بولغاچقا، كېچىلىرى ئانىسىنىڭ قوينىدىن، كۈندۈزلىرى دادىسىنى قوينىدىن چىقمايتتى. مەسۇم ئاكىمۇ ئۇنىڭ رايىغا بېقىپ، ئۇنى نەگە بارسا شۇ يەرگە ئاپىراتتى.

بىر كۈنى ئۇ يەنە دادىسىنىڭ قوينىغا كىرىۋالدى، مەسۇم ئاكا ئۇنى جۇۋىسىغا يۆگەپ قايسىبىر تويغا ئېلىپ باردى.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پىچەك تور بېكىتى

جەلەستان راسلانغانىدى. ھەممە ئادەم ئاش يېيىشكە باشلىغان بولسىمۇ، لېكىن ياقۇپ مەسۇم ئاكىنىڭ قويىنىغا تۇگۈلۈپ كىرىۋالغانىدى، ئۇنىڭ دادىسىنىڭ قويىنىدىن چىققۇسى يوق ئىدى.

ــ مەسۇماخۇن، قويۇنلىرىدىكى نىمە ئۇ؟ ــ دەپ سورىدى بىرى گۆش تۇغراۋېتىپ.

ــ باچكا؟ ـ دەپ جاۋاب بەردى مەسۇم ئاكا ياقۇپنىڭ باش ـ كۆزىنى مېھرى بىلەن سىلاپ قويۇپ.

ــ ئېتى نىمە بۇ باچكىنىڭ؟

ــ ياقۇپ، ياقۇپ باچكا،ــ مەسۇم ئاكا شۇنداق دېگەچ يېرىك ساقاللىرىنى ياقۇپنىڭ پېشانىسىگە ئامراقلىق بىلەن سۈركەپ.

ــ شۇنداقمۇ باچكا؟ ــ دەپ سوراپ قويدى.

ــ گۆش يېيەلەمدۇ بۇ باچكا ؟

ــ يەيدۇ، كىچىكرەك تۇغراپ بەرسىلە يەيدۇ.

ــ ئاغزىڭنى ئاچە، باچكا، گۆش سەپ قوياي، ــ گۆش تۇغرىغان بۇ ئادەم گۆلىدەك چوڭلۇقتىكى گۆشنى ياقۇپقا تەڭلىدى.

بۇ گەپ ـ ھەرىكەتلەردىن كىشىلەر پاراققىدە كۈلۈپ كېتىشتى. ياقۇپ ئىزا تارتىپ، دادىسىنىڭ قويىنىغا بېشىنى تىقىۋالدى، خۇددى باچكىدەك.

ــ گۆش يېمەيدىغان باچكا ئوخشىمامدۇ بۇ؟ باچكا دېگەن گۆش يەيتتى،ــ دېدى يەنە بىرى.

يەنە كۈلكە كۆتۈرۈلدى.

ــ يەيدۇ،ــ دېدى مەسۇم ئاكا ياقۇپقا قاراپ،ــ ئالە، بالام.

ياقۇپ دادىسىنىڭ زورى بىلەن گۆشنى ئېلىپ ئاغزىغا «كوممىدە» سېلىپ يۇتۇۋەتتى.

ــ كانىيى چوڭ باچكىكەن ـ يا، بۇ! چاينىمايلا.....

بۇ قېتىم تېخىمۇ كۈچلۈك كۈلكە كۆتۈرۈلدى.بەزىلەرنىڭ كۈلۈپ

بولالماي كۆزلىرىدىن ياشمۇ قۇيۇلۇپ كەتكەن ئىدى.

شۇنىڭدىن تارتىپ ياقۇپ «باچكا» بولۇپ قالدى. مەسۇمئاكىنىڭ دوستــيارەنلىرى «هە، باچكا قاناتمۇ چىققاندۇ؟ كۆۋرۈكتىن چۈشۈپ ئۇچۇۋەتكىلا ئەمدى»، «هە، باچكا! گۆلە يە!»، « هە باچكا! دان يە!» دەپ چاقچاق قىلىشىپ، ئۇنىڭغا ئۇنى ـ بۇنى تۇتقۇزۇپ قوياتتى.

بىر كۈنى مەسۇم ئاكا رۇسۇل هاجىمنىڭكىگە هۈنەر قىلغىلى كەلدى. ئۇ ياقۇپنىمۇ بىللە ئېلىۋالغانىدى.

ياقۇپ دادىسىنىڭ قۇچىقىدىن چۈشۈپلا ئايزۆهرە بىلەن لاي ئۆي، لاي ئوچاق، لاي قازان ياساپ «ئاش پىشتەك» ئويناۋاتتى.

ــ مەن ئېرىڭ بولاي، سەن خوتۇنۇم بول جۇما! ــ دېدى ياقۇپ.

ــ هە ماقۇل، ــ ئايزۆهرە رايىشلىق بىلەن ماقۇل بولدى.

ــ مەن تالادىن كىرگەن بولىمەن، سەن ئاش ئەتكەن بولىسەن جۇما.

ـ ماقۇلە.

ياقۇپ سەل يىراقراق بېرىپ لاي ئۆيگە كىرگەن بولدىــــدە، ئاۋازىنى بوم، قوپال چىقىرىپ:

ـــئاش پىشتىما، خوتۇن؟ ـ دەپ سورىدى.

ــ ياق.

ــ نېمىشقا؟

ــ ئوتان هۆلكەن شۇ، كۆيىدۇرەلمەي خۇددى،ـــ ئايزۆهرە بىر قولىدا كۆز يېشىنى سۈرتكەن، يەنە بىر قولىدا ئوچاققا ئوتۇن سالغاچ ئوتنى پۈۋلىگەن بولۇپ شۇنداق دېدى.

ــ قۇرۇق ئوتان قالىساڭ بولمامدۇ؟

ـــ قۇرۇق ئوتاننى يېرىپ بەرمىگەندىكىن... ئوتان يارسىلا ماڭسىلا، نېمە قاراپ تۇرىلا بۇتتەك؟ ئوتان يارسىلا دېدىم مەن سىلىنى! ــ دەپ ۋارقىرىدى ئايزۆهرە.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پۈتۈن تور ئادرېسى

ـــ نېمە؟ مەن بۇتما؟ مەن بۇتما تېخى!؟ــ ياقۇپنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلگەن بولدى، ــ بۇت دېگەن ئۆزەڭ جۇما!

ــ ئۆزۈڭ!

ـــ مېنى سەنلىگۈچى بولدۇڭما تېخى؟ هە، مانا ئەمسە، چۈشكىچە ئاش پىشمىغان بۇنداق قازاننى!ــ ياقۇپ ئۆيــئوچاق، قازانلارنى دەسسەپ ـــ دەسسەپ سۇندۇرىۋەتتى.

شۇنىڭدىن كېيىنلا ئويۇن چېكىگە ئۆرۈلۈپ كەتتى. مىلىك تەستە ياسىغان قازان ـــ قومۇچ، ئۆي ـ ئوچاقلىرىنىڭ سۇنۇپ كەتكەنلىكىگە چىدىيالمىغان ئايزۆھرە ياقۇپنى:

ــ پوق يېگەن باچكا، قازىنىمنى نېمشقا سۇندۇرىۋېتىسەن؟ تۆلە قازىنىمنى! ــ دەپ تىللىغاچ ئۇنىڭ پېشىگە ئېسىلدى.

ـــ مەن باچكىما؟ مەن پوق يېگەن باچكىما!؟ــ ياقۇپ ئايزۆھرەنىڭ كاچىتىغا «چاڭگىدە» بىرنى سالدى. ئۇنىڭ راستىنلا ئاچچىقى كەلگەنىدى. ئايزۆھرەنىڭ يىغىسى ھويلىنى بىر ئالدى. ئۇنىڭ يىغىسىنى ئاڭلىغان لەيلىخان ئۆيدىن يۈگۈرۈپ چىقتى ـ دە، ئۇنى بەزلىدى:

ــ نېمە بولدى، جېنىم بالام؟ــ دېدى ئۇ ئايزۆھرەنىڭ يېشىنى سۈرتكەچ.

ــ ئۇردى....هۇ....هۇ...

ــ كىم ئۇردى، قوزام؟

ــ باچكا، ياقۇپ باچكا ئۇردى...هۇ..هۇ...

لەيلىخان ئۆرە بولۇپ ياقۇپقا قارىدى. ياقۇپ قورقماي، ئەرلەرچە سالاپەت بىلەن گىدىيىپ تۇراتتى.

ــ نېمشقا ئۇردۇڭ ھوي باچكا؟

ــ ئۇردۇم، ئۇرماي ئۇ.

ــ نېمشقا ئۇراتتىڭ ئۇنى؟

ــ ئۆزۈمنىڭ خوتۇنى بولغاندىكىن ئۇردۇم شۇ، قانداق؟

لەيلىخان قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. ياقۇپمۇ ھجىيىپ قويدى.

ياقۇپ شۇلارنى ئويلاپ «پىسسىڭگىدە» كۈلۈپ سالدى. بۇ ئىشنى ھەر قېتىم خىيالىغا كەلتۈرگەندە، موشۇنداق كۈلۈپ سالاتتى. ئەگەر ئايزۆھرەگە ئاشىق بولۇپ قالمىغان بولسا، بۇ ئىشنىڭ راستقا ئايلىنىشىنى ھەرگىزمۇ ئۈمىد قىلمايتتى.

ئەپسۇسكى، ئۇ باشقىلارنىڭ خوتۇنى بولۇپ كېتىپتۇ!

كۆزنىڭ سوغۇق شامىلى پەنجىرىدىن باش توخۇلارنىڭ چىللاشلىرىنى ئېلىپ كىرىشكە باشلىدى. تىترەككە چۈشكەن ياقۇپ يوتقانغا مەھكەم ئورىنىپ، بېشىنى ئىچىگە تىقتى. بىردەمدىن كېيىن بەدىنى ئىسسىپ، تىترەكلىرى پەسەيدى. لېكىن ھەرقانچە قىلىپمۇ يۈرىكىنى ئىسسىتالمىدى، تىترەكلىرىنى پەسەيتەلمىدى. شېرىن دەملەرنى ئەسلىسە، يۈرىكى ئېلىپ، تىترەكلىرى پەسىيەرمىكىن ـ يا؟

ئۇ شۇنداق قىلماقچى بولدى:

ياقۇپ يىگىرمە ياشقا كىرگەندە ھۈنەردىمۇ، دۇتاردىمۇ كامالەتكە يەتكەنىدى. بۇ يۇرتتا يەنىلا ئۈنىگىسز ئۆيىپىلمايتتى، ئۆي جاھازلىرى ياسالمايتتى. ئۈنىگىسز تويتۆكۈن، ئولتۇرۇشمەشرەپ قىزىمايتتى. ئۇنى ھازىرئاساسەن ھېچكىم «باچكا» دېمەيتتى. چوڭكىچىك ھەممەئۈنى «ياقۇپ دۇتار»، «ياقۇپ ئۇستام»دەپ ھۆرمەت بىلەن تىلغا ئالاتتى، چۈنكى ياقۇپ ھۈنەرنى ئىخلاس بىلەن قىلاتتى، باھا تالاشمايتتى، بەرگەننى ئالاتتى. دۇتارنىمۇ شۇنداق ئىشتىياق بىلەن چالاتتى. دۇتارنىڭ تارلىرىدىن تۆكۈلگەن ئېزگۈ كۈي، ئېزگۈ مۇڭ ئادەمنى سېھرلىك دۇنيالارغا باشلاپ كىرەتتى.ناخشىلىرى شۇنداق يالقۇنلۇق، شۇنداق جۇشقۇن، يۈرەكلەرنى تىترىتەتتى؛يۈرەكلەرنى مۇجۇپمۇجۇپ ئېزەتتى؛يۈرەكلەرگە ئوت يېقىپ كۆيدۈرەتتى؛ يۈرەكلەرگە ئۈمىد، روھ بەخش ئېتەتتى. ئۇ، كۆپىنچە، قوشاقلارنى

www.uyghurkitap.com

ئۆزى توقۇپ، كىتابلاردىن شېئىرلارنى ئۆزى تاللاپ ئېلىپ ئاھاڭغا سېلىپ ئوقۇيتتى. شۇڭا ئۇنىڭ ناخشىلىرى يېڭىلىنىپ، بېيىپ، مۇكەممەللىشىپ باراتتى.

شۇنداق بولغاچقا، ئۇنىڭ دوستلىرىمۇ، ئۇنىڭغا تەلمۈرۈپ تىكىلىدىغان ئاشىقانە كۆزلەرمۇ جىق ئىدى، لېكىن ھېچقايسىسى بۇگۈن تىكىلگەن شەھلا كۆزدەك يۈرىكىنى جىغىلدىتالمىغانىدى.

ياقۇپ دۇتارىنى قولتۇقلاپ تويغا كېتىۋاتاتتى. بىر يەرگە كەلگەندە ئايزۆھرەنى كۆرۈپ قالدى، ئۇ ئېرىق بويىدا قولىنى يۇيۇپ ئولتۇراتتى. يېنىدا تويغا ئېلىپ ماڭغان داستىخىنى تۇراتتى. ئۇ ياقۇپنى كۆرۈپ سالام قىلدى. ياقۇپ ئۇنىڭ سالىمىنى ئىلىك ئالغاچ، قايسى كۈنى باغدا سورىغاندەكلا:

ــ ئولتۇرۇپ قاپسىزــ. يا، بۇ يەردە؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ سىزنى... سىزنى ساقلاپ،ــ ئايزۆھرە دۇدۇقلاپراق جاۋاپ بەردى. ئۇنىڭ يۈزى «ۋىلىلدە» قىزىرىپ كەتكەنىدى.

ياقۇپنىڭ يۈرىكىگە يۇمشاق، بەكمۇ يۇمشاق بىرنەرسە تېگىپ ئۆتۈپ كەتكەندەك قىلىپ قالدى، ئۇ نېمىدۇ؟ بىلمەيتتى.

ـ راستمۇ ـ يا؟

ـ راست بولماي ئۇ! ــ ئايزۆھرە ئورنىدىن تۇرۇپ داستىخىنىنى قولىغا ئالدى.

ـ بىزدەك ئادەمنى ساقلامسىز سىز؟ـ ياقۇپ كەمتەرلىك بىلەن ئۇنىڭ دېڭىزدەك چوڭقۇر كۆزىگە شۇڭغۇدى.

ــ سىزنى ساقلىماي، كىمنى ساقلايتتىم ئەمىسە؟

ئۇلار يولغا راۋان بولۇشتى. غۇرــغۇر شامال سوقۇپ تۇراتتى. ئايزۆھرە قىزىل تاۋار كۆڭلەك، كۆڭلەك ئۈستىدىن قارامەخمەل جىلىتكە، بېشىغا يىپپىڭى گىلەم دوپپا كىيىۋالغان، بىلەكتەك توم قاپقارا ئىككى ئۆرۈم چېچى يىلاندەك تولغىنىپ تۇراتتى. ئۇ ياقۇپقا

گويا پەردەك كۆرۈنۈپ كەتكەندى.

شۇنداق، ئۇ پەرى ئىدى!

«تــوۋا، بــۇ، ئــۆتكەنكى ئــايزۆھرە شــۇمىدۇ ـ ھە؟ ئەجەپ سەپسالماپتىكەنمەن ـيا، ئۇ چاغدا؟ ئاجايىپ چىرايلىق بولاپ قاپتۇ ـ يا، بۇ كاساپەت!...»

ياقۇپ خىياللىنى شۇ يەردە يىغىشتۇرۇپ:

ــ ساقلايدىغان ئادىمىڭىز بادۇ؟ـ دەپ سورىدى. ئۇ ئايزۆھرەنىڭ پىيىغا چۈشمەك بولۇۋاتاتتى.

ـ ھەئە، بار خۇدى،ــ ئايزۆھرە نازلاندى، كۈلدى. ئۇنىڭ بـۇلاق سۈيىدەك شـۇرلاپ كۈلۈشـلىرى ئېرىـق سـۈيىنىڭ شىرىلداشـلىرىغا قوشۇلۇپ كەتتى.

دەل شۇ چاغدا، سول تەرەپتىكى بىر چىغىر يولـدىن بەشـــئالتە قىز- چوكانلار چىقىپ بۇ ئېكىنلىكگە قوشۇلۇپ كەتتى. شېرىن سۆھبەت بۇزۇلدى.

«نەدىنمۇ پەيدا بولدى بۇ نېمىلەر!»

يــاقۇپ شــۇنداق دەپ غــۇدۇراپ قويــۇپ ئــايزۆھرەگە قارىــدى. ئايزۆھرەمۇ ياقۇپقـا تەبەسسۇم بىـلەن قـاراپ، ئالۇچىـدەك، قىپقىزىـل لەۋلىرىنى چىرايلىقىنە پۈرۈشتۈرۈپ قويىدى. ئۇنـىڭ بـۇ سـەبىيلەرچە قىلىقلىرى ئۇنىڭغا ئاجايىپ ئۇماقلىق ئاتـا قىلغانىـدى. بـۇ جەزبىلىـك قىلىقلار ياقۇپنىڭ ئۆگەـــئۆگىلىرىگە يـامراپ كىرىــپ، پۇتـــقوللىرىنى كالاميايلاشتۇرۇپ قويغانىدى.

«تېخـى مۇشـۇ كەملەرگــىچە ماڭقىــسىنى ئېقتىــپ ئوينايــدىغان ئايزۆھرە مۇشۇ شۇمىدۇــ ھە! تووۋا، پەرىزاتتەك بولۇپ كېتىپتۇـــ يا، بــۇ ئوغرىنىــڭ بالىــسى! ئــىسمىغا ئوخــشاش ئايزۆھرەنىــڭ ئــۆزىلا خۇدى!...»

«مېنى ساقلىدىم، دەيدىغۇ تاڭ، راستلا ساقلىغانمىدۇ؟ مۇنـداقلا

دەپ قويدىمۇ تېخى... راست ساقلىغان چېغى جۇما. ئۆتكەندە نېمانداق تولا قارايدىكى دېسەم... شۇ چاغدا خىيال كىرىپ قاپتىكەنمۇ دەيمەن...».

ــ هوي باچكا، ئۇچۇشتىن توختاپ قالدىلىيا؟!

قايسى بىر چوكاننىڭ قىلغان چاقچىقى ياقۇپنى ئېسىگە كەلتۈردى. ئۇ بېشىنى كۆتۈردى. ئوتتۇز ـ قىرىق قەدەمچە ئۇزاپ كېتىشكەن قىز ـ چوكانلار «پاراققىدى» كۈلۈشۈپ كېتىشتى. ياقۇپ قىزىرىپ قەدىمىنى تېزلەتتى. ئۇلارنىڭ قېشىغا كەلگەندە، ئايزۆھرە:

ــ ئۇخلاپ قالدىڭىزمۇ ــ قانداق؟ ــ دەپ ۋىلىقلاپ كۈلدى، ــ ئۇخلىسىڭىز كۆۋۈكقا چىقىپ ئۇخلاڭ.

ئۇ يەنە كۈلكە ئاستىدا قالدى.

«ئەجەپ گەپتان بولاپ كېتىپتۇ ــ يا، بۇ ئايزۆھرە. بىرمۆڭ نېمىمىكى، دېسەم تېخى»

ياقۇپ شۇنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈپ بولۇپ: «سىزنىڭ شېرىن سۆزىڭىزنى ئاڭلاپ ئۇخلاپ قاپتىمەن» دەي دەپ تۇرۇشىغا، يەنە بىرى ئېغىز ئېچىپ قالدى:

ـ ئانىسى دان بەرمىگەن ئوخشايدۇ، قورسىقى ئېچىپ ئۇچالمىغان گەپ.

ــ ئانىسى يوق بۇ بىچارىنىڭ، تۇگەپ كەتكەن. ـ ئايزۆھرە ياقۇپقا قارىدى، ــ شۇنداقمۇ ـ يا؟

قىز ــ چوكانلار ياقۇپنى ئېغىز ئاچۇرمايۋاتاتتى.

ـ سەن دان بېرىپ قوي خېنىم مۇنداق، ساۋاب بولىدۇ، ــ دېدى بىرى ئايزۆھرەگە.

ئايزۆھرە ياقۇپقا قارىدى، ئوتلۇق كۆزلەر ئۇچراشتى. ياقۇپنىڭ ۋۇجۇدى ئوتقا ئايلاندى.

ـ مېنىڭ دېنىمنى يېيەلەمتىكى ئەمدى بۇ سازەندە باچكا، ــ

ئايزۆھرە قىزىرىپلا كەتكەنىدى.

ــ بەرسەڭ يەيدۇ تازا. بىرىپ باقە قېنى، ــ بۇگەپنى قىلغان چوكان ياقۇپقا قاراپ،ــ يېيەلمەملاــ يا غوجام؟ــ دەپ سورىدى.

يېيەلمەي ئۇ، يەيمەن تازا، بىرىشكە چىدىسا.

باياتتىن بىرى «جىممىدە» ماڭغان بىر چوكان ۋىلىقلاپ كۈلگىنىچە سۆزگە ئارلاشتى:

ــ ئۇنداق دېگۈچە دان بىرىدىغان ئادىشىم بار، دېسلىچۇ؟

ــ نەدە ئۇ ئاداش.

ــ تۇچەك بىلەن ئاداشكەن، دەيدۇيا، خەخ؟

ياقۇپ كۈلكە ئاستىدا يەنە مجىلىسپلا كەتتى. جىگدە شاخلىرىدىكى قۇشقاچلار «كۇررىدە» ئۇچۇپ كېتىشتى. گەدەنلىرىگىچە قىزىرىپ كەتكەن ياقۇپنىڭمۇ ئۇچۇپ كەتكۈسى كەپكەتتى. خۇددى ئاشۇ قۇشقاچلاردەك. چۈنكى تۇچەك ئەرسىز ئولتۇرۇپ قالغان، ناھايىتىمۇ سەت، كەيمە تاز قىز ئىدى.

ــ شۇنداق تاز قىز بىلەنمۇ ئاداش بولىدىكەنمىزا باچكا؟ دىدى ئايزۆھرە،ــ قويۇڭە ھەي سىزنى، ئاداش بولىدىغان ئادەم دېگەن... مىنى ئاداش تۇتماي تازا.ــ ئوتقاشتەك قىزىرىپ كەتكەن ئايزۆھرە ۋىلىقلاپ كۈلدى. قىزچوكانلارمۇ ئۇنىڭغا كۈلۈشۈپ بەردى.

ــ تۇتسام تۇتىمەن!ــ دىدى ياقۇپ بىر خىل قەتئىيلىك بىلەن.

ــ ۋاي تېخى، شۇنداق دەپ قويسام يانا...

كۈلكە ــ چاقچاقلارنىڭ قۇيرۇقى مۇشۇ يەردىلا ئۈزۈلۈپ قالدى. چۈنكى ئۇلار توي بولىدىغان ئۆينىڭ ئالدىغىلا كىلىپ قالغانىدى.

«خەپ، شۇنداق دېگىنىڭىزگە سىز بىلەن ئاداش بولمىسام!»

ياقۇپ بۇسۇغىدىن ئاتلاۋىتىپ، ئىشەنىچ بىلەن شۇنداق پىچىرلىدى.

كەگرى ھويلىدا توي مەشرىپى راسا قىززىپ كەتكەندى.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى

ياقۇپنىڭ قەلبىدىن، ياقۇپنىڭ قەلبىگە تۇتىشىپ كەتكەن دۇتار تارىلىرىدىن سېھىرلىك كۈيلەر ئوقچۇپ ـ ئوقچۇپ چىقىۋاتاتتى:

مېنىڭ جېنىمنى ئۇۋلىۋالدىڭ بىر بېقىپ ئاستاغىنە،
كۆلدى قەلبىم، ئۆستەڭدە قوت ئېقىپ ئاستاغىنە.

نەۋقىران ئىشقىڭ دىلىمنى پەم بىلەن ئىشغال قىلىپ،
قىلدى ھوشسىز يۈرىكىمنى تىغ تىقىپ ئاستاغىنە.

كۆز ئېچىپ باقسام قېشىمدا سەن تۇرۇپسەن جىلمىيىپ،
ئەســـھوشۇمغا كەلتۈرۈپسەن لەۋ يېقىپ ئاستاغىنە.

....

ياقۇپ ناخشىنىڭ ئاخىرىنى داۋاملاشتۇرالمىدى. چۈنكى مىختەك قادالغان بىر جۈپ كۆز ئۇنىڭ يۈرەكلىرىنى جىغىلدىتىپ، تىلىنى لال، بارماقلىرىنى كالامپاي قىلىپ قويغانىدى. بۇ كۆز شۇنداق نۇرانە، شۇنداق سېھىرلىك ئىدى! ئاشىقانە نەزەردە تىكىلگەن بۇلاق سۈيىدەك تىنىق بۇ كۆزنىڭ بىغۇبار سەتھىدە ئۆز ئەكسىنى كۆرۈپ قالغان ياقۇپنىڭ يۈرىكى «قارتتىدە» قىلىپ دۈپۈلدەپ كەتتى. بەدەنلىرى بوشاپ، تامغا يۆلىنىپ قالدى، پېشانىسىدىن تەر تەپچىپ چىقتى. ئۇ تەرلىرىنى سۈرتكەچ پىيالىنى قولغا ئالدى. قىزىق چاي تومۇر ـــ تومۇرلىرىغا تاراپ ئاقتى. قىززىق، شېرىن تۇيغۇ يۈرىكىگە، بارلىق نېرۋا ــھۈجەيرىلىرىگە شىددەت بىلەن تارىدى.

ياقۇپنىڭ دۇتارنى يېنىدىكى بىرى ئالدى. ئەلنەغمە يەنە باشلاندى:

بىزنىڭ ئېرىق، سۆگگۈچكە،
ئەخلەت قاپلىشىپ قاپتۇ.

ئاشنىسى يوق باللار،
تامغا چاپلىشىپ قاپتۇ.

كۆي ئەۋجىگە كۆتۈرۈلگەن ئىدى. ئۇسسۇلچىلار سورۇننى چاك كەلتۈرۈۋەتكەنىدى.

ئېگىز قاشتىن ئۆستەڭگە،
يۇمۇلىنىپ تاش كەتتى.
سەن يادىمغا يەتكەندە،
كۆزلىرىمدىن ياش كەتتى.

ياقۇپنىڭ كۆزى بايىقى شەھلا كۆز بىلەن يەنە دىدارلاشتى. بۇ شەھلا كۆز ئۇنىڭغا تەبەسسۇم سوۋغا قىلىپ، قەلبىنى سىلاپ ـ سىلاپ ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭ يۈرىكى ئويناقشىدى. يۈرىكى بال تۇيغۇغا بۆلۈنۈپ، ئۇزاققىچە لەرزان ـ لەرزان ئەللەيلىدى.

نەغمە تۈگىگەنىدى. ئايزۆھرە قىمىرلاپ ئورنىدىن تۇردى. توپنى ئاستا ـ ئاستا بۆسۈپ سىرتقا ماڭدى. ياقۇپ دۇتارنى قولغا ئېلىپ مۇڭ بىلەن سايراتتى:

ئۆستەڭ بويلاپ مېڭىپلا،
سۇنى ئاچاي دېگەنىمۇ.
ئوت يېقىپلا يۈرەككە،
تاشلاپ قاچاي دېگەنىمۇ.

....

شۇنىڭدىن تارتىپ ياقۇپ كېچىلىرى ئۇيياندىن ـ بۇيانغا ئۆرۈلۈپ، خىيال سۈرۈپ ئۇخلىيالمايدىغان، دۇتارنى تېخىمۇ مۇڭ بىلەن چالىدىغان، تېخىمۇ كەم سۆز، تېخىمۇ خىيالچان بولۇپ قالدى.

«تووا، بۇ نېمە ئىشتۇ؟ كىشىلەر ئاغزىدىن چۈشۈرمەيدىغان، مەن ناخشامدا كۈيلەپ يۈرگەن مۇھەببەت، كۆيۈك دېگەنلەر شۇمىدۇ ـ ھە؟ مەن.... مەن ئۇنىڭغا كۆيۈپ قالغان ئوخشىمايمەنمۇ؟....»

شۇنداق، ئۇ ئايزۆھرەگە كۆيۈپ قالغاندى. ئىشق گۈرۈلدەيتتى. يۈرەك تەلپۈنەتتى، پىراق ياللدايتتى، ھىجران غالجىرانە ھۇۋلايتتى، ياقۇپمۇ، ئۇنىڭ ناخشىلىرىمۇ ئايزۆھرەنىڭ مەھەللىسىنى ئەگىپ كېتەلمەيتتى. ئۇنىڭ ئوتلۇق ناخشىلىرىنىڭ ئايزۆھرەنىڭ ھۇجرىسىنىڭ پەنجىرىسىنى قاقمايدىغان كېچىسى يوق ئىدى. ئۇنىڭ دىل ئۆيىنىڭ پەنجىرىسىنى چېكەلمىدىمىكىن؟...

بىلمەيتتى.

ئەنە شۇنداق تاتلىق، قۇتلۇق خىياللار بىلەن ياقۇپنىڭ يۈرىكى ئاخىرى ئىللىپ، تىترەكلىرى پەسەيدى. ئۇ شۇنداق شېرىن خىيالنىڭ ياردىمىدە تاڭغا يېقىن ئۇيقۇغا كەتتى.

4

ياقۇپ پەنجىرىدىن سوزۇلۇپ كىرگەن قۇياش نەيزىلىرىنىڭ سىلىق ۋە سىلىق نوقۇشلىرى بىلەن ئۇيقۇدىن بىدار بولدى.

ئۇ كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ پەنجىرىگە قارىدى. قۇياش پەنجىرىدىن ماراپ ئۆتتى. ئۇ قۇياشقا قاراپ ئەسنىدى، كېرىلدى. ئاندىن ئۆي ئىچىگە كۆز يۈگۈرتتى. تاملىرى سۇۋالمىغان بۇ ئۆي دېھقانچىلىق سايمانلىرى، بىر نەچچە كوپ ۋە ھەرخىل ئەسكى-تۈسكى نەرسىلەر بىلەن بېزەلگەنىدى. پەنجىرىدىن ئارقىدىكى ئۆرۈكلەر كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ھەتتا بىر تال يۇمران نوتىمۇ ئۆي ئىچىگە كىرىپ قالغان، ئۇنىڭدا پەقەت ئىككى تاللا چېچەك تۇراتتى. قۇياشنىڭ دەسلەپكى شېرىن نۇرلىرىنى ئىمىپ تۇرۇپمۇ كېچىكىپ بەشئالتە ئاي كېچىكىپ ئېچىلغان بۇ چېچەكلەر شۇنداق سۈزۈك، شۇنداق سۈزۈك، بەرگلىرى شۇنداق غۇبارسىز ۋە تېمەن ئىدى.

بىر چاغدا ئۆيگە ئايزۆھرە خۇددى شەرقىي تامدىكى پەنجىرىدىن

ماراپ تۇرغان سەبىي قۇياشتەك پارلاپ كىرىپ كەلدى. گىرىمسەن ئۆي «ۋىللىدە» يورۇپ كەتتى، گويا كى ياقۇپنىڭ قەلبى يورۇپ كەتكەندەك. ئايزۆھرەنىڭ بىر قولىدا چۆگۈن، يەنە بىر قولىدا كىچىكرەك بىر سوقچاق كاساڭ تۇراتتى.

ياقۇپ ئۇنى شۇ چاغدىلا تېخىمۇ ئېنىق كۆردى: ئاخشام جىنچىرىغىنىڭ مىسكىن يورۇقىدا غۇۋا كۆرگەن بولسا، ئەمدى جاھان چىرىغىنىڭ پەنجىرىدىن شىددەت بىلەن بالقىپ كىرگەن شوخ، جۇلالىق، غالىب يورۇقىدا كۆردى! ئۇ تولىمۇ چىرايلىق، گۈزەل، لاتاپەتلىك بولۇپ كەتكەنىدى. ئاخشامقىدەك ۋەھىمىلىك پەيتلەردىمۇ چاقچاق قىلغىنىغا قارىغاندا، شوخلۇقىنىمۇ يوقاتمىغاندەك تۇراتتى. ياقۇپ ئۇنى كۆرۈپ تولىمۇ ھەيران قالدى: بۇنىڭ ئايزۆھرە ئىكەنلىكىگە، بىر چاغلاردا ئەيمەنمەي، تىترىمەي، ھودۇقۇپ كەتمەي باغرىغا بېسىپ، قېنىپ ـــ قېنىپ سۆيگەنلىكىگە ئىشەنگۈسى كەلمەي قالدى.

«توۋا، بۇ شۇ چاغدىكى مېنىڭ ئوماق ئايزۆھرەيىم شۇمىدۇ؟! ئاشۇ ياقۇتتەك لەۋلىرىگە مەن سۆيگەن بولغىيمىدىم؟ ئاشۇ ئاققۇ كۆكسىدەك يۇمشاق كۆكسىنى مەن باغرىمغا باسقان بولغىيمىدىم؟...»:

«ئەي، قەلبىمنىڭ چوغدەك ئۇپۇقىغا باش قويغان تولۇن ئايىم، يۈرەك قاتلىمىدا چاقنىغان زۆھرەيىم، بۇ راستىنلا سەنمۇ ـــ ھە!؟... سەن قانداق قىلىپ بۇ ئائىلىنىڭ قۇياشىغا، ئايىغا، زۆھرەسىگە ئايلىنىپ قالدىڭ؟!...».

ياقۇپنىڭ قەلبىنى يەنە مىسكىنلىك، تەنھالىق، مۇساپىرلىق چۇلغىۋالدى. ئايزۆھرە ئۇنىڭ كۆز ئۆڭىدىن بارغانسېرى يىراقلىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئەمما يىراقلاشقانسېرى ئۇنىڭ ياقۇپنىڭ قەلبىدىكى كۆلەڭگىسى تېخىمۇ نۇرلىنىپ كېتىۋاتاتتى.

ـــ يۇتىڭىزنىڭ ئاغرىقى خېلى پەسلەپتىمۇ ـ يا؟

ياقۇپ ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئېسىگە ئالدى.

ــ ھەئە، خېلى پەسلىدى.

ــ كېچىدىن ئۇخلىيالمىدىڭىزمۇ ــ قانداق؟

ــ ھەئە.

ياقۇپ ئايزۆھرەنىڭ «نېمىشقا؟» دەپ سورىشىنى كۈتتى. بىراق ئايزۆھرە سورىمىدى. شۇڭا ياقۇپ ئويلىنىپ قالدى: «ئۇخلىيالمىغانلىقىمنى ئۇ قانداق بىلگەندۇ؟ ماڭا دىققەت قىلغان ئوخشىمامدۇ؟ نېمىشقا؟ ماڭا نېمىشقا دىققەت قىلىدۇ؟ ئەھۋالدىن قارىغاندا ھازىرمۇ ئۇنىڭ كۆڭلىدە مەن بارمۇ ــ نېمە؟ مېنى ئۇنتۇمىغان ئوخشىمامدۇ، خۇددى مېنىڭدەك؟...»

ياقۇپ شۇلارنى ئويلاپ بولۇپ، ئايزۆھرەنىڭ «نېمىشقا ئۇخلىيالمىدىڭىز؟» دەپ سورىشىنى تەمە قىلىپ ئۇنىڭغا قارىدى. بىراق ئۇ يەنە سورىمىدى. ئەگەر سورىغان بولسا، ئۇ: «سىزنى خىيال قىلىپ، شېرىن مىنۇتلارنى ئەسلەپ...» دەپ جاۋاب بەرگەن بولاتتى. شۇنىڭ بىلەن گەپ باشلىناتتى.

ــ يۈز ـ قولىڭىزنى يۇيىۋېلىڭ، ـ ئايزۆھرە چۆگۈننى قويۇپ، كاساڭغا ئۈن ئېلىۋاتقاچ ياقۇپقا ئۇماققىنە جىلمىيىپ قارىدى. ئۇنىڭ جىلمىيىشلىرى يەنە شۇنداق جەلبكار، غۇبارسىز ئىدى. ئۇ نېمىشقا قارىدى؟ نېمىشقا جىلمايدى؟ نازلىق جىلمىيىشلىرىنى ئۇنىڭ يۈرىكىنى قايتا كۆيدۈرۈش ئۈچۈن سوۋغا قىلدىمىكىن؟

شۇنداق، ياقۇپنىڭ يۈرىكى «پىژژىدە» كۆيدى، يۈرىكىدىكى بارلىق قىرتاق ھېسلار ــ سەرسانلىق، مىسكىنلىك، تەنھالىق، مۇساپىرلىق، بىچارىلىك، ھەسرەت... لەرنىڭ ھەممىسى كۆيۈپ تۈگىدى! ۋۇجۇدى بىر خىل ئىللىق سېزىم، قايناق ھارارەتكە ئورىلىپ قالدى، تىلى زەنجىرلەندى. قېنى، ئۇنىڭغا ئېيتماقچى بولغان رەھمەت ـ تەشەككۈرلىرى؟

ئايزۆھرە چىقىپ كەتتى. ياقۇپ پۈتىنى سۆرەپ سۈپىنىڭ لېۋىگە كېلىپ يۈز ــ قولىنى يۇدى.

بىردەمدىن كېيىن زىۋىدىخان يولۋاسنى ئېلىپ كىرىپ سۈپىنىڭ لېۋىدىلا ئولتۇردى.

ــ مېيەگە كېلىڭە، مەن ئالاي،ــ دېدى ياقۇپ يولۋاسقا قولىنى تەڭلەپ.

بىراق يولۋاس مومىسىغا چاپلىشىۋېلىپ كەلگىلى ئۇنىمىدى.

زىۋىدىخان ئۇنى بەزلىدى:

ـ ئاكاش ـ يا ئۇ. «چوك» ئېتىپ قوياڭ ئاكاشنى بالام، ھە ئوبدان بالام. سىز دېگەن ئوبدان ــ يا...

«مېنىڭ بالام بولغان بولسا، كۆرۈپ بولغىچە قۇچىقىمغا چىقىپ سۆيۈپ كېتەتتى!...»

ياقۇپ ھەسرەتلىك پىچىرلاۋاتقاندا، بەزلەنگەن يولۋاس تەستە ئورنىدىن تۇردى. يىقىلغا تېگىپ، تەمتەم مېڭىشقا باشلىغان يولۋاس يەڭدەپ ـ يەڭدەپ ياقۇپنىڭ ئالدىغا كەلدى. ياقۇپ ئۇنى قۇچىقىغا ئېلىپ يۇمران مەڭزىگە ئامراقلىق بىلەن سۆيۈپ قويۇپ، قۇچىقىدا ئولتۇرغۇزدى.

ــ ئېتى نېمە بۇ بەدرەكنىڭ؟

ــ يولۋاش، يولۋاسجان.

ـ ياخشى ئىسىم قويۇپلا،ــ دېدى ياقۇپ يولۋاسنىڭ بۇدرۇق قوللىرىنى، باش، گەدەنلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ،ــ تاغىڭىزدەك باتۇر ئادەم بولۇڭ جۇما، غوجام.

ــ خۇدايىم بۇيرۇسا شۇنداق ئادەم بولىدۇ بۇ ! ــ زىۋىدىخان چەكسىز پەخىرلەنلىك بىلەن شۇندا دېدى.

ئۇلار ئۆز ئەھۋاللىرى توغرىسىدا ئۇزاق پاراڭلاشتى. ئاخىرىدا گەپ كامال ئۇستىگە كېلى توختىدى.

www.uyghurkitap.com

ـــ بىچارە بالامنى چېرىكلەر قوي بېقىۋاتقان يېرىدىلا تۇتۇپ كېتىپتىكەن، ـــ زىۋىدىخاننىڭ كۆزىدىن ياش قۇيۇلدى، ـــ قارىغىچە ئۆزىمۇ، خەت خەۋىرىمۇ يوق. ئەمدى ئاڭلىساق، بەشكەنتتاغدا چېگرا ساقلىغىلى ساپتۇ، دېيىشىدۇ خەخ...

بۇنى ئاڭلاپ ياقۇپ ھەيران قالدى.

«بىزنىڭ كامال شۇمۇ ـ يا؟ »

ـ كامال؟ كامال ئابلىزما؟

ـ ھەئە، شۇ، شۇ، ـ زىۋىدىخان ئۆزىنى رۇسلاپ، ياقۇپقا ئۈمىد بىلەن قارىدى، ـــ سىز ئۇنى كۆردىڭىزمۇ، بالام؟

ـــ ئوتتۇرا بويلۇق، قاۋۇل، ئاقسېرىق كەلگەن سول قولىدا مارجاندەك مۇنچىقى بار يىگىت ـ شۇنداقما؟

ـــ ھە، ھە، دەل شۇ، مېنىڭ بالام ! ـــ زىۋىدىخاننىڭ كۆزىدە قۇياش پارلىدى، ـــ سىز... سىز ئۇنى قاندا تونۇيسىز؟ !

ـــ مەن ئۇنىڭ بىلەن بىر روتىدا. ئاخشام ئۇ بىز بىلەن بىللە كەلگەن. بىر سەپدىشىمىزغا ئوق تېگىپ كېتىپ، كامال ئۇنى يۈدۈپ ئېلىپ كەتكەن، مەن دۈشمەننى ئېزىقتۇرۇپ بۇ تەرەپكە قاچقان...

زىۋىدىخاننىڭ ھاياجانلىق ياشلىرى سەلدەك ئاقتى. ئۆزىنى قويىدىغانغا يەر تاپالماي، تېپىرلاپ ئولتۇرالماي قالدى. يولۋاسنى قۇچىقىغا ئېلىپ: «بالام، داداڭ كەپتۇ، داداڭ كەپتۇ!» دەپ، يۈزلىرىنى ئۇنىڭ يۈزلىرىگە سۈركەپ، سۆيۈپ كەتتى.

ـــ بالام، ئۇنى تاپقىلى بولارمۇ؟ ـــ زىۋىدىخان ئۈمىد، ئۆتۈنۈش بىلەن ياقۇپقا قارىدى. ـ بىر كۆرۈۋالسام بىچارە بالامنى ! ـــ ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ۋىسال تەشنالىقى تورۇكلاپ تۆكۈلەتتى.

ـ كۆڭۈللىرىنى بۇزمىسىلا، زىۋىدىخاناچا، مەن ئەكەلدۈرەي.

ـــ بولسا شۇنداق قىلىڭ، جېنىم بالام ! مەندىن يانمىسا، خۇدايىمدىن يانار قىلغان ياخشىلىقىڭىز.

ياقۇپ ئۇنى ئەكەلدۇرمەكچى بولدى. ئۇنى ئەكەلدۈرمەسمۇ چوقۇم باشقا بىرىنى چاقىرتىپ، بۇ ئۆيدىن ۋاقتىدا كەتمىسە بولمايتتى
«ئانىسى، بالىسىنى كۆرۈۋالغاچ، مېنى ئىبلىپ كەتسۇن»
ياقۇپ يانچۇقىدىن قەغەز ـ قەلەم ئالدى.

5

زىۋىدىخان چۆپ كېسىشكە تەمشىلىپ تۇرغان ئايزۆھرەگە خۇش خەۋەر يەتكۈزدى. لېكىن ئايزۆھرە خۇش بولمىدى، شۇڭا زورۇۋۇپ ـ زورۇۋۇپ كۈلدى، خۇشاللىقىنى زورۇۋۇپ ـ زورۇۋۇپ ئىپادىلىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ كامالنى كۆرۈشكە ئانچە بەك تەشنا ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ھازىر تەشنا بولۇۋاتقىنى پەقەت ۋە پەقەت ياقۇپنى كۆرۈش، ئۇنىڭ بىلەن مۇڭدىشىش، ئۇنىڭ باغرىغا ئۆزىنى تاشلاپ، ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلاپ دەرد تۆكۈش ئىدى. ئۇ مۇشۇ يېقىندىن بېرى ياقۇپىي ئۇنتۇشنىڭ زادىلا مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ قالغانىدى. ئۇ كامالنى ياخشى كۆردۇم، سېغىندىم، دېگەنلىرىنىڭ ھەممىسى ئۆز ـ ئۆزىنى ئەخمەقلەرچە ئالداش ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ قالغانىدى؛ ياخشى كۆرگەنلىرىنىڭ، سېغىنغانلىرىنىڭمۇ بىر خىل ئۆتكۈنچى ھېسسىياتنىڭ گاڭگىراش ئىلكىدە قالغان ئاجىزانە نېرۋىلىرىنى بوزەك قىلىشىدىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپ قالغانىدى. بولۇپمۇ ئاخشامدىن بېرى ئۇنىڭ روھىي دۇنياسى ئاستىن ـ ئۈستۈن بولۇپ كەتكەچكە ھازىر ئۇ كامالنى زارىقىپ كۈتۈشنىڭ ئورنىغا ياقۇپ بىلەن مۇڭدىشىشنىڭ پۇرسىتىنى زارىقىپ كۈتەتتى؛ كامالنى ئەسلەشنىڭ ئورنىغا ياقۇپ بىلەن ئۆتكەن شېرىن مىنۇتلارنى ئەسلەيتتى:

ئايزۆھرە بىلەن لەيلىخان ئەمدىلا تاماق يەپ بولۇپ

ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى www.uyghurkitap.com

ئولتۇرۇشاتتى، قوشنىسىنىڭ قىزى كىرىپ:

ــ لەيلىخاناچا، ئانام تەلە ئوقۇشۇپ بەرسۇن دەپتى، ــ دېدى.

ئۇلارنىڭ ئۆيىدە بىر ھەپتە بۇرۇن مۇسىبەت بولغانىدى.

ــ ماقۇل، خېنىم، ھازىر چىقاي.

لەيلىخان قازان ـ قۇمۇچلارنى يىغىشتۇرۇپ بولۇپ، ئايزۆھرەدىن:

ــ سەنمۇ چىقاسەن بالام؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ياق، مەن بىردەم كىتاب ئوقۇي، ئانا.

ــ قورققۇڭ كەپقالارمىكى؟

ــ قورققۇم كەلمەيدۇ مىنىڭ.

لەيلىخان چىقىپ كەتتى. بۇ ئايزۆھرە ئۈچۈن قىممەتلىك پۇرسەت ئىدى. بۇنداق پۇرسەت ئاسانلىقچە كەلمەيتتى. شۇڭا ئۇ بىردەمدىن كېيىنلا ئورنىدىن تۇردى ـ دە، قازاندىن تاۋاققا تۆت ـ بەش گۆشنانىنى ئېلىپ چىراغنى ئۆچۈردى. دەرۋازىنى پەم بىلەن ئېچىپ، پەم بىلەن ياپتى. ئەتراپقا ئوبدان قارىۋالغاندىن كېيىن، ياقۇپىنىڭ خامىنىغا قاراپ ئىلدام مېڭىپ كەتتى. ياقۇپلارنىڭ خامىنى ئايزۆھرەنىڭ ئۆيىگە خېلى يېقىن ئىدى. ئۇ ياز شامىلى ئۆچۈرۈپ كېلىۋاتقان ياقۇپىنىڭ ناخشىلىرىدىن ئۇنىڭ خامانىدا يالغۇز ئىكەنلىكىنى پەملىگەنىدى. مەيىن شامال يۈز ـ كۆزلەرنى سىلاپ، كۆڭۈلگە ھوزۇر بېغىشلايتتى. تولۇنئاي مۇئەللەقتە ئېسىلىپ، «جىممىدە» تۇراتتى.جاھان ئايئاق نۇرغا چۆمۈلگەنىدى. چېكەتكىلەرنىڭ چىرىلداشلىرى قەيەردىندۇر ئۇچۇپ كېلىۋاتقان مۇڭلۇق نەي ئاۋازى بىلەن قوشۇلۇپ، ئاق كېچىگە سېھىرلىك تۈس ئاتا قىلغانىدى.

ئايزۆھرە خامانغا ئاستا ـ ئاستا يېقىنلاشتى.چەشلەنگەن بۇغداي ئاي نۇرىدا جۇلالىنىپ تۇراتتى،

گوياكى ئالتۇن ئۈنچىلەر دۆۋىسىدەك.

نەي ئاۋازى توختاش بىلەن تەڭلا ئايزۆھرەمۇ«شىپپىدە»توختاپ قالدى.چۈنكى ياقۇپمۇ باياتتىن بىرى نەي ئاۋازىدىن ھوزۇرلانغان بولسا كېرەك، ئۇ توختىشى بىلەنلا ناخشىسىنى باشلىۋەتكەنىدى:

ئەجەپ ئايدىڭ بولۇپتۇ،
يارىم كەلسە كۆرگۈدەك.
گىرە سېلىپ بويىنغا،
چوكۇلدىتىپ سۆيگۈدەك.

«قېلىن تازا!» ئېيتقان ناخشىسىنى كۆرۈڭلا تېخى؟ كەلگەنىمنى كۆرۈپ قالدىمۇ ــــ يا سۆيۈپ يانا...سۆيۈۋالسۇن، دەپ كەلگەن ئوخشايمەن مەن؟..؛

ئايزۆھرە شۇنداق پىچىرلاپ «پىسسىڭگىدە» كۈلۈپ قويدى.
ناخشا يەنە باشلاندى:

كىۋەزلىكنىڭ ئىچىدىن،
تاۋۇز تاپىمەن، يارىم
تەلىيىمنىڭ يوقىدىن،
يالغۇز ياتىمەن يارىم.

ۋاي تېخى، يالغۇز ياتماي ئەمسە!...تۈچەكنى ئەكىلىپ يات تازا، دۇتتار چېلىپ، ناخشا ئوقۇغۇچ دىسە ئۇن ئىككى كىشىلىك خۇددى... ؛
ئايزۆھرە ئىچــــىدىن سۆيۈنۈپ، زوقلىنىــپ ھەۋەسلىنىپ كۈلدى.كۈلگەچ بىر بىسىپ ئىككى بىسىپ دۆۋىلەگىلىك سامانىنىڭ كەينىگە كەلدى. ياقۇپنىڭ قەلبىدىن يەنە ئاشىقانە كۈيلەر ئوقچۇپ چىقىشقا باشلىدى:

ئاھۇ كۆزۈڭ تۇرغاچ قۇرۇپ قاپقان يولۇمغا، قۇرغۇيۇم.
بولدۇم ئەسىر ئىشقى ئوتۇڭ سالغان زۇلۇمغا، قۇرغۇيۇم.

ئۇيغۇر كىتاپ تورى بېكىتى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تور ئادرېسى

يالقۇنغا چۈشكەن قىلسمان ئاھـــزار ئۇرارمەن تولغىنىپ،
تۆككەن يېشىم ئالساڭ كېلەر لەك مىڭ تۇلۇمغا، قۇرغۇيۇم.

سەكراتتىكى قاقشال جېنىم ياشنايتتى قايتا، دىلبىرىم.
ئاپئاق سەھەر ئاستا كېلىپ قونساڭ قولۇمغا، قۇرغۇيۇم.

كـۈي تولىمـۇ مۇڭلـۇق ئـىدى، كـېچە سـېھىرلىنىپ سـۈكۈتكە چۆمگەن، ئۇيۇقتا لەيلىشىپ يۈرگەن
ئالتاغىل بۇلۇتلار قېتىپلا قېلىشقانىدى.
ئايزۆھرەنىڭ قەلبى شۇنداق، ئىلاھى تۈيغۇلار بىلەن لىق تولغان بولۇپ، تومۇرلىرىدىكى قان مۇھەببەت بولۇپ ئاقاتتى؛ تومۇرلىرىدىكى قان پەخىر بولۇپ ئاقاتتى!
ئايزۆھرە ئۆزىنىڭ قۇرغۇيلىقىدىن پەخىرلىنەتتى!
خېلى ئـۇزاققىچە ھېچقانـداق سـادا چىقمـىدى. يـاقۇپمۇ جىمـىپلا كەتكەنـىدى. ئۇمـۇ ئـۆز كۈيىـدىن خـۇددى ئـايزۆھرەگە ئوخـشاشلا سـېھىرلىنىپ قالـدىمىكىن؟ ئۇمـۇ قۇرغۇيىـدىن پەخىرلىنىۋاتامـدىكىن؟ بەلكىم.
خېلىدىن كېيىن ياقۇپنىڭ ئۇلۇغـــكىچىك تىنىنشلىرى ئاڭلىنىپ قالدى. ئايزۆھرە ئېسىنى يىغىپ ياقۇپقا يېقىنلاشتى. ئۇنىڭ شەپىسىنى ئاڭلىغان ياقۇپ «دىررىدە» چۆچۈپ كەتتى، «لىككىدە»
تۇرۇپ كەتتى، گويىاكى كىيىكتەك.
ــ ئاي...ئايزۆھرە؟...ـــ يـاقۇپ ھودۇقـۇپ، تېڭىرقـاپ قالـدى، ـــسىزمىدىڭىز؟
ــ ھەئە، قانداق؟ ــ ئايزۆھرە تەمكىنلىك بىلەن جاۋاپ بېرىـپ، قولىدىكى ياغلىقنى سامان ئۈستىگە سېلىنغان كىگىزگە قويدى.

ـــ قورقۇتۇپ جىنىمنى چىقاردىڭىز خۇددى.

ـــ مەنمۇ جىنىڭىزنى چىقارسام چىقىرارمەن بىرەر قېتىم. سىزمۇ نەچچە ـ نەچچە جىنىمنى چىقارغان مىنىڭ، ـــ ئايزۆھرە لەرزانىغىنە كۈلدى.

ـــ قاچان؟

ـــ قاچان بولسا شۇ چاغ، سىز بىلمەيسىز.

ـــ نىمە دەپ...كەلدىڭىز بۇ كېچىدە؟ ـ ياقۇپ قىلغىلى گەپ تاپالمىغاندەكلا شۇنداق دىدى.ـ نىمە دەپ كەلسەم كەلدىم، قانداق؟ كەلمىسەم بولامتىيا؟

ـــ ياق ئەمدى...كېچىدە قورقۇپ قالمىسۇن دەپ،...كېلىك، ئولتۇرۇڭ.

ـــ نىمە ئىش قىلىمىزئولتۇرۇپ، غوجام؟

ـــ مۇڭدىشىمىز مۇنداق؟

ـــ قېلىن، مۇڭداشقىلى كەلمىدىم غوجام مەن، ـــ ئايزۆھرە ناز بىلەن ئارقىسىغا ئۆرۈلدى.

ـــ نىمە بۇ ياغلىقتىكى؟

ـــ دان، باچكىغا، دان ئەكەلدىم ـــ ئايزۆھرە چاقچاق قىلىپ كۈلدى. ئۇنىڭ تاتلىق، ئوماق، ھاياتبەخش كۈلكىللىرى تاك تىۋىشلىرىغا قوشۇلۇپ كەتتى. ئۇ ياغلىقنى ئېلىپ ياقۇپنىڭ قۇچىقىغا قويۇپ قويدى، ـ دان سوۋۇپ قالدۇ ھېلى، ئىتتىكرەك يەۋېلىك.

ـــ سەل سوۋۇتۇپ يەي جۇما، ئاغزىم كۆيۈپ قالمىسۇن.

ـــ مەيلى ئەمسە... قىشچە كۈۋۈكقا ئەپچىقىۋېلىپ يىيسىڭىزمۇ بولىدۇ بولمىسا.

ئىككىسى ئاشقلارچە سۆيۈنۈپ كۈلۈشتى.

تولۇن ئايمۇ كۈلۈپ كەتكەنىدى.

ـــ مىنى باچكا دىمەڭ جۇما.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ــ دېسەم دەيمەن تازا.

ــ نېمىشقا؟

ــ باچكا بولغاندىكى شۇ.

ــ چوقۇۋالماي يەنە.

ــ چوقۇيالمايسىز، باچكا دېگەن چوقۇيالمايدۇ.

ــ چوقۇۋالسامچۇ؟

ــ ھەم!ــ ئايزۆھرە دىمىغىنى چىرايلىققىنە قاقتى، ئاغزىنى باللارچە شوخلۇق بىلەن پۈرۈشتۈرۈپ قويدى.

ــ چوقۇيالمايمەنمۇ تېخى!ــ ياقۇپ شۇنداق دېدى‌دە، ئۆزىنى ئايزۆھرەگە ئاتتى، خۇددى لاچىنىدەك. ئايزۆھرە ئۆزىنىڭ چاقچىقى بىلەن ناتىۋان، سۆيۈملۈك، بەختلىك باچكىغا ئايلىنىپ قالغانىدى. قىسماقمۇ شۇنداق سۆيۈملۈك!

ياقۇپ ئايزۆھرەنىڭ نازۇك بىلىدىن مەھكەم قۇچاقلاپ ئۇنىڭ پېشانىلىرىگە، چاچلىرىغا، بويۇنلىرىغا، قۇلاقلىرىغا، لەۋلىرىگە سۆيۈشكە باشلىدى.

ــ قېلىن... ئەسكى... ئىزا تارتمايدىغان ئېشەك تېرىسى... قوپاڭگە ئورنىڭىزدىن! ۋارقىرايمەن ھېلى بىكار... كەلمىسەممۇ بولاپتىكەن خۇددى!...ــ ئايزۆھرە تېپىرلاپ‌ــ‌تېپىرلاپ توختاپ قالدى، گوياكى قىسماقتا چۈشكەن باچكىدەك. ياقۇپ ئۇنىڭ نېپىز، غۇبارسىز، يۇمران لەۋلىرىگە چىڭداپ ـ چىڭداپ سۆيۈپ، يۈرىكىنىڭ قاتمۇ قات، داغسىز بەرگىلىرىگە مۇھەببەتنىڭ تۇنجى خاسىيەتلىك مۆھۈرىنى باستى.

ياقۇپنىڭ لەۋلىرى شۇنداق يۇمشاق، شۇنداق قايناق، شۇنداق خاسىيەتلىك ئىدىكى، ئايزۆھرەنىڭ تومۇرــ تومۇرلىرىغا، ئۇگەــ ئۇگىلىرىگە شېرىن تۇيغۇ، شېرىن ھارارەت تارىلىپ، پۈتكۈل ۋۇجۇدىنى سېھىرلىۋەتتى.

«نىمدېگەن شېرىن، لەززەتلىك سېزىم ــ ھە!»

ئايزۆھرەنىڭ ئاق كېچىدەك ئاپئاق بىلەكلىرى ياقۇپنىڭ بويىنىغا ئىختىيارسىز يۆگىشىپ قالغانىدى، خۇددى يۆگىمەچتەك. تەشنا لەۋلىرى ئۆز رازىلىقى، چەكسىز قىزغىنلىقى بىلەن ياقۇپنىڭ ئوتلۇق لەۋلىرىگە كىرىشىپ كەتكەنىدى. خۇددى گىرەدەك.

ياقۇپ ئايزۆھرەنىڭ ئۈستىدىن سىيرىلىپ چۈشۈپ، ئۆزىنى ئوڭدىسىغا تاشلىدى. ئايزۆھرەمۇ شۇ پېتى قېتىپ قالغانىدى. باياتىن بېرى بىر پارچە قارا بۇلۇتنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنغىلى ئىلىدام كېتىۋاتقان تولۇن ئاي ئۇلارنىڭ ئۈستىگىلا كېلىپ توختاپ قالغانىدى. ئۇمۇ بىر جۈپ پاك ۋۇجۇدتەك سېھىرلىنىپ قالدىمىكىن؟

شۇنداق، پاك مۇھەببەتنىڭ غايىۋى، سېھىرىي كۈچىدىن ئايزۆھرەمۇ، ياقۇپمۇ، تولۇنئايمۇ، يۇلتۇزلارمۇ، چېكەتكىلەرمۇ... ھەممە ــ ھەممە سېھىرلىنىپ، مەستخۇشلۇق ئىلكىدە قېتىپ قىلىشقانىدى. كېچە تېخىمۇ ئاقىرىپ كەتكەن، خۇددى شىۋىقەدىرى كېچىسىدەك.

شۇنداق، بۇ قۇتلۇق كېچە ئىدى!

سەھەردە كەلسەممۇ بولاپتىكەن قولىڭىزغا قونغىلى، بالدۇر كەپقالدىممۇ قانداق ـ ھە!

ئايزۆھرەنىڭ بۇ سۆزى ياقۇپنى مەستخۇشلۇق ئىلكىدىن سۈرەپ چىقتى. ئۇ چۆچۈپ ئۆرە بولدى. ئايزۆھرە ئۇنىڭغا ناز بىلەن قارىدى، ياقۇپنىڭ خۇمارلاشقان كۆزلىرىدە بەخت نۇرلىرى جىلۋا قىلىپ تۇراتتى. ئايزۆھرەنىڭ قەلبىدىمۇ بەخت كۈلكىسى، بەخت كۈيى جاراڭلايتتى.

ــ ناخشامنى ئاڭلاپسىزــ ھە؟

ــ ئاڭلىماي ئۇ، ئاڭلاپ...ــ ئايزۆھرە بىلەكتەك بىر جۈپ ئۆرۈم چېچىغا خۇددى زىخچە ئالتۇندەك چاپلىشىپ قالغان سامانلارنى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ تور بېكىتى

تىرىۋېتىپ، گېپىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋەتتى.

ــ ئىشقىڭىزدا كۆيۈپ ئۆلگىلى تاش قالدىم، ئايزۆھرە!ــ ياقۇپ ئۇنىڭ ئىككى مۈرىسىدىن تۇتۇپ ئۆزىگە قاراتتى.

ـ ماڭا... ماڭا نىچاغ...ــ ئايزۆھرە تىترەپ تۇرۇپ بېشىنى ياقۇپنىڭ مەيدىسىگە قويدى. ياقۇپ ئۇنىڭ خۇش ھىدلىق چاچلىرىنى چوڭقۇر مېھرى بىلەن سىلىدى.

ئىككىسى بۇ شېۋۇقەدرى كېچىسىدە بىر ـ بىرىگە ئاشىق بولۇپ قېلىشقانلىقلىرىغا ئىقرار قىلىشتى. پىراق، ھىجران ئازابلىرىنى نۇۋەت بىلەن سۆزلەشتى. بەخت، مۇھەببەت، ۋاپا، گۈزەللىك، كېلەچەك... لەرگە تەبىر بېرىشتى، بۇھەقتە كۆڭۈللىرىگە يۈكسەك غايىلەرنى، ۋە دەــقەسەملەرنى پۈكۈشتى.

ۋىــسال پەيتــى يېقىــنلاپ، تويغــا تەملىــشىپ تۇرۇشــقان باھــار ئايلىرىنىڭ بىرىدە مەسۇم ئاكىلارغا ئىلىنىشقا كۆچۈپ كېتىشكە توغرا كېلىــپ قېلىــپ كۆچــۈپ كەتتــى. لــېكىن يــاقۇپ ئــايزۆھرەنى تاشــلىۋەتمىدى. ئىككــى كەنتنىــڭ ئــارىلىقى يــېقىن بولغاچقــا، كۈندەــكۈنىسى قاراشوغا چۈشۈپ، ئايزۆھرەنى يوقلاپ تۇردى. ئېتىز ـ ئېرىق ئىشلىرىنى قىلىشىپ، يوقنى تېپىشىپ بەردى.

يەنە تويغا تەمشىلىپ تۇرغاندا، ياقۇپ ھەپسىگە كىرىپ قالدى. ئۇزاق ئۆتمەيلا لەيلىخانمۇ ئاغرىپ قېلىپ، يالغۇز قىزى ئايزۆھرەنى بۇ دۇنيانىڭ رەھىمسىز قايناملىرىغا يېگانە تاشلاپ، ئاخىرەتكە شۇنداق تېزلا كېتىپ قالدى.

نامراتلىق، مۇھتاجلىق، تەڭلىك، يوقسۇزلۇق، جەبىر ـ مۇشەققەت ئــايزۆھرەگە تەھــدىت سېلىۋەردى. لــېكىن بۇلارنىــڭ ھەممىسىگە ئــۇ ياقۇپنىڭ مېھىر ــ مۇھەببىتىگە تايىنىپ قەيسىرانە روھ، قەيسىرانە ئىستەك بىلەن تاقابىل تۇردى.

«مۇھەببەت ــ ھەممىگە قادىر!»

ئۇ، بۇ نۇقتىنى شۇ چاغلاردىلا چوڭقۇر ھېس قىلىپ بولغانىدى. ئايزۆھرە شۇلارنى ئەسلەپ غەزەپــنەپرەت، ئەلەمــھەسرەت بىلەن پىچىرلىدى:

«خەپ، ماجىڭسا!...»

6

«خەپ ماجىڭسا! سەن مېنى ھەپىسكە تۇتۇپ بەرمىگەن بولساڭ، ئايزۆھرەــقۇرغۇيۇم قولۇمدىن ئۇچۇپ كەتمەيتتى!...»

ياقۇپ غەزەپ بىلەن پىچىرلاپ يوتقانــكۆرپىلەرگە يۆلەندى، بېشىنى تامغا تىرەپ، كۆزىنى يۇمدى:

بۇ بۇلتۇر ــ 1945 ـ يىلى 5ــ ئايدا يۈز بەرگەن ئىشلار ئىدى. يېڭى يىل كىرىشى بىلەنلا چوپانغا ــ ئىلىنىشقا ئەسكەر تېرىلىپ كەتتى. بۇ بىر ليەن ئەسكەرنى ماجىڭسا ئىسىملىك قارا تېرە، ئالا گەدەن، جۇۋازچىنىڭ گۇندىسىدەك يوغان بويۇن، ئەلەس بىر ئوفىستېر باشلاپ كەلگەن بولۇپ، بۇلار داۋان تۇۋىدە گازارما قۇرغانىدى. بۇ، گومىنداڭ ھۆكۈمەت دائىرىلىرىنىڭ ھەم توپىلاڭنىڭ ئالدىنى ئېلىش، ھەم ئەسكەرلەرنىڭ ئوزۇق ـ تۈلۈك مەسىلىسىنى ھەل قىلىش تەدبىرى ئىدى.

بۇلار كېلىشى بىلەنلا بالا ــ قازا يەنە باشلىنىپ، خەلقنىڭ خاتىرجەملىكى يوقالدى. ئونبېشى، يۈز بېشىلار، دورغىلارنىڭ ئالۋانــسېلىق خەلقنىڭ بېشىغا خۇددى مۆلدۈردەك تۆكۈلۈپ بىردەم ئارام بەرمەي، بېلىنى ئۈزە قىلدۇرمايۋاتاتتى. خەلق ئاچلىقتىن، زارــزار قاقشاشسا، گازارمىدىكى چېرىكلەر يېگىلى قورساق تاپالماي، سېسىق كېكىرىشىپ، تەگرىنىڭ زاپاس ئاشقازان يارىتىپ قويمىغانلىقىدىن ئاغرىنىشاتتى. گازارمىدىكى ئاشپەزلەر ھەركۈنى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تور بېكىتى

دېگۈدەك نەچچە شىرەلىك قورۇما ــ تاماقلارنى تەييارلاپ بولالماي ھالىدىن كېتىشەتتى. ساندۇق ـــ ساندۇقلاردا مەيىشارابلار كەلتۈرۈلەتتى. قازاندا مەززىلىك شورپىلار قايناپ تۇراتتى. توخۇ، تۇخۇملار دۈۋىلىنىپ كېتەتتى. ئەسكەرلەر ئىچكىنىنى ئىچەتتى، يېگىنىنى يەيتتى، ئېشىپ قالغىنىنى يۇندا ئازگىلىغا تۆكۈۋېتەتتى.

بۇلارنى كۆرۈپ خەلق ئۇغسى قايناپ، چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ، ئاچچىق ئەلەم يۇتۇپ قېلىشاتتى. خەلقنىڭ قېنىنى كۆك پىتتەك شوراپ يېتىشقان چېرىكلەرنىڭ، خەلقنىڭ قەلبىنى قانتىۋاتقان رەزىلانە قىلمىشلىرىنىڭ يەنە بىرى شۇ ئىدىكى، ليەنجاڭدىن تارتىپ پەيجاڭغىچە شەھۋانىي نەپسىنى قاندۇرۇش ئۇچۇن، يۇرت ئىچىدىن ئون تۆت ـ ئون بەش ياشلاردىكى چىرايلىق قىزلارنى تاللاپ، بۇلاپ كېلىپ ۋاقىتلىق خوتۇن قىلىشاتتى. ئۇلارنى بەزىلىرى ئۆزلىرىنىڭ فامىلىسى بىلەن، بەزىلىرى ئۇيغۇرچە ئىسمىنىڭ باش ھەرپى بىلەن «جاڭ تەتەي»، «خەي تەتەي»، «مەي تەتەي»... دېگەندەك گەپلەر بىلەن ئاتاپ كالتە كۆڭلەك كىيگۈزۈپ، راسا ئالا ــ بۇلماچ پەرداز قىلدۇرۇپ ساقلىشاتتى.

شۇڭا، بۇنداق خورلۇق ــ ھاقارەتلەردىن ئەنسىرەشكەن ئاتا ــ ئانىلارنىڭ بەزىلىرى مەسۇم قىزلىرىنىڭ چاچلىرىنى چۇۋۇپ، يۈز ـــ كۆزىگە ياغلىق قارىنى راسا سۈركەپ، يالغان يارىلارنى پەيدا قىلىپ، ئادەم كۆرسە «ھۆ» بولغۇدەك دەرىجىدە سەتلەشتۈرۈپ ساقلاشسا، بەزىلىرى يەر ئاستى گەمىلەرنى، مەخپىي ئۆيلەرنى ياساپ ساقلىشاتتى؛ يەنە بەزىلىرى قىز بالىۋاقىسىنى ئېلىپ ياقا يۇرتلارغا تاغ ـــ تۈزلەرگە چىقىپ كېتىۋاتاتتى. شۇڭا خەلق سەرەڭگە ياقسىلا ئوت تۇتىشىپ كېتىدىغان قۇدرەتلىك بومبىغا ئايلىنىپ قالغانىدى.

ياقۇپ ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا ھەركۈنى دېگۈدەك چېرىكلەرنىڭ كۆڭلىنى ئېچىپ كېلىۋاتاتتى؛ دۇتار چالاتتى، ناخشا ئېيتاتتى، لېكىن

ئۇلارنىڭ مەي ــ شارابىنى ئىچمەيتتى، تاماقنى يېمەيتتى، ئۇلارمۇ زورلاپ كەتمەيتتى، ئىشقىلىپ، چىرىكلەر ياقۇپ بىلەن چىقىشىپ قالغان بولۇپ، ئۇنىڭغا تولىمۇ ئامراق ئىدى، ھۆرمەت قىلاتتى.

ــ ئاداش ياقۇپ،ــ دېدى ماجىگسا بىركۈنى،ــ يايلاق كۆرۈپ كەلگۈم بار، مەن بىلەن بىللە بارغىن، تاپقانــــتەرگىنىمىز تەڭ بولسۇن.

«ئۇيايلاق كۆرۈش ئۈچۈن ئەمەس، ۋەج ــ ئوقەت ىيغىش ئۈچۈن بارىدىكەنــــدە؟»

ياقۇپ ئويلىنىپ قالدى. بىراق «ياق» دېيىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى، شۇڭا ئۇ ئىلاجسىز ماقۇل بولدىـــــدە، يايلاققا چىقىپ راسا مېھمان بولۇشتى، ئۇچىنچى كۈنى ئۇلار بىراۋنىڭ ئۆيىدە راسا كۈتۈۋېلىندى. كەچتە ئۇلارنىڭ «شەرىپى» گە مەشرەپ بېرىلدى. شۇ ئارىلىقتا ياقۇپ ئۆي ئىگىسى بىلەن خۇپىيانە كۆرۈشۈپ قۇلىقىغا پىچىرلىدى. ئۆي ئىگىسى كۈلۈپ كېتىپ باش لىڭشىتتى.

مەشـــرەپ تەڭ بولغانـــدا، ســـاھىپخان داســـتىخان ســـېلىپ، مېھمانلارنىڭ ئالدىغا «سوۋغات ئېشى» كەلتۈردى. بۇ، سېرىق مېيى ئايرىۋېلىنغان قېتىق ئېچىتمىسىغا ئۇن سېلىپ پىشۇرۇلىدىغان بىرخىل تاماق بولۇپ، ئۇسسۇزلۇقنى بېسىش، ھاردۇقنى چىقىرىش ئۇنۇمى ھايىتى ياخشى ئىدى. بۇ ئاشنىڭ ئەڭ زور ئالاھىدىلىكى شۇ ئىدىكى، قازاندا ھەرقانچە قايناتسىمۇ زەررىچە ھور چىقمايتتى. بۇ ئاشنىڭ ئىسسىقـــسوغۇقلىقىدىن ئۆي ئىگىسى خەۋەر بەرمىسە سورىماي ئىچكەن ئادەم ئاغزىنى كۆيدۈرۈۋالاتتىغ يەرلىك كىشىلەر بۇنى بىلگەچكە، قوشۇققا ئازـ ئاز ئېلىپ، پۈۋلەپ ئىچىشەتتى.

«مەنمۇ ئاغزىمنى ئازـــ پاز كۆيدۈرۈۋالاي، بولمىسا چىنىپمۇ قالمىسۇن»

ياقۇپ شۇنداق ئويلاپ، قوشۇققا ئازراق ئاش ئۇسۇپ

www.uyghurkitap.com

«خالاپپىدە» بىر ئىچىۋېدى، ئاغزى كۆيۈپ، كۆزلىرىدىن ياش كەتتى، خۇددى پۇرچاقتەك. بۇنىڭغا كۆزى چۈشۈپ قالغان ماجىگسا:

ــ نىمىگە يىغلايسەن؟ ــ دەپ سورىدى.

بۇ ئىشلاردىن سورۇندىكىلەرنىڭ خەۋىرى بولغاچقا، ھېچكىم بىر نەرسە دېيىشمىدى. ياقۇپ: «ئىم، ئەمدى ئىش بۇزۇلدى ــ يا ئىسىت!» دەپ ئەپسۇسلىنىپ ئولتۇرۇپ قىلىۋېدى، ماجىگسا:

ــ ئادىشىڭ ئايزۆھرە يادىڭغا يېتىپ قالدىمۇ ـ يا؟ ـ دەپ سوراپ ئۇنىڭغا ئەقىل ئۆگىتىپ قويدى.

ــ ئانام يادىمغا يېتىپ قالدى، ـ دېدى ياقۇپ، ئاندىن خۇددى ئۆز- ئۆزىگە سۆزلەۋاتقاندەك ھەسرەتلىك قىلىپ، ـ رەھمەتلىك ئانام بولغان بولسىمۇ، بىر قوشۇق ئىچىۋالادى. بۇ ئاشقا بەكمۇ ئامراقتى بىچارە ئانام،ــ ئۇ ئۇلۇغــكىچىك تىنىپ قويۇپ، ياشلىرىنى سۈرتتى.

نېمە بولغانكى، دەپتىمەن تېخى، ــ ماجىگسا شۇنداق دېگەچ بىر يوغان قوشۇققا «لىققىدە» ئاش ئۇسۇپ «خالاپپىدە» بىر ئىچىۋېدى، ئاغزى كۆيۈپلا كەتتى. كۆزلىرىدىن پۇرچاقتەك ياشلار تاراملاپ تۆكۈلدى. كالپۇكلىرى بىردەمدىلا قىزىرىپ، تەتۈر ئۆرۈلۈپ چىقتى.

ــ ھۇي، ياقۇپ....ياقۇپ دېگەن لاتا بەل ماز، قايناقكەن دېسەڭ بولمامدۇ!؟... شۇ... شۇ سوغاتقا ئامراق ئاناڭ ھازىر... بولغان بولسا بىر...

ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىقىۋاتقان ھاقارەتلەرگە ئادەم چىدىغىلى بولمايتتى، بىراق ياقۇپ چىدىدى، چىدىمىسا بولمايتتى. چۈنكى ئۇ پۇخادىن چىققانىدى.

ــ بۇ ئاشتىن بۇس چىقمايدىغانلىقىنى مەن نەدىن بىلەي، مېنىڭمۇ ئاغزىم كۆيەپ قالدى، ئەينا. خاپا بولماڭ، ما ئاكا، مەن ناماقۇل،ــ ياقۇپ ماجىگساغا كۆڭۈل قويدى، ئۆزرىخاھلىق ئېيتتى، لېكىن ئۆز ئىشىدىن چەكسىز مەمنۇن بولۇۋاتاتتى.

ــ قىزىقكەن، دېسەڭ بولمامتى ئەمىسە؟

ــ سىزنى بۇ ئاشتىن بۇس چىقمايدىغانلىقىنى بىلىدىغان چېغى، دەپتىمەن تېخى، مەنمۇ چاقچاق قىلىپ قويسام، سىزمۇ....

ماجىگسا ياقۇپنى تىللايتتى، ھاقارەتلەيتتى، پىپىرلايتتى، ئالتە ـ يەتتە چېرىك بۇ ئىشتىن يا كۈلۈشنى، يا يىغلىشنى بىلەلمەي قېتىپ قېلىشقانىدى.

ـــ خەپ، سەن بىلەن گازارمىغا بارغاندا ھېسابلاشمايدىغان بولسام!

«ئەمدى ئۆلىدىغان بولدۇمــــدە! مەيلى، ئەمدى ئۆلسەم ئارمىنىم يوق! شۇغىنىسى، ئايزۆھرە ھمايىچىسىز قالىدىغان بولدى....»

ياقۇپ ھەسرەت بىلەن ھەممىگە تەييارلىنىپ قويدى.

ــ ئۇنى باغلاش!ــ دەپ بۇيرۇق قىلدى ماجىگسا.

ساھىبخان ۋە بىرقانچە مۆتىۋەر كىشىلەر ماجىگساغا يالۋۇرۇشتى، كۆكۈل قويۇشتى، بىرقانچە قوي ـ ئۆچكە بەرمەكچى بولۇشتى. بىراق ئىزاـــئاھانەتتىن ئۆلۈش ھالىتىگە كېلىپ قالغان ماجىگساغا بۇ يالۋۇرۇش، ۋەدىلەر كار قىلمىدى.

چېرىكلەر ياقۇپنى باغلاشقا تەمشىلىۋېدى، بىرقانچە ياش ئارىغا سەكرەپ چۈشتى.

ــ قولىڭنى تارتىش، ھۇ ئىتلار!، ـ دېدى ئارىدىن بىرى، ــ ئاش ئىچىپ ئاغزى كۆيەپ قالسا، ئۇنى باغلامتىڭ؟ قانداق دېگەن گەپ بۇ، ئاش بەرگەن گۇناھقا... ئاشنى ئۇنىڭ ئاغزىغا ياقۇپ قۇيۇپ قويايتىمۇ يا؟ ھە، ئەمىسە، پۇۋلەپ ئىچىشنى بىلمەي... كۆزى، ئەقلى يوقمىكەن ئۇنىڭ!؟

ــ نوچى... نوچى ئوخشىمامسەن ھەرقايسىڭ!؟ ــ كالپۇكلىرى تىخمۇ قىزىرىپ، ئىششىپ كۈلىدەك بولۇپ قالغان ماجىگسا تاپانچىسىنى چىقىرىپ، ئۇلارغا تەڭلىدى. باشقا چېرىكلەرمۇ

ملتىقلىرىنىڭ ئىستوۋۇللىرىنى ياقۇپلارغا تىوغرىلاپ، بىۇيرۇق كۈتۈپ تىك تۇرۇشتى.

ـــ نىوچى بىزا! سەنمۇ نىوچى بولىساڭ بىر ئېتىپ بىاقە قېنى؟ يىگىتلەر مەيدىسىنى كېرىپ، ياقۇپنى ئارىغا ئىلىشتى. كىشىلەرمۇ تەۋرەپ قويۇشتى. بارماقلار كۇرجۇكلارغا ئېلىندى.

ئېلىشىشىقانلىق ئېلىشىش باشلىنىش ئالدىدا تۇراتتى ـــ سىلەرگە رەھمەت، قېرىنداشلار!ـــ دېدى ياقۇپ ئۇلارنىڭ بىر سەنئەتكارىغا بولغان ئېتىقاد، ھىممىتىدىن چەكسىز سۆيۈنۈپ، كۆزىگە ئىسسىق ياش ئېلىپ، ـــ بىرجاننى دەپ، مىڭ جاننى قۇربان بەرمەيلى، «شاپىلىق تۈز پاجىئەسى» يەنە تەكرارلانمىسۇن!....

ياقۇپ ئۇلاردىن بۇ ئىشقا ئارىلاشماسلىقنى ئۆتۈنۈپ، كۆزىدىن ياش راۋان ئەتتى. يىگىتلەر، كىشىلەر ئۇنى تىوپتىن ناھايىتى تەستە چىقىرىپ بەردى، خۇددى يۈرىكىنى چىقىرىپ بەرگەندەك.

شىۇنداق قىلىپ ياقۇپ مەھكەم باغلاندى. چوڭ تەمە، ھەيىۋە بىلەن بېرىپ، بىر پاتمان ئېزانىۇمۇس يىۇدۇپ قايتىپ كەلىگەن ماجىگسا ئۇنى گازارمىغا ساق ـ سالامەت ئېلىپ كەلدىدە، بىر قازناققا سولاپ نەزەربەند قىلدى، لېكىن ماجىگسا ئۇنىڭ قىچىپ كېتىشىدىن، ياكى ئەسكەرلەرنىڭ قاچۇرۇۋېتىشىدىن ئەنسىرىگەن بولىسا كېرەك، ئىۇنى كاچۇكغا ئاپىرىپ ھەپسىگە قامىتىۋەتمەكچى بولغاندى. بىۇخەۋەرنى سىۇلايمان ئىسىملىك بىر يىگىسارلىق چېرىك ياقۇپقا يەتكۈزۈپ قويىدى.

بىر ھەپتىدىن كېيىن ماجىگسا ئۇنى نەزەربەند ئاستىدا قايىسبىر باينىڭ ھويلىسىدا ماجىگساغا ئاتاپ ئۆتكۈزۈلگەن مەشرەپكە ئېلىپ بىاردى. ئىۇ دۇتار چالدى. ناخشا ئېيتتى، دۇتار ماجىگسا ئۈچۈن ئەمەس، ئەل ـ ئاۋام ئۈچۈن چېلىنىۋاتاتتى، ناخشىمۇ ھەم.

مەشرەپ راسا قىزىۋاتقاندا، ماجىگسا ئۇسسۇلغا چۈشتى، ئىۇ

نەشىنى جىقراق چېكىۋەتكەن چېقى، كالامپاي دەسسەشكە، قالايمىقان ھەرىكەت قىلىشقا باشلىدى. ئۇ ئۇيغۇر ئۇسسۇلىنى بىلمىگەچكە، بىردەم ئوڭ ـ تەتۈر چۆگىلەۋېتىپ، خۇشامەتگۈيلۇقتا يۇرت خەلقىنى ھەيران قالدۇرۇپ، ئەلنىڭ نەپرەتــقارغىشىغا ئۇچراۋاتقان سىلىم يۈز بېشىنىڭ ياش، چىرايلىق خوتۇنىنى ئۇسسۇلغا تارتتى. بۇ ماجىڭسانىڭ ئاشنىسى بولۇپ، ئۇنىڭ سېسىق نامىنىڭ يۇرت ئىچىگە پۇر كەتكىنىگە خېلى ئايلار بولۇپ قالغانىدى. ئۇ قىلچە ھايا_ نومۇس قىلمايلا ئەركىلەپ ـ نازلىنىپ ئورنىدىن تۇرۇپ، سەت قىلىقلارنى چىقىرىپ ئۇسسۇل ئويناشقا باشلىدى. مەشرەت ئەھلىنىڭ كۆڭلى غەش بولدى، خۇددى چىۋىن يېۋالغاندەك. چىشلار غۇچۇرلىدى، لەنەتلەر تۆكۈلدى، گويا يامغۇردەك.

— قېنى، شوخ — شوخ پەدىلەرگە چالامسەن؟ ـ دېدى ماجىڭسامۇ.

«تاز بولساڭ گەدەنگىچە بول، دەپتىكەن!»

ياقۇپ چالماقچى بولدى؛ نايناق خوتۇن ئۈچۈن نومۇس قىلىپ چالماقچى بولدى؛ ئۇيغۇر ئەخلاقى ئۈچۈن چالماقچى بولدى؛ دەپسەندە قىلىنغان ۋە قىلىنىۋاتقان ئۇيغۇر مەدەنىيىتى ئۈچۈن چالماقچى بولدى!

ئۇ روھيي جەھەتتىن قىساس ئېلىش قارارىغا كەلگەنىدى!

ئوي ئويلايسىز، ئوي ئويلايسىز،
نېمىنى ئويلايسىز.
كۆزى ئەلەس، تاز گەدەنگە،
سالام يوللايسىز.

مەشرەپ ئەھلى پىخىلداپ كۈلۈشكە باشلىدى، قىقاســچۇقان كۆتۈرۈلدى؛

— يارايسەن ياقۇپ!

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى

ــ ياشاپ كەت، يىگىت!

ــ سايرا باچكا!

ياقۇپ كۈينى تىخمۇ ئەۋجىگە كۆتۈردى؛

سىبىق كۆلنىڭ قەدرىنى،

ئۆردەك بىلەن غاز بىلۇر،

شاپاقچىنىڭ قەدرىنى،

نەشە چەككەن تاز بىلۇر.

مەشرەپ سورۇنى كۈلكە بىلەن تولدى. ياقۇپنىڭ ئاچچىق مەسخىرە قامچىسى ئاستىدا ماجىگسا بىلەن نايناق خوتۇن پىلىكتەك بوشاپ، كۈلىدەك سۆرىلىپ ئولتۇرۇپ قالدى.

بۇ گازارمىدا كامىر بولمىغاچقا، ماجىگسا ياقۇپنى شۇ كېچىسىلا گومىنداڭنىڭ كاچۇگدىكى مەخپىي ھەپسىگە ئاپىرىپ قامىتىۋەتتى.

ياقۇپ ھەپسىدە ئالتە ئاي ياتتى.

ــ ياقۇپ، كۆدە ــ كۆرپەگنى كۆتۈرۈپ بۇياققا چىق!ــ دېدى بىركۈنى گوندىپاي.

ياقۇپ سىرتقا چىقتى. ئۇنى دادىسى، يەنە ئىككى ئۆچ يۇرت مۆتىۋەرلىرى ساقلاپ تۇراتتى. دادىسىنىڭ قولىدا ئۇنىڭ قەدىناس دۇتارى تۇراتتى.

ــ دادا!

ــ بالام!

ئاتا ـ بالىلار قۇچاقلىشىپ كۆرۈشتى. ياشلىرى، نەپەسلىرى قوشۇلۇپ كەتتى.

ــ بىر مەزگىل ياقا يۇرتلاردا كېزىپ يۈرسۇن، ــ دېدى تۇرمە باشلىقى، ــ ماجىگسا تۇرمىدىن ھەرگىز چىقارماگلار، بۇ تويلاڭ كۆتۈرۈشنى پىلانلىغان، تۇرمىدە سېسىپ ئۆلسۇن، دەپ قاتتىق

تاپىلغان.

ياقۇپمۇ، دادىسىمۇ، يۇرت مۆتىۋەرلىرىمۇ، ھەممىسى بىر ئېغىزدىن ۋەدە بەردى. ۋە بەرمىسىمۇ بولمايتتى. ماجىگىسا كۆرۈپ قالسا بوش قويمايتتى. ھەتتا ئەمدى ئېتىۋېتىشىمۇ مۇمكىن ئىدى.

ئاھ، بۇ «بىر مەزگىل قاچانغىچە سوزۇلاركىن؟»

ئۇلار كاچۇگدا بىر تونۇشىنىڭ ئۆيىدە تۆننى بىللە ئۆتكۈزۈشتى. دادىسى ئۇنىڭ، چوپاندا يەنە چېرىكلەرنىڭ كۆپىيىپ كەتكەنلىكىنى، بۇلارنىڭ ئىچىدە رۇسۇل ھاجىمنى ئېتىۋەتكەن ھېلىقى چولاق چېرىكنىڭمۇ بارلىقىنى، ئەلىيۇرت ئەللىك سەر كۈمۈش يىغىش قىلىپ، ئۇنى تۆرمە باشلىقىغا پارا بېرىش ئارقىلىق ئۇنى قۇتقۇزۇپ چىققانلىقىنى... سۆزلەپ بەردى.

بۇلارنى ئاڭلاپ ياقۇپنىڭ قەلبىدە چېرىكلەرگە بولغان ئۆچمەنلىك، غەزەپ ــ نەپرەت، ئانا يۇرتى ـ چوپانغا، جاپاكەش، ئاق كۆڭۈل يۇرتداشلىرىغا بولغان مۇھەببەت، تەشەككۇر كۈۋەجىدى، گوياكى چوپان دەرياسىنىڭ كەلكۈن سۈيىدەك!

يۇرت مۆتىۋەرلىرىنىڭ بىرى ياقۇپقا بەشكەنتتاغنىڭ بىگەھەسەنبەگكە قارىتىپ بىر پارچە مەكتۇپ يېزىپ بەردى.

ئۇلار يىغلاپ تۇرۇپ خوشلاشتى. ياقۇپ دۇتارىنى قولتۇقلاپ، بەشكەنتتامنى نىشانلاپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇ بىر دۆڭنىڭ ئۈستىگە چىقىپ كەينىگە يۇرتى تەرەپكە قارىدى. دادىسى ــ يۇرت مۆتىۋەرلىرى تېخىچە ئۇنىڭ كەينىدىن قاراپ تۇراتتى. بۇنى كۆرۈپ ياقۇپ يەنە ئۆپكىدەپ يىغلاپ كەتتى. يۈگۈرۈپ بېرىپ ئۇلارنىڭ باغرىغا تاشلانغۇچى، شۇ باغرىلار مەڭگۈلۈك سىڭىپ كەتكۈسى كەلدى. ئاھ نېمە ئامال؟

«خوش، دادا، خوش، چوپان، ئامان بولۇڭلار! سىلەرنى مەڭگۇ ئۇنتۇمايمەن!...»

«خوش، ئايزۆھرە، جېنىم قۇرغۇيۇم، مېنى كەچۈرۈڭ، سىزگە ھىماتچى بولالمىدىم! سىزنىڭ مەڭگۈ ئۇنتۇمايمەن! سىزنى ئاللاغا تاپشۇردۇم!...»

قەلبى چەكسىز ئازاب، ئۈمىدسىزلىككە تولغان ياقۇپ ھەسرەت بىلەن ئىندا قىلىپ، ئۇلار بىلەن غايىبانە خوشلاشتى. دۇتار ئۇنىڭ كۆز ياشلىرىنى تارلىرى ئارقىلىق باغرىغا سۈمۈرۈپ كەتتى.....

* * *

ــ ئاش ئىچىڭ.

ياقۇپ خىيالدىن ئويغىنىپ، بېشىنى كۆتۈردى. ئايزۆھرە ئۇنىڭغا ئاش ئېتىپ كىرگەنىدى. ئۇ ئۇچىسىغا گۈش رەڭگە مايىلراق تاۋار كۆڭلەك كىيگەن، بېشىغا سۇر رەڭ بوز ياغلىق ئارتىۋالغانىدى. يۈزلىرى تېخىمۇ قىزارغان، نېپىز بىر قەۋەت تەر تامچىلىرى تۈگىلۈكتىن تۆكۈلۈپ تۇرغان قۇياش نۇرىدا جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. گوياكى كەھرىۋا دانىچىلىرىدەك، باھار سەھرىنىڭ سۈزۈك ئاسمىنىدەك تىنىق، دۇغىسىز كۆزلىرى تاشلىنىپ تۇرغان زۇلپىلىرى ئارىسىدىن ماراپ تۇراتتى، خۇددى باھار زۆھرەسىدەك، گىلاسسىمان قىپقىزىل، نېپىز لەۋلىرىدە تەبەسسۇم جەۋلان قىلاتتى، خۇددى شۇنقەدىرى كىچىسىدىكى ئايدەك، ئويناق كۆزلىرىدە ئۇتلۇق پىراقىنىڭ جەڭگىۋار لەشكەرلىرى جەڭگىۋار ھالەتكە ئۆتكەنىدى. پۈتكۈل ۋۇجۇدى ياقۇپنى ئۆزىگە ماگىنىتتەك تارتىپ تۇراتتى. ياقۇپ ئۇنىڭغا تىكىلىپلا قالغانىدى، خۇددى ئۇنى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك، ئۇ ئايزۆھرەنىڭ شۇ جەلپكار قامىتىنى كۆرۈپ ھەيرانۇ ـ ھەس قالغانىدى.

«بۇ... بۇ راستىنلا شۇ چاغدىكى ئايزۆھرەنىڭ ئۆزىمىدۇھە؟ مەن شۇنداق قۇندۇز، ھەدلىق چاچلارنى سىلىغان، پۇرىغان، بولغىيمىدىم؟ شۇنداق نازۇك، شېرىن لەۋگە سۆيگەن بولغىيمىدىم؟

شۇنداق سۆزۈك مەرمەر بويۇنغا گىرە سالغان، شۇنداق ھاياتبەخش ئوتلۇق كۆزگە قورقماي شۇڭغىغان بولغىيمىدىم؟ شۇنداق سېھىرلىك ۋۇجۇدنى باغرىمغا بېسىپ، سۆيۈپ، سىڭىپ، بۇ جاھانغا قايتا تۆرەلگەن بولغىيمىدىم؟»...

ياقۇپنىڭ تىرناقلىرىنىڭ ئۇچلىرىغىچىلىك شېرىن تۇيغۇلار تارىلىۋاتاتتى. ئايزۆھرە:

ــ ئاش ئىچىڭ هوي، نېمانداق...ــ دەپ «پىسىڭگىدە» كۈلدى. ئۇ جادۇ كۆزلىرىدىن ۋايىغا يەتكەن پىراق ئەپسۇنى ياغدۇرۇپ ئۇنى سېھىرلەپ قويدىدە، چىقىپ كەتتى.

ــ زىۋۇدىدىخان قاچىغا يەنە ئاش ئۇسۇش ئۈچۈن كىرگەندە، ياقۇپ تېخىچە بال تۇيغۇنىڭ ئىسكەنجىسىدە قىسىلىپ راھەتلىنىۋاتاتتى.

ــ ئاشنى ئىچمەيسىز يا، بالام؟

ــ تازا مىجەزىم يوق،ــ دېدى ياقۇپ ئېسىنى يىغىپ، يالغان سۆزلەپ، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ مىجەزى ناھايىتى ياخشى ئىدى.

ــ زورلاپ ئىچىڭ، ئاچ قورساق يېتىۋەرسىڭىز.....

ياقۇپ قاچىنى قولىغا ئالدى. چامغۇر، كاۋا راسا توغرىلىپ ئېتىلگەن بۇ ئۇگرە شۇنداق ئوخشىغانىدى. لېكىن ياقۇپقا قىلچە تېتىمىدى. چۈنكى ياقۇپنىڭ تىلى ئاچچىق پىچىرلاشقا ئۆتۈپ كەتكەنىدى:

«ئاھ خۇدا، شۇنداق قىلىپ ئايزۆھرە كامالىنىڭ خوتۇنى بولۇپ كەتتىما؟ مەن ئۇنىڭدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ قالدىما؟...»

ئۇنىڭ قەلبىدىكى بايىقى شېرىن ھېسلار نەلەرگىدۇ غايىب بولغانىدى. ئۇنىڭ مۇھەببەتكە تەشنا يۈرىكى ئازابقا تولغانىدى، ئازابلىق ئېچىشتى، قىرقىراپ ئازابلىق يىغلىدى، ئۇگەــئۈگىلىرى سىرقىراپ ئاغرىپ كەتتى! قارىچۇقلىرىغا ھەسرەتلىك ياشلىرىنى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى ئادرېسى

زورۇقۇپمۇ سىگدۈرۈۋېتەلمىدى.

«ياق، ياق! ئۇ مېنىڭ، مەڭگۈ مېنىڭ!... كامالنىڭ ئايزۆھرەدە قىلچە ھەققى يوق!... ئۇنىڭدىن ئايزۆھرەنى ھامان تارتىۋالىمەن!...»

ئۇنىڭ قەلبىدىن غايەت ئىسيانكار روھ ئۇرغۇپ چىقتى. لېكىن بۇ ئىسيانكار روھ ھازىر ــ نىكاھنىڭ كۈچــقۇدرىتى ئالدىدا نېمىگە ئەرزىيتتى؟ ئەرزىيدىغىنى پەقەت ۋە پەقەت مۇھەببەت، مۇھەببەت، مۇھەببەت!

شۇنداق، ھەممىگە ئەرزىيدىغىنى مۇھەببەت!

لېكىن پاك مۇھەببەتكە تولغان ئىسيانكار روھ ئالدىدا نىكاھ ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدۇ!

بىردىنلا ياقۇپنىڭ قەلبىدە شۇملۇقانە پۇشايمان قوتراپ قالدى:

«شۇچاغدا كامالنى ئېتىۋەتسەممۇ بولۇپتىكەن...»

7

ياقۇپ دۇتارىنى قولتۇقلاپ، ئۇزۇن يوللارنى بېسىپ، بىر قانچە خەتەرلىك داۋانلاردىن ئېشىپ بەشكەنتتاغقا كەلدى. ئېگىز تاغلارنىڭ ئارىسىغا چوڭقۇر جايلىشىپ كەتكەن بۇ يۇرتنىڭ جەنۇبىي تاشقۇرغان بىلەن، غەرب تەرىپى كەشمىر، ئافغانىستان بىلەن، شەرق تەرىپى گۇما بىلەن چېگرىلىنەتتى. زەرەپشان دەرياسى بىلەن خالاستان دەرياسىنىڭ يۇقىرى ئېقىمى مۇشۇ جايدىن ئېقىپ ئۆتەتتى. ھاۋاسىنىڭ ئىسسىق ــ سوغۇقلۇقى، مېۋەــچېۋىلىرىنىڭ كۆپ، سەرخىللىقى، ئادەملىرىنىڭ ئاق كۆڭۈل، مېھماندوستلۇقى، چىدامىلىق، قەيسەرلىكى چوپانغا، چوپانلىقلارغا ئوخشايتتى.

ياقۇپ ھەسەنبەگنىڭ خىزمىتىدە يەتتە ئاي تۇردى. ھەسەنبەگ ئوتتۇرا بوي، ئەمما قاۋۇل، ۋۇجۇدىدىن كۈچ ـ قۇۋۋەت، جەسۇرلۇق،

چوڭ، قاپقارا بۇرۇتــــساقاللىرى ئاق پىشماق چىھرىگە تولىمۇ ياراشقان ئــادەم ئىــدى. ئــۇ ياقۇپقا بەكمۇ كۆيــۈنەتتى. خــۇددى ئــۆز بالــىسىغا كۆيۈنگەنــــدەك، يـــاقۇپقىلا ئەمەس، ھەرقانــــداق غېرىبـــــمۇساپىر، يوقسۇلغا شۇنداق كۆيۈمچان، مېربان ئىدى. بۇ يــۇرت تەۋەســىدىكى مــڭ ئۆيلــۈك ئــائىلە ئۆزىنىــڭ ئائىلىــسى ئىــدى؛ بــۇ مىــڭ ئۆيلــۈك ئائىلــىدىكى ئــۈچ مىڭــدىن ئــارتۇق ئــادەم ئۆزىنىــڭ ئاتاــ ئانىــسى، ئاچاـــسىڭىللىرى، ئاكاـ ئۇكىلىرى، بالاــ نەۋرىلــرى ئىــدى؛ بــۇ مىــڭ ئۆيلۈك ئائىلىنىڭ ھاياتـــماماتى ئۆزىنىڭ ھاياتـــماماتى ئىدى. چۈنكى ئــۇ يوقــسۇزلۇق، يېتىملىــك، غېرىــب ــ مۇســاپىرچىلىقنىڭ دەردىنــى يەتكۈچە تارتقانىدى. ئۇنىڭ دىيىشىچە، ئۇ ئاتاــ ئانىسىدىن ناھايىتى كىچىــك يېــتىم قېلىــپ، بــالىلىق چــاغلىرىنى چــۆپتىكى تاغىــسىنىڭ ئائىلىسىدە بەكمۇ مۇشەققەتە ئۆتكۈزۈپتۇ. ئون بەش ياشقا كىرگەندە، زەرەپشان دەرياسىدىن كېچىپ ئۆتۈپ، بۇراغسال ئارقىلىق تاشقۇرغانغا كەپتۇــ دە، ئەمەلــدار، چارۋىچىلارنىــڭ قــوي ــ كــالىلىرىنى، ئــات ــ قوتــازلىرىنى بېقىــپ بېرىــپ جــان ئۆتكۈزۈپتــۇ. كېــيىن تاشــقۇرغان ناھىيىسى ئامبىلىنىڭ ئاتلىرىنى بېقىپتۇ، ئامبالنىــڭ ياردىمىــدە چىگىــرا ســاقلىغۇچى ئەســكەپ بولۇپتــۇ. ياشــلىق كۈچـــقۇۋۋىتى ئۇرغۇۋاتقــان كۈنلەرنىــڭ بىرىــدە، قورالنى تاشــلاپ چەت ئەلــگە چىقىــپ كېتىپتــۇ. پەرغانە، ئوش، ئەنجان، تاشكەنت قاتارلىق جايلاردا ئون بەش يىــل مۇساپىر بولۇپ كۈن ئۆتكۈزۈپتــۇ. تاشــكەنتتە يــۈرگەن مەزگىللىرىــدە، ئــۆيەردە ئوقۇۋاتقــان سەيپىدىن ئەزىــزى قاتــارلىقلار زىيــالىيلار بىــلەن تونۇشۇپ قېلىپ، ئىلغار ئىدىيىنى قوبۇل قىپتۇ.

1940ــ يىلــى يۇرتــىغا قايتىــپ كەلگەنــدىن كېــيىن، گومىنــداڭ ســاقچى ئەترىتىنىــڭ باشــلىقى، ئەينــى چاغــدىكى تاشــقۇرغان چىگــرا قوغــداش ئەترىتــىدىكى دوســتى بــوز يىگىــت (بــوز تــوختى) نىــڭ تونۇشتۇرۇشى ۋە ياردىمىدە بەشكەنتتاغ بەگلىكىنىــڭ بىگــى بولۇپتــۇ.

www.uyghurkitap.com

شۇنىڭدىن تارتىپ ئۇ هازىرغىچە ئۆز تەقدىرىنى بەشكەنتتاغ خەلقىنىڭ تەقدىرى بىلەن زەنجىردەك باغلاپ كەپتۇ.

1945ـ يىلى 2ـ ئايدا ئۇ يەكەنگە كېلىپ، ئۇزاققا قالمايلا يەنە قايتىپ كەپتۇ. ياقۇپقا پىچىرلاپ دەپ بېرىشىچە، ئۇ 2ـ ئاينىڭ 14ـ كۈنى قاغىلىقتىن قۇدۇسخان غوجا، ئابدۇلئەهەد خېلىلوف قاتارلىق كىشىلەر بىلەن سەيپىدىن ئەزىزى يەكەندە ئاچقان جەنۇبىي شىنجاڭ جەلقىنىڭ گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىگە قارشى قوراللىق قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش ئىشىغا رەهبەرلىك قىلىش گۇرۇپپىسىنىڭ يىغىنىغا قاتنىشىپ، بەشكەنتتاغدا قوراللىق قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش ۋەزىپىسىنى تاپشۇرۇپ ئاپتۇ.

— يىگىت، — دېدى ئۇ بىركۈنى ياقۇپنى ئۆيگە چاقىرىپ، — دۇتارنى تاشلاپ، قورال ئېلىشنى خالامسەن؟

ياقۇپ ئۇنىڭ ئۆزىنى يامان يولغا باشلىمايدىغانلىقىنى بىلەتتى، شۇڭا ئويلىنىپ تۇرمايلا:

ـ ئەلۋەتتە خالايمەن!ـ دەۋەتتى.

ـ ياخشى تولىمۇ ئوبدان گەپ قىلدىڭ!ـ دېدى هەسەنبەگ ياقۇپنىڭ قولىنى كۈچلۈك بارماقلىرى بىلەن چىڭ قىسىپ، ئۇنىڭغا هەممە پىلانلىرىنى ئېيتتى ۋە ئۆزىگە يار ـ يۆلەك بولۇشنى ئۆتۈندى.

ـ خاتىرجەم بولسىلا، بەگ ئاكا، بۇ نىجىسلارنى يوقىتىدىغانلا ئىش بولسا، ئون جېنىم بولسىمۇ بىرىنىمۇ ئەپقالمايمەن! سىلە نەگە باشلىسىلا مەنمۇ شۇ يەرگە ماڭىمەن، دوزاخقا باشلىسىلىمۇ ماڭىمەن.

— شۇنداق، ياقۇپ هۆرلۈك ـ ئازادلىق ئۈچۈن دوزاخقا كىرىشتىنمۇ يانمايتتى.

هەسەنبەگ ئۆزىنىڭ بەگلىك سالاهىيىتىدىن پايدىلىنىپ، يۇرت تەكشۈرگەن بولۇپ، يوشۇرۇن خىزمەت ئىشلەشكە باشلىدى. ئۇزاققا قالماي ئۇ ئۆز مىلتىقى بىلەن قوراللانغان ئۇيغۇر، قىرغىز، تاجىك

يىگىتلىرىدىن ئاتمىش نەچچىسى تەييار بولدى. بىراق قوزغىلاڭ كۆتۈرۈشنىڭ پەيتى پىشىپ ــ يېتىلىپ بولغۇچە، بۇ يۇشۇرۇن قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش پىلانى يەرلىك غالچىلار تەرىپىدىن قاغىلىق ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىگە يەتكۈزۈلۈپ بولغاچقا، ساقچى ئىدارىسى ئۇلارنى تۇتۇش ئۈچۈن ئەبەيدۇللا مامۇت باشچىلىقىدا ئوتتۇز ئەسكەرنىڭ بەشكەنتتاغقا كەلگەنلىك خەۋىرى ئاڭلاندى. ھەسەنبەگ بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ جىددىي تەييارلىق قىلدى.

ئاتمىش نەچچە يىگىت بۇيرۇق كۈتۈپ تىك تۇرۇشاتتى. ھەسەنبەگ بىر قورام تاشنىڭ ئۈستىگە چىقىپ:

ـ بىز ھازىر جەڭگە ئاتلىنىمىز! دېدى جاراڭلىق ئاۋاز بىلەن

ـ بىز تەييار بەگ ئاكا!

يىگىتلەر جەڭگىۋار ھالەتتە جاۋاب قايتۇردى؛

بەشكەنتتاغنىڭ گىگانت تاغلىرى جەڭگىۋار ھالەتتە جاۋاب قايتۇردى؛ بەشكەنتتاغ دالالىرى جەڭگىۋار ھالەتتە جاۋاب قايتۇردى.

ـ قايتىپ كېتىشنى خالايدىغانلارغا رۇخسەت.

ـ ياق قايتىپ كەتمەيمىز، قايتىپ كەتمەيمىز!

ـ تاز بولساڭ گەدەنگىچە بول، دەپتىكەن، ئاخىرغىچە ئېلىشىمىز

ـ ھۆرلۈك ئۈچۈن جېنىمىز پىدا!!

ـ يا ئۆلۈم، يا كۆرۈم...!

يىگىتلەرنىڭ ھەممىسى بىر ئېغىزدىن كۆڭۈلدىكى يۈرەك سۆزلىرىنى دېيىشتى. بۇ كۆڭۈلدىكى سۆزلەر پۈتكۈل بەشكەنتتاغنىڭ قەلب ساداسى ئىدى.

ھەسەنبەگ بۇلارنى ئاڭلاپ چەكسىز مەمنۇنلۇق ئىلكىدە مۇنداق دېدى:

- تاغلىرىمىز ئېگىز، يوللىرىمىز خەتەرلىك، دەريالىرىمىز چوڭقۇر ھەم تېيىز، داۋانلىرىمىز كۆپ ھەم تىك، شۇڭا بۇنداق ئەۋزەل

شارائىت تۈيۈقسىز ھۇجۇم قىلىشىمىز، تۇيۇق سىزلا چېكىنىشىمىز ئۈچۈن قۇلايلىق، بىز چۇقۇم غەلبە قىلىمىز! ئاللا ئەلنىڭ ئەمنىلىكى ئۈچۈن كۈرەشكۈچىلەرگە مەدەت، زەپەر ئاتا قىلىدۇ! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: « ۋەتەننى سۆيۈش ـ ئىماننىڭ جۈملىسىدىندۇر.» دېگەن. بىز بۇ كۈرەش ئارقىلق ئىماندىن ئىبارەت كۈچلۈك قورالغا ئىگە بولىمىز. ئۆلسەكمۇ، ئۆلمىسەكمۇ پاك ئىمان بىلەن كېتىمىز!......

ھەسەنبەگ ئۇزاق سۆزلىدى، ئۇنىڭ تەسىرلىك نۇتقى يىگىتلەرنىڭ روھىنى ئۇرغۇتتى؛ ئۇنىڭ تەسىرلىك نۇتقى يىگىتلەرنىڭ ئۈمىد ئىشەنچىسىنى ئۇرغۇتتى، ئۇنىڭ تەسىرلىك نۇتقى يىگىتلەرنىڭ ئىرادىسىنى، جەڭگىۋارلىقىنى ئۇرغۇتتى!

يىگىتلەر چۆپكە قاراپ يۈرۈش قىلدى. ئۇ يەردە ئەبەيدۇللالار بۇلارنى تۈيۈقسىز كۈتۈۋېلىشقا مەجبۇر بولاتتى.

شۇنداق، يىگىتلەر ئۇلارنىڭ تاڭ ئالدىدىكى شېرىن ئۇيقۇسىدىن پايدىلىنىپ تۈيۈقسىز ھۇجۇم قىلدى. ئازغىنە ئېتىشىشتىن كېيىن، دۈشمەن قېچىشقا باشلىدى. لېكىن ئەبەيدۇللانى ھېسابقا ئالمىغاندا، ھېچقايسىسى قېچىپ قۇتۇلالمىدى. ئۇلار يەر شارائىتىنى يىگىتلەردەك پىششىق بىلمىگەچكە، تاڭ يورۇپ ئۇزاققا قالماي ھەممىسى ئۇجۇقتۇرۇلدى. پەقەت ئۇلارنىڭ بىرىلا ھايات قالدى. ئۇ لاغ ـ لاغ تىترەپ قول كۆتۈرگەنلىكى، يىغلاپ تۇرۇپ يالۋۇرغانلىقى، سەپكە قېتىلىپ، ھەققانىيەت يولىدا ساداقەت بىلەن كۈرەش قىلىشقا ۋەدە بەرگەنلىكى ئۈچۈن، ياقۇپ ئۇنى ئاتمىدى.

ـ نەلىك نېمىسەن؟ـ دەپ سورىدى ياقۇپ ئۇنىڭغا نىجاتلىق بېرىپ.

ئۇ يالۋۇرۇش، يىغلاش ۋەدە قەسەمدىن توختاپ مۇنداق دېدى:

ـ مەن قوشراپتىن، قوشراپنىڭ بۇقاتامدىن. ئەسلى مەن ئۆمەر باينىڭ قويلىرىنى باقاتتىم، ئۈچ ئاي بۇرۇن چېرىكلەر تۇتۇۋېلىپ

يەكەنگە، كېيىن قاغىلىققا ئېلىپ كەلدى، چېرىك بولدۇم. بىر كۈنى مېنى ساقچى ئىدارىسىدىن چاقىرتىپتۇ. ئىشخانىغا كىرسەم، ئىككى ساقچى مېنى ساقلاپ تۇرۇپتىكەن، كىرىپ بولغۇچە:

ــ سەن بەشكەنتتاغقا بارغانما؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ بارغان ــ، دېدىم مەن نېمە دېيىشىمنى بىلەلمەي.

ــ پىششىق بىلەمسەن؟

ــ خېلى پىششىق بىلىمەن.

سوئال سورىغۇچى يېنىدىكى چوقۇر بىرىگە قاراپ:

ــ ئەي پەيجاڭ، بۇ بولامدىكەن؟ ــ دەپ سورىدى. ئۇ باش لىڭشىتىپ، مېنى كەينىگە سېلىپ چېرىكلەرنىڭ يېنىغا ئېلىپ كەلدى.

ــ يول باشلىغۇچى بولدۇم، دە؟

ــ نېمە ئىلاجىم، مېنىڭمۇ يول باشلىغۇچى، ھەتتا چېرىك بولغۇم يوقتى. ماڭا رەھىم قىلىڭ، سىلەرگە قۇشۇلۇپ...

ئۇ ياقۇپقا، ھەسەنبەگكە بىر مۇنچە يالۋۇردى. يىغلىندى، ۋەدە ـ قەسەملەرنى بەردى.

شۇنداق، ھەسەنبەگ ئۇنى سەپكە قوشۇۋالدى.

ھەسەنبەگ ئەتىسلا تاشقورغانغا ئالاقە باغلاش ئۈچۈن ئادەم ئەۋەتتى. بۇ تاشقورغان ئىنقىلابى پارتىلىغانلىقىنىڭ ئىككىنچى ھەپتىسى ئىدى. تۆت كۈندىن كېيىن قوزغىلاڭچى قوشۇنىنىڭ ئىسكادرون كوماندىرلىرىدىن بايىك، گۆھەر ئىسىملىك ئىككى ئادەم بىر تۇركۇم ئوق ـ دورىلارنى ئېلىپ كەلدى.

ھەسەنبەگ ئۇلار بىلەن بىرلىشىپ ئاۋۋال مازاردارادىكى چېگرا ساقلىغۇچى دۈشمەنگە ھۇجۇم قىلدى. بىراق ئۇلار دۈشمەننىڭ ئىچكى ئەھۋاللىرىنى توغرا ئىگىلىيەلمىگەنلىكى ۋە توغرا مۆلچەرلىيەلمىگەنلىكى ئۈچۈن، چېكىنىشكە مەجبۇر بولدى. بۇ سىم ـ سىم يامغۇر يېغىۋاتقان بىر كۈنى ئىدى. ئاسماننى كۈل رەڭ بۇلۇتلار قويۇق قاپلىغان، تاغ

چوققىلىرىدىكى قارىغاي، ئارچىلار تۇمان قوينىدا غايىپ بولغانىدى.

جەڭچىلەرنىڭ بەختەر چېكىنىۋېلىشى ئۈچۈن، ياقۇپ بىلەن كامال بىر تاغ ئېغىزىدا قالدۇرۇلغانىدى. دۈشمەننى توسۇپ تۇرمىسا، جەڭچىلەرنىڭ بولۇپمۇ يارىدارلارنىڭ ھاياتىغا خەۋپ يېتەتتى.

ياقۇپ تاغ ئېغىزىنىڭ ئوڭ تەرىپىگە، كامال سول تەرىپىگە چىقىۋالغانىدى. دۈشمەنلەر تار جىلغا ئاغزىغا قاتارلىشىپ، يۈگۈرۈپ كېلىشكە باشلىدى. ئارلىق ئوتتۇز قەدەمچە قالغاندا، ياقۇپ:

ــ ئات، ــ دەپ بۇيرۇق بەردى.

ئېتىشىش باشلاندى. ياقۇپلارنىڭ جايلاشقان ئورنى ياخشى بولغاچقا، ئوقلىرى زايە كەتمەيۋاتاتتى. ئۇلار نەچچە دۈشمەن يەر چىشلىدى. ھاياتلىرى ئۆزلىرىنى تاشلارنىڭ ئاراشلىرىغا ئېلىپ ئوق ئۈزەتتى. لېكىن ھۇجۇمغا ئۆتمەيتتى. ئۇلار ياقۇپلارنىڭ ئوقلىرىنىڭ تۈگىشىنى كۈتۈۋاتقاندەك قىلاتتى.

شۇنداق، ياقۇپلارنىڭ ئوقلىرى تۈگەي دەپ قالغانىدى. بۇنداق كېتىۋەرسە، ئوقى تۈگەپ، ھاياتىدىن ئايرىلىپ قېلىشلىرى مۇمكىن.

ــ ئەمدى چېكىنەيلى، ــ دېدى كامال.

ياقۇپ «ماقۇل» دەي دەپ تۇرۇشىغا كامالنىڭ يېنىدا «گۇمباڭ» قىلىپ گىرانات پارتلاپ قالدى ـ دە، «ۋاي پۇتۇم!... ۋايىيەي!...» دېگەن ئېچىنىشلىق نالىسى ئاڭلىنىپ قالدى.

ــ كامال، نېمە بولدى؟ ــ دەپ سورىدى ياقۇپ شۇرلاپ.

ــ گرانات... گرانات... پۇتۇمنى...

ــ ماڭالامسەن؟ ــ ياقۇپ ئۆمىلەپ كېلىۋاتقان دۈشمەنگە بىر پاي ئوق ئۈزدى. ئۇ يەرگە چاپلىشىپلا قالدى.

ــ سىز... سىز قېچىڭ، مەن سىزنى قوغداي، ــ دېدى كامال.

ــ ياق، بىز بىللە كېتىمىز، ــ دېدى ياقۇپ قەتئىيلىك بىلەن.

ــ ماڭالامسەن ـ يا؟

ــ مېڭىپ باقاي قېنى.

ياقۇپ بىردەمدىن كېيىن كامالنى پەستە كۆردى. ئۇ قانغا بويالغان پۇتىنى ئاستا سۆرەپ كېتىۋاتاتتى. بۇ مېڭىشىدا ئۇ ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قالالمايتتى.

دۈشمەن يەنە بىر بىغىرلاپ، تاشلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆمىلەپ دىگەندەك ئالغا سىلجىماقتا ئىدى. ياقۇپ غۈژژەككىنە كېلىۋاتقان دۈشمەنگە قارىتىپ گىرانات ئاتتى. غەزەپلىك پارتلاش دۈشمەننى باش كۆتۈرەلمەس قىلىۋەتتى. ياقۇپ ئارقىسىغا قارىدى، كامال پۇتىنى سۆرەپ مۇشەققەت بىلەن كېتىۋاتاتتى. ياقۇپ، دۈشمەننى يەنە يېرىم سائەت تۇسۇپ تۇرۇپ، ئاندىن قاچسىمۇ، يەنىلا تۇتۇلۇپ قالاتتى، چۈنكى كامال بۇنداق مېڭىپ ئانچە يىراققا بارالمايتتى.

دۈشمەن سىلجىپ كەلمەكتە، ياقۇپقىمۇ ھالاكەت يېقىنلاشماقتا ئىدى. ئۇنىڭ بەش ـ ئالتە پايلا ئوقى قالغان بولۇپ، ئەمدى قاچمىسا بولمايتتى. ئۇ بىر پاي ئوق ئۈزۈپ يېقىنلاپ قالغان يەنە بىر دۈشمەننى جەھەننەمگە يوللىدى ـ دە، بەدەر قاچتى. جان ـ جەھلى بىلەن يۈگۈرۈپ بىر دەمدىلا كامالغا يېتىشىۋالدى. راستىنلا ئۇ ئانچە يىراققا بارالمىغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆلار ئوچۇقچىلىققا چىقىپ قالغانىدى. كامال ئەمدى ئۆمىلەپ كېتىۋاتاتتى. بۇنى كۆرۈپ ياقۇپنىڭ ئىچى ئاغرىپ قالدى. ئۇنى تاشلاپ قاچقۇسى كەلمىدى. بۇنىڭغا ۋىجدانى يول قويمايتتى. چۈنكى ۋىجدان ياقۇپنى قۇچاقلىمىسا، ياقۇپ ۋىجدانىنى «چىڭگىدە» قۇچاقلىۋالاتتى. شۇنداق بولغاچقىلا ياقۇپ ئىنسانىي خىسلەت بىلەن ياشاپ كېلىۋاتاتتى.

تېز... تېز ماڭا ھاپاش بول!ــ دېدى ياقۇپ.

كامال چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى. ئۇنىڭ چىرىيىدە قان دىدارى قالمىغانىدى. ياقۇپ ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ يۈكۈندى.

ــ ياق، ئىككىلىمىز تۇتۇلۇپ قالىمىز، تەڭلا ئۆلۈپ كېتىمىز.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پايدىلىق ئادرېسى

ئۈنىڭدىن كۆرە، سىز... سىز قېچىۋېرىڭ. مەن سىزدىن رازى، ئۇ دۇنيا بۇ دۇنيا رازى!

ــ بىراق، سېنى تاشلاپ كېتىشكە مەن رازى ئەمەس، ئۆلسەك تەڭ ئۆلىمىز، مانا مەن بۇنىڭغا رازى، ئەزمىلىك قىلماي، بول چاققان!

كامال ياقۇپقا هاپاش بولدى. دۈشمەن قارا كۆرۈنۈش يەردە قوغلاپ كېلىۋاتاتتى. ياقۇپ ئۇنى يۈدۈپ چوڭ ـ چوڭ چامداپ يۈگۈرۈپ دېگۈدەك ماڭاتتى. پۇتى شۇ قەدەر يەڭگىل، شۇ قەدەر تېز هەرىكەتلىنەتتى. قىلچە هېرىش، قىلچە ماغدۇرسىزلىنىش هېس قىلمايتتى، گويىاكى ئۇ بىردىنلا سېهرىي كۈچكە تولۇپ قالغاندەك.

ياقۇپ ئۇنى بىر قورام تاشنىڭ دالدىسىغا قويدى.

ــ مىلتىقىڭنىڭ ئوقى بارمۇ؟

ــ ئىككى تاللا ئوقى بار.

ياقۇپ ئۇنىڭ مىلتىقىنى ئېلىپ، قوغلاپ كېلىۋاتقان دۈشمەندىن بىرىنى يىقىتتى. يەنە بىر ئوق زايە كەتتى. يەنە قاچماي بولمايتتى. كامالنى يۈدۈپ يەنە قاچتى. قاندىقى قانداق بولدى، ئالدى تەرەپتىن ئىككى دۈشمەن «لوڭگىدە» چىقىپ قالدى. ياقۇپ چۆپتە ئولجا ئالغان ئاپتوماتىدىن ئوق ئۈزدى. بەش پاي ئوق بۇ ئىككى مەلئۇننى جەهەننەمگە يوللاشقا يارىغانىدى.

ياقۇپ يەنە قاچتى... ئاخىر ئۇلار ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قالدى.

ــ رەهمەت، رەهمەت سىزگە، ياقۇپ! ــ كامالنىڭ كۆزىدىن تاراملاپ ياش قۇيۇلدى، ــ بۇ ياخشىلىقىڭىزنى ئۆمۈر بويى ئۇنتۇمايمەن! مەنمۇ سىز ئۈچۈن، ئىنقىلاب ئۈچۈن قۇربان بېرىشتىن يانمايمەن!

ــ رەهمەت! ياقۇپنىڭ قەلبى چەكسىز سۆيۈنۈش كەلكۈنىدە قالدى. تومۇرىدا قانلار غۇرۇر، ئېپتىخاردىن كۈۋەجىدى. ئۇ ئۆزىدىن غورۇرلىنىۋاتاتتى؛ ئۇ ئىنقىلابىي هاياتىدىن پەخىرلىنىۋاتاتتى؛ ئۇ

ھەققانىيەت مەيدانىغا قايتىپ كەلگەن ساداقەتمەن دوستىدىن پەخىرلىنىۋاتاتتى.

ياقۇپ شۇلارنى ئويلىغاچ، ئاشنى ملك تەستە ئىچىپ تۈگەتتى. ئىچكەن ئېشى، سۈرگەن خىيالى تۈگىشى بىلەنلا ئۇنى ۋىجدان قۇچاقلاپ سۆيۈشكە باشلىدى. شۇڭا خىجىللىق ئىلكىدە بىئارام بولۇپ، قىزىرىپ تەرلەپ كەتكەنىدى. چۈنكى ئۇنىڭدىن يىراقلاپ كېتىۋاتقان ۋىجدان ـ غورۇرى بايىقى شەرەپلىك ئەسلىمە، پەخىرلىك ھېسسىياتلارغا ئەگىشىپ قايتىپ كەلگەنىدى.

«نېمىدەپ كامالنىڭ ئايزۆھرەدە ھەققى يوقكەن؟ نېمىشقا ئۇنى كامالدىن تارتىۋالدىكەنمەن؟ تارتىۋېلىش ھەققىم بارمۇ؟ ئايزۆھرەنىڭ بېشىغا ئېغىر كۈنلەر چۈشكەندە، مەن نەدە ئىدىم؟ ئۇنىڭغا باشپاناھ، يۆلەنچۈك بولالىدىممۇ؟ دەردىگە دەرمان بولالىدىممۇ؟...»؛

«شۇنداق، مۇھەببەت بۈيۈك، قەدىرلىك! لېكىن ئۇ ھۆرلۈك، ئازادلىقتىنمۇ قەدىرلىكمۇ؟ شەخسىي مۇھەببىتىم بىر ساداقەتمەن ئىنقىلابچىنىڭ ھاياتىدىنمۇ قەدىرلىكمۇ ـ ھە؟...»؛

«ئاھ خۇدا، مېنى كەچۈر! شۇملۇقانە پۇشايماندا ئۆرتەنگەنلىكىمنى، ھەسرەتلەنگەنلىكىمنى كەچۈرگىن! شەيتىنىمنى بوغۇزلاپ، ماڭا ئېزگۈ نىيەت ئاتا قىلغىن!...».

ئايزۆھرە قۇياشتەك پارلاپ كىرىپ كەلدى. ياقۇپنىڭ پۇشايمانلىق پىچىرلاشلىرى ئۈزۈلدى. ئۇ يېزىپ تەييارلاپ قويغان ھېلىقى خەتنى ئايزۆھرەگە تەڭلەپ:

— بۇ خەتنى كۆكلەكتىكى ئوسمان تۆمۈرچىگە ئاپىرىپ بېرىپ كېلىڭ،— دېدى ۋە، — كامال كېلىپ مېنى ئېلىپ كەتسۇن. شۇ باھانىدە ئۇنى كۆرۈۋالارسىز،— دەپ ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىدى.

ئايزۆھرە ياقۇپقا ئىپادىسىزلا «لاپپىدە» بىر قاراپ قويۇپ خەتنى ئالدى. ئۇنىڭ چىھرىدە تەقەززالىقنىڭ ھېچقانداق بىر كۆلەڭگىسى

ئەكسلەنمىگەنىدى. پەقەت مۇھەببەت تەشنالىقىلا ئەكس ئېتىپ تۇراتتى. بۇنى ياقۇپ سېزەلىدىمىكىن؟

ــ خۇش بولدىڭىزمۇ ـ يا؟

ئۇ خۇش بولمىغانىدى.

ــ ھەئە، خۇش بولۇپ خۇددى، ــ ئۇ چىرايلىققىنە جىلمىيىپ قويدى، ــ ئۈچ ـ تۆت كۈن ياتسىڭىز بولمامدۇ؟ باقالايتتىم سىزنى.

ـ ئۇنىڭ ياقۇپنى باققۇسى بار ئىدى.

شۇنداق باققۇسى بار ئىدى !

ــ رەخمەت ! ــ بۇ تەشەككۇر ياقۇپنىڭ يۈرىكىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر، ئەڭ چوڭقۇر يېرىدىن ئۇرغۇپ چىقتى. ـ مېنىڭمۇ قېشىڭىزدىلا تۇرغۇم بار، بىراق ئۇزاق تۇرسام بولمايدۇ، خەتەرلىك، سىلەرگىمۇ بالا تېرىپ بېرىشىم مۇمكىن.

ئايزۆھرە ياقۇپنىڭ قېشىدا گىدىڭشىپ تۇرۇۋەرسە بولمايتتى. قېينانىسى باشقىچە ئويلاپ قېلىشنى خالىمايتتى؛ باشقىچە ئويلاپ قېلىشىدىن قورقاتتى؛ ئۇيغۇر ئەخلاقى بىلەن ئۆلچىگەندە بۇ ئەلۋەتتە نومۇسلۇق ئىش ھېسابلىناتتى.

شۇڭا، ئايزۆھرە خەتنى ئېلىپلا چىقىپ كەتتى.

ئايزۆھرە چۈش بىلەن قايتىپ كەلدى. ياقۇپ تەقەززالىق بىلەن:

ــ قانداق بولدى؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ئوسمان تۆمۈرچى يوقكەن، تۇزغا كەتكەن، دېيدۇ، كەچ كېلىدىكەن، شۇڭا يېنىپ كەلدىم.

ــ ئەستاخ...

ــ ئەنسىرىمەڭ، ئەتە ئەتىگەندىلا ئاپىرىپ بېرىپ كېلەي.

ئايزۆھرە سۇپىدا ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ ئاشىقانە نەزەردە تىكىلىپ تۇرغان كۆزلىرىگە شۈكۈەدى. گويا ئالتۇن بېلىقتەك. شۈكۈش ھامانلا ئۇنىڭ دېڭىزدەك چەكسىز، تەكلىماكان قۇملۇقىدەك چاڭقاق كۆزلىرىگە

خۇددى نۇر تالالىرىدەك يېيىلىپ كەتتى ـ دە، ۋۇجۇدىنىڭ ئۇنىڭ ۋۇجۇدى بىلەن يۇغۇرۇلۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ قالدى. شۇنداق، بىر جۈپ ۋۇجۇد، بىر جۈپ روھ يۇغۇرۇلۇپ كېتىۋاتاتتى؛ بىر جۈپ قەلب بىر ـ بىرىگە سىڭىشىۋاتاتتى؛ ھەسرەتلىك يۈرەكلەرگە مەلھەمىسىمان مېھىر سۈۋۈۋۈشۈۋاتاتتى. تومۇرلىرىدا پاك مۇھەببەتنىڭ دۇغىسىز كەلكۈنى مەۋج ئۇراتتى!

ئايزۆھرە شۇ تاپتا ئۆزىنى ياقۇپقا ئىتىپ، ئۇنىڭ قۇمدەك باغرىغا سۇدەك سىڭىپ كېتىپ، قايتىدىن تۆرىلىشكە شۇنچىلىك تەشنا بولۇپ كەتكەنىدى؛ ئۇ شۇ تاپتا ياقۇپنىڭ ئاققۇ كۆكسىدەك يۇمشاق باغرىغا چۆكۈپ تۇرۇپ، يىغلاپ ـ يىغلاپ دەرد تۆكۈشكە شۇنچىلىك تەشنا بولۇپ كەتكەنىدى؛ ئۇ شۇ تاپتا ياقۇپنىڭ قۇياشتەك ھارارەتلىك باغرىغا تاشلىنىپ، گەز باغلاپ كەتكەن، جاۋىدەك يىرىك، ئەمما چوغسىمان لەۋلىرىدىن ھاياتبەخش ئەتكۈچى سېھىرلىك تۈيغۇلارنى شوراشقا شۇنچىلىك تەشنا بولۇپ كەتكەنىدى!

ئەمما، بۇنىڭغا نىكاھ ئەمەس، ئۇيغۇر ئەخلاقى يول قويمايتتى؛ بۇنىڭغا ئۇيغۇر روھى يول قويمايتتى.

ــ ئايزۆھرە، بۇ ئۆيگە قانداق بولۇپ كەپقالدىڭىز؟

ياقۇپنىڭ بۇ سوئالى ئايزۆھرەنى ئېسىگە كەلتۈردى. ئۇ ياقۇپنىڭ چوقۇم مۇشۇ سوئالنى سورايدىغانلىقىنى بىلگەچكە، ئېسەدەپ تۇرۇپ ماجىگىسا ھەققىدە... ناھايىتى قىسقا دەرد تۆكتى.

بىر جۈپ يۈرەكتە ئوخشاش پىچىرلاش، ئوخشاش ھېس ـ تۇيغۇ ئوخشاش غەزەپ مەۋج ئۇراتتى:

«خەپ، ماجىگىسا ! ...»

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار تورى

8

ياقۇپ مىنۇتسىرى چىرايلىقلىشىپ كېتىۋاتاتتى. بولۇپمۇ، تەبەسسۇم بىلەن كۈلسە، جىلمايسا سۇس قىزىرىپ تۇرىدىغان سىپسىلىق مەڭزىدە بىر جۈپ زىناق پەيدا بولاتتى. بارماقتەك ـ بارماقتەك تۇم، بولۇق، قاپقارا قاشلىرى، ئۇزۇن كىرپىكلىرى ئاستىدىكى شەبنەمسىمان سۈزۈك كۆزلىرى بىلەن يارىشىملىق بۇرۇت، قىرلىق بۇرۇنلىرى ھەمكارلىشىپ، ئۇنى گويا چىنتۆمۈر باتۇرغا، پەرھادقا، غېرىبقا... ئوخشىتىپ قويغانىدى. شۇڭا ئايزۆھرەنىڭ ياقۇپنىڭ تەبەسسۇمىغا سىڭىپ ـ سىڭىپ كەتكۈسى كېلەتتى؛ شەھلا كۆزىگە شۇڭغۇپ ـ شۇڭغۇۋالغۇسى كېلەتتى؛ زىننىقىغا مۆكۈپ ـ مۆكۈۋالغۇسى كېلەتتى.

ئايزۆھرە ياقۇپنىڭ قېشىغا پات ـ پات كىرىپ ئۇنىڭ بىلەن قىسقا ۋە قىسقا مۇڭدىشىپ چىقىپ كېتەتتى. بۇنداق چاغلاردا ياقۇپمۇ ۋاقىتنى غەنىيمەت بىلىپ نىگاھلىرىنى ئۇنىڭ نىجادكارانە قارىچۇقلىرىدا بىلىقتەك ئۈزدۈرۈپ، يۈرىكىنى گوللىۋالاتتى. كۈلدۈرۈۋالاتتى.

ئايزۆھرە يەنە كىردى. لېكىن ئۇ تولىمۇ غەمكىن، پەرىشان كۆرۈنەتتى.

— نېمە بولدىڭىز؟

— ھېچ... ھېچنېمە، — ئايزۆھرەنىڭ ئاۋازى جىغىلداپ كەتتى. خۇددى دەز چىنىدەك. كۆزىدە ياش يالتىرىدى، گوياكى ماماكاپ بەرگىدىكى شەبنەمدەك.

— گەپ قىلىڭا بىر، نېمە بولدى زادى؟

— سىز... سىز كېتىسىز...

شۇنداق، ياقۇپ بۇگۈن كېتەتتى، كەتمىسۇ بولمايتتى. چۈنكى

ئەتىگەن ئايزۆھرە خەتنى ئوسمان تۆمۈرچىگە ئاپىرىپ بېرىپ كەلگەنىدى. بۈگۈن كېچە يىگىتلەر ـ ئېرى كېلىپ ئۇنى ئەڭ سۆيۈملۈك كىشىسىدىن ئايرىۋېتەتتى.

ياقۇپنىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇپ، ئۆپكىسى ئۆرۈلدى.

ـ ئەمىسە... بىللە كېتەيلى، ماقۇلمۇ؟ ياقۇپنىڭ ئايزۆھرەگە بۇنداق تەكلىپ بېرىش نىيىتى يوق ئىدى. بۇ ھەقتە ئۆز ـ ئۆزىگە ۋەدە بەرگەن، ئاللادىن كەچۈرۈم سورىغانىدى. شۇنداق تۇرۇقلۇق يەنە نېمىشقا ئۇنى كامالدىن تارتىۋېلىشقا ئۇرۇنىدۇ؟ بىلمەيتتى.

ئۇ، بۇ تەكلىپنىڭ قانداقلارچە ئاغزىدىن چىقىپ كەتكەنلىكىنى تۇيماي قالغانىدى. ئەمدى بۇ تەكلىپنى قايتۇرۇۋالغىلى بولمايتتى.

ــ ماقۇل! ــ ئايزۆھرە كەسكىن جاۋاب بېرىپ بولغانىدى.

ـ بىراق...، ـ دېدى ياقۇپ تەكلىپنى قايتۇرۇۋېلىشقا ئۇرۇنۇپ،ــ بىراق... جەڭ دېگەن...

ــ مەنمۇ بىلىمەن. ـ ئايزۆھرە ياقۇپنىڭ گېپىنى بۆلدى، ــ سىز بىلەن بىللە جەڭ قىلسام، قۇچىقىڭىزدا جان ئۈزسەم ئارمىنىم يوق!

ـ رەھمەت سىزگە، ئاي! مەنمۇ شۇ!...، ــ ياقۇپنىڭ ياشلىرى مەڭزىنى بويلاپ دومىلاپ چۈشتى، خۇددى قورام تاشتەك. بۇ قورام تاشلار دومىلىنىپ ـ دومىلىنىپ ئايزۆھرەنىڭ يۈرىكىنى مىجىپلاۋەتتى.

ــ بىراق...

زىۋىدىخانىنىڭ يۆتەلگەن، يولۋاسنىڭ يىغلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى. ئىككىسى ئالدىراپقىنە ياشلىرىنى سۈرتۈشتى.

يېرىم كېچىلەردە ئىشىكنىڭ زەنجىرى بوشقىنە جالدىرلىدى. ئايزۆھرە بىلەن زىۋىدىخان تەڭلا ئويغاندى.

ــ كىمدۇ ئۇ، بالام؟ــ دەپ شىۋىرلىدى زىۋىدىخان،ــ كامال كەلدىمۇ ـ يا؟

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى

ـــ تاڭ ئەمدى،ـــ دېدى ئايزۆھرە پىچىرلاپ، ئاندىن ئاۋازنى كۆتۈرۈپ سورىدى، ـــ كىم ئۇ؟

ـــ مەن... كامال.

بۇ ئاۋاز بەكمۇ بوش ئاڭلاندى. بۇنىڭدىن كامالنىڭ ئېھتىيات قىلىۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. ئايزۆھرە بىلەن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. ئىشىكنى زىۋىدىخان ئاچتى.

ـــ ئانا!

ـــ جېنىم بالام، ساقمۇ سەن؟!

زىۋىدىخان كامالنى باغرىغا باستى، خۇددى يولۋاسنى باغرىغا باسقاندەك. ئۇ كامالنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىگە تويماي سۆيدى. بويۇن، قۇلاق، ئىگەكلىرىنى سىلىدى. يۈزىنى ساقال ـ بۇرۇت قاپلىغان يۈزلىرىگە سۈركىدى. ياشلىرى قوشۇلۇپ كەتتى.

ئايزۆھرە جىنچىرىغنى ياندۇردى. ئۆي غۇۋا يورۇدى.

ـ ساق تۇردىڭىزمۇ خېلى، كامال؟ ـــ دەپ سورىدى ئايزۆھرە ئۇنىڭ قېشىغا كېلىپ.

خۇداغا شۈكرى، سىزچۇ؟ـ كامال ئانىسىنىڭ باغرىدىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ ئايزۆھرەگە يۈزلەندى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدە سېنىغىش، تەشنالىق جىلۋە قىلاتتى.

ـ ھەئە...ـ ئايزۆھرە كامالدىن قىزغىن ھال ـ ئەھۋال سورىدى. بۇنىڭدىن كامالنىڭ جېنى يايرىدى، سۆيۈندى. شۇنداق ئوماق، ۋاپادار خوتۇنىنىڭ بارلىقىدىن چەكسىز پەخىرلەندى. ئاندىن تاتلىق ئۇخلاۋاتقان ئوغلىنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇنىڭ پېشانىلىرىگە، لەۋلىرىگە سۆيدى. يېرىك ساقاللىرىنى يۈز ـ كۆزىگە سۈركىدى. يولۋاس ئاغزىنى پۇرۇشتۇرۇپ، ئۆمچەيتىپ، بېشىنى ئۇيان ـ بۇيان چايقىدى.

ـــ بولدى، ئۇنداق قىلما، بالام، ئويغىنىپ كەتمىسۇن، قىرقىراپ ھېلى...

ــــ مەيلى، ئويغىتىلى، ــــ دېدى ئايزۆھرە كامالنىڭ كۆڭلى ئۈچۈن، ـــ بالام، كۆزۈڭنى ئاچقىنا، ـــ ئۇ يولۋاسنى قولىغا ئالدى. ـ داداڭ كەپتۇ، ئەينا، قارىغىنا مۇنداق.

لېكىن يولۋاس كۆزىنى ئاچمايلا يىغىسىنى باشلىۋەتتى.

ـــ مەيلى، ئويغاتمايلى، ـــ دېدى كامال، ـــ ئەمچەك سېلىڭا.

ئايزۆھرە يولۋاسنى باغرىغا بېسىپ گوللاشقا باشلىدى. يولۋاس يەنە ئۇخلاپ قالدى.

ئۇلار يەنە ئۇخلاپ قالدى.

ئۇلار پىچىرلىشىپ مۇڭداشتى. بىردەملىك سۈكۈتتىن كېيىن زىۋىدىخان سورىدى:

ـــ ياقۇپنى ئەكەتكىلى كالدىڭما، بالام؟

ـــ ياقۇپنى، قايسى ياقۇپنى؟ ـــ كامالنىڭ كۆزى ھەيرانلىقتىن چەكچىيىپ كەتتى.

ـــ ئۆلۈشكۈن كېچە سەن بىلەن چارلاشقا كەلگەن ياقۇپچۇ؟ چوپان قاراشۇلۇق ياقۇپ.

ـــ ھە ـ ھە، ئۇ نەدىكەن؟ مەن ئۇنى تىلك ـ تىڭلاپ كەلگەن.

ـــ مۇشۇ ئۆيدە.

ـــ ئۇ بۇ ئۆيدە نېمە ئىش قىلىدۇ؟ ـــ كامال تېخىمۇ ھەيران قالدى.

ـ ئۆلۈشكۈن كېچە ھاجەتكە چىقىپتىم، ـــ دېدى ئايزۆھرە، ـــ بىردىنلا ئەتراپنى ئوق ئاۋازلىرى قاپلاپ كەتتى. نېمە ئىش بولدىكىن، دەپ بىردەم قاراپ تۇرسام، بىرنەرسە پايپاسلاپ كېلىپ كۆۋرۈكنىڭ ئاستىغا كىرىپ كەتتى. يىگىت ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ كۆۋرۈك بېشىغا بارسام، راستلا يىگىتكەن...

ـ مېنىڭ يىگىتىمكەن، دەڭ!ـ كامال ئايزۆھرەنىڭ گېپىنى زەردە بىلەن بۆلۈۋەتتى.

بۇ سۆزدىن ئايزۆھرەنىڭ يۈرۈكى «قارتتىدە» قىلىپ قالدى. ئەزايىغا سانسىزلىغان تىكەنلەر سانجىلدى، خۇددى ياقۇپنىڭ ئۆيىدە بارلىقىنى ئاڭلىغان كامالنىڭ يۈرىكىگە تىكەن سانجىلغاندەك.

— ئۇنداق دېمە، بالام، قۇتقۇزۇۋالغان بولسا، ئۆزىنىڭ يۈرتلۇقىكەن، يۈرتلۇقى بولمىغاندىمۇ قۇتقۇزۇۋالغۇلۇق ـ يا!

ئۆينى ئېغىر جىمجىتلىق باستى. ھەممىسى ھەر خىل خىياللارغا بەند ئىدى. بولۇپمۇ، كامالنىڭ خىيالى ئەڭ مۇدھىش، ئەڭ ئازاپلىق ئىدى

«... نېمە ئايزۆھرەنى ئالدىڭما؟ ئاشۇ جالاپنى؟ ياقۇپ باچكا بىلەن ئەر — خۇتۇن يۈرۈپ كەتكەن جالاپ ئۇ. قىز چىقىپتىمۇ — يا؟ ھە، شۇنداق گەپ ئەينا، قىزلىقىنى ياقۇپقا بېرىپ بولغان پاسكىنا ئۇ. بېرىپلا سۆزىنى بېرىپ، ئۆيدىن قوغلاپ چىقار ئۇ بۇزۇقنى، نەگە بارسا بارسۇن! ياقۇپقا تېگەمدۇ، ئېشەككە تېگەمدۇ... ساڭا خۇتۇن تۇگەپ قالمايدۇ...»

كامالنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جاراڭلىغان بۇ گەپلەر خاسىيەتخاننىڭ ئاغزىدىن ئۆتكەن ھەپتە، كامال چوپانغا رازۋېدكىغا بېرىپ خاسىيەتخاننىڭ ئۆيىدە قونۇپ قالغاندا چىققاندى. ئۇ بۇ گەپلەرنى شالنى چىچىپ تۇرۇپ دېگەن، كامال يىلاندەك تولغىنىپ تۇرۇپ ئاڭلىغان، بىر كېچە ئۇيىاندىن — بۇيانغا ئۆرۈلۈپ ئۇخلىيالمىغان، لېكىن ھەرقانچە قىلىپمۇ ئايزۆھرەنىڭ سۆزىنى بېرىپ، ئۆيدىن قوغلاپ چىقىرىش قارارىغا كېلەلمىگەنىدى. چۈنكى ئۇ ئايزۆھرەنى سۆيەتتى؛ پۈتكۈل ۋۇجۇدى بىلەن چەكسىز سۆيەتتى. ئۇنىڭسىز ياشىيالمايدىغانلىقىنى بىلەتتى، ئۇنىڭ ئۇچۇن ھەتتا ئەزىز جېنىدىنمۇ ۋاز كېچەلەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى. ئايزۆھرە ئۇنىڭ ئۆتمۈشى، ھازىرى، كەلگۈسى ئىدى. شۇڭا ئۇ جېنىدىن كەچسە كېچەلەيتتىكى، ئەمما ئايزۆھرەدىن كېچەلمەيتتى. ئەگەر ئايزۆھرە كامالنىڭ قەلبىدە

تۈنجى مۇھەببەت تۇيغۇسىنى ئويغاتقان، ئۇلغايتقان، لاۋۇلداتقان مەبۇد بولمىغان بولسا، كېچەلىشى مۇمكىن ئىدى؛ قايناق لەۋلىرى ئارقىلىق ئۇنىڭ ئاپئاق يۈرىكىگە سۆيگۈ مۆھۈرىنى باسقان مۇھەببەت ئىلاھى بولمىغان بولسا، كېچەلىشى مۇمكىن ئىدى؛ ئېزىلىك، بىمار، چۈشكۈن روھىنى ئۇرغۇتۇپ، ۋۇجۇدىغا ھاياتىي كۈچ ئورناتقان پەرىشتە بولمىغان بولسا، كېچەلىشى مۇمكىن ئىدى.شۇنداق بولغاچقا كامال ئايزۆھرەنىڭ ئۆتمۈشىدىن كۆزىنى ئۈزۈپ ھازىرىغا، كەلگۈسىگە قارىغان، بۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئۇ ياقۇپ بىلەن كۆرۈشمىسىلا، ئۇنى خىيالىدىن پۈتۈنلەي چىقىرىۋەتسىلا، مەڭگۈ ئەسكە ئالمىسىلا، كامال بۇنىڭدىن رازى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ، ئايزۆھرەدىن بۇ ھەقتە ۋەدە ئېلىش قارارىغا كەلگەنىدى. مانا، بۇ قارارنى ئىجرا قىلىشقا ئۈلگۈرمەي تۇرۇپلا بۇ ئىشنىڭ، مەڭگۈ قورقىدىغان بۇ مۇدھىش ئىشنىڭ يۈزبەرگەنلىكىنى قارىمامدىغان؟

«ئۇنىڭ بىلەن مۇڭداشقاندۇ!... چىمداشقاندۇ!... سۆيۈشكەندۇ!... ھەتتا ئانامنى ئۇخلىتىپ قويۇپ!... ئاھ خۇدا، سەن...»

ـ قوپ، بالام، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ چىق.

يۈرۈكى پىژىلداپ ئېچىشىپ، يۇلقۇنۇۋاتقان كامال ئازابلىق خىياللىرىنى يىغىپ ئايزۆھرەگە قارىدى، ئۇنىڭ چىرايى تاتىرىپلا كەتكەنىدى، خۇددى كامالنىڭ چىرايىدەك، ئۇ يولۋاسنى قۇچاقلاپ «جىممىدە» ئولتۇراتتى.

زىۋىدىخان يەنە سۆيلىدى. كامال يەلكىسىگە تۆگمەن تېشى ئارتىپ قويغاندەك، ناھايىتى مۇشەققەتتە ئورنىدىن تۇرۇپ چىراغنى ئالدى ــ دە، قازناققا كىردى. ياقۇپ ئالىبۇرۇن ئويغىنىپ كەتكەن بولۇپ، كامالنىڭ كىرىشىنى كۈتۈپ ئۆرە ئولتۇراتتى. ئۇلار قەددىناسچە قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى. كامال چاندۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈن ناھايىتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى www.uyghurkitap.com

زور تىرىشچانلىق كۆرسەتتى.

ــ سەن يالغۇز كەلدىڭما؟

ــ بەگ ئاكام خوتۇن ــ بالىلىرىڭنى كۆرگەچ، ياقۇپنىڭ خەۋىرىنى ئېلىپ كەل، دەپتى، شۇڭا كېلىشىم.

ــ خېتىم سىلەرگە تەگمەپتۇــ دە؟

ــ ياق، ھېچقانداق خېتىڭ تەگمىدى بىزگە، خەت يازغانما؟

ــ ھەئە... ئەستاخ!...

ــ سىزنىڭ بۇ يەردىلىكىڭىزدىن خەۋىرىم بولمىغاندىكىن، يالغۇز كەپتىمەن ئەينا. يا ئۇلاغ يوق.

ــ قانداق قىلىمىز ئەمدى؟

ــ بۇ تۇرۇقىڭىز بىلەن سىزنى مەن يۇرتتىن ئېلىپ چىقىپ كېتەلمەيمەن، ــ دېدى كامال بىردەملىك ئويلىنىشتىن كېيىن، ــ مۇنداق قىلىلى، ئەتە كېچە بىز ئات ــ ئۇلاغ ئېلىپ كېلەيلى، قانداق دېدىم؟

ــ شۇنداق قىلىلى ئەمدى.

ئىككىسى مەسلىھەتنى شۇنداق پىشۇرۇشتى.

كامال تاڭغا يېقىن ئۆيدىن چىقىپ كەتتى.

ئۈچىنچى قىسىم

جەڭگاھ

1

يېشىللىق، سەكراتقا چۈشكەن كەچ كۈز، دەل ــ دەرەخلەر، گۈل ـ گىياھ... لار يۇپۇرماقلىرىنىڭ ياقۇتسىمان چېھرىنى گويا يامغۇر

ئۇندۇرمىسىدەك سارغايتىپ، قەتلى قىلىشقا باشلىغان رەھىمسىز كەچ كۈز ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالغىلى بىر ئاي بولغان ئايزۆھرە خانىمنى قاتتىق ـ قاتتىق يۆتۈلۈپ، يەڭدەپ ـ يەڭدىتىپ، ھاسراپ ـ ھۆمىدىتىپ ھويلىغا سۆرەپ چىقتى. ئۇ ھويلىدىكى خۇددى ئۆزىگە ئوخشاشلا قېرىپ قاقشاللىشىپ قالغان ئۈجمىگە قاراپ تۇرۇپلا قالدى. چۈنكى ئۈجمە ئەمدىلا تۇغۇلغان بوۋاقتەك يالىڭاچلىنىپ قالغان بولۇپ، پەقەت بىر تال يوپۇرمىقىلا ئاچچىق شامال بىلەن جاھىلانە تىركىشىپ، تىنىمسىز تىترەۋاتاتتى. ئۇ قاچان تۆكۈلەركىن؟ قاچان تۆكۈلۈپ ئانا يەرگە باغرىنى ياقاركىن؟..

ئايزۆھرە خانىم يەردە غېرىبسىنىپ يېتىشقان سەرسان يوپۇرماقلارنى كۆرۈپ ئۆزىنى كۆڭۈلسىز ھېس قىلدى. يۈرىكىنىڭ ئېغىۋاتقانلىقىنى، ئاغرىۋاتقانلىقىنى سەزدى. شۇڭا ئۇ ھەر يىللىق ئادىتى بويىچە كونىراق بىر بۆز تاغار بىلەن قومۇش سۈپۈرگىنى ئېلىپ، ئالدىراپ دەرۋازىدىن چىقتى. ئۇ تاغارنى دولىسىغا ئارتىۋالغان، سۈپۈرگىنى سول قولتۇقىغا قىستۇرۇۋالغان بولۇپ، چىرايلىقىنە ھاسىسىنى يەرگە «توك ـــ توك» ئۇرۇپ، ناھايىتى تەستە قەدەم يۆتكەيتتى. ئورۇق پۇتلىرى ئۇنىڭ ئورۇق گەۋدىسىنى كۆتۈرۈشكە ئاجىز كېلىپ، ئىككى يانغا ئېگىلىپ چىقاتتى. خۇددى قىسماقنىڭ دۈمبىسىدەك. بەدەنلىرىدىكى ئوق ئىزلىرى، سۇنۇپ ساقايغان قوۋۇرغا، پاقالچاقلارنى ئايزۆھرە خانىم ياش ۋاقتىدا بوزەك ئەتكىنى بىلەن، يېشى يەتمىشلەردىن ئاشقاندا بوزەك ئېتەلمەيۋاتاتتى. ئەكسىچە، بۇ كونا جاراھەتلەر ئايزۆھرە خانىم قېرىغانسېرى ئۇنى بوزەك ئېتىپ، ئۆچىنى ئالماقتا ئىدى. ئۇ ھەدېسلا يۆتىلەتتى. كۈچلۈك ـ كۈچلۈك ھاسرايتتى. كەچ كۈزنىڭ ئاچچىق شامالرى ئۇنىڭ شالاك ـ شالاك، كومۇشتەك ئاقارغان چېكە چاچلىرىنى، يەلپۈيتتى.

ئايزۆھرە خانىم قەبرە بېشىغا كېلىپ، خۇددى بەتلەنگەن يادەك

ئېگىلگەن بېلىنى مىلىق تەستە بىرئاز رۇسلاپ چىنارغا قارىدى. قەبرىنىڭ ئۇڭ يېنىغا تىكىلگەن، ئادەمنىڭ قۇچىقى ئاران يەتكۈدەك چوڭلۇقتىكى بۇ چىنارنىڭ يوپۇرماقلىرى ئەتراپتىكى بىرنەچچە قەبرىگە بىر قەۋەت زەر يوپۇق ياپقانىدى.

«ئۇھ...»

ئايىزۆھرە سەھەرنىڭ سوغۇق، ئەمما، تازا ھاۋاسىدىن تولدۇرۇپ ـ تولدۇرۇپ سۇمۇردى.

«رەنجىمەڭ، جېنىم، ئاغرىپ قېلىپ، سىز بىلەن مۇڭداشقىلى كېلەلمىدىم.»

ئۇ ئىختىيارسىز شۇبرلاپ، سۇپۇرگە بىلەن تاغارنى چىنار تۈۋىگە تاشلاپ قويۇپ، قەبرە بېشىدا يۈكۈنۈپ ئولتۇردى. بىردىنلا ئۇنىڭ خۇددى يېغى قالمىغان، جىنچىرىغىدەك پىلدىرلاپ قالغان گۇنۇس كۆزلىرىدىن «مۆللىدە» ياش ئېتىلىپ چىقتى ـ دە، قورۇق بېسىپ كەتكەن مەڭزىلىرىنى نەمدەشكە باشلىدى...

«...يادىڭىزدىمۇ، جېنىم ياقۇپ، مەن شۇ چاغدا خېتىمدە سىزگە: «ئەگەر قۇربان بولۇپ كەتسەم، قەبرە بېشىمغا بىر تۈپ چىنار تىكىپ، پەرۋىش قىلىپ قويۇڭ» دەپ ۋەسىيەت قىلغانىدىم. ئەپسۇسكى، مەن ھايات قېلىپ، سىز قۇربان بولدىڭىز، شۇڭا مەنمۇ سىزنىڭ قەبرە بېشىڭىزغا بىر تۈپ چىنار تىكىپ، پەرۋىش قىلىپ كۆكلەتتىم. بىلەمسىز، جېنىم، بۇ چىنار ـ سىز، يۈرىكىڭىزنىڭ، مۇھەببىتىڭىزنىڭ، ئېتىقادىڭىزنىڭ تىرىك شاھىدى! بۇ چىنار ھەم — مەن، ئەقىدەمنىڭ، ساداقىتىمنىڭ سىمۋولى!

بۇ ماڭىمۇ ئايان، جېنىم زۆھرەم. بۇ خاسىيەتلىك چىنارىڭىز ماڭا ھەمىشەم مېنىڭ غېرىپ روھىمغا، مىسكىن يۈرىكىمگە سىزنىڭ پاك روھىڭىزنىڭ مەڭگۈ ھەمراھ بولغۇسى بارلىقىنى ئەسكەرتىپ تۇرىدۇ.

— مېنىڭ روھىمنىڭ پاكلىقىغا ئىشىنەمسىز، جېنىم ياقۇپ؟

ــ نېمىشقا ئىشەنمەيتتىم؟ ئەلۋەتتە ئىشىنىمەن. چۈنكى، جىسمانىي بۇلغىنىش ئانچە قورقۇنچلۇق ئەمەس، ئەڭ قورقۇنچلۇقى روھىي بۇلغىنىشتۇر. لېكىن داۋاملىشىۋەرگەن، جىسمانىي بۇلغىنىش هامان روھىي بۇلغىنىشنى كەتتۈرۈپ چىقىدۇ. ئەمما سىز هازىرغىچە جىسمانىيىتىڭىزنى خۇددى روھىڭىزغا ئوخشاشلا پاك ساقلاپ كەلدىڭىز. شۇڭا سىز پاك، مەن ئۈچۈن ئەڭ ــ ئەڭ پاك بىغۇبار!

ـ رەهمەت، رەهمەت سىزگە!...

ئايزۆھرەنىڭ ئۆپكىسى ئۆرىدەپ، بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. ئۇنىڭ مەڭزىلىرىدىن سىرغىپ چۈشىۋاتقان سۈزۈك ياشلىرى تاغ زۇلپىسىدىن ئەمدىلا يۈزىنى چىقارغان ئۈياتچان قۇياشنىڭ زەر نۇرلىرىدا كەهرىۋادەك يالتىرايتتى. ئەنجان پاختەكلىرى هەسرەت بىلەن سايرايتتى:

«هەسرەت تارتىدۇ ـ هەسرەت تارتىدۇ!...»

شۇنداق، پاختەكلەرنىڭ سايراشلىرى تولىمۇ هەسرەتلىك ئىدى، خۇددى ئايزۆھرەنىڭ ئۆكسۈشلىرىدەك.

«جېنىم ياقۇپ، ماڭا خەت قالدۇرۇپ كەتكىنىڭىزگە مىڭ رەھمەت! خېتىڭىزدە مېنىڭ پاك ئىكەنلىكىمنى، مېنى مەڭگۈ سۆيۈدىغانلىقىڭىزنى يازغان ئىكەنسىز. خېتىڭىزنى ئوقۇپ دەسلەپ ئۈن ـ تىنسىز، ھەرىكەتسىز، خىيال ـ تەپەككۇرسىز قېتىپلا قالغانىدىم، گويا سېهىرلىنىپ قالغاندەك. سەلدىن كېيىن لەۋلىرىمنىڭ تىنىمسىز لىپىلداۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدىم؛ ۋۇجۇدۇمنىڭ خۇددى كەچ كۈزدىكى گۈل بەرگلىرىدەك تىترەۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدىم؛ چىرايىمنىڭ مىسالى تامدەك تاتىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدىم؛ يۈرىكىمنىڭ ئەلەم ــ ھەسرەتتىن ئېچىشىپ، گوياكى قايناق قۇمدا قالغان زەر بېلىقتەك سەكرەپ، پىلتىڭلاۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدىم، قەلبىمنىڭ ئۈنسىز يىغلاپ، ساداسىز نالە قىلىپ، سىزدىن خۇددى

ئازغۇن بەندىدەك بىچارىلىك بىلەن خىتابىسىز كەچۈرۈم سوراۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدىم؛ كۆزۈمدىن ئەلەملىك، قىرتاق ياشلىرىمنىڭ مانا ھازىرقىدەك بەئەينى يامغۇرسىمان تۇرۇكلاپ تۆكۈلۈۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدىم.

ئۇ چاغدا ۋۇجۇدۇمدىن ياشلىق كۈچ ــ قۇۋۋىتىم ئۇرغۇپ تۇرىدىغان يىگىرمە ياشلىق ياراملىق، قورقماس، قەيسەر، بىر جەڭچى بولساممۇ، لېكىن قەبرە بېشىڭىزغا بۇكۈنكىدىنمۇ مۇشەققەتتە كەلگەنىدىم. چۈنكى ئۇ چاغدا ئۈستۈمدىن ئار ــ نومۇس، خورلۇق، ھەسرەت ــ نادامەت بېسىپلا تۇراتتى، گوياكى تاغدەك.

قەبرە بېشىڭىزغا كېلىپ، مانا ھازىرقىدەك يۈكۈنۈپ ئولتۇرغان چېغىمدا، قەبرىڭىزنىڭ توپىلىرى تېخى قۇرۇپ بولالمىغان بولۇپ، بىر خىل ئېقىش بۇس كۆتۈرۈلۈپ تۇراتتى. باھار ئاپتىپىدا قىزىغان قەبرىڭىزدىن كۆتۈرۈلۈۋاتقىنى بۇس ئەمەس، كۆل سۈيىدەك تىپتىنىچ قەلبىمنى داۋالغۇتۇپ، دىلىمنى مەستخۇشلاپ، يۈرىكىمنى قىزىتىپ كاۋابىدان ئەتكەن ئوتلۇق نەپەسلىرىڭىز ئىدى؛ قۇلىقىمغا ئاڭلىنىۋاتقىنى چۇپان قۇشلىرىنىڭ سايراشلىرى ئەمەس، ئېزگۇ، ئىلھامبەخش كۈيلىرىڭىز ئىدى؛ ئەزايىمنى كۆيدۈرۈۋاتقىنى زەر قۇياشنىڭ ئۆتكۈر نۇرلىرى ئەمەس، سىزنىڭ ھاياتبەخش مۇھەببىتىڭىز ئىدى. مەن سىزنىڭ شۇ ئوتلۇق نەپەسلىرىڭىزدىن، ئېزگۇ، ئىلھامبەخش كۈيلىرىڭىزدىن، ھاياتبەخش مۇھەببىتىڭىزدىن ھوزۇرلانغىلى، شىكەستىلەنگەن مەجرۇھ قەلبىمگە دورا ــ مەلھەم چاپقىلى، پات ــ پات دادلىشىپ، چۈشكۈنلىشىشنى خالاپ قالىدىغان روھىمنى ئۇرغۇتقىلى قەبرە بېشىڭىزغا ھەر كۈنى دېگۈدەك كېلىپ تۇردۇم. مانا، 50 يىل شۇ تەرىقىدە ئۆتتى، شۇ يىللار ئىچىدە قەبرىڭىزنى تاۋاب قىلىپ، سىز بىلەن مۇڭدىشىشنى تەرك ئېتىپ باقمىدىم. سىزنى سېغىنغان ھامان قەبرە بېشىڭىزغا كېلىپ دۇئا ــ

تىلاۋەت قىلىمەن. يۈرىكىڭىزنىڭ سەمۇولى بولغان چىنارىڭىزغا تەلمۈرۈپ قارايمەن، ئۇنى قۇچاقلايمەن! چۈنكى چىنارىڭىزغا قارىسىلا تەبەسسۇمىڭىزنى ـ ئاخىرقى تەبەسسۇمىڭىزنى كۆرگەندەك .چىنارىڭىزنى قۇچاقلىسىلا سىزنى قۇچاقلىغاندەك بولىمەن ــــ دە، نېمىشقا توي قىلمايسەن؟ توي قىل، پەقەت توي قىلىشنى خالىمىساڭ، توي قىل، پەقەت توي قىلىشنى خالىمىساڭ، ئاشنا ئوينا، دەپ كوتۇلداپ مېنى كۈشكۈرتىدىغانلارنىڭ شۇنداق پەس ئاشنىلىرىدىن ئالىدىغان قىرتاق، ساختا لەززەتلىرىگە قارىغاندا نەچچە ھەسسە ئارتۇق، ساپ، بىغۇبار لەززەت ئېلىپ ھۇزۇرلىنىپ، ئۆزۈمنى دۇنيانى، ھەممە ــــ ھەممىنى ئۇنتۇپ كېتىمەن، خۇددى بىر چاغدا سىزنى كۆرۈپلا ئۆزۈمنى، دۇنيانى، ھەتتا نىكاھلىق ئېرىمنى، نىكاھىمنىڭ كۆزگە كۆرۈنمەس زەنجىر ــ كىشەنلىرىنى، ئۇنىڭ سېھرىلىك كۈچ ــ قۇدرىتىنى ئۇنتۇپ كەتكەندەك. نېمىشقا دەمسىز؟ چۈنكى سىز يۈرىكىمگە ئىخلاس بىلەن سۆيىسىز!

سىزدىن يوشۇرمايمەن، ئۇمىقىم. مېنى شەيتان ئازدۇرۇشقا ئۇرۇنغان چاغلارمۇ كۆپ بولدى. ئوقۇتقۇچى بولدۇم، شائىر يازغۇچى بولدۇم، چىرايىم يەنىلا شۇنداق گۈزەل، شۇنداق جەزبىدار ئىدى. شۇڭا ماڭا ئاشىق بىقارار بولىدىغان يىگىتلەرمۇ جىق ئىدى. ھەتتا بۇلارنىڭ ئىچىدە تېخى توي قىلمىغان قىران يىگىتلەرمۇ بار بولۇپ، ئىزھار قىلغان سۆيگۈنى رەت قىلسام، بەزىلىرى ئاھ ئۇرۇپ، سولىشىپلا كېتەتتى، بەزىلىرى كۆزلىرىدىن ياش ئورنىغا قان تۆكەتتى. ئۇلارغا ئىچىم ئاغرىپ تەلپىگە قۇشۇلاي، ۋىسال شارابى ئىچۈرەي، دېگەن نىيەتكە كىلەتتىمۇ، ئىچۈرەلمەيتتىم، دەررۇر نىيتىمدىن ياناتتىم؛ ئۆزگىلەرگە كۆي دەپ زورۇقۇپ باقاتتىمۇ، كۆيەلمەيتتىم؛ بىراۋلارنى سۆيۈشكە ئىنتىلەتتىم ـ يۇ سۆيەلمەيتتىم. چۈنكى بۇنداق چاغلاردا سىزنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭىز ماڭا تىغ تەگلەپ تۇرىۋالاتتى ـ دە،

www.uyghurkitap.com

دۈشمەنلەر مىلتىق ئىستوۋۇللىرىنى بىشىمغا تىرىگەندىمۇ تىترىمىگەن يۈرىكىم تىترەپ تىپتىنىچ يۈرۈشكە مەجبۇر بولاتتىم. مانا ھازىرغىچە تىپ تىنىچ يۈرۈۋاتىمەن، مۇشۇ ھەقتە بىر پارچە شېئىر يازغانىدىم، ئوقۇپ بىرەي، ئاڭلاپ باقامسىز؟

تەبەسسۇم سوۋغاڭدىن ئېلىپ مىڭ پاتمان،
كەتتىم مەن يىراققا، يىراق ـ يىراققا.
ئىكەنمىش يار ئىشقى زەھەردىن يامان،
قانداقمۇ چىدارمەن، ھىجران پىراققا.
ئىھ سىنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭ.
ماي بولۇپ قۇيۇلدى ئىشقى چىراغقا.

«سۆيۈمەن» دىگىنىڭ چاقچاقمۇ ـ راس گەپ؟
ئومىقىم، سۆزۈڭگە پۈتەلمىدىم مەن.
جىلمىيىپ، قىلغان ئۇز، تەبەسسۇمىڭ يەپ،
كۈلمەككە تىرىشتىم، كۈلەلمىدىم مەن.
ئىھ، سىنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭ،
ئۆلمىگەچ، ئۆلەپ دەپ، ئۆلەلمىدىم مەن.

ھىجرانىڭ زەھەردىن ئاچچىق ئىكەن راست،
ئەۋزەلكەن ئۆلگىنىم تۇرغاندىن تىرىك.
بال مىھرىڭ، جاندىنمۇ تاتلىق ئىكەن راست،
لەۋلىرىڭ جاۋىدەك بولسىمۇ يىرىك.
ئىھ سىنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭ،
نەقەدەر مەپتۇنكار، مىھىر، سىھىرلىك!؟

يار، سىنى ئۇنتاي دەپ، ئۇنتالمىدىم مەن،
ئۆزگىگە كۆيەي دەپ، كۆيەلمىدىم ھېچ.
قايتا يار تۇتاي دەپ، كۆيەلمىدىم مەن،
تۇتسامۇ سۆيۈلدۈم، سۆيەلمىدىم ھېچ.
ئىھ، سىنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭ،
تىغ تەگلەپ تۇرغاچقا يۈردۈم تىپتىنىچ.

كۆچ ئابروي بايلىقتا يوق ماڭا تەڭداش،
ئۆزۈڭكە قادىرمەن، ئاينىمۇ شەكسىز.
سارغايغان، يوق ئەسلا رەڭداش،
دىل بەرگەن ئەرلەرنى قىينىغاچ چەكسىز.
ئىھ سىنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىنىڭ،
تالاي ھۆر يىگىتنى قىلدى بەختسىز.

دىدارىڭ سىغىنىپ ئۇزاقتىن ئۇزاق،
سەن تامام ماڭدىم مەن ئۈمىدكە مىنىپ.
پۈتۈمنى چاققاچقا تەڭ يولدا تۇزاق،
چايانلار قىنىمنى شورىدى قىنىپ.
ئىھ سىنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭ،
‹قايتىپ تۇر› دىگەچكە، كەتتىم مەن يىنىپ.

غۇبارسىز يۈرىكىم، سۆيگۈم، غۇرۇرۇم،
ئىتتىقاد ئەقىدەم ساڭىلا تالىق.
سۆيگۈڭنى ساقلايدۇ، يۈرەك تۇمۇرۇم،
ۋىجدانىم بۇ ھەقتە چۈشۈرگەن يارلىق.
ئىھ سىنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭ،
يار بولغاچ يۈرىكىم تارتمىدى خارلىق.

ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى ئادرېسى www.uyghurkitap.com

ئۇھ، جىنىم! بۇ يىل يۇرىكىم رەسمى ئورنىغا چۈشتى. ئەمدى ئۇزۇمگىمۇ سىزگىمۇ، چىنارىڭىز غىمۇ يۈز كىلەلەيدىغان بولدۇم. ياشلىقىمدا ئازدۇرالمىغان شەيتان ئەمدى ئازدۇرالامتى؟ ئەمدى مۇمكىن ئەمەس! مەن قېرىدىم، لىكىن سىزگە بولغان سۆيگۈ ـ مۇھەببىتىم قىرىمىدى، سەۋەب: سىزنىڭمۇ سۆيگۈ مۇھەببىتىڭىز، ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭىز قىرىمىغاچ. شۇڭا دەيمەن: سۆيگۈ قىرىمايدىكەن، سۆيگۈ ئۆلمەيدىكەن، شۇڭىمۇ سىزگە بولغان بۇيۇك ئىتىقادـ ئەقىدەم ئۆلمىدى، ھەم ئۆلمەيدۇ. مۇشۇ ئۆلمەس مۇھەببىتىمنى ئاخىرەتكە ساق ئاپىرىپ، سىزگە ساق پېتى تاپشۇرىمەن!...ئىھ، سىزنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭىز نەقەدەر سېھىرلىك، قانچىلىك قانچىلىك ھاياتى كۈچكە ئىگە ـ ھە! ماڭا مەڭگۈلۈك تەبەسسۇم ھەدىيە قىلغانلىقىڭىزغا مىڭ رەھمەت!

بىر ئىشنى ئۇنتۇپ قالغىلى تاسلا قاپتىمەن، جىنىم. يىللاردىن بىرى ئالغان مائاشلىرىمنى، كىتابلىرىمنىڭ قەلەم ھەققىنى جۇغلاپ، يېزىمىزغا بىر مەدەنىيەت مەركىزى سالدۇردۇم. ئۇيغۇر ئېتنوگرافىيىسىگە ئائىت بىر كىتابىم غەربى گىرمانىيەدە ئىنگلىز تىلىغا تەرجىمە قىلىنىپ، نەشىر قىلىندى. ئۇنىڭغا بىرىلگەن يۈز مىڭ ئامرىكا دوللىرىغا ناھىيە مەركىزىگە بىر يېتىم ـ يېسىرلار مەكتىپى سالدۇردۇم ئەۋلادلىرىمىزنى بىزنىڭ تەقدىرىمىزگە ئوخشىمايدىغان، يىڭىچە تەقدىر بىلەن، گۈزەل ھايات كەچۈرسۇن، دىدىم، بولۇپتىمۇ جىنىم؟

«ئايزۆھرە، بالا ـ ئادەمنىڭ يىلتىزى. پەرزەنتسىز ئادەم يىلتىزسىز دەرەخكە ئوخشايدۇ، پەرزەنتسىز ئادەم قىرىغاندا غېرىپسىنىپ قالىدۇ، خارلىقتا قالىدۇ. ئەخمەقلىق قىلماي، ۋاقتىدا توي قىل...» دەپ ئوغامنى قايىنتىشقاندى بەزىلەر. سىزمۇ تىخى ماڭا

غايىبانە، بەزىدە چۈشلىرىمدەك نەسىھەتلەرنى قىلاتتىڭىز.

بەلكىم، ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىپ شۇنداق دېگەن بولغىيتتىڭىز. سىزسىز ماڭا بالىنىڭ نىمە ئىشى؟ ئىنسانىيەتنىڭ غايىسى ئەۋلاد قالدۇرۇشلا ئەمەسقۇ. مانا باللىرىم يوقمۇ خارلىقتا قالمىدىم. (يولۋاس ئاكامنىڭ نەۋرىلىرى يولۋاس ئاكام ئۆلۈپ كەتكەندە، ئانىسىنىڭ قورسىقىدا قالغان بالىسىنىڭ نەۋرىلىرى) ھالىمدىن ئوبدانلا خەۋەر ئېلىۋاتىدۇ. ئوقوغۇچىللىرىم، ئىخلاسمەن دوست، شاگىرتلىرىم يۇقلاپ تۇرىۋاتىدۇ. بۇ چاغقىچە غېرىبسىنىپ قالغان چاغلىرىم بولمىدى. غېرىبسىنىپ قالاي دىسەم، مانا ھازىرقىدەك سىز بىلەن مۇڭدىشاتتىم. شۇ ھامان تەنھالىق تۇمانلىرى تارقاپ، كۆڭلۈم كۆتۈرۈلدى.

شۇ ئەمەسمۇ، سىزسىز ماڭا بالىنىڭ نىمە ئىشى زادى؟ بالا دىسە، مىنىڭ ناھايىتى ئۇماق، بەش بالام بار. بىرىنچىسىنىڭ ئىسمى — «زەرەپشان ئارسلانلىرى»، ئىككىنچىسىنىڭ ئىسمى «ئاي ھامان چىقىدۇ»، ئۈچىنچىسىنىڭ ئىسمى «مۇناپىقنىڭ سۆيگىنى»، تۆتىنچىسىنىڭ ئىسمى «ئۇيغۇر ئېتنوگرافىيىسى»، بەشىنچىسىنىڭ ئىسمى «خەير خوش، سۆيۈملۈك كالۋا»، ئالتىنچى بالام يېقىندا دۇنياغا كېلىدۇ ئۇنىڭ ئىسمى «ئاخىرقى تەبەسسۇم». بۇ سىزگە، سىزنىڭ ھاياتىڭىزغا بېغىشلانغان. جاھان تارىخىدا سىزدەك ئەركسۆيەر، مۇھەببەتكە، مىللەتكە سادىق بىر ئۇيغۇر سەنئەتكارىنىڭمۇ ئۆتكەنلىكىنى، شۇ ئارقىلىق مىنىڭمۇ زادى نىمە ئۈچۈن، قايتا ئۆي ئوچاقلىق بولۇشقا ئۇنمايدىغانلىقىمنى بىلىپ قالسۇن! شۇڭا بۇ كىتابىمنى ھاياتىمنىڭ ئاخىرقى مىنۇت لىرىغا توغرىلاپ نەشرگە بەرگەن...

قويلارنىڭ مەرەشلىرى ئايزۆھرە خانىمنىڭ قەلبىدىكى شۇرلاشلارنى ئۈزۈۋەتتى. ئۇ چۆچۈپ يىنىغا قارىدى. ئۇنىڭچە قوي

www.uyghurkitap.com

چىنارنىڭ غازاڭلىرىنى پاراسلىتىپ يەۋاتاتتى. سەل ئۇ تەرەپتە ئۇن ئىككى ياشلاردىكى بىر بالا ھاسا تاياق تۇتۇپ تۇراتتى. بۇنى كۆرۈپ زۆھرە خانىمنىڭ ئەرۋاھى قىرىق گەز ئۇچتى. ئۇ قانداقتۇر بىر سەھرى كۇچىنىڭ تۇرتكىسىدە چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ــ دە، ھاسىسىنى قولىغا ئالدى.

ــ قۇشت، قۇشت دەيمەن! ھوي ماڭقا توسمامسەن قويلىرىڭنى!؟

ـ ئۇ غەزەپ بىلەن زورۇقۇپ ۋارقىرىدى. قويلار پىسەنت قىلماي ھەدەپ غازاڭ يەمەكتە ئىدى، يىمىگەنلىرىنى دەسسەپ چەيلىمەكتە ئىدى. بۇ ھال ئايزۆھرە خانىمغا قويلار غازاڭغا ئەمەس، ئۇنىڭ يۈرەك پارىسى بولغان ياقۇپنىڭ بىشىغا، يۈرىكىگە دەسسەۋاتقاندەك تۇيۇلدى؛ قويلار غازاڭنى ئەمەس ياقۇپنىڭ يۈرىكىنى چايناۋاتقاندەك تۇيۇلدى، بۇ تۇيغۇ ئۇنىڭ يۈرىكىنى يىلاندەك چىقىپ، پۈتۈن ئەزايىنى سىرقىراتتى.

ــ ھوي شۇم، توس دىدىم قويلىرىڭنى مەن! ــ ئايزۆھرە خانىم ئەلەمدىن يىرىلغۇدەك بولۇپ كەتتى.

ـ نىمە بولىدۇ غازاڭنى يىگەنگە؟ ــ دىدى بالا، ــ سىلىنىڭ غازاڭلىرىمىدى ــ يا، بۇ؟

ـ مىنىڭ بولماي، سىنىڭمىدى ئەمىسە؟

ـ مىنىڭ ئەمەس ـ ھە، ئۈپچىنىڭ بۇ!

ـ ئۈپچىنىڭمىش تىخى، توس دىدىم، ھىلى بىكار...! ـ ئايزۆھرە خانىم بالىنىڭ ئالدىغا دىۋەيلەپ كەلدى، بالا قويلىرىنى ئىلاجسىز تۇسۇپ ئۇنىڭغا گۆلەيدى.

«ھۇ بەدرەك! ـ دىدى ئايزۆھرە خانىم بالىنى ئەركىلىتىپ، ـ سىلىنىڭمىدى، ئۈپچىنىڭ بۇ دەيدۇ ـ يا، تىخى...»

ـ ساراڭ... خەخ دىگەندەك راستىنلا ساراڭكەن خۇددى!...

بالا شۇنداق دەپ كوتۇلدىغىنىچە كۆز دىن غايىپ بولدى. ئايزۆھرە خانىم بۇنى ئاڭلاپ مىيقىدا كۈلۈپ قويۇپ: «راست، مەن

ساراڭ...» دەپ پىچىرلىغاچ، سۈپۈرگىنى قولىغا ئېلىپ غازاڭلارنى سۈپۈرۈشكە باشلىدى...

«مۇشۇ كۈنلەردە سىز بىلەن تولا مۇڭدىشىدىغان بولۇپ قالدىم، چۈنكى ئادەم قېرىغانسېرى كۆڭلى سۇنۇق، مۇڭداشقاق بولۇپ قالىدىكەن. تولا گەپ قىلىپ ئارامىڭىزنى بۇزۇۋاتامدىغاندىمەن؟ ئۇنداق بولسا مەيلى، گېپىمنى داۋام قىلىمەن: ھەر يىلى چىنارنىڭ غازاڭلىرىنى ھايۋانلارغا مۇشۇنداق يىگۈزمەي، دەسسەتمەي، شامالّلارغا ئۇچۇرتماي، ئاۋايلاپ سۈپۈرۈپ، ئۆيۈمگە ئاپىرىپ تۇرىۋاتىمەن، بۇ قىلىقىمدىن بەزىلەر ھەيران قېلىشتى، ئەجەبلىنىشەتتى، غەلىتىلىك ھېس قىلىشىپ، مېنى «ساراڭ» قاتارىغا چىقىرىتىشتى. بۇنىڭ ئەجەبلەنگۈدەك، ھەيران قالغۇدەك، غەلىتىلىك ھېس قىلىشقۇدەك نېمىسى بار؟ چۈنكى ئىنسان روھى ئوڭ تاناسىپقىمۇ، تەتۈر تاناسىپقىمۇ ئوخشىمايدۇ، ئۇ ھېچنىمىگە، پەقەت ۋە پەقەت ھېچنىمىگە ئوخشىمايدۇ. شۇڭا ئۇنىڭغا ئىنىقلىما بەرگىلى بولمايدۇ. ئەگەر ئىنىقلىما بېرىلسە، ئىنسانلار ماشىنا ئادەملەرگە ئوخشاپ قالمامدۇ؟ مانا مۇشۇ نۇقتىنى چۈشەنمىگەن كىشىلەر مېنى ‹ساراڭ› دېيىشىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇلارنى ساراڭ! چۈنكى ئۇلار ساراڭنىڭ ھەرىكەتلىرىنىڭ، ساراڭنىڭ ھېس تۇيغۇلىرىنىڭ، ساراڭنىڭ سۆزلىرىنىڭ رەت قىلىنغان ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ؛ ئۇلار مېنىڭ سىزدىن مەڭگۈ پەخىرلىنىدىغانلىقىمنى بىلمەيدۇ؛ ئۇلار ۋىسالسىز مۇھەببەتنىڭ شۇنچىلىك قەدىرلىك، شۇنچىلىك كۈلپەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ؛ ئۇلار بىر ئۆمۈر بويتاق ياشاشنىڭ ئۆزىنىڭمۇ بىر خىل قەيسەرلىك، قەھرىمانلىق ئىكەنلىكىنى قەھرىمانلىق ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ؛ ئۇلار مېنىڭ بويتاق ياشىيالىشىمدىكى، بويتاق ياشىغاندىمۇ پاك ياشىيالىشىمدىكى سەۋەبنىڭ ماڭا ئاخىرقى تەبەسسۇمىڭىزنىڭ ھەمرا بولۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى بىلمەيدۇ، ئەگەر بۇلارنى بىلگەن بولسا مېنى

ساراڭغا چىقىرىشمايتى.

ئەگەر بۇ چاغدا مەن بۇنىڭ ئاخىرقى تەبەسسۇمىڭىز بولۇپ قالىدىغانلىقىنى بىلگەن بولسام، باغرىڭىزغا ئۆزۈمنى ئېتىپ، بوينىڭىزغا چىڭگىلەكتەك ئېسىلىپ، گەز باغلاپ، يىرىلىپ كەتكەن لەۋلىرىڭىزگە چىڭداپ ـ چىڭداپ سۆيۈپ، قەلبىڭىزنىڭ تەكتىدە باھارنىڭ كەلكۈن سۈيىدەك ئۆركەشلەپ ئېقىۋاتقان شىپاھكارانە مېھرىڭىزنى ئىچىرقاپ ـ ئىچىرقاپ شورىۋالاركەنمەن، ئىسىت!!!...

«تەبەسسۇمىنىڭ گېپىنى ئەجەپ تۇلا قىلىپ كەتتىڭىز دىدىڭىزمۇ، جېنىم؟ بۇ دىگىنىڭىز ئوبداق بولدى. بۇ ھازىرقىدەك ئېنىق ئىسىمدە. بۇ ئوتلۇق، ھاياتى كۆچكە ئىگە پەرۋىشكارانە تەبەسسۇمىڭىزنى 1945 ـ يىلى 9 ـ ئاينىڭ 18 ـ كۈنى سەھەردە سىخىيلارچە ھەدىيە قىلغانىدىڭىز...»

2

كامال قىشىڭىزدىن چىقىپ يەنە بىر ھازا خىيال سۈرۈپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ئۇ ئىنتايىن مۇھىم بىر تاللاشقا دۇچ كەلگەنىدەك قىلاتتى. ئاخىرى ئۇ خورازلار بەس ـ بەستە چىللاشقا باشلىغاندىلا ئاندىن بويىندىن بىرسى سۆرىگەنىدەك مىڭ تەستە ئورنىدىن تۇرۇپ، بىز بىلەن سوغوقلا خوشلىشىپ تاڭ قويىنغا سىڭىپ كەتتى.

مەن قىينانامغا:

ـ ئانام ھايات ۋاقتىدا ئۇنىڭغا بەرمەكچى بولغان، كېيىن ئانام ئۆلۈپ كەتتى، ياقۇپمۇ ھەپىسگە كىرىپ قىلىپ كۆزىمىزدىن غايىپ بولدى. ماجىگسا ياقۇپتىن ئۈچ ئىلىش ئۇچۇن مىنى خۇتۇنلۇققا ئالماقچى بولدى... ـ دەپ ئىزاھات بەردىم.

قىينانام مىنى چۈشەندى، ئۇ مىنى چۈشىنەتتى.

مەن سەھەردىلا قىشىڭىزغا كىردىم. سۇزۇك ۋە سۇزۇك كۆزلىرىڭىزدىن چاچرىغان ئىشق چىقىندىلىرى يۈرىكىمنى بىھوش قىلدى.

ـ سىز دان يېگەچ تۇرۇڭ، ـ مەن چاقچاق قىلىپ جىلمايدىم، سىز كۈلدىڭىز.

ـ سىز... سىزچۇ؟ سىز دۇدۇقلىدىڭىز.

ــ مەن چۈۋازغا بىرىپ ياغ تارتىپ كېلەي، ـ مەن سىزگە قارىمايلا پىيالىگە چاي قۇيدۇم، ئاندىن نان ئۇشاتتىم.

ـ شاخ مىدىرلايدۇ ـ يا، ئايزۆھرە؟

ـ سىز بىردىنلا شۇنداق دەپ قالدىڭىز. مەن پەنجىرىگە قارىدىم. پەنجىرىدىن كىرىپ قالغان ھىلىقى يۇمران ئۆرۈك نوتىسى قاتتىق مىدىرلاپ تۇراتتى. سىز رازۋېدكىچىغا خاس سەزگۈرلىكىڭىز، ئېھتىياتچانلىقىڭىز بىلەن بۇنىڭغا دىققەت قىلىپ قالغان ئىدىڭىز.

ـ شاخ مىدىرلىسا نىمە بوپتۇ؟ سىز شاخ مىدىرلىغاننى كۆرمىگەنما چوڭ بولۇپ؟ ـ دىدىم مەن پەرۋاسىز ھالدا، ئاندىن چاقچاق قىلدىم،

ــ باچكا قونغانمىدۇ ـ يا؟

مەن سىزنىڭ كۆزىڭىزگە چۆكۈپ كۈلدۈم. سىز «ۋىللىدە» قىزىرىپ، نەرگىسكە ئوخشاش جىلمايدىڭىز. مەن قىپقىزىل رەڭ ئالغان مەڭزىڭىزدە پەيدا بولغان زىنىقىڭىزغا دوملاپ چۈشتۇم. سىز ماڭا ئاشىقانە تەبەسسۇم سوۇغا قىلىۋىدىڭىز، كۆزىڭىزدىن قۇياش كۆتۈرۈلۈپ چىقىپ، گىرىمسەن ئۆيىنى يورۇتىۋەتتى، ھەتتا، قەلبىمنىمۇ ئوتلۇق نىگاھلىرىڭىز كۆزۈمنى چىقىپ قاماشتۇرىۋەتتى. سېھىرلىك تەبەسسۇمىڭىز كۆكسۈمنى تېشىپ ئۆتۈپ، دەسلەپ يۈرىكىمنى قىچىقلاپ كۈلدۈردى، سۆيۈندۈردى، زوق، شېرىن تۇيغۇ يوللىدى. ئاندىن ۋىژىلداپ كۆيدۈرۈشكە باشلىدى. بۇ كۆيۈش تولىمۇ تاتلىق، لەززەتلىك كۆيۈش ئىدى.

www.uyghurkitap.com
«قانداق تاتلىق، مەپتۇنكار، جىلۋىدار، خاسىيەتلىك تەبەسسۇم بۇ!» ؛
«ھەقىقى ئاشىقلارنىڭ غۇبارسىز يۈرىكىدىن پارتلاپ چىقىدىغان مۇھەببەتلىك تەبەسسۇملىرى مۇشۇنداق ھاياتىي كۈچكە ئىگە. قۇدرەتلىك بولامدىكىن ـ يا؟ ...».
بىلمەيتتىم.
ــ ئۆگىنىزدە بىر نەرسە ماڭغاندەك قىلىدۇ ئەينا، قاراپ باقامسىزكى.
سىز بۇ سۆزنىڭىز ئارقىلىق مىنى شېرىن ھېسلار قاينىمىدىن سۇغۇرۇپ چىقتىڭىز. راستتىنلا ئۆگزىدە بىر نەرسە ماڭغاندەك قىلاتتى.
ــ قورقمىڭا، ھاجىمنىڭ ئىتى ئۇ، ـــ مەن ئىشىككە قاراپ ماڭدىم. لېكىن سىز:
ــ پاتراق كېلىڭ جۇما، ـــ دېگەن ئۆتۈنۈشىڭىز بىلەن مىنى توختىتىپ قويدىڭىز، مەن سىزگە قارىدىم.
ــ نېمىشقا؟
ــ گېپىم بادى ئازراق.
ــ نېمە گەپتى ئۇ؟
ــ سىزنى... سىزنى... يەنىلا سۆيىمەن!... مەڭگۈ!...
سىز ماڭا يېڭىۋاشتىن سۆيگۈ ئىزھار قىلدىڭىز، شۇڭا چېكىلىرىڭىزدىن تەر تەپچىپ چىقتى.
«ئاھ، سۆيگۈ ئىزھار قىلماق نېمىدىگەن قىيىن ـ ھە!؟»
ــ رەھمەت!... مەنمۇ!... ــ يۈزۈم ئوت بولۇپ ياندى. ئېچىشتى. لېكىن قەلبىمدىكى تەشۋىشلەر خۇددى گۈلخان ئۈستىگە چۈشكەن قاردەك «شۇرردە» ئېرىپ، يۈرىكىم، ئۆگە ـ ئۈگىلىرىم مۇھەببەتنىڭ شېرىن ھېسلىرى بىلەن تولدى؛ يۈرىكىم، ئۆگە ـ ئۈگىلىرىم ھاياتىي كۈچكە تولدى؛ يۈرىكىم، ئۆگە ـ ئۈگىلىرىم

چەكسىز غۇرۇر، ئىپتىخار بىلەن تولدى. ئۆزۈمنى باغرىڭىزغا ئاتقۇم كەلدى. خۇددى قىرغاقتىكى سۇنى كۆرگەن بېلىقتەك. شۇ تاپتا ئۆزۈمنى، پۈتۈن دۇنيانى، نىكاھنىڭ غايىۋى كۈچ ـ قۇدرىتى، سېھرى، خاسىيىتى ئالدىدا ئۆزىنىڭ كۈچ — قۇدرىتى، سېھرى، خاسىيىتى، ئەھمىيىتىنى تامامەن يوقاتقاندى.

مەن ئىشىكتىن چىقىپ كېتىۋېتىپ سىزگە قايرىلىپ قارىدىم. سىز گەز باغلاپ كەتكەن لەۋلىرىڭىزدىن يەنە تەبەسسۇم، شەپقەتلىك كۆزلىرىڭىزدىن مېھىر، پىراق تارتۇق قىلدىڭىز. مېھرىڭىز قەلبىمگە سوۋۇشۇپ قالدى، خۇددى مەلھەمدەك. پىراقىڭىز يۈرىكىمنى گۈلخانغا ئىتتىردى. سىز قىمىرلاپ، قىمىرلاپ ماڭا ئىنتىلدىڭىز، كۆزۈم، لېۋىم، باغرىم، يۈرىكىم سىزنىڭ قەلبىڭىز بىلەن سۈۋاشقاندەك بولۇپ، تىرناقلىرىمنىڭ ئۇچىغىچىلىك لەززەت ـ ھۇزۇر ئېقىپ كەلدى. چەكسىز راھەتلەندىم! مەستخۇشلۇق ئىلكىدە ئىشىككە يۆلىنىپ قالغىلى تاسلا قالدىم!

مەن پاتمان ـ پاتمان بەختىيارلىق ھېسلىرىنى يۇدۇپ ئۆيدىن چىقتىم. ئاسمان خۇددى مېنىڭ كۆڭلۈمدەكلا ئويپۇچۇق ئالقانچىلىكمۇ بۇلۇپ كۆرۈنمەيتتى. ياپيېشىل يوپۇرماقلار ئاسمان سەتھىدە قۇياش نۇرى جىلۋە قىلاتتى. قوناق ئېگىزلىرىدا ئۇتلاپ، كۆككە تويۇشقان قوي ـ ئۆچكىلەرنىڭ مەرەشلىرى، ساپان سۆرەۋاتقان ئۆكۈزلەرنىڭ سوزۇپ ـ سوزۇپ مۆرەشلىرى، قىغ توشۇۋاتقان ئېشەكلەرنىڭ ھاڭراشلىرى... ئاجايىپ مۇڭلۇق، يېقىملىق، جەلپكار ئىدى، خۇددى سىزنىڭ ئېزگۈ، لىرىك كۈيلىرىڭىزدەك. بۇ ھاياتبەخش ئەتكۈچى كۈيلەر كۆز سەھرىگە گۈزەل تۈس، گۈزەل ھايات ئاتا قىلغانىدى.

شۇنداق، ئالەم گۈزەل، خۇددى قۇتلۇق ھېسلار بىلەن تولغان قەلبىمدەك.

— ھوي، زۆھرە خېنىم.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يىپەك تارتىسى

توساتتىن شۇ ئاۋاز چىقىپ قالدى. مەن بۇرۇلۇپ قارىدىم. ساۋۇتخان ئىشان ھاجىم دەرۋازىسى ئالدىدا ماڭا قاراپ تۇراتتى. مەھەللىنىڭ چىغىر يولى ئەللىك ياشلارغا كىرگەن، ئوتتۇرا بوي، يۇپيۇمىلاق يۈزلىرى قىزىرىپلا تۇرىدىغان، قاپقارا ساقاللىرى ئاپئاق، يوغان سەللىسى بىلەن ھەمكارلىشىپ، ئۆزىگە ئاجايىپ سۈلەت، سۈر بېغىشلاپ تۇرىدىغان بۇ ئادەمنىڭ ھويلىسىنىڭ ئالدىدىنلا ئۆتەتتى.

ــ سالام قىلىپ قويايمۇ دېمەيلىــيا، مۇنداق؟

ــ ئالدىراشچىلىقتا كۆرمەي قاپتىمەن، ھاجىم.

ــ بوشراق ئالدىرايلى.

مەن گەپ قىلمىدىم، مېڭىشقا تەمشەلدىم.

ــ ھويلىغا بىر كىرسىلە، زۆھرە خېنىم، گېپىم بادى ئازراق.

مەن ھەيران قالدىم. چۈنكى مەن بۇ گەپنى تېخى ھازىرلا سىزنىڭ ئاغزىڭىزدىن ئاڭلاپ چىققانىدىم. مانا ئەمدى بۇ «خۇداگوي» ئادەمنىڭ ئاغزىدىن ئاڭلاۋاتىمەن. ئوخشاش شەكىل، ئوخشاش مەزمۇندىكى بۇ سۆزنىڭ ماڭا بەرگەن تەسىرى ھازىر تۈپتىن ئوخشىمايتتى. بىرىنچىسى قەلبىمنى چەكسىز سۆيۈندۈرگەن، ئىككىنچىسى يىرگەندۈرگەنىدى.

ــ نېمە گەپتى ئۇ، ھاجىم؟

ــ تولىمۇ زۆرۈر گەپتى. ئاۋۋال ھويلىغا بىر كىرسىلە،ــ ھاجىم شايى يەكتىكىدىكى توپلارنى قاققاچ مېڭىشقا تەمشەلدى.

مەن شۇ چاغدىلا ھاجىمنىڭ ئۈستىۋېشىغا سەپسالدىم: ئۇنىڭ يەكتىكىنىڭ پەشلىرى، يەڭ، جەينەكلىرى، تۆكلۈك مەيدە ۋە ئۆكۈزنىڭ بويىندەك تومەل بويۇنلىرى غىچلا توپا ئىدى. سەللىسىگە قويۇق تور چاپلىشىپ قالغان. تورغا بىر ۋاقىتسىز سارغىيىپ كەتكەن قۇرۇق يوپۇرماق ئېسىلىپ قالغانىدى. بۇلارنى كۆرۈپ تېخىمۇ ھەيرا ن قالدىم. ئاي، يىل ئۆتۈپ كەتسە قولى ھېچبىر ئىشقا تەگمەيدىغان

ھاجىمنىڭ ئۈستىۋېشىغا بۇ توپاتورلار قەيەردىن، قانداق يۇقۇپ قالدىكىن؟

ــ بولاملا ـ يا؟

«غۇژژىدە» ئاچچىقىم كەلدى. لېكىن ئۆزۈمنى زورىغا بېسىۋېلىپ:

ـــ گەپلىرى بولسا، مۇشۇ يەردە دېسىلە، ھاجىم. مەن ئالدىرايتتىم، ــ دېدىم مۇلايىملىق بىلەن.

ــ نېمىگە ئالدىرايلا؟ بۇ، بۇ يەردە دەيدىغان گەپ ئەمەستى، سىلىنىڭ...

ـــ ئوھۇش، ھاجىم! بۇ يەردە دېگىلى بولمايدىغان گەپنى ئاڭلايدىغان ئادەم ئەمەس مەن!ــ مەن قوپاللىق بىلەن شۇنداق دېدىم ـ دە، مېڭىپ كەتتىم.

ــ بۇ، ئۆيلىرىدە ساقلاۋاتقان ھېلىقى يىگىت توغرىسىدىكى گەپ جۇمۇسىلا.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئىزىمدىلا توختاپ قالدىم، خۇددى يەرگە مىخلىنىپ قالغاندەكلا. يۈرىكىم «قارتتىدە» قىلىپ دۈپۈلدەپ كەتتى.

ــ بۇ ئاشۇ يىگىتنىڭ جېنى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىشتى، ــ دېدى ھاجىم مېنىڭ ئىنكاسىمنى كۈتمەيلا، ـــ سىلى بىلەن مەسلىھەتلىشىدىغان ئىش بادى. بولمىسىغۇ مۇشۇ يەردىلا دەۋېرەتتىم. قالغىنى... ئىختىيار ئۆزلىرىدە، ئۆز شورلىرى ئۆزلىرىگە خېنىم. كېيىن پۇشايمان قىلىپ قالسىلا مەيلى ئەمىسە.

ـــ نېمە يىگىت؟ نېمە يىگىت ئۇ؟ ــ دېدىم مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋېلىپ، تەمكىن ھالدا.

ـ خۇپسەنلىك قىلمىسىلا، خېنىم. مەن ئۇنى ھازىرلا پەنجىرىدىن، تۆكلۈكتىن ماراپ ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈمىيا. ئۇ: گېپىم بادى ئازراق، دېدىيا، تېخى. يا راست، يا يالغان دېسىلە قېنى؟

مەن «لاسسىدە» بوششىپ كەتتىم. تېنىۋېلىشقا ھېچبىر ئۇرۇن قالمىغانىدى.

ــ قانداق، كىرەملىــيا؟

ھاجىم ماڭا قىلچە ئويلىنىش پۇرسىتى بەرمىدى. ئاخىر مەن ئۇنىڭ قاپقارا كۆزلىرىدىن بىر خىل شۇملۇقنى كۆرۈپ تۇرۇپ ھويلىغا كىردىم. يۈرىكىم ئەنسىز دۈپۈلدەيتتى، تەشۋىشلىك ئىلكىدە پىلتىڭلايتتى.

ــ نېمە گەپلىرى بادى، ھاجىم؟ ــ دەپ سورىدىم مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋېلىپ.

ھاجىم بىزنىڭ ئۆي تەرەپكە بىر قارىۋېتىپ، گېپىنى «پورتتىدە» دېۋەتتى.

كۈتۈلمىگەن جاۋاپتىن مەن ھەيران قالدىم، چۆچۈدۈم، يىرگەندىم، غەزەپلەندىم، تېپىرلىدىم، يىلان چېقىۋالغاندەك چىرقىرىۋەتكىلى تاس قالدىم. غەزەپ ـ ئەلەم ئىچىمگە سىغماي، مېنى يېرىۋەتكىلى تەل بولدى.

ــ خۇدايا توۋا دېسلە، ھاجىم، توۋا دېسلە. نومۇس قىلسىلا مۇنداق، مەسچىت ئىمامى تۇرۇپ... خۇدادىن قورقمامدىلا سىلە؟!ــ مەن ئاقامغا ئۆرۈلۈپ چىقىپ كېتىشكە تەمشەلدىم. نومۇس، ئەلەم، خورلۇق ماڭا ھەممىنى ئۇنۇتتۇرغانىدى.

ــ ھا...ي...ي...ي... ئالدىرىمىسىلا بولارمىكى، خېنىم. بۇنداق قىلسىلا ئۆيلىرىدىكى يىگىتنى چېرىكلەرگە چېقىپ قويىمەن جۇمۇسىلا؟ ئۇ چاغدا ھەممىلىرى بالاغا قېلىشىلا مەن دەپ قوياي!

مەن يەنە «شىپپىدە» توختاپ قالدىم.

«مەن بالاغا قالسامۇ مەيلى، ياقۇپ تۇتۇلۇپ قالسا...»

مەن ئىنتايىن قىيىن ئەھۋالدا قىلىۋاتاتتىم.

«ھاجىم راستىلا دەپ قويارمۇ؟...»

بۇنى بىر نەرسە دەپ بولمايتتى. دەپ قويماسلىقىدىن دەپ قويۇشى ئېھتىمالغا بەكمۇ يېقىن ئىدى. چۈنكى تارىختىن بىرى سوپى ئىشانلاردىن خەلققە ۋاپا كېلىپ باققان ئەمەس.

«ناۋادا دەپ قويسا»...

بۇنىڭ ئاقىۋىتىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ بولمايتتى.

«قانداق قىلسام بولار؟ ... قانداق قىلاي؟... »؛

«ئاھ، خۇدا، ماڭا ئەقىل كۆرسەت، ھاجىمنىڭ كۆڭلىگە ئىنساپ، ديانەت، تەۋپىق ـ ھىدايەت ئاتا قىل ! ...».

مەن بېھىش، دوزاخنى، ئۇلۇغ ئاللانى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى شېپى كەلتۈرۈپ يالۋۇردۇم؛ ھاجىمنىڭ «مۇبارەك» پۇتىنى خۇددى مۇرىت ـ مۇخلىسلىرىغا ئوخشاشلا قۇچاقلاپ، يۈزۈمنى سۈركەپ، يامغۇردەك ياش تۆكۈپ تۇرۇپ يالۋۇردۇم. تاشنىمۇ ئېرىتىۋەتكۈدەك، بۆرىنىمۇ قويغا ئايلاندۇرۇۋەتكۈدەك قۇدرەتكە ئىگە نالىلىق يالۋۇرۇشلىرىم ھاجىمغا تەسىر قىلمىدى؛ پىغانلىق، قانلىق كۆز ياشلىرىم ھاجىمنىڭ زەرداب يۈرىكىنى ئېرىتەلمىدى؛ زىناخورلار تاشلىنىدىغان دوزاخنىڭ دەھشىتى ھەققىدىكى قورقۇنچلۇق تەسۋىرلىرىم ھاجىمنىڭ شۇم نىيىتىنى ئۆزگەرتەلمىدى؛ كامالىدىن سۆزۈمنى ئېلىپ ھاجىمغا تېگىش ھەققىدە بەرگەن ۋەدىلىرىمۇ ئۇنىڭ شەھۋانىي نەپسىگە تەسەللى بولالمىدى؛ ھەتتا بۇگۈن كېچە ئۆيىگە كىرىش ھەققىدە بەرگەن ۋەدە ـ ئۆتۈنۈشلىرىمۇ ھاجىمنىڭ ئېپلاسلىقىغا بەرھەم بېرەلمىدى. ئەگەر مۇشۇ ئاخىرقى شەرتىمگە ماقۇل دېگەن بولسا، كەچ كىرگىچە بىر ئامال قىلىپ سىزنى ئېلىپ قېچىپ كەتمەكچى بولغانىدىم.

ئاخىر مەن «ھاجىم چىرىكلەرگە دەپ قويۇپ بولغۇچە، ياقۇپنى ئېلىپ قېچىپ كېتەي» دەپمۇ ئويلىدىم. بىرا بۇ مۇمكىن ئەمەس ئىدى. چۈنكى مەن سىزنى ئېلىپ بوسۇغا ئاتلاپ بولغۇچە، ھاجىم

دۈشمەن گازارمىسىغا بېرىپ بولاتتى. دەريا بويىغا بارا ـ بارمايلا قورشاۋدا قالاتتۇق.

«دەپ قويسا قويۇۋەرسۇن، تۇتۇلۇپ قالسا، بىر قانداق قىلىپ قۇتقۇزۇپ چىققىلى بولار.»

مەن شۇنداق دەپمۇ ئويلاپ باقتىم. بىراق بۇ قارارغا كېلىشكە جۈرئەت قىلالمىدىم. شۇ ئەمەسمۇ، سىزنى كىم قۇتقۇزىدۇ؟ يىگىتلەرمۇ؟ قاچان، قانداق قۇتقۇزىدۇ؟ قۇتقۇزالامدۇ؟ قۇتقۇزۇپ بولغۇچە...

مەن پۈتلىرىمنى سۆرەپ پېشايۋان باسقۇچلىرىدىن يەڭگەپ ـ يەڭگەپ ئۆرلىدىم. ئىشىك تۈۋىگە بېرىپ كەينىمگە قايرىلىپ قارىدىم. نىگاھلىرىم پەنجىرىدىن شۇڭغۇدى. سىز قازناقتا ماڭا تەبەسسۇم بىلەن قاراپ تۇراتتىڭىز. سىزنى كۆرۈپ ئۆزۈمدە ئازادە، بەختىيار ھېس قىلدىم ! چۈنكى سىز ھايات قېلىش ئالدىدا تۇراتتىڭىز. بوسۇغىدىن پۈتۈمنى ئېلىۋىدىم، ۋۇجۇدۇمغا سانسىزلىغان نەشتەر سانجىلىپ، ئۆزۈمنى ئىنتايىن خار ھېس قىلدىم !

«ئاھ، خۇدا، سەن بارمۇ؟ بار بولساڭ ھازىر نەدە؟ نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ كۈندىلىك بىر تەرەپ قىلىدىغان ئىشلىرىڭ زادى نېمە؟ مەندىن، مېنى ياراتقانلىقىڭدىن خەۋىرىڭ يوقمۇ؟ مېنى نېمە ئۈچۈن ياراتقان؟ باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى خۇش قىلىش بەدىلىگە خورلۇق ئازابىنى تارتىش ئۈچۈنلىمۇ؟...»

ياشلىرىم تاراملاپ تۆكۈلەتتى، خۇددى سۇئاللىرىمدەك. ئۆكسۈشلىرىم جاھانغا شىددەت بىلەن تارايتتى. مەن كۆز يېشى، ئۆكسۈش، ئازاب قوينىدا چەيلەنگەن يۈرىكىمنى يەنە چەيلەندۈرۈپ، ئۆزۈل — كېسىل ۋەيران قىلىش بەدىلىگە ئەقىل ـ پاراسەت، ۋىجدان ـ غورۇر ۋە يۈكسەك سەنئەت بايلىقى بىلەن تولغان مۇھەببەتلىك بىر يۈرەكنى قوغداپ قېلىش قارارىغا كەلگەنىدىم. شۇڭا بۆرە ئاغزىغا

ئىلاجىسىز، ئەمما ياۋاشلىق بىلەن كىرىپ كېتىۋاتاتتىم.

«بۆرە چاڭگىلىدىكى قوزىچاقمۇ تىپىرلايدىغۇ؟…»

مەنمۇ بىردىنلا تىپىرلاش قارارىغا كەلدىم.

سايىنىڭ ئىشىكى تاقالدى. ھاجىم بىر كۆرپىسىنى سۇغۇرۇپ ئالدى. مەن تار كوچىدا تېخىغىچە ئۆرە تۇراتتىم. بىردىنلا كۆزۈم كات ساندۇقىنىڭ يېنىدا تۇرغان نوغۇچقا چۈشۈپ قالدى. سۈپىغا چىقىپ، كات ساندۇقىنىڭ يېنىغا كەلدىم. ھاجىم يەنە بىر كۆرپىنى ئېلىشقا تەمشىلىۋىدى، مەن نوغۇچنى پەم بىلەن ئېلىپ، ھاجىمنىڭ كالىلىسىنى چەنلەپ ئۇردۇم. لېكىن نوغۇچ ھاجىمنىڭ بېشى ئۈستىدىكى ياغاچ ئاسقۇغا تېگىپ كېتىپ، ئۇنىڭ يېرىمى سۇنۇپ يەرگە چۈشۈپ كەتتى. قولۇمدا قالغان يېرىمىنى مەن ئىشلىتەلمەيتتىم. چۈنكى قولۇم دولامغىچە قېقىلىپ كەتكەن بولۇپ، ھازىر ھېچنىمىگە كارغا كەلمەيتتى.

«بۇنداق قىلغۇچە، بوغۇشسامۇ بولاپتىكەن!…»

مەن زوڭ ئولتۇرۇپ ھەسرەت بىلەن يىغلىدىم؛ يۈزۈمنى ئالقانلىرىم بىلەن ئېتىپ، ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ ھەسرەت بىلەن يىغلىدىم!

ـــ ئاچچىقلىرىنى ئۇنداق يامان قىلمىسىلا، خېنىم، ـــ دېدى ھاجىم زەھەرخەندىلەرچە تەبەسسۇم بىلەن، ـــ مۇشۇنداق تەخسىراتىمغا ئۇچرايلا…

ئۇنىڭ كېيىنكى گەپلىرىنىڭ بىرىمۇ قۇلىقىمغا كىرمىدى، چۈنكى مەن ئەس ـ ھوشۇمنى يوقاتقانىدىم. خۇددى مۇنۇ سۇنۇق نوغۇچتەكلا.

ئاھ!!!…

مەن ئۆيدىن چىقىپلا دەرياغا قاراپ يۈگۈردۈم، چىغىر يول بىلەن ئەمەس، ئورۇلۇشنى كۆتۈپ تۇرۇشقان كەنجى قونلىق بىلەن

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابخورلار بېكىتى

يۇگۇردۇم... پۈتكۈل ۋۇجۇدۇم ئازاب ـ خورلۇقتىن سىرقىرايتتى.

«ئاھ، خۇدا، مېھرىبانلىقىڭ قېنى؟ »

مەن خۇداغا نالە قىلاتتىم. قوناقلارنىڭ پىچاقتەك بىسلىق قۇلاقلىرى يۈز ـ كۆزلىرىمنى تىلاتتى، گويا خورلۇق يۈرىكىمنى تىلغاندەك.

«مەندەك ئاجىز، ناتىۋان بەندەڭگە ئاتا قىلىدىغان شەپقەت ـ ئىنايىتىڭ قېنى؟ مۇشۇمۇ؟ »

مەن يىغان بىلەن ئۆرتىنىپ يىغلايتتىم. قوناقلىقنى، زەرەپشان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى يىغان قاپلىغاندەك.

«سەن بارمۇ ـ يوقمۇ؟ ئويغاقمۇ ـ ئۇخلاپ قالدىڭمۇ؟ ئۇنداق بولسا، نېمىشقا ئەمسە قولىدىن تەسۋى، ئاغزىدىن سۈرە چۈشمەيدىغان رەزىل بەندىلىرىڭنىڭ دىلىغا ھەقىقىي ئىمان نۇرى چاچمايسەن؟ نېمىشقا مېنىڭ ئاچچىق قىسمەتلىرىمنى كۆرمەيسەن؟ »

كۆزلىرىمدىن شاكىراپ ياشلار خۇددى قورام تاشلاردەك گۈلدۈرلەپ دومىلىنىپ چۈشۈپ، قوناقلارنى يەتچىيتتى.

«سەن نېمىشقا ئادىل ئىش بىجىرمەيسەن؟ نېمىشقا مېنى تۆلەشكە تېگىشلىك بولمىغان بەدەلنى تۆلەشكە قىستايسەن؟ »

مەن ھاسىرايتتىم، ھۆپۈلدەيتتىم. پېشانەمدىن ئاچچىق تەر قۇيۇلاتتى. زەھەرسىمان ئەلەملىك ياشلىرىم ئاچچىق تەرلىرىم بىلەن قوشۇلۇپ تېخىمۇ ئاچچىقلىشىپ كېتىۋاتاتتى.

«سەن ھەممىمىزنىڭ خۇداسى ئەمەسمۇ؟ نېمىشقا ھەممىمىزگە ئوخشاش خۇدا بولمايسەن؟ ئۇلۇغ پەيغەمبىرىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام: «ۋەتەننى سۆيۈش ـ ئىماننىڭ جۈملىسىدىندۇر» دېگەنمۇ ـ دېمىگەنمۇ؟ ھە، ئۇنداق بولسا، ۋەتەن ئۈچۈن كۆرەشكۈچىلەرنى، ھۆرلۈك ـ تەڭلىك ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىۋاتقانلارنى نېمىشقا قانات ئاستىڭغا ئالمايسەن؟ ئەكسىچە

ساۋۇتخان ئىشان ھاجىمدەك ھۆرلۈك كۆشەندىلىرىگە، ئىنقىلاب ئاسىيلىرىغا، ئەۋلىيا سىياقىغا كىرىۋالغان ئىمانسىزلارغا ھامىي بولىسەن؟»

مەن دەريا بويىغا كەلدىم...

قۇياش پارلاپ تۇراتتى...

قۇمۇشلار شۇىرلايتتى...

قۇمۇشزارلىق دۆڭ مېنى دەرياغا ئۇزىتىپ تۇراتتى. دەريانىڭ باشلام تەرىپىدىكى تاغ ـ تۇرالاردا قاتتىق يامغۇر ياغقان بولسا كېرەك، سۇ خېلىلا ئۇلۇغ، لايقىپ ئېقىۋاتاتتى. گەرچە ئەجدىھادەك تولغىنىپ تۇرمىسىمۇ، لېكىن دولقۇنلىنىپ ـــ ئۆركەشلىنىپ ئېقىۋاتاتتى. خۇددى قەلبىمدىكى ئازابلىق غەزەپ ـ نەپرەتتەك. بىر خىل قاگسىق لاي ـ لاتقا ھىدى كۆڭۈلنى ئېلەشتۈرەتتى. گوياكى ساۋۇتخان ھاجىمنىڭ ھىدىدەك.

«ئاھ، سۆيۈملۈك زەرەپشان، بىر چاغلاردا بالامنى باغرىڭغا تاشلاش ئۈچۈن بويۇڭغا كېلىپ، ساڭا ئۆلتىجا قىلغانىدىم، مانا ئەمدى ئۆزۈمنى تاشلاش ئۈچۈن ئۆلتىجا قىلىۋاتىمەن. مەن خۇش بولۇپ كېتەي، ئۇ دۇنيا ـ بۇ دۇنيا خۇش بولۇپ كېتەي، مېنى باغرىڭغا ئال، مېنى باغرىڭغا باس، قىينالغان جېنىمنى ئارام تاپقۇز!...»

مەن كۆزۈمنى يۇمدۇم، ئۆلۈۋېلىشتىن بۇرۇن چوقۇم كۆزنى يۇمۇش پەرزدەك، كۆزۈمنى چىڭ يۇمدۇم.

«جېنىم ياقۇپ، سىزنى سۆيىمەن!... مەڭگۈ ! ... بېھىش ـــ دوزاختىمۇ!...»

كۆزۈمنى ئاچتىم، نېمىشقا، نېمە مەقسەتتە ئاچتىم؟ بىلمەيتتىم.

قۇياش پارلاپ تۇراتتى. مەن كۆزۈمنى يەنە يۇمدۇم.

«مېنى ئۇنتۇپ كېتىڭ، چۈنكى سىز مېنى كەچۈرەلمەيسىز. خۇددى ئۆز ـ ئۆزۈمنى ئەبەدىي كەچۈرەلمىگەنىدەك. شۇڭا، باياتىن

دېگىننىڭىزدەك، مېنى مەڭگۈ سۆيەلمەيسىز... ئەلۋىدا!...»

مەن دەرياغا ئىنتىلدىم. سەكرىسەملا ئازابتىن... ھەممە ـ ھەممىدىن بىر يولىلا قۇتۇلاتتىم؛ سەكرىسەملا مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىشەتتىم. چۈنكى، ئويلاپ باقسام، ئۆلۈمنىڭ ئۆزى ـ مەڭگۈلۈك بەختكەن! نېمىشقا كىشلەر ئۆلۈمدىن قېچىشىدىكىن؟ بۇ نوقتىنى ـ بەختنىڭ ھەقىقي ماھىيىتىنى چۈشەنمىگەنلىكى ئۈچۈن.

مەن پۈتۈمنى قىرغاقتىن ئۈزەلمىدىم، پەقەتلا ئۈزەلمىدىم، خۇددى يەرگە مىخلىنىپ قالغاندەك. بۇ بىر مۆجىزە ئىدى. مەن بۇ مۆجىزىدىن ھەيران قېلىپ، كۆزۈمنى ئاچتىم. قۇياش پارلاپ تۇراتتى. كۆزۈمنى يەنە يۇمدۇم؛ «چىڭگىدە» يۇمدۇم.

«مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىشمەك نەقەدەر قىيىن ـــ ھە !»

دەل شۇ چاغدا، مەن دەل شۇلارنى ئويلاۋاتقاندا، قەلبىمدىن سادا ـ بۇلتۇر بويىنۇمغا سىرتماق سالغان چاغدىكى سېھرىي كۈچكە ئىگە سادا يەنە كۆتۈرۈلدى:

«قىساس ئېلىشنىڭ پەيتى ئاخىر يېتىپ كەلدى، قىساس ئال! قىساس ئېلىپ، ئاندىن مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىش! چۈنكى، ئۆلۈۋېلىش ئەمەس، باتۇرانە ياشاپ قىساس ئېلىشنىڭ ئۆزى ـ مەڭگۈلۈك بەخت!»؛

«قىساسنى ئۇنتۇغان ئادەم ئەجدادىغا يۈز كېلەلەمدۇ؟ »؛

«قىساس ئېلىش ئىستىكى يوق ئادەمدە ۋىجدان بولامدۇ؟ ».

بۇ قەلب سادالىرىم ئاخىرلىششى بىلەن تەڭلا كۆزۈمنى ئاچتىم. قۇياش پارلاپ تۇراتتى. ئۇنىڭ نۇرانە باغرىدا چەكسىز كەتكەن قۇملۇق يېيىلىپ ياتاتتى، قانغا بويالغان قۇملۇق ! شۇ قۇملۇقتا چوتنى چىڭ قامالاپ تۇرغان دادامنىڭ، ئارا، گۈرجەك، پالتا، چوماق... لىرنى باغرىغا «چىڭگىدە» بېسىپ يېتىشقان چوپانلىقلارنى قىپقىزىل قانلىرى، ئۈمىدۋارانە كۆزلىرى مېنى ھاياتقا، قىساس ئېلىشقا ئۈندەپ

تۇراتتى. قۇياشنىڭ شاھانە تەختىدە ئاكام ئولتۇراتتى، ئۇ ماڭا قولىدىكى قارا مىلتىقنى ئىككى قوللاپ سۇنۇۋاتاتتى. قۇياش باغرىدا يەنە بىرى ماڭا تەبەسسۇم سۇنۇۋاتاتتى، ئۇ سىز ئىدىڭىز، ھەممىڭلار مېنى ھاياتقا، قىساس ئېلىشقا، ئۇندەپ تۇراتتىڭلار.

بايىقى قەلب سادالىرىم قۇلاق تۈۋىمدە يەنە جاراڭلىدى. بۇ يىراقلاردىكى ئاقۋاش تاغلاردىن قايتقان ئەكس سادا ئىدى.

«شۇنداق!»

بۇ قەلب سادالىرىم يۈرىكىم تەرپىدىن تەستىقلاندى؛ بۇ قەلب سادالىرىم ۋىجدانىم تەرپىدىن تەستىقلاندى. ئاخىر مەن ھايات قېلىش قارارىغا كەلدىم؛ قىساس ئېلىپ، ئەۋلادلىرىمنى پەخىرلەندۈرۈش ئارقىلىق ئەجدادلىرىمدىن پەخىرلىنىش ھوقۇقىغا ئىگە بولماقچى بولدۇم؛ ئەۋلادلىرىنى پەخىرلەندۈرەلمىگەن ئادەمنىڭ ئەجدالىرىدىن پەخىرلىنىش ھەققى ـ ھوقۇقى بولمايدىغانلىقىنى پۈتكۈل ئىنسانىيەتكە بىلدۈرۈپ قويماقچى بولدۇم!

مەن خىجالەت بىلەن دەرياغا ئۆزرە ئېيتىپ، ئارقامغا ياندىم ـ دە، قومۇشزارلىققا كىرىپ كەتتىم.

ئېيتىڭا، ياقۇپ، سىز مېنىڭ تۇيۇقسىزلا يوقىلىپ كەتكەنلىكىمدىن ھەيران قالدىڭىزمۇ؟

3

ھەئە، ھەيران قالدىم، بەكلا ھەيران قالدىم.

سىز جۇۋازغا كەتتىڭىز.

مەن پەنجىرىگە قاراپ ياتتىم. سىرتتىكى ئۆرۈك، شاپتۇل...

شاخلىرىغا زەرەپشان قۇشلىرى پات ـ پات قونۇپ، ماڭا ناخشا ئېيتىپ بېرەتتى. نەغمىچى بۇ قۇشلارنىڭ ناخشىلىرى ماڭا سىزنىڭ تاتلىق

www.uyghurkitap.com

چاقچاقلىرىڭىزنى، مەلھەمسىمان كۈلكىلىرىڭىزنى ئەسلىتەتتى؛ قۇشلارنىڭ بۇ جۇشقۇن ناخشىلىرى ماڭا جەڭچىلەرنىڭ مۇڭ ۋە ئۈمىدۋارلىق ھېسسىياتى بىلەن ئوقۇيدىغان «فرونت ناخشىسى» نى ئەسلىتەتتى. قايسىبىر شائىر تەرىپىدىن ئىجاد قىلىنغان، قايسىبىر يىگىت تەرىپىدىن كۆچۈرۈلۈپ تارقالغان «فرونت ناخشىسى» ناملىق بۇ شېئىرنى مەن ناخشىغا ئۆزلەشتۈرۈپ، پامىر، قاراقۇرۇم، زەرەپشان تاغ ـ ۋادىلىرىدا جاراڭلاتقاندىم. شۇڭا مەن شۇ تاپتا بۇلبۇلدەك سايرايدىغان قەدىردان دۇتارىمنى، فرونتنى، فرونتتىكى ھۆررا سادالىرىنى شۇنداق سېغىنىپ كەتكەندىم.

«ھۆررا سادالىرى ئىچىدە ئاتاكىغا ئۆتۈش، دۇتار چېلىپ غەلىبە سىمفونىيىلىرىنى زوق ـ شوق بىلەن ئورۇنداش ـ قانچىلىك كۆڭۈللۈك ــ ھە!؟ »

مەن سىزنى سېغىنغاندىم؛ دۇتارىمنى سېغىنغاندىم؛ فرونتنى سېغىنغاندىم؛ «فرونت ناخشىسى» نى سېغىنغاندىم:

بول ئۈمىدۋار، روھلۇق، غەمگە چۆكمە، ئانا،
ياۋغا دەردىڭ تەللىسىنى سۆكمەم، ئانا،
خوش، ئۇزات خوش، مۇشكۈلگە تىز پۈكمە، ئانا،
«ئاھ، بالام» دەپ كۆز يېشىڭنى تۆكمە، ئانا.

ئوغلىڭىزنىڭ چىن غورۇرى ـ ۋىجدانى بار،
خەلقى بەرگەن «باتۇر» دېگەن ئۇنۋانى بار،
ۋەتىنىنى ئازاد قىلىش ئارمانى بار،
«ئاھ، بالام» دەپ كۆز يېشىڭنى تۆمە، ئانا.

سەۋر ـ تاقەت توشتى، خەنجەر جانغا يەتتى،
بەگ ـ چېرىكلەر مىنىپ بىزنى ئېشەك ئەتتى،

شۇڭا، ئوغلۇڭ فرونتقا ـ جەڭگە كەتتى،
«ئاھ، بالام» دەپ كۆز يېشىڭنى تۆكمە، ئانا.

مەن ناخشىنى غىڭشىپ ئوقۇپ تۈگەتتىم ـ دە، ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ قويۇپ، پىچىرلىدىم:
«ئايزۆھرە نېمىشقا كەلمەيدىغاندۇ؟...»
مەن سىزنى كۈتەتتىم...
سەپداشلىرىمنى كۈتەتتىم...
«نېمىشقا سەپداشلىرىم مېنى كەتكىلى كەلمەيدىغاندۇ؟...»
بىردىنلا كۆزۈم پەنجىرىدىن كىرىپ قالغان ھېلىقى يۇمران نوتىغا چۈشۈپ قالدى. چېچەكنىڭ بىرى يوق تۇراتتى. ئۇ نەگە كەتتى؟ مەن ئىزتىراپقا چۈشۈپ قالدىم. نېمە ئۈچۈن؟
بىلمەيتتىم.
دىڭگوسلىغىنىمچە تا تۈۋگە باردىم. ئۇنى تاپتىم. ئۇ تويىغا مىلىنىپ ياتاتتى. مەن گويا خاسىيەتلىك كېپىنەكنىڭ ئىنتايىن نازۇك، نەپىس قانىتىنى تۇتقاندەك، ئۇنى ناھايىتى ئاۋايلاپ قولۇمغا ئالدىم. ئۇنىڭ شاخ مىدىرلىغاندا چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى جەزىملەشتۈردۈم. چۈنكى ئۇنىڭ كۆزى يۇمۇلۇپ بولغانىدى. قەلبىمنى بىلىپ بولمايدىغان باشقىچە بىر خىل غەيرى ھېسسىيات، مىسكىن تۇيغۇ چۇلغىۋالدى. نېمە ئۈچۈن؟
بىلمەيتتىم.
مەن كىچىككىنە ئېچىلغان بۇ غۇبارسىز، بەختسىز چېچەكنى ئۆرۈپ ـ چۆرۈپ قارىدىم، بەرگىلىرى سولىشىپلا كەتكەنىدى. بۇنى كۆرۈپ يۈرىكىم «پىژژىدە» قىلىپ ئېچىشىپ كەتتى. بۇ نېمە ئۈچۈن؟
بىلمەيتتىم.
«ئۇ نېمە ئۈچۈن باھاردا ئېچىلماي، كۈزدە ئېچىلىپ قالدى؟

www.uyghurkitap.com

نېمىشقا ئېچىلىش پۇرستىنى قولدىن بېرىپ قويۇپ، كېچىكىپ كۈزدە ئېچىلدى؟ كېچىكىپ ئېچىلغان چېچەكنىڭ ئۆمرى شۇنداق قىسقا بولامدۇ ـ يا؟ كېچىكىپ ئېچىلغاندىكىن كېچىكىپ توزۇشى كېرەك ئىدىغۇ؟ »

شۇلارنى ئويلىغانسېرى ئۆزۈمچە يىغلىغۇم كەپكەتتى. نېمىشقا يىغلىغۇم كېلىدۇ؟ بۇ نېمە ئۈچۈن؟ زادى نېمە ئۈچۈن؟

بىلمەيتتىم.

مەن سىزنى كۈتەتتىم...

قاش قارايغىچە كۈتتۈم...

ئەل ياتقۇغىچە كۈتتۈم...

قېرىنشقاندەك، سىزنى ئىزدەپ كەتكەن زېۋىدىخاناچامۇ قايتىپ كەلمەيۋاتاتتى، مەن تىت ـ تىتلىق، ئىزتىراپ ئىلكىدە تىپىرلايتتىم.

«ئايزۆھرە نەگە كەتكەندۇ؟... نېمىشقا كەلمەيدىغاندۇ؟ ... چېرىكلەر تۇتۇپ كەتكەنمىدۇ ـ يا؟ ... سەپداشلىرىمچۇ؟ ئۇلار نېمىشقا كەلمەيدىغاندۇ؟...»

ئىچىمنى بىر نەرسە غاجايتتى، خۇددى قۇرتتەك. قەلبىمنى نېمىدۇر بىر نەرسە ئۆرتەيتتى، پۇچۇلايتتى گوياكى قوقاستەك. ئۇ نېمىدۇ؟

بىلمەيتتىم.

جىمجىت كېچە، ھەممە نەرسە ئۇيقۇغا كەتكەن، ھېلىقى يۇمران نوتىنىدىكى تەنھا چېچەكمۇ ئۇيقۇغا كەتتىمكىن؟ ياكى ئۇمۇ... ئۇ ماڭا خۇددى ئوخشاشلا ئويغاقتەك تۇيۇلاتتى.

مەن غازنىڭ غاقىلدىشىنى، قوشام دەرۋازانىڭ غىچىرلىشىنى، بىر جۈپ توخۇنىڭ قاقىلدىشىنى نەقەدەر زارىقىپ كۈتەتتىم ـ ھە؟

بىر چاغدا غازنىڭ غاقىلدىدى. ئىشىك «غا...ر...ت» قىلىپ ئېچىلدى. مەن تەشۇش، ئىزتىراپ، شادلىق ۋە يەنە قانداقتۇر

مۇرەككەپ ھېسسىياتلار ئىچىدە ئىشىككە تەلمۈرۈپ باقتىم. ئاھ ! ...
قانداق قىلاي؟ چۈنكى ئۆيگە سىز ئەمەس، زىۋىدىخاناچام كىرىپ
كەلگەن، يولۋاس قۇچىقىدا ئۇخلاپ قالغاندى.

«بىچارە ئايال!...»

زىۋىدىخاناچامغا قاتتىق ئىچىم ئاغرىدى. ئۇ ئەزايىدىن توپا،
ۋۇجۇدىدىن ھارغىنلىق، پەرىشانلىق تۆكۈلۈپ تۇراتتى.

ـــ يوقما؟ ... ھېچكىم كۆرمەپتىما؟ ـــ دەپ سورىدىم مەن
تەقەززالىق ئىلكىدە.

ـ يوق ! ...، ـــ زىۋىدىخاناچام چوڭقۇر ئەلەم، ئۈمىدسىزلىك
بىلەن جاۋاب بېرىپ، مىشىلداپ يىغلىۋەتتى. ئۇنىڭ تاراملاپ
تۆكۈلۈۋاتقان كۆز ياشلىرى جىنچىرىغىنىڭ يورۇقىدا يالتىراپ تۇراتتى،
خۇددى مەرۋايىتتەك.

يۈرىكىم «پىژژىدە» قىلىپ، ئەنسىز سوقۇپ كەتتى. ئۇنىڭ
مەرۋايىتسىمان ياشلىرىنى كۆرۈپ، مىنىڭمۇ ئۆپكەم ئۆرۈلدى، ياشلىرىم
مەڭزىمدە دومىلاندى، لېۋىمنى ئەلەم بىلەن چىشلىدىم...

ـــ ھەممە... ھەممە گۇناھ مەندە... كۆۋرۈكنىڭ تېگىدىن
چىق...قىلى ئۇنىمىغان بولسام...، ـ مەن ھەرقانچە قىلىپمۇ گېپىمنى
داۋاملاشتۇرالمىدىم، خۇددى بوغۇزۇمغا بىر نەرسە قاپلىشىپ
قالغاندەك.

ـ ياق، ـ دېدى زىۋىدىخاناچام مىشىلداپ يىغلاپ تۇرۇپ، ـــ
ھەممە گۇناھ كامالدا... ئاخشام ئۇنى خاپا قىلمىغان بولسا...

«خاپا قىلغان؟ نېمىشقا، نېمە دەپ خاپا قىلغان بولغىيتتى؟...
ئايزۆھرەمۇ ھېچ خاپا بولغاندەك تۇرمايتتىغۇ؟...»؛

«ياق، ياق! ئايزۆھرە ھەرقانچە خاپا بولسىمۇ، مېنى بۇ ھالەتتە
تاشلاپ قويۇپ كەتمەيتتى. چوقۇم بىر ئىش بولدى، چوقۇم!...»

يۈرىكىم بىر خىل ئەنسىزلىكنى سېزىپ تۇراتتى؛ تۇيغۇلىرىم بىر

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پېيى ئادرېسى

خىل شۇملۇقتىن بېشارەت بېرىشكە ئۇرۇناتتى.

زېۋەدىخاناچام يولۋاسنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتتى. ئۇ چىقىپ كېتىشىگىلا، مەن بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتىم. ئۇ داستىخان كۆتۈرۈپ كىرگەندە، مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋېلىپ، ياشلىرىمنى سۈرتۈپ بولغانىدىم. قورسىقىم راسا ئاچقانىدى. لېكىن ھەر قانچە قىلىپمۇ گېلىمدىن بىر توغرامدىن ئارتۇق نەرسە ئۆتكۈزەلمىدىم.

مەن يەنىلا سىزنى كۈتەتتىم...

سەپداشلىرىمنى كۈتەتتىم...

«ئۇلار نېمىشقا كەلمەيدىغاندۇ؟...»

مەن ئاخىر ئۇيقۇغا كەتتىم...

بىر چاغدا ئىت قاۋىغاندەك قىلىپ قالدى. بۇنىڭ ئوگۇم ياكى چۈشۈم ئىكەنلىكىنى ئاڭقىرالمىدىم. چۈنكى مېنى خامۇشلۇقتىكى ئازابلىق تەشۋىشنىڭ سۆيۈملۈك ئۇيقۇسى تاغدەك بېسىپ تۇراتتى.

«ئىت قاۋسا قاۋاۋەرمەمدۇ، ئىت دېگەن ئاچ قالسىمۇ، بەك تويۇپ كەتسىمۇ، زېرىكىپ قالسىمۇ قاۋاۋېرىدىغان نېمە...»

قەدىرلىك ئۇيقۇم داۋام قىلاتتى... خامۇشلۇقتا ھېچنېمىنى تۇيمايلا قاپتىمەن. ھېلىقى بىر جۈپ غازىڭ نېمىشقا غاقىلدىمىدىكىن؟

— چىقە بۇياققا!

مەن چۆچۈپ ئويغاندىم.

— بولمىسا گراناتا تاشلاپ، ئۈچەي ـ قارنىڭنى كۆككە سورۇۋېتىمىز!

مەن تېگىرقاپ قالدىم.

— بولە چاپسان!

—...

مەن چۆچۈش، ھەيرانلىق، تېگىرقاش، ئالدىراش ۋە ھودۇقۇش ئىچىدە كۆرپىنىڭ ئاستىدىكى تاپانچىغا قولۇمنى ئۇزاتتىم. لېكىن

كېچىككەنىدىم. كېچىككەندىمۇ، ئېتىششىنىڭ پۇتۇنلەي پايدىسىز ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ، تاپانچىنى جايىغا قويۇپ قويدۇم. چۈنكى مىلتىق ئىستۇۋۇللىرى پەنجىرىدىن، تۈگلۈكتىن ماڭا سوزۇلۇپ تۇراتتى، خۇددى يالماۋۇزنىڭ بارماقلىرىدەك...

مەن ھوشۇمغا كېلىپ ئۆزۈمنى بىر جۇۋازخانىدا كۆردۇم. سول مەڭزىم، ئېغىزمانلىرىم چىدىغۇسىز دەرىجىدە ئېچىشىپ ئاغرىيتتى. كۆڭلەك، ئىشتانلىرىم سىمقامچا ئىزلىرىدىن ئېتىلىپ چىققان قانلارغا چاپلىشىپ، قېتىپ كەتكەنىدى. شۇڭا ھەربىر مىدىرلىسام، بۇ جاراھەتلەر پىژىلداپ ئېچىشىپ، جېنىمنى ئىككەدەيتتى. ئۈنىڭ ئۈستىگە قىزىتمام ئۆرلەپ، بېشىم زىڭىلداپ ئاغرىپ كېتىۋاتاتتى. كۆزۈم ئۇيقۇغا ئالدىرايتتى، ئەمما ئۇخلىسام تۇزۇك ئۇخلا ـ ئۇخلمايلا جۆيلۈپ، ۋارقىراپ، كىملەرنىدۇر تىللاپ، كىملەرنىدۇر يەتمىش پۇشتىغىچە قارغاپ ئويغىنىپ كېتەتتىم... تۈنىنىڭ قەيەرگە بارغانلىقىنىمۇ بىلمەيتتىم. كېچە ئۇخشاشلا جىمجىت، بۇ جىملىق مېنى ساقلاۋاتقان چېرىكلەرنىڭ ئاياغ تىۋىشلىرى، يۆتىلىشلىرى، ئەسنەش پۇشۇلداش، خورەكلىرى تەرىپىدىن بۇزۇلۇپ تۇراتتى. چېرىكلەر ماڭا ئالدىنئالا ئەسكەرتىپ قويغان، تاڭ ئاتسىلا، ئىبرەت ئالغۇزۇش ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەن بوۋاقلار، باللار، ياشلار، قېرى ـ چاللار ۋە تولغىنىۋاتقان قانلىق ئەزىز، مۇقەددەس ئانا زېمىن بىلەن ۋىدالىشىپ، ھايات بىلەن مەڭگۈ خوشلىشىمەن.

مېنى شۇ تاپتا ئازابلاۋاتقىنى، بەدەنلىرىمدىكى قانلىق جاراھەتلەر ئەمەس، ئېچىنىدۇرۋاتقىنى، ھەسرەتلەندۇرۇۋاتقىنى، ئۆكۈنىدۇرۇۋاتقىنى، ئەپسۇسلاندۇرۇۋاتقىنى ئۆلۈم ۋەھىمىسى ئەمەس، بەلكى نامەلۇم بىر مۇناپىقنىڭ ئىپلاسلىقى، ئوچۇقىنى ئېيتاندا، جادۇ كۆزلىرىدىن مېھرلىك، سېھرلىك ئەمما سىرلىق تەبەسسۇملار تۆكۈپ كۆڭلىنى ئوۋلاپ ئاپىرىپ ھالاكەت تورىغا دەسسىتىدىغان پەرى

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىششىق ئادرېسى

سوۋېت ئاشىق ئالۋاستىنىڭ ئاشقانە ئاسىيلىقى ئىدى. ئۇ زادى كىم؟

بۇ سوئالغا تۇيغۇلىرىم جاۋاب بېرەتتى:

«ئۇ ــ ئايزۆھرە!»

شۇنداق، جېنىم، ئومىقىم، ئۇ سەن ئىدىڭ! لېكىن، بۇ ھۆكۈمگە ھەر قانچە قىلىپمۇ ئىشەنگۈم كەلمەيتتى. ئۆزۈمنى بۇ ھۆكۈمگە ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن قايتا ـ قايتا ئويلايتتىم:

«دۈشمەنلەر مېنى قانداق سېزىپ قالغاندۇ؟ ناخشامنى ھاجىم ئاڭلاپ قالغانمىدۇ ـ يا؟ شۇنچە پەس ئېيتقان ئىدىمغۇ؟ ياق!...»؛

«ئايزۆھرە دەپ قويغانمىدۇ ـ يا؟ ياق، بۇ مۇمكىن ئەمەس! مەن ئۇنىڭ ئاشىقى ـ جېنى، ھاياتى، بەخت ـ تەلىيى تۇرسام...»؛

«كامال چېقىپ قويغان بولمىسۇن يەنە؟... ياق، بۇ مۇمكىن ئەمەس! مەن ئۇنىڭغا ئىككى قېتىم ھايات ئاتا قىلغان تۇرسام...».

شۇنداق مەن كامالدىن گۇمانلانمايتتىم. ئەگەر سىز سىرلىق ھالدا يوقىلىپ كەمىگەن بولسىڭىز، بەلكىم، كامالدىن گۇمانلىنىشىمۇ مۇمكىن ئىدى. شۇڭا مەن پەقەت سىزدىنلا گۇمانلىناتتىم. بۇ گۇمانىمغا ئۆزۈمنى ئىشەندۈرۈشۈم ئۈچۈن سىزنى، سىرلىق تەبەسسۇملىرىڭىزنى، ئىشىك تۈۋىگە بېرىپ، قايىرىلىپ قاراپ قىلغان ئاخىرقى تەبەسسۇملىرىڭىزنى قارغايتتىم؛

«خەپ، ئايزۆھرە، سەن ماڭا ئاشىق بولۇپ تۇرۇقلۇق يەنە نېمىشقا ماڭا، مۇھەببىتىمگە ئاسىيلىق قىلىپ، مېنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرگەنسەن؟ بۇ نامرات ئائىلىدىن، نامراتچىلىقتىن، يوقسۇزچىلىقتىن، جاق تويۇپ، بىرەر ئۆزلۈكلۈك، بىرەر ھالقىلىق ئالتۇننى دەپ شۇنداق قىلغانسەن، تايىنلىق! بولمىسا ئۆيگە قايتىپ كەلمەسمىدىڭ؟ ساڭا ئالتۇنكۈمۈش مۇھەببەتتىنمۇ ئۇلۇغكەندە؟ خەپ!...خەپ!...»

خىياللىرىم پاراسلاپ ئېتىلىشقا باشلىغان ئوق ئاۋازلىرى ئاستىدا پايخان بولدى. بىزنىڭكىلەر ھۇجۇمغا ئۆتكەنىدى...

مەن ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قالدىم.

يىگىتلەر مېنى ئالغىلى كەلسە، مەن يېرىم سائەت ئىلگىرىلا تۇتۇپ كېتىلگەن ئىكەنمەن.

بۇ قولغا ئېلىنغان كۈنۈمنىڭ ئەتىسى كېچىدىكى ئىشلار ئىدى.

مەن شۇ كېچە يەنە سېنى قارغاپ، ئۆز ــ ئۆزۈمگە ۋەدە بېرىپلا چىقتىم: «خەپ، ئايزۆھرە، ئەمدى سېنى قەيەردىن بولمىسۇن تېپىپ، ئۆز قولۇم بىلەن جەھەننەمگە ئۇزاتمايدىغان بولسام!... »

ئېيتىڭا، زۆھرەم، مەن مۇشۇلارنى پىچىرلاۋاتقاندا، سىز قەيەردە، نېمە ئىش قىلىۋاتاتتىڭىز؟

4

مەنمۇ؟

مەن بۇ چاغدا سىم قامچىنىڭ تەمىنى راسا تېتىپ، ئۆلۈمنى كۈتۈپ ياتاتتىم. قىزىق ئىش، مېنىڭ ئىنقىلابىي هاياتىم تېخى يىگىتلەرگە قوشۇلماي تۇرۇپلا شۇنچە تېز باشلىنىپ كەتكەنىدى.

بۇلۇتسىز ئاسماننىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا ئېسىلىپ تۇرغان زەر قۇياش بار كۈچى بىلەن ئىللىق هارارەت چېچىۋاتقاندا، مەن قىزازغا[1] قاراپ بىر چاتقاللىقتا كېتىۋاتاتتىم. مەن نېمىشقا ئاراتاشقا قاراپ ماڭماي، تېخىمۇ يىراق بولغان، دەريادىن ئۆتۈشكە توغرا كېلىدىغان قىزازغا① قاراپ ماڭدىم؟ بىلەمسىز بۇنى؟ ياق، بىلمەيسىز، چۈنكى مېنىڭ سىز تۇرۇشلۇق قىسمدا تۇرغۇم يوق ئىدى. بارسام قارىماي تۇرالمايتتىم. ئىككى قېتىملىق جىسمانىي بۇلغىنىش روھىمغا تەھدىت سېلىپ، سىزنى كۆرۈشكە، سۆيۈشكە شۇنچىلىك تەشنا قىلىپ قويغانىدى؛ بۇ روھىي تەھدىت سىزنى كۆرۈشتىن سىزنى سۆيۈشتىن

---

①قىزاز ــ توغرا ئاتىلىشى قىزئاز.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پېيى تورى

ئۆلگۈدەك قورقىدىغان قىلىپ قويغانىدى. شۇڭا مەن
سىزنى بىر ئۆمۈر غايىبانە سۆيۈپ قېلىش قارارىغا كېلىپ، قىززغا
قاراپ ماڭغانىدىم.

ئىلدام كېتىۋاتسام، توساتتىنلا، «پاڭــپۇڭ» قىلغان ئوق ئاۋازى
ئاڭلىنىپ قالدى. تۆت ئەتراپقا ئالاقــجالاق قاراپ قالغانـدىن كېيىن،
بىر دۆڭگە يامىشىپ چىقتىمــدە، قويۇق شاخلاپ كەتـكەن بىـر تـۈپ
ئازغاننى دالدا قىلىپ، شاخلىرىنى قايرىــپ تـۇرۇپ ئەتراپقا قارىـدىم.
ئۈچــتۆت يۈز قەدەم نېرىدا ــ كوكگو تەرەپتىن بىرى يىقىلىپــقوپۇپ
مەن تەرەپكە ــ چاتقاللىقنى كۆزلەپ كېلىۋاتاتتى. ئۇ يەڭدەپــيەڭدەپ
كېلىپ بىر توغراق تۈۋىگە يىقىلدى.

«بۇ كىمدۇ؟ چېرىكمىدۇ ياكى يىگىتمىدۇ»... يىگىت ئوخشايدۇ
جۇما. چېرىكنىڭ ئىلىكىدىكى تەردە چېرىك بۇنـداق يىقىلىپــقوپۇپ،
پايپاسلاپ يۈرمەس. توختـا، بىـر بېرىــپ باقـاي قېشىغا، كىـم زادى
بۇ...»

ــ سىز... سىز كىم؟

ئۇ ماڭا چۆچۈپ قارىدى. بىر قاراپلا ئۇنىڭ تاجىك ئىكەنلىكىنى
بىلىۋالدىم. ئۇ قىرىق ياشلاردا باردەك قىلاتتى. قىرلىق بۇرنىـدا تەر
دانچىلىرى يالتىرايتتى. كەڭ، دۆڭ قاپاقلىرى ئاستىدىكى چوڭــچوڭ
كـۆزلىرى نۇرسـىزلىنىپ، ساقالــبۇرۇت باسـقان قـارامۇتۇق چىهـرى
قانسىراپ، ئاقىرىپ كەتكەنـىدى. ئـوڭ كۆكـسى، ئـوڭ يوتـىسى قانغا
بويالغان، جاراھىتى تولىمۇ ئېغىـردەك قىلاتتـى. ئۇنـىڭ شـۇ نۇرسـىز
كۆزلىرى ماڭا ئۈمىدسىز ئۈمىد بىلەن تىكىلىپ قالغانىدى.

ــــ سـىز يىگىتما؟ ــــ دەپ سـورىدىم مەن، خـۇددى سـىزدىن
سورىغاندەك.

ــــ ھەئە... مەن... مەن...، ــــ ئـۇ ئارقــسىغا جىــددى
قارىۋەتكەندىن كېيىن، كۆمۈشكە تەييارلىنىپ تۇرغان بىر نەچچە ۋاراق

قەغەزنى ماڭا تەڭلىدى، ــ ئاللا سىزدىن... خۇش بولۇپ قالسۇن، بۇنى... بۇنى يىگىتلەرگە... بېرىپ قويۇڭ.

مەن خەتنى قولۇمغا ئالدىم. خەت قانغا بويۇلۇپ كەتكەنىدى، خۇددى ئۇنىڭ كۆكسىدىكى قوللىرىغا ئوخشاش، ئۇ توغراققا يۆلەندى. پۈتۈن تۇرقىدىن ئۈتۈنۈش تۆكۈلۈپ تۇراتتى. ئۇ مەندىن بۇ خەتنى چوقۇم يىگىتلەرگە تاپشۇرۇپ بېرىشنى ئۆتۈنۈۋاتاتتى.

ــ خاتىرجەم بولۇڭ، مەنمۇ يىگىتلەرنىڭ قېشىغا ماڭغان، ــ دېدىم مەن ئىشەنچلىك تەلەپپۇزدا.

ــ ياخ...ياخشى!ــ دېدى ئۇ چۈڭقۇر خاتىرجەملىك ئىلكىدە. ئۇنىڭ نۇرسىزلىنىۋاتقان كۆزلىرىدە خۇشاللىق جىلۋە قىلدى.

ــ مېڭىڭ، بىللە قاچىلى، ــ دېدىم مەن. بىراق بۇنداق دېگىنىم بىلەن ئۇنى يۆدەلمەيتتىم. ھەتتا ئۇنى قولتۇقلاپ مېڭىشقىمۇ يارىماسلىقىم مۇمكىن ئىدى. ئەتىگەنكى چالا ـ بۇلا قىلغان ناشتا بىلەنلا بولغاچقا، مەنمۇ ئاران ـ ئاران دەسسەپ كېتىۋاتاتتىم.

ــ ياق...ياق... تېز...

دەل شۇ چاغدا «ئەينا!» دېگەن ئاۋاز ئاڭلىنىپ قالدى. چاچراپلا تۇردۇم، يېقىنلا يەردە ئون نەچچە چېرىك پالاقشىپ كېلىۋاتاتتى.

ــ تېز...تېز قېچىڭ!...، ـ ئۇنىڭ قارىقى تارتىلىپ كېتىۋاتاتتى. چېھرىدە يەنىلا خاتىرجەملىك، ئىشەنچ جىلۋىلىنىپ تۇراتتى.

راستىنى ئېيتقاندا، ئۇنى يالغۇز تاشلاپ قويغۇم يوق ئىدى. بىراق، نېمە ئامال؟ خەتنى قوينۇمغا تىقىپ «پارتتىندە» قاچتىم، خۇددى توشقاندەك.

ــ توختا!

ــ توختىمىساڭ ئاتىمەن!

ــ...

چېرىكلەر ۋارقىراشتى. مەن توختىماي قېچىۋەردىم. قۇلاق

تۆۋەندىن بىرقانچە پاي ئوق «ۋىژ ـ ۋىژ» قىلىپ ئۇچۇپ ئۆتۈپ كەتتى. ئۆزۈمنى چاتقاللىققا ئاران ئالالىدىم ـ دە، بار كۈچۈمنى يىغىپ قاچتىم. ئەزايىمدىن تەر قۇيۇلۇشقا باشلىدى. كۆڭلەكلىرىم ھۆل بولۇپ، ئېغىزمانلىرىمغا چاپلىشىپ كەتكەنىدى. پېشانەمدىن ئېقىپ چۈشكەن تەرلەر كۆزۈمنى ئېچىشتۇرۇپ تۇراتتى. تەرلىرىمنى سۈرتۈپ ئۈلگۈرمەيتتىم. مەن ھېلى ئۇيان ـ ھېلى بۇيان قاچاتتىم. شۇنداق قىچىپ، دۈشمەنلەرنى ئېزىقتۇرماقچى بولاتتىم. لېكىن قاچقانسېرى يۈرىكىم ئاغزىمغا تىقىلىپ قېلىپ، پۇت ـ قولۇمنىڭ ماغدۇرى قېچىپ كېتىۋاتاتتى. ئاخىر بولالماي يىقىلىپ چۈشتۈم، قوپۇشقا تىرىشتىم، ئەمما قوپالمىدىم، بېشىم قايغاندەك قىلاتتى. قۇتۇلۇپ كېتىشىمدىن ئۈمىد ئۈزدۈم. چۈنكى دۈشمەنلەر مېنى بۇنداق ئاسانلىقچە قاچۇرۇپ قويماسلىقى مۇمكىن ئىدى. شۇڭا خەتنى، سىلەرنىڭ تىلىڭلار بويىچە ئېيتقاندا، ئاخباراتنى ئۇششاق ـ ئۇششاق قاتلاپ، بىر تۇپ يۇلغۇننىڭ تۈۋىگە چانمىغۇدەك قىلىپ كۆمۈپ قويدۇم. كېيىن (ھايات قالسام) تاپالماي قالماسلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ بىر تال شېخىنى سۇندۇرۇپ ساڭگىلىتىپ قويدۇم. گەرچە مەن تېخى ھەربىي بولمىساممۇ، لېكىن ئۇنىڭ غەلىبە قىلىشتىكى ئەھمىيىتىنى بىلەتتىم. شۇڭا يەنە بار كۈچۈمنى يىغىپ ئورنۇمدىن تۇردۇم ـ دە، ئاخباراتنىڭ قېشىدىن تېزراق يىراقلاپ كېتىش ئۈچۈن بەدەر قاچتىم. قاچا ـ قاچا ئاخىر كەڭرى كەتكەن بىر شىۋەرلىككە چىقىپ قالدىم. شىۋەرلىكتە قوي ـــ كالىلار بەخىرامان ئوتلىشىپ يۈرەتتى. بىردىنلا ئۆزۈمنى شۇ ھايۋانلارغا سېلىشتۇرۇپ قالدىم. ھايۋانچىلىك ئەركىن بولالمىسام ـ ھە؟ مېنىڭمۇ (بىزنىڭمۇ) شۇ ھايۋانلاردەك تىنىچ، خاتىرجەم ياشايدىغان ئەركىن ـ ئازادە ياپلايدىغان چاغلىرىم بولارمۇ؟

مەن ئەنە شۇنداق ھۆر چاغلارنى، ئەن شۇنداق قۇۋناق، ھۆر ھاياتنى كۆزلەپ قېچىۋاتاتتىم. لېكىن شىۋەرلىكتىن كېسىپ ئۆتۈپ

كېتىشكە كۆزۈم ئىلىنىشمىدى. شۇڭا سول تەرىپىمدە مېنى كۈتۈپ تۇرۇۋشقان سازلىققا قاراپ يۈگۈردۈم.

بەزىدە تېزىمغىچە، بەزىدە بېلىمغىچە سىيىق سۇ كېچىپ مىڭ تەستە قويۇق، ئېگىز ئۆسكەن قومۇش، يېكەنزارلىققا كىرىۋالدىم. شور ئۆرلەپ تۇرىدىغان كىچىككىنە بىر قۇرۇق جايغا بېرىپ ئۆزۈمنى ئوڭدىسىغا تاشلىدىم. قۇياش مۇئەللەقتە ئېسىلىپ تۇراتتى. بۇلۇتسىز كۆكتە بىر تاغ بۈركۈتى لەرزان، مەغرۇر ئۇچۇپ، ئۈستۈمنى ئەگىپ يۈرەتتى. كۈچلۈك ھاسىراشلىرىم پاشىلارنىڭ غىڭىلداشلىرى، ياۋا ئۆردەكلەرنىڭ «غاق ـ غاق» لىرى بىلەن قوشۇلۇپ، قومۇشزارلىقنى ئازادە بىر ماكانغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن تىرىشاتتى.

«شۇنداق بولغاي ئىلاھىم!»

ئەمەلىيەتتىمۇ شۇنداق بولدى. لېكىن بۇ ئازادىلىكىم، خاتىرجەملىكىم ئۇزاققا بارمىدى. چۈنكى مەن قورشاۋدا قېلىپ تۇتۇلۇپ قالغانىدىم.

مەن ھەممىگە تەييارلىنىپ تىك تۇردۇم.

«دۈشمەن قولىغا چۈشۈپ كەتكەندىن، كۆمۈكلۈك قالغىنى ياخشى!...»

خىياللىرىم ھاقارەتلەردىن ئۈركۈپ كەتتى.

ــ نەگە قاچىسەن ھوي جالاپ!؟

ــ ئەمدى قاچە قېنى!؟

ــــ ھوي تاغ ئوغرىلىرىنىڭ يالاقچىسى، ھاردۇرۇپ ئاران جېنىمىزنى قويدۇڭ ـ يا!؟

ــ...

بۇنداق ھاقارەتلەر جان ـ جېنىمدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتسىمۇ؟ چىداپ «جىممىدە» تۇرۇۋالدىم. چىدىمىسام، «جىممىدە» تۇرۇۋېلىپ بىرەر ئەقىل تاپمىسام بولمايتتى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلار تورى
مەن ئۇن نەچچە چېرىكنىڭ ئارىسىدا قالغانىدىم.
ــ ئۇ ساگا نېمە بەردى؟ ــ دەپ سورىدى ئېگىز، شوينا بەل ئوغرى چىشلىرى كالپۇكلىرىنى كۆتۈرۈپ تۇرىدىغان، قاراماتاق بىرى.
«دۆككىدە» بىر خىيال كاللامغا كىرىپ قالدى:
«ئۇلار ساگا نېمە بەردى، دەپ سورىغانغا قارىغاندا، ئۇلارمۇ ئاخبارات ھەققىدە ئېنىق بىر نەرسە بىلمەيدىكەن ـ دەپ؟»
ـ كىم؟ ــ دەپ ياندۇرۇپ سورىدىم مەن شۇگا تېنۋالماقچى بولۇپ.
ــ ھېلقى تاجىك.
ــ ماگا ھېچنىمە بەرمىدى ئۇ، نېمە بېرەتتى؟
ــ ئاختۇرۇڭلار!
ئۇلار مېنى ئاختۇرۇشتى. ئاختۇرمىغان يانچۇق، ئەستەر تاش، ئايىغىمنىڭ پېتەك ــ چەملىرى، چاچلىرىمنىڭ ئارىسى قالمىدى.
«ھەر نېمە بولسا ئەقلىم ئىشقا بۇيرۇپ كۆمۈپ قويۇپتىكەنمەن»
ــ ئاخبارات قېنى؟
ــ نېمە؟ ئاخبارات؟ ــ مەن ھەيران قالغان، ھېچنېمىنى چۈشەنمىگەن بولۇۋالدىم.
ــ ھە، ئاخبارات!
ــ قانداق نېمە ئۇ ئاخبارات دېگەن؟ ــ مەن ئەمدى ئۆزۈمنى تامامەن تۇتۇۋالغانىدىم، ــ يەيدىغان نېمىمۇ ئۇ؟ يا...
ــ ھە، يەيدىغان نېمە ئۇ موشۇنداق! ــ ئۇ شوينا بەل شۇنداق دەپلا تۆت تەستەك ئۇرۇۋەتتى. كۆزۈمدىن ئوت چاقناپ، يۈزۈم كۆيۈشۈپ ئاغرىپ كەتتى. تۈكۈرۈكۈمنى يۇتتۇم. ئۇنىڭ تەمىدىن چىشىمنىڭ قانىغانلىقىنى سېزىپ، يەرگە تۈكۈردۈم، قىپقىزىل قان چۈشتى.
ــ تولا خۇپسەنلىك قىلماي، راستىنى ئېيتە، ئاخبارات قېنى؟

ئۇنى نەگە كۆمدۈك؟

«ئىم، كۆمۈپ قويغانلىقىمنى قانداق بىلىپ قالغاندۇ؟... كۆمۈپ قويغان بولۇشى مۇمكىن، دەپ سورساپ باققانمىدۇ ــ يا؟»

ــ ئۇ ئاخباراتـــپاخپارات بەرمىدى.

ــ گېپىڭ چوڭـــيا، سىنىڭ؟ ئەمىسە، نېمە بەردى؟

ــ ھېچنىمە.

ــ پوق يەمتىڭ ئەمىسە ئۇنىڭ قېشىدا؟

ــ كېتىۋاتسام ياتىدىكەن، نىمە ئادەمكى، دەپ بىرىپ قاپتىمەن مۇنداق.

ــ نەگە كېتىۋاتقان؟

ــ قىزازغا، ئاچامنىڭ ئۆيىگە.

ــ تاغ ئوغرىلىرىنىڭ يالقىنى يالغىلى ماڭغان دېگىنە مۇنداق!

ــ...

مەن ئەلىمىمنى ئىچىمگە يۇتۇۋەتتىم.

ــ تولا گەپ يورغىلاتماي، ئاخباراتنى تاپ، ئۇنى نەگە كۆمدۈك؟

ــ مەن ئاخبارات كۆرمىدىم ھېچ يەردە.

ــ ھــۇ ئانــاڭنى... خــۇنپەر! ــ شــۇيىنا بەل كۆكۈيـۈن چاققـان ئېـشەكتەك چىچاڭـشىپ كەتتـى ـ دە، مـاڭلاي چېچىمـدىن قامـاللاپ تۇتتى، كۆزۈم كۆككە تىكىلىپ قالدى.

تاغ بۈركۈتى مەغرۇر ئۇچۇپ يۈرەتتى.

«گۈررىدە ئۇچۇپ كەتسەم»

شۇنداق باللارچە خىيال سۈرۈپ قالدىم.

خەنجەرنىـڭ ئۇچى مەڭـزىمگە تىرەلـدى. ئـۇ مەڭـزىمنى تىلمـاق بولۇۋاتـاتتى. دەل شـۇ چاغـدا بىـر چىرىـك كېلىـپ، ئۇنىـڭ قۇلىقىغـا پىچىرلىدى. ئـۇ بىـردەم ئويلىنىۋالغانـدىن كېيىـن، چېچىمنـى قويـۇپ بىرىـپ بۇيرۇق قىلدى:

www.uyghurkitap.com

ــ ئېلىپ مېڭىڭلار!

ئۇلار مېنى يالاپ كوڭگودىكى گازارمىسىغا ئېلىپ كېلىشتى. سوراق يەنە باشلاندى. قولۇم ئىككى تەرەپكە كېرىلدۈرۈلۈپ تورۇسقا ئېسىلغان، پۇتۇم يەرگە تېگەر ــ تەگمەس گىلدىڭلاپ تۇراتتى. سۇپىسىز ئۆينى ئىس قاپلىغانىدى. ئوچاقتا ئوت چاراسلاپ كۆيەتتى. بىر چېرىك لاخشىگىرنى چوغقا پاتۇرۇپ قىزدۇرۇۋاتاتتى. يەنە ئىككى چېرىك بۇيرۇق كۈتۈپ تىك تۇرۇشاتتى. قوللىرىدىكى سىم قامچىلار تولغىنىپ تۇراتتى، خۇددى چار يىلاندەك. سوراقچى بولسا كېرەك، كالپۇكلىرى كۆلدەك يوغان، ئاغزى قۇلاق تۈۋىگە بارغىلى تاس قالغان، كۆزلىرى بېلىقنىڭ كۆزىدەك پولتىيىپ چىققان بىرى ماڭا ۋەھشىيانە تەبەسسۇم بىلەن تىكىلىپ تۇراتتى. دېمەك، مەن دەھشەتلىك سوراقنى كۈتۈۋېلىش ئالدىدا تۇراتتىم؛ سوراقنىلا ئەمەس، بەلكى مۇشەققەتلىك بىر سىناقنى كۈتۈۋېلىش ئالدىدا تۇراتتىم.

شۇنداق، بۇ مەن ئۈچۈن بىر قىممەتلىك سىناق ئىدى. مەن بۇ سىناقتىن ئېپلاسلىقىم بىلەن ئەمەس، پىداكارلىق خىسلىتىم بىلەن ئۆتۈپ كېتىش قارارىغا كەلدىم!

«كېرەملىك ئىگەم، ماڭا قەيسەرلىك، چىدامىلىق ئاتا قىل!...»

مەن سوراق ــ سوئاللارنىڭ ھەممىسىگە بايىقىدەكلا جاۋاب بېرىۋەردىم، رەھىلە بولغان سوراقچى:

ــ ئۇرۇڭلار!ــ دەپ ۋارقىرىدى.

باشكۆز، ئۇشتۇۋاشلىرىمغا سىم قامچىلار تاراسلاپ تېگىشكە باشلىدى. مەن تولغاندىم، يۇلقۇندۇم، پىلتىڭلىدىم، لېۋىمنى چىڭ چىشلىدىم. بەدەنلىرىمدىن، باشكۆزۈمدىن، لېۋىمدىن قان سىرغىپ چۇشۇۋاتقانلىقىنى سەزدىم، كېيىن ھوشۇمدىن كەتتىم...

ھوشۇمغا كەلگەندە، مەن يەنىلا ئېسىقلىق ھالەتتە تۇراتتىم. ئەزايىم ئېچىشىپ ئاغرىيتتى. ئۇلار مېنى ھوشۇمغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن

سۇ چاچقان بولسا كېرەك، كىيىملىرىم، باشــكۆزلىرىمدىن چىپىلداپ سۇ ئېقىپ تۇراتتى.

ــ ئېيتە، ئاخبارات قېنى!؟

سوراق يەنە باشلاندى، مەن جاۋاب بەرمىدىم. كۆزۈمنى بىر نۇقتىغا تىكىپ «جىممىدە» تۇرىۋەردىم. چوغدەك قىزىتىلغان لاخشىگىر كۆكسۈمگە يېقىلدى. ئاخىر دەھشەتلىك چىرقىرىۋەتتىم. ئاغرىق سۆڭەك ـ سۆڭەكلىرىمگە، بېغىش ـ بېغىشلىرىمغا، يۈرەك ـ يۈرەكلىرىمگە، ئۆتۈپ كەتكەندەك. مەن تىپىرلاپ ــ تىپىرلاپ، پىلتىڭلاپ ـ پىلتىڭلاپ توختاپ قالغانلىقىمنى ئۇقتۇم، كاۋاپ ھىدىمۇ ئاستا ـ ئاستا تەسىر كۈچىنى يوقاتتى...

ھوشۇمغا كېلىپ ئۆزۈمنى بىر ئەسكى سامانلىقتا كۆردۈم. كىچىككىنە تۆڭلۈكتىن ئاي شولىسى چۈشۈپ تۇراتتى. باشــكۆزۈم، ئەتىيىنىم شۇنداق ئېچىشىپ ئاغرىپ تۇراتتى. بولۇپمۇ كۆكسۈمنىڭ ئاغرىقىغا چىداپ بولمايتتى، خۇددى لاخشىگىر كۆكسۈمگە ئەمەس، يۈرىكىمگە يېقىلغاندەك. شۇڭا يەنە ھوشۇمدىن كېتىشنى، ئۇزاق ــ ئۇزاق ھوشسىز يېتىپ كېتىشىمنى تىلەيتتىم؛ سىزگە نىجاتلىق تىلەيتتىم:

«ئۇلۇغ تەڭرىم، ياقۇپنى ئۆز پاناھىڭدا ساقلا!...»

سوغۇق، ئاغرىق، ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇق جىنىمغا ئىككەك سېلىپ قىينايتتى. قىينىلىپ تۇرۇپ ئىلتىجا قىلاتتىم:

«شەپقەتلىك ئىگەم، ياقۇپنى يىگىتلەرنىڭ قولىغا ساق ــ سالامەت تاپشۇرغىن!...»

«بىلىپ ـ بىلمەي قىلغان گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن!...»؛

«ياقۇپنىڭمۇ بىلىپ ـ بىلمەي قىلىپ سالغان گۇناھلىرى بولسا، ئەپۇ قىلغايسەن، بارلىق ياخشى ئەمەل ــ ساۋابلىرىمنى ياقۇپقا ئاتىدىم!...»

چۈنكى ئەتە مېنى دۈشمەنلەر ئېتىۋېتىشى مۇمكىن ئىدى.

تۈننىڭ قەيەرگە بارغانلىقىنى بىلمەيتتىم.بىر چاغدا ئىشىك تۈۋىدە ئۇپۇر- تۇپۇر، پالاقپۇلۇق، خار- خۇر، ئىنجىق ـ سىنجىقلار بولۇپ كەتتى. كىملەردۇر بوغۇشقاندەك قىلاتتى. تېپىرلاش، خارقىراشلار ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى. لېكىن بۇ تاۋۇشلار قانداق تېز باشلانغان بولسا، يەنە شۇنداق تېز ئاخىرلىشىپ، كېچە يەنە شۇنداق جىمجىتلىشىپ كەتكەنىدى. بۇ جىملىقمۇ ئۇزاق ھۆكۈم سۈرمىدى. چۈنكى ئىشىك بوش غىچىرلاپ ئېچىلىپ، سامانلىققا بىر چېرىك كىرىپ كەلگەنىدى. مەن ئۇنى بىر قاراپلا تونۇۋالدىم. ئۇ، مېنى شوينا بەل ئۇرۇپ، چېچىمنى قاماللاپ، مەڭزىمگە پىچاق تىرەۋاتقاندا، ئۇنىڭ قولىقىغا پىچىرلاپ، ئۇنى پەيلىدىن ياندۇغان، قىرىق ـ قىرىق بەش ياشلاردىكى ئادەمنىڭ دەل ئۆزى ئىدى. ئۇ ئىشىك تۈۋىدە سۇنايلىنىپ ياتقان چېرىكنىڭ پۇتىدىن تۇتۇپ سۆرەپ سامانلىققا ئېلىپ كىردى. مەن شۇ چاغدىلا ئۇنىڭ مېنى قۇتقۇزۇۋالماقچى بولغانلىقىنى جەزملەشتۈرۈپ، تىرەجەپ ئورنۇمدىن تۇردۇم. كۈچ قۇۋۋىتىمنىڭ تامامەن نابۇت بولمىغانلىقىنى ھېس قىلدىم، بەلكىم، بۇ ھايات تەشنالىقى ئاتا قىلغان غايىۋى كۈچتۇر؛ بەلكىم، ھايات تەشنالىقى روھىمنى ئۇرغۇتقاندۇ.

مەن شۇنداق ھاياجانغا چۆمدۈم، مەنمۇ سىزنى قۇتقۇزۇۋالغاندا، سىزمۇ مەندەك ھاياجانغا چۆمگەنمىدىڭىز؟

ــ رەھ... رەھمەت سىزگە!ــ چەكسىز ھاياجان، سۆيۈنۈش بىلەن شۇنداق دېدىم.

ــ بۇ مېنىڭ بۇرچۇم!ــ دېدى ئۇ ۋە ھېلىقى ئۆلۈك چېرىكنىڭ مىلتىقىنى ئېلىپ، ــ بۇنى ئېلىڭ، ــ دەپ قولۇمغا تۇتقۇزدى، مەن مىلتىقنى «چىڭگىدە» تۇتتۇم. بۇ مېنىڭ تۇنجى قېتىم قورال تۇتۇشۇم ئىدى. تومۇرــ تومۇرلىرىمدا بىر خىل ئىچكى ھاياجان، ئۇمىدۋارلىق،

روھىي ئىسيان كۆۋەجىدى! ئۆزـــ ئۆزۈمدىن ـــ قورال تۇتۇپ، جەڭچى بولغانلىقىمدىن چەكسىز پەخىرلەندىم!

*　　　*　　　*

ـ تېز بولۇڭ.

ئۇ مېنى قولتۇقلاپ ئېلىپ ماڭدى. بىز گازارمىدىن ناھايىتى ئوڭۇشلۇق، ناھايىتى تېز يىراقلاپ كېتىشتۇق. جاھان سۈتتەك يورۇق، تولۇن ئاي يۈرىكىمدەكلا كۈلۈمسىرەپ، بىز قايانغا ماڭساق، شۇ يەرگە مېڭىپ يولىمىزنى يورۇتۇپ تۇراتتى.

ئۇ مېنى قولتۇقلىۋالغانىدى. مەن ئۇ بەرگەن ئارپا نېنىنى يېگەچ تېز ـ تېز مېڭىشقا تىرىشاتتىم. قەلبىمدە ھۆرمەت، تەشەككۈر ئۆركەشلەيتتى. بىز «جىممىدە» كېتىپ باراتتۇق.

قىزازغا قايرىلىدىغان ئاچالغا كەلگەندە «شىپپىدە» توختاپ قالدىم.

ـــ نېمە بولدى؟ ھېرىپ قالدىڭىزما؟ كېلىڭ، مەن يۆلەۋالاي،ـــ شەپقەتچىم ئالدىمغا كېلىپ يۈكۈندى.

ـ ياق، ھېرىپ قالمىدىم، ـــ دېدىم مەن، ـــ بىراق ئاخباراتنى ئېلىۋالساق بولاتتى.

ـــ ئۇ سىزگە بېرىپتىكەندە، راست؟ مەن تېخى سىزگە بەرمىگەن ئوخشايدۇ، دەپتىمەن، ئەجەب قەيسەركەنسىز. رەھمەت سىزگە، خەلق نامىدىن، دەپسەندە قىلىنىۋاتقان ئۇلۇغ ۋەتىنىمىز نامىدىن سىزگە كۆپ رەھمەت! ئاللا بۇ ھىممىتىڭىز ئۈچۈن، بۇ تارتقان جەبرىڭىز ئۈچۈن نەچچە مىڭ ھەسسە ساۋاب، راھەت بېرىدۇ!ـــ ئۇ ھاياجان ۋە پەخىرمەنلىك ھېسسىيات بىلەن شۇنداق دېدى.ـــ خۇداغا شۈكرى!... ئۇنى مىڭ تەستە قولغا چۈشۈرۈپتىم، ھەرنىمە بولسا... بىز چاتقاللىققا قاراپ ماڭدۇق.

ــ ئاخباراتنى ئۇنىڭغا سىز بەرگەنمۇ؟

ــ ياق، مەن ئۇ تاجىك يىگىتنى تونۇمايمەن. مەن پەقەت ئىگىلىگەن ئاخباراتنى بەلگىلەنگەن جايدىكى پور تېرەكنىڭ كاۋىكىغا تىقىپ قويۇشنىلا بىلىمەن. ئۇنىڭ كىملىكىنى ئېلىپ كېتىدىغانلىقىنى بىلمەيمەن. بىلىشكىمۇ يول قويۇلمايدۇ. بۇ دېگەن قائىدە، ھەربىي ئۇستاپ.

ــ «پەرىشتە» دېگەن سىزكەنسىز ـ ھە؟

ــ «پەرىشتە» ــ شەپقەتچىم ھەيران قالغاندەك قىلدى، ــ بۇنى سىز قانداق بىلدىڭىز؟ ئۇ دېدىمۇ ـ يا؟

ــ ياق ئاخباراتنىڭ ئاخىرىغا شۇنداق يېزىلىقتەك تۇراتتى. ــ بۇنى ھېچكىمگە دېمەڭ جۇمۇ ؟ بۇ دېگەن ھەربىي ئۇستاپ، ــ ئۇ جىددى شىۋىرلاپ، مىنى ئالدىراتتى، ــ تېز، تېزراق بولايلى.

مەن ئۇنى ھېلىقى يۇلغۇن تۈۋىگە باشلاپ كەلدىم. چاتقاللىق شۇنداق جىمجىت، گويا ئادەمگە تىلسىم دۇنيادەك سىرلىق تۇيغۇ بېرەتتى. راستىنى ئېيتقاندا، يېنىمدا شەپقەتچىم بولمىغان بولسا، قورقۇپ جېنىم چىقىپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. مەن ئاخباراتنى ئېلىپ ئورنۇمدىن تۇردۇم، تۇردۇم ـ يۇ، ھەيرانلىقتىن كۆزلىرىم چەكچىيىپ، سەزگۈلىرىم قاراسلاپ كەتتى. چۈنكى شەپقەتچىم ماڭا ئىپلاسلارچە ھىجىيىپ تاپانچا تەڭلەپ تۇراتتى.

ــ سىز...؟

ــ شۇنداق، بۇ مەن، ــ ئۇ چىرايىغا بىردىنلا سۇرلۇك تۈس بەردى، ــ قولۇڭنى كۆتەر!

مەن شۇندىلا ئالدانغانلىقىمنى بىلدىم. شۇنداق، مەن ئالدانغاندىم. مەن يەردە غېرىپسىنىپ ياتقان مىلتىقىمغا قاراپ ھەسرەت بىلەن بوشىشىپلا كەتتىم. ئەمدى ئۇنى ئېلىشقا ئۈلگۈرەلمەيتتىم، بەلكىم، مەڭگۈ ئۈلگۈرەلمەسمەن.

«ئاھ، خۇدا، مېنىڭ تەلىيىم نېمانچە كاج؟ تەقدىرىم نېمىدېگەن قۇۋ، نېمىدېگەن كاززاپ ـ ھە؟!...»

ئۇ قولۇمدىكى ئاخباراتنى ئېلىۋالدى.

«نېمىشقا، نېمىشقا مەگدەپ تۇرغۇچە ئۇنى ئاغزىمغا «موككىدە» سېلىپ يۇتۇۋەتمىگەندىمەن؟ ئىست!...»

ــ ماگە!

مەن كەينىمگە ئۆرۈلدۇم. ئۇ مىلتىقىمغا دوگغايدى. دەل شۇ چاغدا بىر مۆجىزە، ئاجايىپلا بىر مۆجىزە يۈز بەردى. بىرنەرسە «ۋاققىدە» قىلىپ قالدى. يەنە بىرنەرسە ئىنجىقلاپ يەرگە «گۇپپىدە» يىقىلدى. بۇرۇلۇپلا ھەيران قالدىم. چۈنكى «شەپقەتچىم» يەردە سۇنايلىنىپ ياتاتتى. قارا كىمخاب پەلتۇ كىيگەن، يۈزىنى قاپقارا چايشاپ بىلەن ئورىۋالغان بىرى كالتەك تۇتۇپ تۇراتتى.

مەن بۇ كارامەتلەردىن گاڭگىراپلا قېلىۋاتاتتىم.

«بۇ نېمە ئىش؟ بۇ ئۈگۈمۇ يا چۈشۈمۇ؟ ئۇ ئادەممۇ يا پەرىشتىمۇ؟ »

شۈنداق، ئۇ پەرىشتە!

ـ سىنىڭ ساتقىنلىقىڭدىن، ئۇ قۇربان بولدى!...، ـ «پەرىشتە» ئۇنىڭ كانىيىغا «چىڭگىدە» دەسسەپ چەيلىدى، مەنمۇ مىلتىقىمنى ئېلىپ پايىنىكى بىلەن ئۇنىڭ قورسىقىغا بىر مۇنچىنى ئۇردۇم.

ئۇ ئاخىر ئۆلدى!

ــ مۇناپىق دۈشمەندىنمۇ يامان، ــ دېدى «پەرىشتە» مۇناپىقنىڭ قولىدىن ئاخباراتنى ئېلىپ، ــ دۈشمەننى يوقىتىشتىنمۇ بەكرەك مۇناپىقنى يوقىتىشقا ئەھمىيەت بېرىش كېرەك! ــ ئۇ ئاخباراتنى ماگا تەگلىدى.

ــ ھەئە... راست... راست شۇنداقكەن! ــ دېدىم مەن

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىنبىر تور ئادرېسى

ئاخباراتنى ئېلىۋېتىپ، شۇ تاپتا سۆيۈنۈش، شاد ـ ھاياجان ئۈستۈمدىن باستۇرۇپ كېلىۋاتاتتى. خۇددى بىر باھار كەلكۈنلىرىدەك.

«ھە؟ ‹پەرىشتە› نىڭ ئاۋازى ئەجەب تونۇش ـ يا، ماڭا؟ بۇ زادى كىمدۇ؟ ...»

بىراق ھەرقانچە قىلىپمۇ ئەسلىيەلمىدىم.

ـــ سىز... سىز كىم؟

ـــ مەنمۇ؟ ــــ دېدى ئۇ ماڭا تىكىلىپ تۇرۇپ، ــــ مەن «پەرىشتە».

مەنمۇ ئۇنىڭ نۇرانە كۆزلىرىگە مىختەك قادالدىم. شۇنچە يېقىن تۇرۇپمۇ، بۇ شەپقەتكار كۆزنى زادىلا تونۇيالمىدىم.

«ئەينا، شۇنچە تونۇش ئاۋاز، كىمدۇ بۇ زادى؟...»

ـــ «پەرىشتە» ئىكەنلىكىڭىزنى بىلدىم، سىز... سىز كىم زادى؟

ـــ تونۇيالمىدىڭىز؟

ــــ ھەئە، ــــ دېدىم مەن ئۇنى تونۇشقا تىرىشىپ كۆرۈشنىڭ ئورنىغا، تەقەززالىق ئىلكىدە، ـــ يۈزىڭىزنى بىر ئېچىڭا؟

«پەرىشتە» يۈزىنى ئاچتى. سەزگۈلىرىم يەنە قاراسلاپ كەتتى. تومۇرـــ تومۇرلىرىمدا چەكسىز ھاياجان كۈۋەجىدى!

ـــ ئازادەم!.... ــــ ئۆزۈمنى ئۇنىڭغا ئاتتىم. بىز شۇنچە چىڭ، شۇنچە سەممىي باغرىلاشتۇق. ياشلىرىمىز قوشۇلۇپ كەتتى.

شۇنداق، ئۇ ھېلىقى رەزىل كېچە قوينىغا سىڭىپ كەتكەن ئازادەم ئىدى!

ـــ ئازادەم، قانداق بولۇپ...

ـ سەن ھەقىقەتەن ئەقىللىقكەنسەن، ـ دېدى ئۇ، مەنمۇ سەندەك قېچىپ كەتسەم بولۇپتىكەن. ماڭا باسقۇنچىلىق قىلغان ھېلىقى ئەبلەخ مېنى خوتۇنلۇققا ئېلىۋالدى...

ئۇ ناھايىتىمۇ قىسقىچە دەرد تۆكتى.

ــ خوش، ئاداش، ئاللا سېنى ئامان قىلسۇن! ــ «پەرىشتە» مېنى باغرىغا چىڭ باستى. ئۇنىڭ باغرىغا سىڭىپلا كەتكۈم كەلدى.

ــ ماڭ، بىز بىللە كېتەيلى، ــ دېدىم مەن يىغلاپ تۇرۇپ.

ــ مېنىڭمۇ ھازىرلا كەتكۈم بار. بىراق مېنىڭ تېخى ۋەزىپەم تۈگىمىدى... پولكوۋنىك قادىرقۇلغا سالام دەپ قوي.

«پەرىشتە» يۈزىنى قارا چايشاپ بىلەن يۆگىدى. مەن ھېلىقى ئەبلەخنىڭ تاپانچىسىنى قوينۇمغا سالدىم. مىلتىقىمنى دولامغا ئاستىم.

ــ خوش، ئاللا سېنى ئۆز پاناھىدا ساقلىغاي! ۋەزىپەڭ تۈگىسىلا قايتىپ كەل، «پەرىشتە»م!

ياشلىرىم تاراملاپ تۆكۈلدى. بىز ناھايىتى مۇشەققەتتە خوشلاشتۇق.

«لەنىتى زۇلۇم!... زۇلۇم ئاخىر بىر كۈنى تۈگەيدۇ... ھۆرلۈك بىزگە قۇچاق ئاچىدۇ... شۇ چاغدا ھەممىمىز قۇچاقلىشارمىز!...»

ئەتىسى ئەتىگەندىلا مەن پولكوۋنىك شتابىغا باردىم. پولكوۋنىك كوماندىرى قادىرقۇل مېنى ناھايىتى قىزغىن كۈتۈۋالدى.

مەن ئاخباراتنى ئۇنىڭغا ئۆز قولۇم بىلەن تاپشۇردۇم. ئاندىن «شاپىلىق تۈز پاجىئەسى»نى ئاكامنىڭ ئېچىنىشلىق ئۆلۈمىنى... سۆزلەپ بەردىم. ئۇنىڭ بۇلاردىن خەۋىرى بار ئىكەن. مېنىڭ روسۇل ھاجىمنىڭ قىزى، يولۋاسنىڭ سىڭلىسى ئىكەنلىكىمنى بىلىپ، مەندىن، ئائىلىمىزدىن، ئائىلىمىزنىڭ ئىسيانكار، ئەركپەرۋەر روھىدىن چەكسىز پەخىرلىنىدىغانلىقىنى ئېيتىدىلەپ، ماڭا ئۆزىنىڭ دىكتار ئاپتوماتىنى تەقدىم قىلدى. جەڭچىلەرگە قارا مىلتىقمۇ يېتىشمەيۋاتقان بۇنداق قىيىن شارائىتتا دىكتار ئاپتوماتقا ئېرىششىم مەن ئۈچۈن ئەڭ ئالىي مۇكاپات ئىدى ھەم مېنىڭ بۇنىڭدىن باشقا ھېچقانداق مۇكاپاتتىنمۇ تەمەيىم يوق ئىدى.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پېشىۋاسى

مەن شۇ كۈندىن باشلاپ فرونت قايناملىرىغا قوشۇلۇپ كەتتىم. زاڭگۇ، قوشراپ، تاشنا قاتارلىق جايلاردىكى جەڭلەردە ئاجايىپ زىر قەھرىمانلىقلارنى كۆرسىتىپ، ئۇيغۇر ئايالىرىنىڭ قەھرىمانلىق خىسلەتلىرىنى نامايان قىلدىم.

سىزچۇ؟ سىز قەيەردە، قانداق جەڭلەردە بولدىڭىز؟

5

مەنمۇ؟

پۇتۇم ساقايغاندىن كېيىن، ئاۋۋال چامسال جېڭىگە، ئاندىن يۇرتىمىز چوپاننى ئازاد قىلىش جېڭىگە قاتناشتىم. چوپاندىكى جەڭ مەن ئۈچۈن، ياق بىز ئۈچۈن تولىمۇ ئەھمىيەتلىك جەڭ بولدى.

بىز ئەلياتقۇ بىلەن قاراشوغا يېتىپ كەلدۇق. لەشكەر بىلەن ئابدۇراھمان روتىنى باشلاپ ئىلىنىشقا قاراپ مېڭىپ كەتتى. مەن بىر ئىزۋودنى باشلاپ چۆلگە چىقتىم. يىگىتلىرىمنى خىلىلا ئارقىدا قالدۇرۇپ، مەن بىر يىگىت بىلەن داۋان ئۈستىدىكى پوستقا يېقىنلاپ كەلدىم. ئاسمان شۇ قەدەر ئوچۇق، يۇلتۇزلارمۇ شۇ قەدەر جىق، شۇ قەدەر جۇلالىق بولۇپ، ئەتراپ ئۈنچە قاراڭغۇ ئەمەس ئىدى. تاپىنىمىز ئاستىدىكى قار غاچىلداپ، كېچە جىمجىتلىقنى بۇزاتتى. چۆل سوغۇقى، چۆل شاملى يۈزىمىزنى ھەرىدەك چاقاتتى.

ــ توختا!

بىز توختىدۇق، بۇ قاراۋۇللارنىڭ بۇيرۇقى ئىدى.

ــ مەن، ياقۇپ دۇتار.

پىچىرلاشقان ئاۋاز ئاڭلاندى:

ــ ياقۇپ دۇتاركەن، قانداق قىلىمىز؟

ــ ماۋۇ بىرىپ كەلسۇن.

ئالدىمىزغا بىر چىرىك يېتىپ كەلدى. بىراق ئۇ چىرىك

بولماستىن تۇتقۇن قىلىنغان دېھقان ئىكەن. مەن ئۇنىڭغا نەچچە ۋاقىتتىن بېرى قاراباسمىدا يوشۇرۇنۇپ جان باقالىغانلىقىمنى، ھازىر شۇ يەردىن كېلىۋاتقانلىقىمنى... ئېيتتىم. مۇشۇنداق دېمىسەم، ئۇلار گۇمانلىنىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى.

دېھقان گېپىمنى ئېلىپ قايتىپ كەتتى. ئۇلار نېمىلەرنىدۇر گۇدۇڭلاشتى. ئاندىن بىرى:

ــ ياقۇپ، كېلىڭلار،ــ دەپ توۋلىدى.

بىز قاراۋۇللارنىڭ قېشىغا كەلدۇق. قاراۋۇلنىڭ بىرى يېڭىدىن كەلگەن بولسا كېرەك، تونۇيالمىدىم. يەنە بىرى سۇلايمان ئىدى. بىز گۇلخاننى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشتۇق. سۇلايمان گۇلخاننى چوقچىلاپ، چېلىمغا تاماكا ئۇۋۇلاپ سېلىپ ماڭا تەڭلىدى.

ــ رەھمەت، ــ مەن چىرايلىققىنە رەت قىلدىم.

ــ تېخىچە ئۆگىنەلمەپسىز، ھە؟ــ ئۇ ھەمراھىمغا تەڭلىدى. ئۇ چىلىمنى ئېلىپ ئىككى ــ ئۈچنى شورىۋەتكەندىن كېيىن، ماڭا «باشلايمىزمۇ؟» دېگەن مەنىدە قارىدى. مەن كۆز ئىشارىسى ئارقىلىق بۇيرۇق بەردىم ـ دە، ناھايىتى چاققانلىق بىلەن تاپانچامنى چىقىرىپ سۇلايمانغا تەڭلىدىم. يەنە بىر قاراۋۇلنىڭ بېشىغىمۇ تاپانچا بىرىپ بولغانىدى.

ــ قولۇڭنى كۆتۈر دوستۇم! ــ دېدىم مەن جاراڭلىق ئاۋاز بىلەن.

ــ ئاكا... بۇ...

سۇلايمان ھەيران قالغانىدى. ئۇ بىر ماڭا، بىر ھەمراھىمغا قارايتتى. ھەمراھى ئاللىبۇرۇن قولىنى كۆتۈرۈپ، تىترەككە چۈشۈپ بولغانىدى.

ــ قولۇڭنى كۆتۈر، دېدىم مەن، نېمە قاراپ تۇرىسەن؟ ئۆلگۈڭ بارمۇ ــ يا! مەن ساڭا چاقچاق قىلمىدىم جۇما!

ــ ياق... ياق... ــ سۇلايمان قولىنى كۆتۈردى، ــ ئاكا، سىز

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى

يىگىتما؟

ــ ئـــەلۋەتتە! ـــ مەن پەخىرلىك ھېسسىياتتا جاۋاب بەردىم، ـــ بولدى، قولۇڭنى چۇشۇر، زۇلۇم چىكىۋاتقان قېرىنداشلىرىمنىڭ بەخت، ھۆرلۈكى ئۈچۈن، بۈگۈن بىر ئوغۇل بالىچىلىق قىلىپ، بىزگە ياردەملەش، بولامدۇ؟ـ مىنىڭ ئۈمىدلىك كۆزۈم ئۇنىڭغا تىكىلگەندى. بىز راستىنلا ئۇنىڭ ياردىمىگە موھتاج ئىدۇق. ئەگەر ئۇ بىزگە ماسلاشسىلا، ئىشىمىز تېخىمۇ ئوڭۇشلۇق بولاتتى.

ــ مۇنداق ئىشتى، دېسىڭىز بولمامتى، ئاكا. قورقۇتۇپ جېنىمنى چىقاردىڭىز، نېمە ئىش قىلىپ بېرىمەن سىلەرگە؟

ــ ئاۋۋال ۋەدە بەر.

ــ قۇرئاننى چىقىرىڭلار، قەسەم قىلىپ بېرەي، ـــ ئۇ بەك قورقۇپ كەتكەنلىكتىنمۇ ياكى راستىنلا ھەققانىيەت مەيدانىغا قايتىپ كەلگۈسى بارمۇ ـــ قانداق، ھاياجىنىنى باسالماي، كۆز يېشى قىلىۋەتتى. مەن ئۇنىڭغا ئىشاندىم. چۈنكى مەن ئۇنى خېلى چۈشىنەتتىم. گازارمىغا قاملىپ يۈرگەن چاغلىرىمدا ئۇ ماڭا خېلى ياخشى مۇئامىلە قىلغان، قورسىقىمدىن خەۋەر ئالغانىدى.

ھەمراھىم چۆل سىغىزخىنىنى دوراپ سايرىۋىدى، يىگىتلىرىم يېتىپ كېلىشتى.

سۇلايمان بىلەن ھېلىقى چېرىك ملتىقلىرىنى مۈرىسىگە ئاستى. ئۇلارغا ھېلىقى دېھقان بىلەن كاماللىنى قوشتۇم ۋە جېكىلىدىم:

ــ ئەگەر قايسىبىرى چاندۇرۇپ قويۇشسا، ئاۋۋال شۇنى ئېتىۋەت.

ئۇلار كېتىشتى. بىز ئۇلارغا قارا كۆرۈنۈش ئەگىشىپ ماڭدۇق. ئۇلار ئۈچ قاراۋۇلخانىدىكى ئىشلارنى ناھايىتى ئوڭۇشلۇق بىر تەرەپ قىلدى. قاراۋۇللار قىمىرلاي دەپ بولغۇچە بىز كېلىپ ئەسىرگە ئېلىپ بولاتتۇق.

تۆتىنچى، بەشىنچى قاراۋۇلخانا چوپان داۋىنىنىڭ بېشىدىلا

بولۇپ، سۇلايماننىڭ دېيىشىچە، ھەربىرىدە بىر بەندىن مۇنتىزىم ئەسكەر بار ئىكەن. ئۈچ قاراۋۇلخانىدىن يىغىلغان بۇ بەش نەپەر چېرىك ساتقىنلىق قىلىشقا جۈرئەت قىلالمايتتى. چۈنكى بىز ئۇلارغا بىر روتا ئەسكىرىي كۈچىمىزنىڭ بىزنىڭ بەلگە ئوقىمىزنى كۈتۈپ، گازارما ئەتراپىدا مۆكۈنۈپ يېتىۋاتقانلىقىنى، ئەگەر ھايات قالاي دېسە، بىز دېگەندەك قىلىشىنىڭ لازىملىقىنى ئەسكەرتىپ قويغاندۇق. ئۇنىڭ ئۈستىگە كامال بىلەن ئىككىمىز ئۇلارنى ئىككىگە بۆلۈپ، كەينىدىن قورال تەڭلەپ تۇراتتۇق. ئۇلار شۇڭا پوست ئالمىشىپ كەلگەن بولۇۋېلىپ ئىككى قاراۋۇلخانىدىكى چېرىكلەرنى ناھايتى ئوڭۇشلۇق ئەسىر ئېلىشىمىزغا ئەۋزەل شارائىت ھازىرلاپ بەردى. چېرىكلەر ھەققانىيەتكە قايتىپ كەتكەن ئۆزىنىڭ بۇ بەش نەپەر جەڭچىسى تەرىپىدىن بىر تەرەپ قىلىنىۋاتقاندا، مەن غەرب ئاسمىنىغا قارىتىپ بەلگە ئوقى ئاتتىم. جىمجىت كېچە ياپيېشىل نۇر بىغىشلىغان زىننەت بىلەن تېخىمۇ گۈزەللىشىپ كەتكەندى.

ئۇرۇش باشلاندى، ئوق ئاۋازلىرى كېچە جىمجىتلىقىنى بۇزدى. گرانات ۋە مىناميوت ئوقلىرىنىڭ پارتىلاشلىرى ئەسىرلەردىن بېرى غېرىبانە ئۇيقۇدا ياتقان چوپان تاغلىرىنى تىترىتىپ ئويغاتتى. بىردەملىك ئالاقزادىلىكتىن كېيىن ئۆزىنى ئوڭشىۋالغان دۈشمەن جاھىللىق بىلەن قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتكەندى. توساتتىن دۈشمەن تەرەپتىن ئىككى پىلىموت بىزنىڭ توچكىمىزغا شىددەت بىلەن ئوق ئېچىشقا باشلىدى. بىر بارلىق كۈچىمىزنى دۈشمەن پىلىموتچىلىرىغا قاراتتۇق. لېكىن ئىككى پىلىموت بەش قولدەك قويۇق ئۆستۈرۈلگەن سۇۋادان تېرەكلەرنىڭ ئارىسىغا جايلاشقان پوتەيدىن ئوق ئېچىۋاتقاچقا، بىزنىڭ ئوقلىرىمىز تېرەكلەرگە تېگىۋېرىپ، زەربىمىزنىڭ ھېچبىر ئۈنۈمى بولمايۋاتاتتى.

ــ كوماندىر، پوتەيىنى پارتىلىتىشقا مەن باراي!

بۇ، سۇلايماننىڭ ئاۋازى ئىدى. ئۇنىڭغا بۇيرۇق بەردىم. بۇ، ئۇ ئەسىر بولغانلىقى ئۈچۈنلا خەتەرلىك ۋەزىپىگە بۇيرۇشۇم ئەمەس ئىدى. چۈنكى ئۇ بۇ جاينىڭ ئىچكى ئەھۋالىنى مەندىنمۇ ئوبدان بىلەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئۇنى قوغداشقا ئۆزۈمنىڭ يىگىتلىرىدىن ئىككىنى قوشقاندىم. ئىككىسى يېنىك پىلىموتنى سۆرەپ، يەر بېغىرلاپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇزاققا قالمايلا پىلىموتنىڭ بىرنىڭ زوۋانى تۇتۇلدى. لېكىن يەنە بىرى تېخىمۇ غالجىرلاشقانىدى.

بىز دۈشمەننىڭ سانىنى خاتا مۆلچەرلىگەن ئىكەنمىز. شۇڭا ئۇرۇش تاڭ يورۇغىچە سوزۇلۇپ كەتتى... ئۇيۇق چوغدەك تاۋلىنىپ، يەنە ئۈچ نەپەر جەڭچى قۇربان بولغاندىلا، ئاندىن يەنە بىر پىلىموتنىڭمۇ زوۋانى تۇتۇلدى. دەل شۇ چاغدا قارشى تەرەپتىن — لەشكەر، ئابدۇراھمانلار تەرەپتىن ھۇررا ساداسى كۆتۈرۈلدى.

— ھۇررا!... — مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئۈنلۈك ۋارقىرىدىم. بىز مەردانىلىك بىلەن ئاتاكىغا ئۆتۈشتۇق، گويا يولۋاستەك، «ھۇررا» سادالىرى چوپان ئاسمىنىدا ياڭرىدى. ئېتىشىش ۋە قۇچاقلاشما جەڭ باشلىنىپ كەتكەنىدى.

بىر چاغدا كۆزۈم كامالغا چۈشۈپ قالدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر چېرىك مىنىۋېلىپ، گېلىنى بوغۇۋاتاتتى. بىردىنلا كۆرمەسكە سېلىپ ئۆتۈپ كەتمەكچى بولدۇم. بىراق مېنى «چىڭگىدە» قۇچاقلاپ تۇرغان ۋىجدان گىرەسىنى بوشىتىپ، مەندىن يىراقلاپ كېتىشكە تەمشىلىپ قالغانىدى. مەن ۋىجداندىن ئايرىلىپ قېلىش ئالدىدا تۇراتتىم. سوۋېت ئىتتىپاقىدىن كىرگەن «شەرق ھەقىقىتى» ژۇرنىلىدىن ئوقۇغان مۇنۇ ئىككى مىسرا شېئىر يۈرىكىمنى سىيپاپ ئۆتۈپ كەتتى:

ۋىجدان سېنى قۇچاقلىمسا،
سەن ۋىجداننى قۇچاقلىۋال چىڭ.

مەنمۇ ۋىجدانىمنى «چىڭگىدە» قۇچاقلىۋالماقچى بولدۇم. ئۇ كېتىپ قالسا، مەڭگۈ قايتىپ كەلمەيتتى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئىنسانىي خىسلەت، ئىنسانىي ھېس - تۇيغۇلاردىن مەھرۇم قالاتتىم. ئاشىقلىقىممۇ نۆلگە تەڭ بولاتتى.

شۇنىڭ بىلەن مەن ۋىجدانىنى چىڭ قۇچاقلىۋالدىم!

«بەتنىيەتلىكىمنى كەچۈرگىن، خۇدا، شەيتىنىمنى بوغۇزلاپ، ئازاد بولۇشۇمغا مەدەت بەر!»

تەپكىنى باستىم. چىرىك كاماللىنىڭ ئۇستىدىن دۇمىلاپ چۈشتى. مەن ئۇ ۋاقتەك ئېتىلىپ بېرىپ كامالنى يۆلىدىم. جېنى ھەلقۇمىغىلا كېلىپ قالغانىدى.

ــ قانداقراق؟

ــ رەھمەت... رەھمەت سىزگە!

دۈشمەن ئاخىرى بۆرىگە يولۇققان قوي پادىلىرىدەك ئۈركۈپ، پىتراپ قېچىشقا باشلىدى. دەل شۇنداق پەيتتە بىر ئوفىتسېر ئات چاپتۇرۇپ ئالدىمدىنلا ئۆتۈپ كەتتى، خۇددى قويۇنىدەك. مەنمۇ ئۇنىڭغا چەبدەسلىك بىلەن ئوق ئۈزدۈم. ئۇ ئاتتىن يەرگە «پالاققىدە» چۈشتى، گوياكى ئۆگزىدىن تاشلانغان ئەسكى چاپاندەك. ئېتى كىشنىگەن پېتى كۆزدىن غايىب بولدى. كۆز ئالدىمدا بۇ قېتىمقى جەڭگە قوماندانلىق قىلغان گومىنداڭنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئوفىتسېرى قانغا مىلىنىپ ياتاتتى؛ ئىككى قولى سانسىز بىگۇناھ خەلقنىڭ قىپقىزىل قېنى بىلەن بويالغان تىنىچلىق كۆشەندىسى ئىت تاپىدەك سوزۇلۇپ ياتاتتى.

ــ مانا كۆردۈڭمۇ؟ بىز جەڭگە كىرمەيمىز، جەڭگە كىرىپ نەرە تارتىدىغان بولساق، تاغۇ - تاشلارنى مۇشۇنداق لەرزىگە سالىمىز! ئەرشنى تىترىتىمىز! ــ مەن بۇ ئوفىتسېرنىڭ ئوچۇق قالغان رەھىمسىز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلار تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىدىئ ئادرېسى

كۆزلىرىگە قاراپ غەزەپ، ئۆچمەنلىك بىلەن شۇنداق دېدىم.

تاڭ ئاتتى. نەچچە ئەسىرلەردىن بېرى زۇلمەت، زۇلۇم ئىلكىدە قالغان بۇ تار جىلغىدا ئاخىر ھۆرلۈك تېڭى ئاتتى! چوپان قۇياشى قاقاقلاپ كۈلدى! چوپان دەرياسى ئويناقشىپ ئېقىپ، غەلىبە كۈيلىرىمىزنى زەرەپشان ۋادىسىغا ئېلىپ كەتتى! چوپان تاغلىرى قەددىنى رۇسلاپ، يىراقلارغا مەغرۇر نەزەر تاشلىدى! چوپان قۇشلىرى شوخ، ئەركىن پەرۋاز قىلىپ، زوق بىلەن سايراشتى، خۇددى مېنىڭ دۇتارىمدەك:

يېتىپ كەلدى يىگىتلەر،
ئاسماندىكى يۇلتۇزدەك.
قاچتى قورقۇپ گومىنداڭ،
جاڭگالدىكى توڭگۇزدەك.

دۇتارىمنىڭ يىغانلىق كۈيلىرىمۇ قىش شاماللىرىغا ھاپاش بولاتتى:

داۋان بېشى بويالدى،
سۇلايماننىڭ قېنىغا.
ئەجەپ ئىچىم ئاغرىيدۇ،
ياش يىگىتنىڭ جېنىغا.

باتۇر يىگىت سۇلايمان،
يولۋاس ئىكەن، شىر ئىكەن.
زۇلۇم چەككەن پۇقرانىڭ،
يىلتىزى ھەم بىر ئىكەن.

شۇنداق، جېنىم، سۇلايمان قۇربان بولغانىدى. مەردلەرچە، شەرەپ بىلەن قۇربان بولغانىدى! ئۇنىڭ شەرەپلىك ھاياتى دۇتارىمدا مەڭگۈ كۈيلىنىدۇ!

لېكىن بىر ھەپتىدىن كېيىن، بىزگە ئېغىر مۇسىبەت باستۇرۇپ كەلدى. سۇلايمانلار قاراۋۇلخانىلاردىكى چېرىكلەرنى قانداق ئۇسۇلدا بىر تەرەپ قىلغان بولسا، قاغىلىقتا قىچىپ كەتكەن چوپاننىڭ بېگى × × ئۆزى بىۋاستە تەجرىبىلىك، خىللانغان چېرىكلەرنى باشلاپ كېلىپ، قاراۋۇلنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ، گەمىدە ئۇخلاپ قالغان ئالتە نەپەر يىگىتىمىزنى بوغۇزلىۋېتىپ، يەنە قاغىلىقتا قېچىپ كەتكەنىدى.

ھە راست، جېنىم، ئەسىرلەردىن سۇرۇۋشتە قىلىپ كۆردۈم، دادىڭىزنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ھېلىقى قۇلاقسىز مەلئۇن باشقا قىسىمغا يۆتكىلىپ كېتىپتۇ. ئۇنى سىز كۆرگەندەك قىلدىڭىزمۇ؟

6

ھەئە، كۆردۈم.

روتىمىز تۇمشۇق سارايدىكى دۈشمەننى يوقىتىش بۇيرۇقىنى تاپشۇرۇپ ئالدى. بىر يېرىم كېچىلەردە دۈشمەن پوتەيىگە يېقىنلاپ كەلدۇق ـ تە، دۈشمەنگە تۇيۇقسىز، شىددەتلىك ئوق ئاچتۇق. گۈمبۈرلەشلەر تۇمانلىق ھاۋانى تىترىتىپ، زېمىننى لەرزىگە سالاتتى. ئەتراپ خۇددى ئوت دېڭىزىدەك بىر يورۇپ، بىر قاراڭغۇلىشىپ تۇراتتى. دۈشمەن ئوفىتسېرلىرىنىڭ ئەسكەرلىرىنى سەت گەپلەر بىلەن تىللاشلىرى، كۈچەپ بوغۇلۇپ بۇيرۇق بېرىشلىرى ئوق ئاۋازلىرى بىلەن قوشۇلۇپ ئۆچۈپ كېلەتتى.

بىراق جەڭدە ھېچبىر ئىلگىرلەش بولمايۋاتاتتى. دۈشمەن

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار تورى

پوتىيىدىن خۇددى پىچاقنىڭ قومچاقىدىن چىققان ئوت ئۇچقۇنلىرىدەك ئۈزۈلمەي چىقىپ تۇرغان پىلىموت ئوقلىرى بىرىنى مىدىر ـ سىدىر قىلدۇرمايۋاتاتتى. پوتەينى پارتىلىتىپ، پىلىموتلارنىڭ زۇۋانىنى بېسىقتۇرمىغىچە ئاتاكىغا ئۆتۈشكە، ئاتاكىغا ئۆتمەي غەلبە قىلىشقا بولمايتتى. لېكىن پوتەينى پارتىلىتىشقا ماڭغانلىكى جەڭچى ئىسسىق قانلىرى بىلەن تومشۇقسارايي قۇملۇقىنى، تاغۇ ــ تاشلارنى زىننەتلەيتتى. جەڭ مۇشۇنداق داۋاملىشىۋەرسە، ئاتاكىغا ئۆتۈپ غەلبە قىلىش ئەمەس، بىرمۇنچە قۇربانلارنى بېرىپ، مەغلۇپ بولىشىمىزمۇمكىن ئىدى. شۇڭا مەن؛

ــ يولداش كوماندىر، پوتەينى مەن پارتىلىتاي! ـ دېدىم.

ــ ياق.

مەن ئۇنىڭ «ياق» دەيدىغانلىقىنى بىلەتتىم. چۈنكى مېنى ــ ئايال جەڭچىلەرنى بۇنداق خەتەرلىك ۋەزىپىلەرگە بۇيرىمايتتى. شۇڭا مەن «ياق» بىلەن تەڭلا پوتەي تەرەپكە ئۆمىلەپ بولغانىدىم. بۇنى بىرى كوماندىرغا دوكلات قىلىۋىدى، كوماندىر ئېلاجىسىز؛

ــ ئەسمەت! دەپ ۋارقىرىدى.

ــ مانا مەن، كوماندىر،

ــ سەن ئايزۆھرەنى مۇھاپىزەت قىل!

ــ خوپ!

مەن بۇ چاغدا خېلىلا ئىلگىرلەپ كېتىپ بولغانىدىم.ئەسمەت دۈشمەن پىلىموتچىلىرىنىڭ دىققىتىنى بۇراش ئۈچۈن ئۈزۈپ ـ ئۈزۈپ ئوق ئېتىپ قوياتتى. ئۇنىڭغا قاراپ ئۇچۇپ كەلگەن پىلىموت ئوقلىرى ئۇ دالدا قىلىپ تۇرغان قورام تاشقا تېگىپ «ۋال ـ ۋۇل» قىلىپ ئوت چاقنىتاتتى.

مېنىڭ ئەتراپىمدا مىنامىيوت ئوقلىرى، گراناتلار پارتىلاپتۇراتتى. توپا ـ چاڭغا، ئىس ـ تۈتەككە كۆمۈلۈپ قالاتتىم.ئوقلار قۇلاق

تۆۋىمدىن «ۋىژ- ۋىژ» قىلىپ ئۇچاتتى، يەرگەچاپلىشىپ قالاتتىم. شۇنداق بولسىمۇ مەن قويۇق توپا ـ چاڭ، ئىسسىقتۇتەكلەر ئارىسىدا خۇددى پىشقەدەم جەڭچىلەردەك ھەم تېز، ھەم ئېھتىيات بىلەن ئىلگىرلەيتتىم. پېشانەمدىن ئېقىپ چۈشىۋاتقىنىنىڭ قان ياكى تەر ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتىم.

ئاخىرى مەن پوتەيگە يېتىپ كەلدىم. يېتىپ كەلگەندىمۇدەل پوتەينىڭ ئارقا تەرىپىگە بىخەتەر كېلىۋالغانىدىم. مەن بىرئويماندا يېنىمدىن تۆت دانە گراناتنى ئېلىپ ياغلىقىم بىلەن مەھكەم چەگدىم. ئاندىن ئەتراپنى ئوبدان كۈزىتىۋالغاندىن كېيىن، ئورنۇمدىن دەس تۇرۇپ، ئويماندىن كىيىكتەك سەكرەپلا چىقىپ پوتەي يېنىغان كېلىۋالدىم. دەل شۇ چاغدا پوتەي تەرەپكە ئىككى دۈشمەننىڭ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇلار ماڭا دىققەت قىلىپ بولغۇچە، مەن ئاپتوماتىمدىن ئۇلارغا قارىتىپ ئوق ئۈزۈپ بولغانىدىم. پوتەي ئىشىكى ئوچۇق تۇراتتى، مەن گراناتلارنىڭ پىلتىسىنى كۈچ بىلەن تارتىپ ئۈزۈپ، پوتەي ئىچىگە تاشلىدىم ـ دە، ئۆزۈمنى بايىقى ئويمانغا تاشلىدىم...

غايەت زور پارتىلاش تاغۇ- تاشلارنى تىترەتتى. ھۇررا سادالىرى تۇمانلىق ھاۋانى تىتما- كاتاڭ قىلىپ، زېمىننى لەرزىگە سالدى، دۈشمەنلەر پىتىراپ قېچىشقا باشلىدى. يىگىتلەرىيىتىپ كەلدى.

بىز قالدۇق دۈشمەننى قوغلاپ ئېتىشقا باشلىدۇق.

تۇساتتىن دەريا تەرەپكە قېچىپ كىتىۋاتقان بىر دۈشمەن ئوفىتسېرىنى كۆرۈپ قالدىم ـ دە، ئۇنى قوغلاشقا باشلىدىم.شۇنىڭ بىلەن ئىككىمىز ئوتتۇرسىدا توقايلىقلارنى، قورام تاشلارنى دالدا قىلىپ تۇرۇپ ئېتىشىش باشلىنىپ كەتتى. قېچىش، قوغلاش، ئېتىشىش خېلى ئۇزاق داۋام قىلدى. شۇڭا بىر دەريا بويىدىكى ئوچۇقچىلىققا چىقىپ قالغانىدۇق. ئۇنىڭ ئوقى تۈگىگەن بولسا

كېرەك، ئوق ئېتىشنى توختىتىپ جىنىنىڭ بارىچە قېچىشقا باشلىدى...
مەن ئاپتوماتىمدىن ئوق ئۈزدۈم. ئۇ ئىزىغىلا يىقىلدى. يەنە قوپۇپ دىڭگوسلىغىنىچە قېچىشقا باشلىدى. ئوق ئۇنىڭ سول پۇتىغا تەگگەنىدى. مەن ئىككى تاقلاپلا ئۇنىڭغا يېتىشىۋالدىم. ئۇ دەريا لېۋىگە كېلىپلا «شىپپىدە »توختاپ قالدى. چۈنكى يار تولىمۇ ئېگىز، ئاستى دەريا ئىدى. ئەگەر سەكرىسىلا كۆك مۇز ئۈستىگە ئېشەك توقۇمىدەك «پالاققىدە» چۈشەتتى ـ دە، غىلىڭ قىلماي ئۆلەتتى.شۇڭا ئىككى قولىنى «لىككىدە» كۆتۈردى. مەن شۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئوقسىز دېسكىنى چىقىرىۋېتىپ، لىق ئوق بېسىلغان دېسكىنى سالدىم ـ دە؛

ـــ ئارقاڭغا بۇرۇل! ـ دەپ ۋارقىرىدىم.

ئۇ ئارقىسىغا ئۆرۈلدى. ئۇنى كۆرۈپ ۋۇجۇدۇم غەزەپ ـ نەپرەتتىن ئوت بولۇپ ياندى؛ ئۇنى كۆرۈپ ئۆگە ـــ ئۆگىلىرىمدىكى قىساس ئوتى يېلىنجىدى؛ ئۇنى كۆرۈپ ئارزۇ گۈلۈم بەرق ئۇردى. چۈنكى كۆز ئالدىمدا قولاقسىز مەلئۇن دادامنىڭ قاتىلى مەندىن نىجاتلىق تىلەپ، لاغ ـ لاغ تىترەپ تۇراتتى؛ كۆز ئالدىمدا قىزلىق باھارىمنى دەپسەندە قىلىپ، يۈرىكىمدە ئۆچمەس داغلار قالدۇرغان رەقىبىم مەندىن شەپقەت تىلەپ، غال ـ غال تىترەپ تۇراتتى؛ كۆز ئالدىمدا ئەزرائىلنىڭ دەپتىرىگە چۈشمەي قالغان، سۆيۈملۈك ئوغلۇمنىڭ دادىسى ئۆلمەي تۇرۇپ، يىغلاپ، يۈكلىنىپ تۇرۇپ مەندىن ھاياتلىق تىلەۋاتاتتى.

بىراق، ئۇ ئەزرائىلنى ئالدىيالىغىنى بىلەن، مېنى ئالدىيالمايتتى؛ ئەزرائىلنىڭ دەپتىرىگە چۈشمەي قالغىنى بىلەن؛ مېنىڭ دەپتىرىمگە چۈشمەي قالمايتتى.

مەن چۇۋۇلغان، قانغا بويالغان زۇلپىلىرىمنى قايرىپ قويۇپ؛

ـــ ئورنۇڭدىن تۇر! ـ دەپ ۋارقىرىدىم.

ئۇ ئورنىدىن تۇردى.

ــ رە... رەھىم قىلىڭ، مەن... مەن... كىچىك... كىچىك... با... باللىرىم...

ــ دادامنىڭمۇ، شاپىلىق تۇزدە شېھىت بولغان قېرىنداشلىرىمنىڭمۇ كىچىك باللىرى بار ئىدى، ئەبلەخ!

سەنلەرمۇ ئۇلارغا رەھىم قىلغانمۇ ـ ھە!؟

ــ مەن... مەن...

ــ مېنى تونۇدۇڭما؟

ئۇ ماڭا سىنچىلاپ قارىدى، قارىدى ــ يۇ، تىلى يالۇۋۇرۇشتىن توختاپ قالدى. ئەزايى كاچكۇلغا چۈشۈپ كەتكەن ئوغلاقتەك تىترەپ، «لوككىدە» ئولتۇرۇپ قالدى. چۈنكى ئۇ مېنى تونۇپ قالغانىدى.

ــ قوپە، ئورنۇڭدىن! ــ مەن غەزەپ بىلەن ۋارقىرىدىم، ئۇ تىرەجەپ تۇرۇپ ناھايىتى تەستە ئورنىدىن تۇردى.

ــ كۆتۈرە قولۇڭنى!

ئۇ قولىنى كۆتۈردى، مەن ئۇنىڭ مۇشۇ بىچارە ھالىتىنى ئەجدادلىرىمىزنىڭ بۈيۈك روھىغا ئۇزاق ـ ئۇزاق كۆرسەتمەكچىدىم؛ مەن ئۇنىڭ مۇشۇ شەرمەندە ھالىتىنى پۈتكۈل جاھان خەلقىگە كۆرسەتمەكچىدىم؛ مەن ئۇنىڭ مۇشۇ خارابە ھالىتىنى ئۇلۇغ ئاللاھقا كۆرسەتمەكچىدىم. بىراق ھازىرقى جىددى شارائىت بۇنىڭغا يول قويمايتتى ـ كۆرەش مېنى جىددى كۈتۈپ تۇراتتى. شۇڭا ھەربىي ئۇستاپقا خىلاپ (ئەسىرگە چۈشكەن يۇقىرى دەرىجىلىك ئوفىتسېرلارنى ئېتىشقا بولمايتتى) ھالدا تەپكىنى قەھرىم بىلەن باستىم. بىر دىسكا ئوق ئۇنىڭ بەدىنىدىن خۇددى غەلۋىردەك تۆشۈك ئېچىپ، قاپقارا قانلىرى بىلەن ئىشتان ـ چاپىنىنىڭ ئاق پاختىلىرىنى ئارلاشتۇرۇپ، كۆككە سورۇۋەتتى. مەن يار لېۋىگە كېلىپ پەسكە قارىدىم. ئۇنىڭ جەستى مۇز ئۈستىدە سەت يېيىلىپ ياتاتتى، خۇددى ئىت پوقىدەك.

مەن بېشىمنى كۆتۈرۈپ يىراقلارغا قارىدىم. قوياش جۇلقى چىقىپ كەتكەن تۇمانلارنى تۈت ئەتراپقا «پاررىدە» چېچىۋېتىپ، نۇرانە جىلۋىسى بىلەن كۈلگەچ سورىدى؛

ــ ئاي، سېنى تەبرىكلەيمۇ؟

قۇياش سەتھىدىن چېھرىمدە تەبەسسۇم پارلىغانلىقىنى، كۆردۇم. لېكىن قوياش كۈتۈلمىگەن جاۋاپقا ئېرىشتى؛ زىمىن، پۈتكۈل ئىنسانىيەت كۈتۈلمىگەن جاۋاپقا ئېرىشتى؛ بەلكىم، تەڭرىمۇ كۈتۈلمىگەن جاۋاپقا ئېرىشكەندۇ؛

ــ ياق، تېخى ۋاقتى ئەمەس!

قوياش چەكسىز مەمنۇنىيەت بىلەن باش لىڭشىتىپ، ماڭا پۈتمەس ـ تۈگىمەس روھ ئاتا قىلدى. مەن ئاپتوماتىمنى كۆكسۈمگە مەھكەم تېڭىپ، مەردانە قەدەملەر بىلەن ئىس ــ تۈتەك قويىنغا كىرىپ كەتتىم...

ھە راست، جېنىم ياقۇپ، ھېلىقى كۈنى دەرۋازىنى ئېچىپ، مېنى كۆرۈپلا ئاجايىپ ھەيران قالدىڭىز ـ يا؟

7

شۇنداق، ھەيران قالدىم، مېنىڭ ئورنۇمدا سىز بولغان بولسىڭىزمۇ چوقۇم ھەيرانلىقتىن گاڭگىراپ قالاتتىڭىز، چۈنكى سىز قۇربان بولغانىدىڭىز، بۇ خەۋەرنى ماڭا بىز قاغىلىققا ھۇجۇم قىلىشنىڭ جىددى تەييارلىقىنى قىلىۋاتقاندا، سىزنىڭ بىرتاجىك دوستىڭىز يەتكۈزگەنىدى، ئۇ مېنى ئىزدەپ كەلگەندە، مەن پولىك شتابىدىن ۋەزىپە تاپشۇرۇۋېلىپ، گازارمىغا كېتىۋاتاتتىم.

ــ ياقۇپ، سىزنى بىر قىز ئىزدەپ كەپتۇ، ـ دېدى بىر يىگىت گازارمىغا يېتىپ كېلىشىمگىلا، مەن توختاپ ئۇنىڭغا قارىدىم، ئۇن

سەككىز ـ ئون توققۇزياشلاردىكى بىر تاجىك قىز ماڭا قاراپ تۇراتتى. مەن ئۇنىڭ ئالدىغا باردىم. ئايسەنەم ئىسمىلىك بۇ قىز سىزنىڭ دوستىڭىز ئىكەن. بىز دەريا بويىغا باردۇق. ئۇ سىز توغۇرلۇق بىلگەنلىرىنى سۆزلەپ بەردى؛ مېنى ساۋۇتخان ئىشان ھاجىمنىڭ چېرىكلىرىگە چېقىپ قويغانلىقىنى، ئىككىڭلار بىر كېچىدە ھاجىمغا ـ ئىنقىلاب ساتقىنىغا، ئىنقىلاب كۆشەندىسىگە خەلق نامىدىن ئۆلۈم ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن بۇ قاتامغا بارغانلىقىڭلارنى، لېكىن ھاجىمنىڭ يەكەنگە قېچىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئەپسۇسلۇق ئىچىدە تولغۇنۇپ، ھۆگرەپ يىغلاپ كەتكەنلىكىڭىزنى، قايتىش ئالدىدا بىر پايلاقچى سىلەرنى تۇتىۋالغانلىقىنى، سىلەر قورال چىقىرىشقا ئۈلگۈرەلمەي، ئۇنىڭ ئالدىغا كىرىپ ماڭماقچى بولغانلىقىڭلارنى، دەل شۇ چاغدا زېۋىدىخاناچام ھېلىقى پايلاقچىنىڭ گەدىنىگە تاپانچىنىڭ مۈزدەك ستولىنى تىرەپ تۇرۇپ، سىلەرنى قۇتقۇزۇپ قالغانلىقىنى، ــ بۇ مېنىڭ تۇتۇپ كىتىلىش ئالدىدا كۆرپىنىڭ تېگىگە تىقىپ قويغان سۆيۈملۈك تاپانچام ئىكەنلىكىنى، سىلەر پايلاقچىنى ئالدىڭلارغا سېلىپ، شىتابنى ناھايتتى قىممەتلىك «تىل» بىلەن تەمىنلىگەنلىكىڭلارنى، سۆزلەپ بەردى؛ مېنى كۆرۈشكە، سۆيۈشكە مەڭگۈ تەشنا ئىكەنلىكىڭىزنى، لېكىن كۆرشۈشتىن، سۆيۈشۈشتىن مەڭگۈ قورقىدىغانلىقىڭىزنى، لېكىن مەڭگۈ غايىبانە سۆيىدىغانلىقىڭىزنى سۆزلەپ بەردى.

بۇلارنى ئاڭلاپ ھەسرەت ــ نادامەت، خىجالەت تاغلىرىدا يانجىلىپ ئازاپلاندىم. ئازاپقا چىدىيالماي كۆزەمدىن ھەسرەتلىك ياش، قەلبىمدىن ئەلەملىك قان راۋان قىلدىم. چۈنكى مەن مۇشۇ كۈنلەردە سىزدىن گۇمانلىنىپ قالغانىدىم. مېنىڭ كامالللار كېلىشتىن يېرىم سائەتلا ئىلگىرى تۇيۇقسىز تۇتقۇن قىلىنىشىم بىلەن سىزنىڭ تۇيۇقسىز يوقىلىپ كېتىشىڭىز قوشۇلۇپ، مېنى شۇنداق گۇمانغا كەلتۈرۈپ

قويغانىدى. بۇ گۇمانغا كېلىپ قېلىشىمدىكى يەنە بىر سەۋەپ، مىللى مۇناپىقلارنىڭ كۆپىيىپ قېلىۋاتقانلىقى ئىدى. چۈنكى ئۇلار بىزنىڭ غەلبىمىزدىن گۇمانلىنىۋاتتى. شۇڭا مەن ھەممە ئادەمدىن گۇمانلىنىدىغان بولۇپ قالغانىدىم. ھەتتا ئۆزۈمنىڭ روھىمۇ ئۆزۈمگە گۇمانلىق ئىدى. ئەگەر سىزنى بىر يەردە كۆرۈپ قالسام ئېتىۋەتمەكچى (ئەلۋەتتە ساتقىنلىقىڭىزنى ئېنىقلاپ) بولغانىدىم. بىر ئۆزبېك ئوفىتسېرنىڭ خاتىرىسىدىن كۆچۈرىۋالغان مۇنۇ بىر كوپلېت شېئىر قەلبىمدە مۇقەددەس، بۈيۈك، ئالىجاناپ روھنى ئاپىرىدە قىلىپ بىخلاتقان، كۆكلەتكەن، ۋايىغا يەتكۈزۈپ، بەرق ئۇرغۇزغانىدى. خۇددى ياز قوياشىدا بەرق ئۇرىۋاتقان زەرەپشان گۈللىرىدەك.

ھايات مەن ئۈچۈن ھەممىدىن قىممەت،
ھاياتىنمۇ قىممەت مۇھەببەت.
لېكىن كېچىمەن ھەر ئىككىسىدىن،
ئازادلىق، ئەركىنلىك ئۈچۈنلا پەقەت.①

شۇنداق، مەن ئازادلىق، ئەركىنلىك ئۈچۈن ئۆلۈغ، مۇقەددەس، بۈيۈك مۇھەببىتىمدىن كېچىش قارارىغا كەلگەن ھەم كېچىشكە تەييارلىنىپمۇ
بولغانىدىم. ئەگەر سىز ساتقىن بولغان بولسىڭىز چوقۇم ئېتىۋېرەتتىم.
لېكىن، يەنە بىر تەرەپتىن سىزنى چەكسىز سېغىناتتىم. سىزنى تەلۋىلەرچە ئېچىرقاپ ـ ئېچىرقاپ سۆيگۈم كېلەتتى. سىزنى كامالدىن تارتىۋېلىش خىيالىمدىن ھېچبىر ۋازكېچەلمەيۋاتاتتىم. ئۇنىڭغا ئۆلۈم تىلەيتتىم، لېكىن ئۆلۈپ كېتىشىنى مەڭگۈ خالىمايتتىم؛ ئۆلۈپ

---

①بۇ شېئىر ـ فىتوفنىڭ.

كېتىشكە ھەرگىز چىدىيالمايتتىم. شۇڭا، ئۆزۈمنىڭ روھىدىنمۇ گۇمانلىناتتىم. شۇڭا خىجالەت ئۈستۈمدىن تاغدەك بېسىپ، مجىپلىشۇەتكەندى، خۇددى چۆمۈلدەك.
بىز ئىككىمىز قورام تاشنىڭ ئۈستىگە چىقىپ روبىرو ئولتۇردۇق.
ـــ ئەمىسە، نېمىشقا ئۇ جۇۋازغا كەتكەن پېتى سىلەرنىڭ قېشىڭلارغا قېچىپ كېتىپتۇ؟ نېمىشقا ئۆيگە كەلمەپتۇ؟ ـــ دەپ سورىدىم تەئەججۇپ بىلەن، شۇ كۈنلەردىكى ئىشلارنى ئۇنىڭغا قىسقىچە سۆزلەپ بېرىپ.
ـــ ئوقمىدىم...، دېدى ئۇ.
ئۇ تولىمۇ قايغۇلۇق كۆرۈنەتتى. يوغان قوي كۆزلىرى يىراقلاردا چوقچۇيۇپ تۇرغان قارلىق تاغلاردىن ئۈزۈلمەيتتى. مۇز ئۈستىدىن قايتقان قوياش جىلۋىسى كۆزىمىزنى چاقاتتى. قىش شاملى قوپقۇرۇق قۇملارنى ئېھتىيات بىلەن يالايتتى.
ـــ ئۇ ھازىر نەدە؟
ـــ ئۇ؟ ئۇ... ئۇ قۇربان بولدى!
ـــ نېمە!؟ قۇربان بولدى!؟
بۇنى ئاڭلاپ يۈرىكىم «قارتتىدە» قىلىپ بېشىم «پىررىدە» قايدى، ئۈستىخانلىرىم قاراسلاپ سۇندى، يەر ـــ زېمىن پىرقىراپ تاغلار غۇلاپ چۈشتى. قاپقاراڭغۇ قوياش دومىلاپ چۈشۈپ، مۇز ئۈستىگە «پاررىدە» چېچىلىپ، بارا ـــ بارا زەرەپشان دەرياسىغا قوشۇلۇپ ئېقىپ كەتتى. زەرەپشان ۋادىسى، پۈتۈن دۇنيا زۇلمەت ئېلىكىدە قالدى، قەلبىممۇ.
«ئاھ، بىچارە مەن! »
شۇنداق، مەن ئۆزۈمنى ئىنتايىن بىچارە ھېس قىلىپ قالغانىدىم، خۇددى سىز جۇۋازغا كەتكەن كۈندىكىدەك.
ـــ بولدى، يىغلىماڭ، كۆزلىرىڭىز قىزىرىپ كېتىپتۇ...

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى ئادرېسى ئۇيغۇر كىتاب تورى

مەن ئۇنىڭ تەسەللىيلىرى بىلەن ئۆزەمنى مىڭ تەستە تۇتۇۋالدىم.

ــ ئۇ... ئۇ قانداق قۇربان بولدى؟ ــ دەپ سورىدىم. مەن قولۇمنىڭ كەينى بىلەن يېشىمنى سۈرتكەچ.

ــ خانلەڭگىردىكى جەڭ ئۇپۇق قىزىرىشى بىلەن تەڭلا تېخىمۇ دەھشەتلىك تۈس ئېلىپ كەتتى، ــ دەپ سۆزنى باشلىدى ئۇ، ــ دەسلەپ بىز ئۈستۈنلۈكنى ئىگەللىگەنىدۇق. لېكىن ئاخىرىدا ھېچقانداق ئىلگىرلەش ھاسىل قىلالمىدۇق. چۈنكى بىز دۈشمەننىڭ بايقالمىغان بىر يوشۇرۇن پوتىيىگە دۈچ كېلىپ قالغانىدۇق. پوتەيدىن ئوقلار خۇددى يۇلتۇزدەك يېغىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە دۈشمەن مىناميوتلىرىمۇ ئىشقا چۈشكەنىدى. ئوقلار قولاق تۈۋىمىزدىن ۋىژىلداپ ئۇچۇپ، بىزگە ئۆلۈم ھىدىنى پۈركەپ تۇراتتى. مىناميوت ئوقلىرى بىزنى توپىغا كۆمەتتى. بىرىنىڭ جېنىغا زامىن بولسا، بىرىنىڭ قول ـ پۇتلىرىنى ئۈزۈۋېتەتتى. يەنە بەزىلىرىنىڭ باش ـ كۆزلىرىنى يېرىپ، قانغا بوياپ قوياتتى... گومبۇرلەشلەر كۆك باغرىنى يېرىپ، تاغۇ ـ تاشلارنى تەۋرىتەتتى. توپا ـ چاڭ، ئىس ـ تۈتەكلەرنىڭ قويۇقلۇقىدىن ئەمدىلا كۆتۈرۈلگەن نۇرانە قۇياشنىڭ جامالىنى كۆرگىلىمۇ بولمايتتى. قان تۆكۈلۈش، قۇربان بېرىش بىزدە كۆپ بولۇۋاتاتتى. مەن بىر دالىدا بىر ياردارنىڭ جاراھىتىنى تېڭىۋاتاتتىم. تۇساتتىن:

ــ يولداش كوماندىر ئىسكادرون، پوتەينى پارتلىتىشقا مەن باراي! ـ دېگەن جاراڭلىق ئاۋاز قولىقىمغا كىرىپ قالدى. بۇ ئايزۆھرەنىڭ ئاۋازى ئىدى. ئۇ روتا كوماندىرىنىڭ بۇيرۇقىنى كۈتۈپ تۇراتتى. دەل شۇ چاغدا روتا كوماندىرىنىڭ يېنىدىكىپىلىمۇتچىغا ئوق تەگدى. مەن ئۇنىڭ قېشىغا كەلدىم. روتا كوماندىرى پىلمۇتنى ئېلىپ ئېتىۋاتقاچ:

ــ بەگدۆلەت! ـ دەپ ۋارقىرىدى.

ـ بارا! ـ قىرىق ياشلاردىكى بىر ئادەم كوماندىرنىڭ يېنىغا كەلدى. كوماندىر بەگ دۆلەتنى چاقىرغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالغاندەك، قەھرى بىلەن ئوق ئاتاتتى.

ــ مانا مەن، يولداش كوماندىر!

ــ سەن.... ــ كوماندىرنىڭ گېپى ئۈزۈلۈپ قالدى.

ــ ئايسەنەم، كوماندىرغا ئوق تەگدى!ـ دېدى بەگدۆلەت بىلەن ئايزۆھرە تەڭلا. مەنمۇ ھېلىقى جەڭچىنىڭ يارىسىنى تېڭىپ بولغانىدىم. روتا كوماندىرىنىڭ قېشىغا كەلدىم ئوق ئۇنىڭ مۆرىسىگە تەگكەنىكەن، تېڭىشقا كىرىشتىم.

ــ....

ــ بەگدۆلەتكە، ماڭا ھەمكارلىشىڭ! ـ ئايزۆھرە:

«كوماندىر بەگدۆلەتكە مېنى قوغداشقا بۇيرۇق بەردى،ـ دەپ چۈشىنىپ قالدى بولغاي، كوماندىرنىڭ سۆزىنى بۆلۈپلا ئىس ــ تۈتەك قوينىغا كىرىپ كەتتى. روتا كوماندىرى: «ياق» دەپلا قالدى. ئۇ يارىلانمىغان بولسا، ھەمشىرە بولغىلى ئۇنىماي، جەڭگاھقا كىرۋالغان ئايزۆھرەنى ھەرگىز پوتەينى پارتلىتىشقا مېڭىشقا يول قويمايتتى.

ئايزۆھرە ئەقىل بىلەن ئىش قىلاتتى. لېكىن قارامىلىق قىلىشقا توغرا كەلگەندە، قارامىلىق بىلەن ئەقىلنى بىرلەشتۈرۈپ، بۇيرۇققا بويسۇنمايمۇ قالاتتى. ئۇنىڭ قارامىلىقى قەھرىمانە قارامىلىق بولۇپ، غەلبە بىلەن ئاخىرلىشاتتى. شۇڭا ئۇ تۇمشۇقسارايدىكى قەھرىمانلىقى ئۈچۈن پولك شتابى تەرىپىدىن تەقدىرلىنىپ رويخەتكە ئېلىنغانىدى. روتا كوماندىرى يەنە پىلىمۇتنى قولىغا ئالدى. مەنمۇ بىر ئاپتوماتنى ئالدىم. ھەممىمىز بەگدۆلەت بىلەن ئايزۆھرەنى قوغداشقا، دۈشمەننىڭ ئوت كۈچىنى ئۆزىمىزگە قارىتىشقا باشلىدۇق. بىر چاغدا دۈشمەننىڭ پىلىموتىنىڭ ئۈنى ئۆچۈپ، ئايزۆھرەنىڭ «ھۇررا!» دېگەن غەزەپلىك، جاراڭلىق ئاۋازى ئاڭلاندى. بىزمۇ «ھۇررا!» سادالىرىنى ياڭرىتىپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يىغىن ئادرىسى

ئاتاكىغا ئۆتتۇق....

غەلبە ئاخىر بىزگە قۇچاق ئاچتى. بۇنىڭ ئۇچۇن بىز ئاز بەدەل تۆلىمىدۇق. ئەقىللىق، قەيسەر بىر ئۇيغۇر قىزنىمۇ بەدەل بەردۇق. ئۇ قۇربان بولدى. ئىست.... ئەجەب... قەيسەر، كەم تېپىلىدىغان قىز ئىدى!.... ئايسەنەم بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. مەن ئۆزۈمنى قۇمغا دۈم تاشلاپ، يىغلىدىم؛ ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ ھەسرەت بىلەن يىغلىدىم! يىغلايتتىم، ئاھ ئۇراتتىم، كىملەرنىدۇر قارغايتتىم، قۇمنى قەھرىم بىلەن مۇجۇيتتىم... مەن ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇدۇم. ئايسەنەم ھېلىغىچە ھېلىقى قۇرام تاش ئۈستىدە خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇراتتى. قۇياش ئولتۇۋاغان، ئۇپۇق قىپقىزىل قىزىرىپ كەتكەنىدى. خۇددى سىزنىڭ مەڭزىڭىزگە، مېنىڭ ۋە ئايسەنەمنىڭ كۆزلىرىگە ئوخشاش، مۇسۇبەتتىن ئېزىلگەن يۈرىكىم بار- يوقنىڭ ئارىلىقىدا سوقۇۋاتاتتى.

ــ ئۇ مەن توغرۇلۇق سىزگە يەنە نېمىلەرنى دېدى؟

مەسلەن... ــ سىزنى سامانلىقتا مۆكتۈرۈپ قۇتقۇزۇۋالغانلىقىدىن باشقا ھېچنېمە دېمىدى...، ساۋۇتخان ئىشان ھاجىم قەسىمدە تۇرمىدى، دېگەندەك قىلىۋىدى راست.

ــ ھاجىم ئۇنىڭغا نېمەدەپ، نېمىشقا قەسەم بېرىپتىكەن؟

ــ تاڭ.

مەن ھەيران قالدىم. ئايسەنەم بىردەم جىم بولۇپ قالغاندىن كېيىن، يېنىدىن بىر تۈگۈنچەكنى ئېلىپ:

ــ ئايزۆھرە بۇ خەتنى ئوقۇماي، سىزگە بېرىپ قويۇشۇمنى ۋەسىيەت قىپتى. مەنمۇ ئوقۇمىدىم، مەڭ، ــ دەپ ماڭا تەڭلىدى.

قولياغلىقتا ئورالغان خەتنى قوللىرىم تىترىگەن ھالدا ئىلكىمگە ئالدىم. خەت قانغا بويالغان بولۇپ، خېلى ئۇزۇندەك قىلاتتى.

ئايسەنەم مەن بىلەن خوشلىشىپ كەتتى. مەن خېتىڭىزنى ئالدىراپ ئوقۇپ چىقتىم. قۇلاقسىز مەلئۇن، ھاجىم ھەققىدىكى

كەچۈرمىشلىرىڭىزنى ئاڭلاپ قەلبىم ئۆرتىنىپ هوشىدىن كەتتى. يۈرىكىمدىن قان تامچىلىدى. خۇدالىقىڭنى بىر كۈنلا بەر دەپ، ئەگەر بەرسە دۇنيانى، ئىنسانلارنى باشقىدىن يارىتاتتىم. بىراق بۇ مۇمكىنمۇ؟

مەن گۇگۇم قوينىدا قالغانىدىم. قورام تاشقا چۇمغاقتەك قونۇپ گۇگۇمنى، ئاينى يۇلتۇزنى، هەتتا مەندىن يىراقلاپ كەتكەن يۈرىكىمنى كۈتۈۋالغانىدىم. بۇلارنىڭ هەممىسى سىزنىڭ پاكلىقىڭىز هەققىدە گۇۋاهلىق بېرىپ تۇراتتى. ئەگەر سىز پاك بولمىغان بولسىڭىز، يۈرىكىم مەڭگۈ قايتىپ كەلمەيتتى. شۇنداق، سىز پاك ئىدىڭىز ! مەن سىزنىڭ شۇ پاكلىقىڭىزنى سۆيۈپ قالماقچى بولۇپ، ئورنۇمدىن تۇردۇم! مەن پىلان بويىچە شېيىخباغدىكى تاغامنىڭ ئۆيىگە كەلدىم. تاغاملار ئۇرۇش ـ ماجرادىن قورقۇپ تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ گىرۋىكىدىكى قاراباسمىغا بېرىۋېلىشقان بولۇپ، بۇ ئۆيدە هازىر مەنلا يالغۇز ئىدىم. بۇ ئۆي بىزنىڭ ئاخبارات پونكىتىمىزغا، دۈشمەننىڭ هەربىي ئەسلىهەلىرىنى پارتلىتىپ بۇزىدىغان، قايمۇقتۇرۇپ جەڭ پىلانلىرىنى ئۆزگەرتىشكە مەجبۇر قىلىدىغان، ئۇيانىدىن شەپە بېرىپ، بۇيانىدىن زەربە بېرىدىغان پارتىزانلار قوشۇنىنىڭ قوماندانلىق شتابىغا ئايلىنىپ قالغانىدى.

بىزنىڭ دۈشمەن قوينىدا تۇرۇۋاتقان بىر قانچە ئاخباراتچىلىرىمىز بار ئىدى. ئۇلارنىڭ قايسىدۇر بىرىنىڭ بەرگەن يالغان ئاخباراتىنىڭ كاساپىتىدىن بىر روتىمىز دۈشمەن بۆكتۈرمىسىگە چۈشۈپ قېلىپ. بىر روتا جەڭچىنىڭ هەممىسى قۇربان بولغان، قۇربان بولمىغانلىرى ئەسىرگە چۈشكەن، ئەسىرگە چۈشكەنلەرنىڭ يەنە بەزىلىرى بىر قىسىم هەربىي مەخپىيەتلىكلەرنى ئاشكارىلاپ قويۇپ، ئىنقىلابنى ئېغىر زىيانغا ئۇچراتقانىدى. هەتتا ئەڭ مول ـــ هوسۇللۇق ئاخباراتچىمىز «پەرىشتە»مۇ قايسىدۇر بىر مۇناپىقنىڭ ساتقىنلىقى بىلەن قولغا ئېلىنىپ، قىيناپ ئۆلتۈرۈلگەنىدى. مېنىڭ

www.uyghurkitap.com

هازىرقى ۋەزىيەتتە دەل شۇ مۇناپىقنى بىر ئامال قىلىپ ئېنىقلاپ چىقىپ، دۈشمەن قويىنىدا ۋە دۈشمەن ئارقا سېپىدە خەتەرلىك كۈرەش قىلىۋاتقان ئىنقىلابچىلىرىمىزنىڭ ھاياتىنى قوغداپ قېلىش ئىدى.

دەل شۇنداق پەيتتە، سىز شتابىمىزغا كېلىپ قالدىڭىز. چۈنكى بۇ شتابقا ئامالسىز قالغانلارغىلا كىرىپ، پاناھلىنىشقا رۇخسەت قىلىناتتى. ئەڭ قىزىقارلىقى ھەم ئەڭ ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، شتابقا كامالمۇ كىرىپ قالدى. بىز ئۇنى بىرقانچە ئاي بۇرۇن بىر قانچە پارچە راست ئاخبارات بىلەن دۈشمەن قويىنىغا كىرگۈزگەن، يەنە ئۇنى بىر قانچە پارچە راست ئاخبارات بىلەن تەمىنلەپ، ئۇنى دۈشمەننىڭ ئىشەنچىسىگە ناھايىتى تەستە ئېرىشتۈرگەن ئىدۇق. ئۇنىڭ ھازىر راسا مېۋە بېرىدىغان پەيتى ئىدى. ئەگەر ئۇ شتابىمىزغا كىرىپ قالمىغان بولسا (ئۇ بۇ يەرنى، مېنىڭ بۇ يەردىلىكىمنى بىلمەيتتى)، شتابىمىز ۋەيران بولمايتتى، مەنمۇ سىزدىن، ئىنقىلابتىن ئايرىلىپ قالمايتتىم.

شۇ كۈنى دۈتارىمنى تىرىڭشىتىپ ئولتۇراتتىم. دەرۋازا ئەنسىز قېقىلدى، ئاچتىم، ئاچتىميۇ، داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدىم. سىزمۇ ھەيران قالغان ئىدىڭىز.

ــ ياقۇپ...؟ ــ دېدىڭىز تەستە.

مەن ئىسمىڭىزنىمۇ چاقىرشقا جۈرئەت قىلالمىدىم.

«بۇ چۈشۈممۇ يا ئوڭۇممۇ؟ بۇ ئايزۆھرەنىڭ ئۆزىمۇ ياكى روھىمۇ؟ ئۇ قۇربان بولغان ئىدىغۇ؟...»

مۇشۇ سوئاللار كاللامدىن تېزلا ئۆتۈپ كەتتى.

ئېيتىڭا، جېنىم ئايزۆھرە، سىز شتابىمىزغا قانداق كېلىپ قالدىڭىز؟

8

شۇنداق، مەن هايات قالدىم. ئەسلىي «قۇربان بۇلۇپ كېتىشىم مۇمكىن» دەپ ئويلاپ، سىزگە يېزىپ تەييارلاپ قويغان خېتىمنى ئايىسەنەمگە بېرىپ قويالىغاندىم. جىق يېرىمگە ئوق تېگىپ كەتكەن بولسىمۇ، ئېغىر يارىلانمىغانىكەنمەن، تېزلا ساقىيىپ كەتتىم، ئۆزۈم تۇرۇشلۇق روتىغا كەلسەم، هەممىسى هەيران قېلىشتى، گاڭگىراشتى، كۆزلىرى چەكچىيىپ قېلىشتى، خۇددى سىزدەك، چۈنكى ئۇلار مېنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىمنى ئاڭلاشقانىكەن. كۈلۈپ كەتتىم، ئەسلىي قۇربان بولغىنى باشقا بىر ئايزۆهرە ئىدى.

روتىغا كەلگەن كۈنۈملا مېنى پولك شتابىغا چاقىرتىپتۇ. كىرسەم قادىر پولكوۋنىك بىلەن بىر قانچە هەربىي خەرىتىسىنى ئالدىغا يېيىپ ئولتۇرغانىكەن.

ـــ سالام، مۆهتەرەم پولكوۋنىك! جەڭگىۋار پولك ئىككىنچى روتىنىڭ جەڭچىسى ئايزۆهرە رۇسۇل يېتىپ كەلدى! — سىزنى كۆتىدۇ!ـــ مەن پۇتۇمنى جۈپلەپ چاس بەردىم. پولكوۋنىك ماڭا ناهايىتى قىزغىنلىق بىلەن ئولتۇرۇش ئىجازىتى بەردى. مەن پولكوۋنىكنىڭ ئۇدۇلىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇردۇم. ئۇ خەرىتىنى يىغىشتۇرۇپ:

ـ پولكىمىزنىڭ ئالدىدىكى چوڭ نىشانى نېمە، بىلەمسىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـ بىلىمەن، قاغىلىق خەلقىنى گومىنداڭچىلارنىڭ قانلىق قىلىچى ئاستىدىن قۇتقۇزۇش، يولداش پولكوۋنىك!

ـ ياخشى!ـــ ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ مۆرەمگە ئاتىلارچە مېهرى بىلەن شاپىلاقلاپ قويدى، ـــ بىر مۇشكۇل ۋەزىپە بار ئىدى. كۆپ باش قاتۇردۇق، مۇۋاپىق بىر كىم يوق، ئويلا ـ ئويلا ئاخىر سىزنى تاللىدۇق، ئەسلىدە سىزنى ئەۋەتكۈمىز يوقتى، ئامالسىز... قانداق،

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى

ئۇ...

مەن ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدۇم:

ــ خاتىرجەم بولۇڭ، يولداش پولكوۋنىك، ئازادلىق ئۇچۇن جېنىم پىدا!ــ مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ چاس بەردىمەدە، جەڭگىۋار ھالەتتە تىك تۇردۇم. مەندە ۋەزىپىنى ئورۇنداپ كېلىشكە ئىشەنچ بار ئىدى. قىسقىغىنە جەڭگىۋار ھايات ماڭا ئىشەنچ، ئۈمىد، ئىرادە، كۈچلۈك شجائەت بېغىشلىغانىدى؛ جەڭگىۋار ھايات ماڭا قورقماس، قەيسىرانە روھ بېغىشلىغانىدى؛ جەڭگىۋار ھايات ماڭا ئۆزىنى بېغىشلاش روھى يوق مىللەتتە ئىستىقبال بولمايدىغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدۇرغانىدى؛ شۇڭا مەندىن قورقۇش، ئىككىلىنىش ۋە ئۆلۈم ۋەھىمىسى دېگەنلەردىن بىرىمۇ تېپىلمايتتى. بۇ قەھرىمانلىق قوغلىشىپ، بىھۇدە قۇربان بېرىش ئەمەس ئىدى.

ــ رەھمەت!ــ پولكوۋنىك ھاياجان، سۆيۈنۈش بىلەن قولۇمنى چىڭ سىقتى، ــ سىزجەڭگىمۇ، رازۋېدكىچىلىققىمۇ خېلى ئوبدان پىششىپ قالدىڭىز. بۇ قېتىمقى ۋەزىپىنى چوقۇم غەلىبىلىك ئورۇندىيالايدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىپ، سىزنى ئەۋەتىشنى قارار قىلدۇق، بۇگۈنلا قاغىلىققا كىرىسىز، قانداق تەلەپ ـ شەرتلىرىڭىز بار؟

ــ يوق!

پولكوۋنىكنىڭ چېھرىدە چەكسىز رازىمەنلىك جىلۋە قىلدى. ئۇ مېنىڭ ۋەزىپىلىرىمنى تەپسىلىي دەپ بەردى. پارولىنىمۇ قايتا ـ قايتا دېگۈزدى. مەخپىيى بەلگىنى قولۇمغا تۇتقۇزدى.

ـ ئەگەر، دېدى پولكوۋنىك ئاخىرىدا،ـ ئىلاجسىز ئەھۋال ئاستىدا قالسىڭىز، ھېلىقى قاپاق تېرەكلىك ھويلىغا كىرسىڭىز بولىدۇ، ـــ ئۇ ماڭا قاپاق تېرەكلىك ھويلىنىڭ جايىنى ئېنىق دەپ بەردى.

پولكوۋنىك مېنى ياخشى تىلەكلىرى بىلەن ئۇزىتىپ قويىدى.

مەن كەچ پېشىن بىلەن قاغىلىق بازىرىغا يېتىپ كەلدىم. ھەر

ئېھتىمالغا قارشى شىپىخىاغقا بېرىپ، ھېلىقى قاپاق تېرەكلىك ھويلىنى كۆرۈپ قويدۇم. ئاتنى شەھەر سىرتىدىكى بىر دەڭگە ئەكىرىپ قويۇپ، خورما رەڭ تور رومالنى بېشىمغا سالدىم. بىردەمدىلا روپاشقا ـ بۇۋىمگە ئايلىنىپ قالدىم. كونا خۇرجۇننى دولامغا سېلىپ، بازارغا كىرىپ قورسىقىمنى راسا تويغۇزدۇم. ئىككى چارەك پىياز سېتىۋېلىپ خۇرجۇنغا سالدىم. گۇگۇم يېپىلاي دەپ قالغاندى.

«سىم بۇرۇت، ئورا كۆز، ساقال بۇرۇتلىرىنىڭ ئۇچ تەرىپى قارا، سول تەرىپى پۇتۇنلەي ئاق... ئاقلانمىغان يۇلغۇن تېلىدا توقۇلغان ئىككى قەپەس ئېسىلغان، بىرىدە ئىلى تورغىيى، يەنە بىرسىدە بىر جۇپ كەكلىك تېپىرلىشىپ، سايراپ تۇرىدۇ...»

مەن شۇلارنى پىچىرلاپ بەشئېرىق كوچىسىغا كىردىم. بازار ۋاڭ‌چۇڭغا تولغان، دۇكانلارغا گازۋاي چىراغلار يېقىلىشقا باشلىغان، ھەممە ئالدىراش...

مەن، ۋاقراپ‌جاقراپ خېرىدار چاقىرىپ سامسا سېتىۋاتقان بىر سامسىپەزنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختاپ، ئۇنىڭغا رومالنىڭ ئۇششاق تۆشۈكچىلىرىدىن سىنچىلاپ قارىدىم. ئۇستىگە كەمزۇل چاپان، بېشىغا كەمچەت تۇماق، پۇتىغا مەسە كىيگەن، سىم بۇرۇت، ئورا كۆز، ساقال ـ بۇرۇتىنىڭ ئۇچ تەرىپى قارا، سول تەرىپى ئاق... ئىككى قەپەستە تورغايلار، كەكلىكلەر تېپىرلىشىپ تۇرۇپتۇ...

«دەل ئۆزى شۇ!»

مەن تونۇرنىڭ ئالدىغا يېقىنراق كەلدىم،

ـ سامسا يەملا، خېنىم؟

ـ يەي،ـ مەن خۇرجۇنۇمنى تونۇرنىڭ ئۇستىگە قويدۇم. ئۇنىڭ ئېزىملىرى ئېتىلمىگەچكە پىيازلار كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

ـ قانچىنى؟

ـ پۇلۇم يوق، پىيازنى ئالسىلا.

سامسىپەز پىيازلارنى تەكشۈرۈپ كۆرۈپ:

ــ ۋاي، ساپلا توڭلاپ قالغان پىيازكەنـــىيا، بۇ! ئالمـايمەن. ئۇ يەنە خېرىدار چاقىرماقچى بولۇپ، گېلىنى قىرىۋېـدى، مەن تەڭگىنى ئۇنىڭغا تەڭلىدىم.

ــ ئەمسە، بۇنىڭغا سامسا بەرسىلە.

ئۇ تەڭگىنى كـۆرۈپ ماڭـا دىققەت بـىلەن قارىدىـــــدە، ئـاۋازىنى بولۇشىغا قويۇپ بېرىپ:

ــ قانچە پۇلغا ساتىلا پىيازلىرىنى؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ قانچە پۇلغا ئـالىلىكى ئەمدى، بـازار نەرخى بويـىچە سـىلىمۇ. ئىككى يېرىم چارەك پىياز بۇ.

ئۇ خۇرجۇننى كۆتۈرۈپ، دەڭسەپ كۆرۈپ سورىدى:

ــ زادى قانچە پۇل بېرىمەن؟

ــ چاغلاپ بەرسىلە ئۆزلىرى.

ئۇ ئىچكىرىگە قاراپ ۋاقىرىدى:

ــ هوي قاسىم، شىپىننى ئاچىققىنە.

ئـون تـۆت ـ ئـون بەش ياشـلاردىكى بىـر ئوغـۇل بـالا شـىپىننى كۆتۈرۈپ چىقتى. سامسىپەز پىيازنى تارتىپ كۆرۈپ:

ــ دېگەنلىرىدەك، ئىككى يېرىم چـارەككەن، مىيەگە كىرسـىلە، پۇللىرىنى ئەپبېرەي.

مەن خۇرجۇننى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشتىم. ئۇ ئوتۇن، گۆش، پىياز...لار بىلەن توشقان بىـر ئۆيگە باشـلاپ كىـردى. ئۆيىنى جىنچىرىغى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. ئۇ قوزۇققا ئېسىپ قويۇلغـان قـارا تاشـلىق جۇۋىـسىنىڭ يانچۇقـىدىن هەرە چـىشى كېـسىلگەن پۇچـۇق كۈمۈش تەڭگىنـى ئالدىـــــدە، باياتىن مەن بەرگەن هەرە چـىشى كېسىلگەن پۇچۇق تەڭگە بـىلەن جۈپلىـدى. تەڭگىلەرنىـڭ چىشلىرى جىپسىلىشىپ بىر ئەجدىها سۈرەتلىك تەڭگە پۈتـۈپ چىقتـى. بـىراق

بۇنىڭلىق بىلەن ئۇنىڭغا ئىشىنەلمەيتتىم. شۇڭا مەن:
ـ سۇنۇق ئەينەككىمۇ چۈشكەن رەقىبىنىڭ شولىسى، ئەپسۇس،
ـ دەپ پارۇلنى ئېيتىپ ئۇنىڭغا تىكىلدىم.
ئۇ ئىشىكنى يېپىپ قويۇپ، جاۋابەن مۇنداق دېدى:
ـ شۇڭا چولپاندا توي قىلدى رەقىبىنىڭ تولىسى، ئەپسۇس.
ئەمدى ئۇزئارا ئىشىنىشكە بولاتتى.
ـ ھەي، بەك يامان ۋاقىتتا كەپقالدىڭىز، ـــ سامسىپەز جىددى شىۋىرلىدى، ـــ ئارىمىزدىن خائىن چىققان ئوخشايدۇ. دۈشمەن بىزنىڭ ھەركەتلىرىمىزنى سېزىپ قالغاندەك تۇرىدۇ. ئۈلۈشكۈن ئەتىگەندىلا ئۇدۇلۇمدىكى دوقمۇشقا بىر مۇزدوز قىياپىتىدىكى بىر يۈچۈن ئادەم پەيدا بولۇپ قالدى، ئۆمرۈمدە كۆرۈپ باقمىغان ئادەمكەن ئۇ. ئىشقىلىپ بۇ شەھەرلىك ئەمەس، ئۇ بەكمۇ گۇمانلىق، پايلاقچىدەك قىلىدۇ، ـ ئۇ تەشۋىش بىلەن سىرىتقا قۇلاق سېلىپ، بىرەر شەپە يوقلۇقىنى بىلگەندىن كېيىن، جۇۋىسىنىڭ ياقىسىنىڭ كەينىنى سۆكۈپ، ئاخباراتنى قولۇمغا تۇتقۇزدى ـ دە، تاپىلىدى، ـــ ئېسىڭىزدە بولسۇن، بۇ جىڭساجۇ، گومىنتۇن، بىرگادا شتابىنىڭ مۇداپىئە خەرىتىسى، يەنە باشلىقلىرىمۇ بار، تولىمۇ قىممەتلىك، ئىنقىلاپ غەلبىسى بىلەن زور مۇناسىۋەتلىك! ھەرگىز دۈشمەن قولىغا چۈشۈپ كەتمىسۇن. بىر ئامال قىلىپ، شتابقا تېز يەتكۈزۈڭ! يولدا پەخەس بولۇڭ!
ئۇنىڭ گەپلىرى ناھايىتى تەستە تۈگىدى. مەن «ماقۇل ـ ماقۇل» دېگەچ، ئاخباراتلارنى پېتىكىمنىڭ ئاستىغا تىقىش ئۈچۈن ئۆتۈكۈمنى سېلىشقا تەمشىلىۋېدىم، سامسىپەز قويمىدى.
ـ بۇ يەرنى ئەڭ بۇرۇن ئاختۇرىدۇ، ـ دېدى ئۇ، تېز بولۇڭ!
ئۇ ئالدىرايتتى، دېمىسىمۇ بىز سەل ئۇزاقراق سۆزلىشىپ قالغانىدۇق. مەن شۇ جىددىچىلىكتە ئاخباراتنى چاپىنىمنىڭ

يىرتىقىدىن قوش ئەستەرگە تىقىۋەتتىمەدە، خۇرجۇنۇمنى كۆتۈرۈپ ئىشىكتىن چىقتىم.

ـــ يەنە بىر كوي بىرەي، بىرەملا، ـــ سامسىپەز كەينىمدىن پايپاسلاپ چىقىپ، ئاۋازىنى ئەتەي قاتتىق چىقىرىپ شۇنداق دېدى.

ــ ياق، پىياز ئالمايدىكەنلا سىلە، ــ مەن خۇرجۇنۇمنى دولامغا ئارتتىم.

ــ ئەجەپ گىرى ئاياللىكەنلا سىلە.

ــ مەنمۇ سىلىدەك تۆمۈر تىرناق ئادەمنى كۆرمەپتىكەنمەن ئۆمرۈمدە.

ــ ئىككى كوي قوشاي!

مەن يولۇمغا مېڭىپ كەتتىم. گۈگۈم يېيىلىپ، قاراڭغۇلۇق شىددەت بىلەن باستۇرۇپ كېلىۋاتاتتى. دوقمۇشتا سامسىپەز گېپىنى قىلغان ھېلىقى موزدۇز نەرسە ــ كېرەكلىرىنى يىغىشتۇرۇۋاتاتتى. مەن قەدىمىمنى چوڭ ــ چوڭ ئېلىپ، ياركوچا ئارقىلىق قارلىغاچ دەرۋازىسىغا قاراپ راۋان بولدۇم. قارلىغاچ دەرۋازىسىدىن ئەمدىلا چىقىپ، ئېتىمنى قويۇپ قويغان دەڭنىڭ ئالدىغا كىلىشىمگىلا، تويۇقسىز كەينىمدىن «توختا!» دېگەن قوپال ئاۋاز چىقىپ قالدى، توختىدىم. مەن يانچۇقۇمدىكى تاپانچامنى سىقىمداپ، ئاستا كەينىمگە ئۆرۈلدۈم. مەندىن ئىككى ــ ئۈچ قەدەم نېرىدا بىر قاتار كۆلەڭگە تاپانچىنى توغرىلاپ، ماڭا مىختەك تىكىلىپ تۇراتتى.

ــ مەنما؟ ــ سورىدىم مەن تەمكىن ھالدا.

ــ ھە، سەن!

مەن خۇرجۇنۇمنى يەرگە قويۇپ، ئۇنىڭغا دىققەت بىلەن قارىدىم. لېكىن چىرايىنى ئېنىق پەرىق ئېتەلمىدىم. ئەمما، باياتىن سامسىپەز گېپىنى قىلغان موزدۇز قىياپىتىگە كىرىۋالغان پايلاقچى ئىكەنلىكىنى جەزم قىلدىم.

ــ ھە، نېمىگەپ بادى؟

ئۇ جاۋاپ بەرمىدى. لېكىن ماڭا يېقىنلاپ كەلدى. ئاخبارات قولغا چۈشۈپ كېتىش ئالدىدا تۇراتتى. تاپانچامنى ئۇنىڭغا توغرىلاپ بولغىچە، ئۇنىڭ ئوقى كۆكرىكىمگە قادىلىپ بولاتتى. شۇڭا مەن ناھايىتى چەبدەسلىك بىلەن ئۇنىڭ قولىغا بىر تەپتىمدە، ئۆزۈمنى چەتكە ئالدىم. ئۇنىڭ قولىدىكى تاپانچىدىن «پاڭ» قىلىپ ئوق چىقىپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى ئوڭلاپ بولغىچە، مەن ئۇنىڭغا قارىتىپ ئىككى پاي ئوق ئۈزۈپ بولغانىدىم. ئۇ ئوڭدىسىغا ئۈچۈپ چۈشتى.

دەڭگە كىرىپ ئېتىمنى ئېلىپ چىققىشقا ئۈلگۈرمەيتتى. ئوق ئاۋازىنى ئاڭلاپ دۈشمەنلەر ھازىرلا يوپۇرلۇپ كىلەتتى. شۇڭا جان تالىشىپ خارقىراپ ياتقان بۇ مۇناپىقنىڭ تاپانچىسىنى ئېلىپ، تور رومالنى چۆرۈپ تاشلاپ ئۆزۈمنى بىر قاراڭغۇ كوچىغا ئالدىم.

ھەش ــ پەش دېگۈچە كەينىمدىن دۈپۈرلىگەن، ئالتاغىل ۋارقىراشقان ئاۋازلار كېلىشكە باشلىغانىدى. دۈشمەنلەر مىنى قوغلاپ كېلىۋاتاتتى. مەن سەل جىددىلىشىپ قالدىم. خالتا كوچىغا كىرىپ قېلىشمىدىن ئەنسىرەپ، كىرگەن كوچامنى بويلاپ قېچىۋەردىم... باش ــ ئۈستۈمدىن ئوقلار ۋىژىلداپ ئۆتەتتى. مەنمۇ ئۆزۈمنى دالدىغا ئالغاچ، پاتىپات قوش تاپانچىدىن ئوق ئۈزۈپ قوياتتىمدە، بار كۈچۈم بىلەن قاچاتتىم...

بىر چاغدا كۆلىمى ئانچە چوڭ بولمىغان بىر پارچە تېرەكلىككە كىرىپ قالدىم. دۈشمەنلەر ئىز بېسىپ كېلىۋاتاتتى. مىنى تىرىك تۇتۇپ «تىل» قىلىشنى ئويلاشقان بولسا كېرەك، ئوقلار مەندىن ئۆركۈپ تۇراتتى. بۇنى ھەرگىزمۇ «تەلەي» دېگىلى بولمايتتى.

مەن ئورمانلىقتىن چىقىپلا ھىلىقى قاپاق تېرەكلىك ھويلىنى ئىلغا قىلىۋالدىمدە، ھەممە، ھەممە كۈچۈمنى پۇتۇمغا يىغىپ، جان ــ جەھلىم بىلەن يۈگۈردۈم...

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پىيدى ئادرىسى

ئاخىر قاپاق تىرەكلىك ھويلىغا يېتىپ كەلدىم ــــــدە، دەرۋازىنى ئىتتەردىم. ئېچىلمىدى، ئىچىدىن تاقىۋېتىلگەنىدى. مۇشتلىغاچ يەس ئاۋازدا تووۋلىدىم. ئىشىك ئېچىلسىلا، پارۇلنى دەيتتىم.

ئىشىك ئېچىلدى، مەن پارۇلنى ئېيتىــشنىمۇ ئۇنتۇپ كەتتىم ھەم ئېيتىــشنىڭمۇ ھاجىتى يــوق ئىــدى، چــۈنكى ئىــشىكنى ســىز ئاچقان ئىدىڭىز. سىزنى كۆرۈپ مەن تولىمۇ ھەيران قالدىم، پولكوۋنىك ماڭا پارۇلنى ئېيتسىڭىز، سىزنى بىرى كۈتۈۋالىدۇ، دېگەنىدى. شۇڭا مەن سىزگە ئوخشاش گاڭگىراپ قالمىدىم ھەم گاڭگىراشقىمۇ ۋاقىت يوق ئىدى.

ـــ دۈشمەنلەر مېنى... قوغلاپ كېلىۋاتىدۇ...تېز!... ـــ دېدىم ھاسىراپ تۇرۇپ.

سىز ئېسىڭىزنى يىغىپ مېنى ئېغىلغا باشلاپ كىردىڭىز. ئۇقۇرنى ئۆرۈۋېدىڭىز ئادەم پاتقۇدەك بىر كامار كۆرۈندى.

ـــ ئىتتىك كىرىڭ.

مەن كاماردىن سۇزۇلۇپ شۇنداق تېزلا كىرىپ كەتتىم، خۇددى يىلاندەك. بۇ بىر ئىشكى يوق سامانلىق ئىكەن. سىز ئۇقۇرنى يەنە جايىغا ئەكىلىپ قويۇپ چىقىپ كەتتىڭىز.

«ياقۇپ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىدىغاندۇ؟ توۋا خۇدايىم، توۋا. تەقدىر بىزگە نېمانداق تولا چاقچاق قىلىدىغاندۇ ـــ ھە؟ راست، بۇلار تاسادىپى تــوغرا كــېلىپ قېلىــشمۇ يــاكى تەقــدىرنىڭ چــاقچىقىمۇ؟ مۆكاپاتىمۇ؟ ئىلتىپاتىمۇ؟ ياكى...»؛

تاسادىپى توغرا كېلىپ قېلىش بولسا، نېمانداق تولا تاسادىپى تــوغرا كېلىــپ قــېلىش بــۇ؟ ســۆزلەپ بەرســەم، بۇلارغــا بــىركىم ئىشىنەرمۇ؟...*؛

«بەلكىم، ھەممەــــھەممە نېمىدۇر»

خىيالىم شۇ يەرگە كېلىپ بولغىچە، سىرتتا ئوپۇر ـــ توپۇر ئاياغ

تىۋىشلىرى ئاڭلىنىپ قالدى، يۈرەك ھەركىتىم تېزلىشىپ كەتتى، مەن قوش تاپانچىنى ئېغىل تەرەپكە توغرىلاپ، دىمىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ «جىممىدە» بولۇۋالدىم. دۈشمەنلەر دەرۋازىنى قەھرى بىلەن تېپىپ ئېچىپ كىرىشتى. كالدۇرلاشتى. بىرى ئېغىلغا كىرگەندەك، ئاندىن چىقىپ كەتكەندەك قىلدى...

ھويلا تەرەپتىكى تامغا قويۇلغان ئاياغنىڭ ئۇچى تامنى ئېزىپ، بىرەر غېرىچتەك ئولتۇرۇشۇپ كەتكەچكە، ئۇ يەردىن كىچىككىنە كامار ئېچىلىپ قالغانىدى. ھويلىدا بولۇۋاتقان گەپ ـــ سۆزلەر ئاشۇ يوچۇقتىن ئاي نۇرى بىلەن قوشۇلۇپ سۈزۈلۈپ كىرىۋاتاتتى.

ـــ بۇ ئۆيگە كىرگەن ئايال قېنى؟

ـــ ئايال؟ قايسى ئايال ئۇ؟ ـــ بۇ سىزنىڭ ئاۋازىڭىز ئىدى.

ـــ ھازىرلا كىرگەن ئايالچۇ؟

ـــ بۇ يەرگە ھېچقانداق ئايال كىرمىدى.

ـــ يالغان سۆزلىمە، كىرمىدى دەيسەنــيا!؟ ھېلى بىكار...

ـــ راســت شۇ، ھېچكىم كىرمىدى، دەرۋازا ئېتىكلىك تۇرسا، ئۇچۇپ كىرەمدۇ؟ ـــ نىمە ئايال تى ئۇ؟

ــــ خۇپىسەنلىك قىلماي، چاپسان ئېيت دەيمەن! ئۇنى نەگە بۆكتۈرۈپ قويدۇڭ؟

ـــ مەن بىركىمنى بۆكتۈرۈپ قويمىدىم، پۇتمىسەڭلا ئاختۇرۇپ بېقىڭلار قايتا. بۇ ئۆيدىن ئايال تېپىۋالساڭلار، مەن بېشىم بىلەن جاۋاپكار.

ـــ راستما؟

ـــ راست!

ئاختۇرۇش يەنە باشلاندى. ئەمما مىنى تاپالمىدى.

قايتا سوراق سوئال باشلاندى.

ـــ ئېيتە، ئۇ نەدە؟

ــ بىلمەيمەن!

قىيناش باشلاندى. ئازاپلىق ۋارقىراشلىرىڭىز يۈرۈكۈمنى ئېزەتتى. تەنلىرىم سىرقىرايتتى. كۆزۈمدىن ياش، دىلىمدىن قان قۇيۇلاتتى. مەن ئاخباراتنى بىر يەرگە تىقىپ قويۇپ، نېمە بولسىدىن قەتئىنەزەر، ئېتىلىپ چىقىپ، سىزنى قۇتقۇزۇۋېلىشنىمۇ ئويلىدىم. ئەمما بۇ ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

سىز ئاخىردا ئادەم چىدىغىلى بولمىغىدەك دەرىجىدە ۋارقىراپ كەتتىڭىز، ئۈنىڭىز ئۆچۈپ، يۈرىكىم ھۇشسىزلاندى.

ئېيتىڭا، ياقۇپ، جېنىم، ئۇمىقىم، سۆيۈملۈكۈم ئۇلار سىزنى قانداق قىيناشقانىدى؟

9

ئۇلار قۇلىقىمنى كېسۋېتىشكەنىدى. ئۇلار قۇلىقىمنى كېسۋېتىپ بولۇپ «مېڭىڭلار» دەپ چىقىپ كېتىشتى. لېكىن شۇ ھامان يەنە قايتىپ كىرىشتى.

ــ كامال، سەن يىگىتلەرنىڭ قېشىدا خېلى ئۇزاق تۇرغان، ــ دېدى باياتىن قۇلىقىمنى كېسۋەتكەن چىرىك، ــ قاراپ باققىنا، بۇنى تونۇمىدىكەنسە؟

مەن «كامال» دېگەن ئىسمنى ئاڭلاپ بېشىمنى كۆتۈردۈم. ئۇ قېشىمغا كەلدى. ئۇراستىنلا كامال ئىدى؛ ئېغىر كۈنلەردە سىزگە باشپاناھ بولغان ئېرىڭىز كامال ئىدى، شەيتىنىمغا قول بولۇپ، ئۈنىڭ ئۆلۈمىنى تىلەيدىغان، لېكىن ئۆلۈپ كېتىشىنى مەڭگۈ خالىمايدىغان دوستۇم كامال ئىدى. ئۇنى كۆرۈپ يۈرىكىم ئورنىغا چۈشتى. چۈنكى ئۇ ئەمدى «ياق، تونۇمايمەن» ، «مېڭىڭلار، ۋاقتنى ئىسراپ قىلماي، باشقا ئۆيلەرنى ئىزدەيلى» دېۋەتسىلا، مەن يەنە قۇتۇلۇپ قالاتتىم.

ئىشىنىمەنكى، ئۇ چوقۇم شۇنداق دېيەلەيتتى. ئۇنىڭ ئۆچۈن شەپقەتسىزلىك قايتۇرۇش پەيتى يېتىپ كەلگەنىدى. ئىنقىلاب مەنپەئەتى نوقتىسىدىن ئېيتقاندا، مېنى قۇتقۇزۇش ئۇنىڭ ئۈچۈن بۇرۇچ ئىدى.

ــ قانداق، تونۇغاندەك قىلدىڭمۇــ يا؟

كامال مېنى كۆرۈپ چۆچۈپلا كەتتى.

ــ ۋۇي، بۇ ياقۇپقۇ؟!ــ دېۋەتتى ئۇ شېرىكلىرىگە قاراپ.

ــ قايسى ياقۇپ؟

ــ ئۇيغۇرپولك 1ــ روتىنىڭ رازۋېدكىچىسى، «پەرىشتە»نىڭ ئالاقىچىسى.

مەن ئۇنىڭ جاۋابىدىن ھەيرانلا قالدىم. چۆچۈدۈم، تېڭىرقىدىم، ئەپسۇسلاندىم. يۈرىكىم پىژىلداپ ئېچىشىپ كەتتى، خۇددى قۇلىقىمدەك.

ئۇ مېنىڭ تارىخىمنى ئۇلارغا ئېزىپ چۈشەندۈردى؛

ــ... ئۆتكەندە مەن ئۇنى بۇقاتامدا بىر قېتىم تۇتۇپ بەرسەم، يەنە قۇتۇلۇپ قاپتىكەن...

«كامال، بۇ راستىنلا كامال شۇمىدۇ؟ رەشىك ئۇتىدا ئۆرتىنىپ، ئۇنىڭ ئۆلۈمىنى تىلەيدىغان، بىراق ئۆلۈپ كېتىشىگە مەڭگۈ چىداپ تۇرالمايدىغان دوستۇم كامال شۇمىدۇ بۇ؟»؛

«ئۇ سېتىلىپ كېتىپتۇــ دە؟ راستىنلا سېتىلىپ كېتىپتۇ! بىزگە يالغان ئاخبارات بېرىپ، بىر رۇتىمىزنى پۈتۈنلەي ۋەيران قىلغان، ‹پەرىشتە› نى پاش قىلىپ قويۇپ، ئۇنىڭ ۋەھشىيانە قىيناقتا پاجىئەلىك ئۆلۈپ كېتىشىگە سەۋەپ بولغان مۇناپىق ئەسلى مۇشۇكەندە؟!...».

ــ قانداق؟ ــ دېدى ئۇ تىكىلىپ تۇرۇپ.

ــ ئىپلاس، مۇناپىق!...

ئۇ مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى. ئۇنىڭ بۇ رەزىلانە كۈلكىسى بىغىش ـ

بېغىشلىرىمنى پىچاقتەك جىجىپ — جىجىپ ئۆتۈپ كەتتى. مەن يۇلقۇندۇم، تولغاندىم، ئۇنى قەھرىم بىلەن تىلىلىدىم، قارغىدىم:

— ئالدىرىماي تۇر تېخى، خەلق هامان جاجاڭنى بېرىدۇ! بېشىڭنى شەرمەندىلەرچە غاجايسەن تېخى! ئۆلمەي قالساڭمۇ، غەلبىدىن كېيىن...

— هىم غەلبە؟ غەلبىدىن كېيىن؟ ها...ها...ها...، — ئۇ كۆرەڭ سۆزلىرى، كۆرەڭ كۈلكىلىرى ئارقىلىق سۆزۈمنى بۆلدى، — سىلەر غەلبە قىلالامسىلەر تېخى؟ ئاشۇ چۇماق، كالتەك كۆتۈرۈۋېلىشقان ئالتە سوك ـ سوك ياڭاقتۆشلەر بىلەن؟

— ئاغزىڭنى يۇم، مۇناپىق!— مەن بۇ هاقارەتلەرگە چىدىيالماي، ئۇنىڭ يۈزىگە تۈكۈردۈم. ئۇ بۇرنۇمغا كىلىشتۈرۈپ بىرنى قويدى. مەن ئوڭدىسىغا ئۇچۇپ كەتتىم. ئۇ ياقامدىن تۇتۇپ تۇرغۇزۇپ، يەنە ئۇرماقچى بولۇۋېدى، ئۇلارنىڭ باشلىقى تۇسۇۋېلىپ:

— ئېلىپ مېڭىڭلار!— دەپ بۇيرۇق بەردى.

چېرىكلەر مېنى ئېلىپ مېڭىشتى.

جىنىم ئايزۆھرە، مېنى يالاپ ئېلىپ ماڭغىنىنىڭ، پات — پات گەدىنىمدىن ئىتتىرىپ: «ماڭا ئىتتىك» دەپ ۋارقىرىپ تۇرۇدىغىنىنىڭ كامال ئىكەنلىكىگە ئىشەنگۈم كەلمەيتتى؛ ئۇنىڭ سىنىڭ كۈيۈمچان ئىرىڭ، مېنىڭ سادىق دوستۇم ئىكەنلىكىگە ئىشەنگۈم كەلمەيتتى؛ بىر ئۆمۈر هاياتىنى قۇتقۇزۇپ قالغانلىقىمغا، بۇنىڭدىن كىيىنمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۆزۈمنى بېغىشلاشقا تەييار ئىكەنلىكىمگە ئىشەنگۈم كەلمەيتتى.

بىراق ئۇ ماڭا ئۆزىنى بېغىشلىيالمىدى، بېغىشلىيالمىدىلا ئەمەس، بىر ئىنقىلابچىدا بولۇشقا تېگىشلىك بولغان ئەڭ ئاددى بىر بۇرۇچنىمۇ ئادا قىلالمىدى، بەلكى ماڭا ئەمەس، ئىنقىلابقا ساتقىنلىق قىلدى. بەلكىم، رەشىك ئۇنى شۇنداق قىلىشقا مەجبۇر قىلغاندۇ. رەشىك

مۇشۇنداق قىلىشقا قىستىغان بولسا، ئىنقىلابقا ساتقىنلىق قىلماي، مېنى يالغۇز قالغان چاغلىرىمدا «پاكىزە» ئېتىۋەتكەن بولسىمۇ مەيلى ئىدى. ئۇ تامامەن شۇنداق قىلالايتتى. ئۇ بەلكىم، مېنى ئۆز قولى بىلەن ئېتىۋېتىشكە جۈرئەت قىلالمىغاندۇ، شەپقەتلىرىم خىجىل قىلىپ، يول قويمىغاندۇ؛ ئۇ بەلكىم، مېنى ئۆز قولى بىلەن ئېتىۋېتىشتىن، ئىنقىلابقا ئاسىيلىق قىلىپ، مەندىن قۇتۇلۇپ كېتىشنى ئەڭ ئاقىلانىلىك ھېساپلاپ ساتقىنلىق قىلغاندۇ، ئەگەر ئۇ بۇ يول ئارقىلىق ئەمەس، مېنى ئېتىۋېتىش يولى ئارقىلىق مەندىن قۇتۇلۇپ كەتمەكچى، قۇتۇلۇپ كەتكەن بولسا، مەن بۇنچىلىك پۇشايمان قىلماسلىقىم، بۇنچىلىك ئازابلانماسلىقىم، ھەتتا پۇشايمانمۇ قىلماسلىقىم، ئازابلانماسلىقىممۇ مۇمكىن ئىدى، شۇنداق قىلغان بولسا، ناۋادا مەن پۇشايمان قىلغان بولسام، مېنىڭ ئادىمىيلىكىم، ئاشىقلىقىم نۆلگە تەڭ بولاتتى ـ دە، ۋىجدانىمنى قۇچاقلىۋالاي، دەپمۇ قۇچاقلىۋالالمايتتىم.

شۇنداق مەن ۋىجدانىمنى قۇچاقلىۋالغان، قۇيۇپ بەرمەسكە قۇچاقلىۋالغاندىم.

بۇ، كامالنى دۈشمەن قوينىغا كىرگۈزۈۋېتىشكە ماڭغۇزىدىغان ۋاقىتتىن ئۈچ كۈن بۇرۇن كاچۇكدا يۈز بەرگەن ئىشلار ئىدى؛

بىز ــ كامال بىلەن ئىككىمىز «تىل» تۇتۇپ كېلىش ئۈچۈن كاچۇكغا كەلگەندۇق، قۇياش پارلاپ تۇراتتى، سۇغۇق نەشتەردەك سانجىلاتتى، بىز دۈشمەن گازارمىسى ئەتراپىنى يىراقتىن ئايلىناتتۇق، «تىل» قولىمىزغا چۈشەي دېگەندە، سىزىلىپ قالدۇق.

ــ نىمە ئادەم سىلەر؟ ــ دەپ سورىدى بىزگە «تىل» بولۇش ئالدىدا تۇرغان چېرىك.

ــ جاڭ لىيەنجاڭغا گۈلە ئېلىپ كەلگەن، ــ مەن خورجۇنۇمنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ ئۇنىڭغا كۆرسەتتىم، ــ بېرىڭلار، دەپتى، ــ مەن

كامالغا قاراپ قويۇپ، ــ يەپ باقامسىز؟ ـــ دېدىمـــــدە، بىـر ئۈچـۈم گۈلە ئېلىپ ئۆنىگغا تەڭلىدىم، بىراق ئۇ قول ئۇزاتماي، ئۆنىگغا قـول سىلىشقا تەمتىلىپ تۇرغان كامالغا يۈزلەندى.

ــ سەنچۇ؟

ــ مەن جىگدە ئېلىپ كەلگەن، ــ ئۇ خالتىنى يەردە قويدى.

ــ نەدىن ھەر قايىسىڭ؟

ــ چىمدۈدىن.

بىراق كامال كىچىكىپ قالدى، ئۇ بىزگە مىلتىقنى تەڭلەپ بولغانىدى.

ــ قولۇڭنى كۆتۈرۈش!

كامال ماڭا قاردى، مەن كـۆزۈمنى قىسىپ قويـۇپ، قۇلـۇمنى كۆتـۈردۈم، ئۇمۇ قـولنى كۆتـۈردى، چېرىـك بىزنى ئالـدىغا سېلىپ گازارمىسىغا ئېلىپ ماڭدى، بىز ئۇلارغا «تىل» بولۇپ قېلىش ئالدىدا تۇراتتۇق، شۇڭا مەن بىر تاشقا قەستەنگە پۇتلىشىپ يىقىلدىم ـ دە، ئۇنى ئۆزۈمگە يېقىنلاشتۇردۇم، ئۇ بىزنى راستلا دېھقان دەپ قالدىمۇ، پەرۋاسىزدەك كـۆرۈنەتتى، مەن ئورنۇمـدى تـۇردۇم ـــ دە «شـارتلا» ئۆرۈلـۈپ، مىلتىـق ئـۇچىنى «كاپپىـدە» تۇتـۇپ ئاسـمانغا قـاراتتىم. مىلتىقتىن «پاڭڭىدە» ئوق چىقىپ كەتتى، بىـز قـۇرالنى تارتىـشىپ بولغۇچە، كامال تاپانچا بىلەن بېقىنىدىن تۆشۈك ئېچىپ بولغانىدى.

ــ تېز... تېز قاچىلى! ـ دېدىم مەن.

بىز دەريا تەرەپكە قاراپ قـاچتۇق، دەريـادىن ئۆتـسەكلا چىمـدۇ، چىمـدۈغا كىرىۋالـساقلا، دۈشـمەن بـۇ يەرگە قـوغلاپ كىرەلمەيتتـى، چۈنكى چىمدۇ بىزنىڭ ئىشغالىيىتىمىزدىكى يۇرت ئىدى.

بىـز دەريـادا يىقىلىـپ ـ قوپـۇپ دېگەنـدەك قېچىۋاتـاتتۇق، دۈشمەنلەر قوغلاپ كېلىۋاتاتتى، بىر چاغدا كامال؛

ــ ياقۇپ، مېنى تارتىۋال! ـ دەپ قالدى.

بۇرۇلۇپ قارسام، كاماال يوق، كاچكۆل گىرۇنكىدە ئۇنىڭ ئىككى قولىلا كۆرۈنۈپ تۇراتتى، ئۇ كاچكۇلغا چۇشۇپ كەتكەنىدى، گىرۇەكتىن قولى شۇنداق ئاجراپ كەتسىلا، ئۇ مۇزنىڭ ئاستىغا كىرىپ كېتەتتى.

بۇ سېغىنىش، پىراق، ھىجران راسا ئەۋجىگە چىقىپ، غالجىرلىشىپ، مېنى «ئايزۆھرە شۇنداق قىلىپ كاماالنىڭ بولۇپ كېتەرمۇ؟ ئۇنىڭدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ، بىر ئۆمۈر ھىجران ئازابى تارتىپ، ئارمانسىز كېتەرمەنمۇ بۇ جاھاندىن؟» دېگەندەك ئازابلىق خىياللارغا سېلىۋاتقان كۈنلەر ئىدى.

شۇنداق، جېنىم، مەن شۇنداق ئويلايتتىم، شۇنداق خىيال قىلاتتىم، چۈنكى مېنىڭ سىز بىلەن ۋىسال قۇچقۇم، ۋىسال قۇچۇپ سىزنى بەختلىك قىلغۇم، بالىغىز يولۋاسنى ئۆز بالامدەك بېقىپ چوڭ قىلىپ، تەربىيلەپ، تاغىڭىز يولۋاستەك باتۇر ئادەم قىلىپ چىققۇم بار ئىدى، قۇربان بولۇپ كەتسەممۇ، سىزنى كاماال بىلەن ئەمەس، پاك سۆيگۈ ــ مۇھەببىتىم بىلەن قالدۇرغۇم بار ئىدى.

مۇھەببىتىڭىز مېنى شۇنداق شەخسىيەتچى قىلىپ قويغانىدى.

ــ ياقۇپ، تېز... تېز مېنى قۇتقۇزۇۋال!

دۈشمەنلەر يېقىنلاپ قېلىۋاتاتتى.

« ئۆلۈپ كەتسە كەتسۇن...»

مەن دۈشمەنلەرگە ئىككى پاي ئوق ئۈزۈپ قويغان بولدۇم، گەرچە تېخى ئوق چىقىرىش پەيتى بولمىسىمۇ، بىراق مەن ۋىجدانىمدىن ئايرىلىپ قېلىش ئالدىدا تۇراتتىم، چۈنكى مېنى «چىڭگىدە» قۇچاقلاپ تۇرغان ۋىجدانىم گىرەسىنى بوشىتىپ، مەندىن يىراقلاپ كېتىشكە تەمشىلىپ تۇراتتى.

ۋىجدان سېنى قۇچاقلىمىسا،

سەن ۋىجداننى قۇچاقلىۋال چىڭ.

مەنمۇ ۋىجدانىمنى «چىڭگىدە» قۇچاقلىۋالماقچى بولدۇم، ئۇ كېتىپ قالسا، مەڭگۈ قايتىپ كەلمەيتتى، شۇنىڭ بىلەن مەن ئىنسانى خىسلەت، ئىنسانىي ھېس ـ تۇيغۇلاردىن مەھرۇم قالاتتىم، ئاشقىلىقىمۇ نۆلگە تەڭ بولاتتى.

شۇنىڭ بىلەن مەن ۋىجداننى چىڭ قۇچاقلىۋالدىم!

«بەتنىيەتلىكىمنى كەچۈرگىن، خۇدا، شەيتىنىمنى بوغۇزلاپ، ئازاد بولۇشۇمغا مەدەت بەر!»

مەن كامالنىڭ قولىنى تۇتتۇم، كاچكۇلدىن ناھايىتى تەستە تارتىۋالدىم، دۈشمەنلەرمۇ مۇز ئۈستىدە تېيىلىپ، يىقىلىپ ـ قوپۇپ قوغلاپ كېلىۋاتاتتى.

ــ تېز قاچ!

كامال جان ـ جەھلى بىلەن قاچتى. مەن ئىككى دۈشمەننى يىقىتىپ بولۇپ، ئورنۇمدىن تۇردۇم ــ دە، قاچتىم...

شۇنداق قىلىپ بىز ھايات قالدۇق.

مەن شۇلارنى ئويلاپ قاتتىق پۇشايمان قىلدىم؛ سىز ئۈچۈن، ئۆزۈم ئۈچۈن ئەمەس، ئىنقىلاب ئۈچۈن، كەلگۈسى ئۈچۈن پۇشايمان قىلدىم!

مەن بۇ پۇشايماندىن شۇنداق ئەنسىرىگەن ئادەم، لېكىن ۋىجدان مېنى تېخىمۇ قۇچاقلىدى. بىز شۇنداق چىڭ قۇچاقلاشتۇق.

ئۇلار مېنى ئۈچ كۈن ۋەھشىيانە ئۇسۇللار بىلەن قىيناشتى، سىم قامچا بىلەن ئۇرۇش، قىزىتىلغان داغمال بىلەن يېقىش، زەكەرگە ئات قىلى تىقىش، بۇرۇنغا لازا سۈيى قۇيۇش، تىرناقنىڭ ئاستىغا يىڭنە سانجىش قاتارلىق قىيناش ئۇسۇللىرىنىڭ ھەممىسى مېنى تىز پۈكتۈرەلمىدى..

شۇنى چوڭقۇر ھېس قىلدىمكى، تۇرمە يۈرەكلىك، چىداملىق، ئالىي نىيەتلىك، روھى ساغلام كىشىلەر ئۈچۈن قورقۇنچلۇق

ئەمەسكەن! ئۆلۈمۇ شۇنداق!

شۇنداق، مېنى ئۆلۈم قورقۇتالمىدى، 1945ـــ يىلى 12ـ ئاينىڭ 31ـكۈنى ئالياتقۇ بىلەن ئۇلار مېنى ساقچى ئىدارىسىنىڭ ئاتخانىسىغا ئېلىپ كىرىپ، قىغقا تىرىك پېتىم كۆمۈۋېتىشتى، تاڭغا يېقىن سىلەر ھۆججۇمغا ئۆتتۈڭلار، دۈشمەن بىر قانچە سائەتلا كېچىككەن بولسا، مەن يەنە ھايات قالاتتىم، مەيلىلا، ئۆكۈنمەيمەن، بۈنىڭ بەدىلىگە قاپاق تېرەكلىك ھويلىدىكى شىتابىمىزنى قوغداپ قالالمىغان بولسامۇ، لېكىن شىتابىمىز قاراشلىق بىر مۇنچە مەخپىي ئىنقىلابچىلارنى قۇتقۇزۇپ قالدىم، شۇنىڭ ئۈچۈن مەن ئەزرائىلنىڭ ئالدىغا مەردانە قەدەملەر بىلەن باراللىدىم.

ئۇرۇق ـ تۇققانلىرىم، يۇرتداش ـ سەپداشلىرىم مېنى چوپانغا ئاپىرىپ دەپنە قىلىشتى، بىراق سىز ھازامغا كېلەلمىدىڭىز، ھەتتا ئۈچ ئايغىچە كېلەلمىدىڭىز، شۇنداق سېغىنىپ كەتتىم، «بەلكىم جەڭ ئالدىراشچىلىقى بىلەن كېلەلمىگەندۇ» دەپ ئويلاپ ئۆزۈمگە تەسەللى بەردىم، پەقەت باھار كېلىپ، ئىللىق قۇياش قەبرەمنى قىزىتىشقا باشلىغان، قۇشلار سايراپ، باھار سىمفونىيىسىنى ئورۇنداۋاتقان كۈنلەردىلا كېلىپ، مېنى شۇنداق خۇشال قىلىۋاتتىڭىز.

ئېيتىڭا، جېنىم ئايزۆھرە، شۇ كۈنلەردە نەدە، قانداق جەڭلەردە بولدىڭىز؟

ھە راست، يەنە بىر گەپ، «ئايزۆھرە كاماللىنىڭ خائىنلىقىنى ئىسپاتلايدىغان سۆزلىرىنى ئاڭلىيالىغانمىدۇ؟ ئەگەر ئاڭلىيالمىغان بولسا، ئۇ يەنە ئىنقىلابقا قانچىلىك زىيان سالغاندۇ؟» دەپ بەكمۇ ئەنسىرەپ كەتتىم، ئاڭلىيالىغانمۇ؟

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى بىلىكى

10

ئاڭلىغان، ناھايىتى ئېنىق ئاڭلىغان....

ئايزۆھرە خېنىمنىڭ بېلى زىڭڭىدە ئاغرىپ كەتتى، پۇت قوللىرىمۇ سىرقىراۋاتاتتى. ئۇ سۇپۇرگۈنى تاشلىدى. غازاڭلار سۇپۇرۇلۇپ بولغانىدى. ئۇ بېلىنى تۈزلەپ يىراقلارغا كۆز تىكتى. يىراقتا، تولىمۇ ئاقۋاش تاغلار چوقچىيىپ، ئۇستىدىنلا قۇياش پالىلداپ تۇراتتى. سۇس شاۋقۇن بىلەن ئېقىۋاتقان چوپان دەرياسى «ۋال-ۋۇل» چاقنايتى. مەكتەپ تەرەپتىن پەس ناخشا ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئەمما ئايزۆھرە خانىم بۇ ناخشىنى ناھايىتى ئېنىق ئاڭلاۋاتاتتى. ناخشا شۇنداق مۇڭلۇق، شۇنداق جۇشقۇن، ھاياتىي كۈچكە تولغانىدى.

«قۇلاق سېلىڭ، جېنىم ياقۇپ، باللار ناخشا ئېيتىۋاتىدۇ، بىز ئەللىك يىل بۇرۇن جەڭگاھلاردا تالاي ـــ تالاي ناخشىغا قېتىپ، دۇتارىڭىزغا ھەمراھ قىلىپ، جەڭچىلەرگە ئۈمىد، روھ بەخش ئەتكەن شۇ ناخشىنى بۈگۈن باللار ئېيتىۋاتىدۇ. قۇلاق سېلىڭ، جېنىم.»

كۈچلۈك قوللاردا قۇدرەتلىك قورال،
گاڭغا ئايلاندى مۇشتۇملىرىمىز.
بىزدە يېڭىلىش يوق،
چۈقۇم بولمايدۇ،
چۈنكى ئۆسمەكتە قوشۇنلىرىمىز.

بۇلۇتلار ئارىلاپ ئېگىز ئۇچىدۇ،
ئەنە ئاسماندا لاچىنلىرىمىز
يەردە تانكىلار،
مىنا، زەمبىرەكلەر.
دۈشمەنگە ئەجەللىك زەربە بېرىمىز.

ئاتاكا قىلايلى دۈشمەننى قوغلاپ،
يۈرۈڭلار بارايلى ئالدىنقى سەپكە.
ئېتىك پىلىموتنى،
تاشلاڭ گراناتنى.
دۈشمەنگە بېرەيلى ئەجەللىك دەككە. ①

ناخشا ئاخىرلاشقانىدى. ئايزۆھرە خانىم مەكتەپكە تەرەپكە بىر پەس ئۈن ـ تىنسىز قاراپ تۇرغاندىن كېيىن، چەكسىز پەخىرمەنلىك تۈيغۇسى بىلەن پىچىرلاپ قويدى:

«شۇنداق، بىز يېڭىلمىدۇق، يېڭىلمەيمىز! چۈنكى مەكتەپلىرىمىزدە تۈركۈم ــ تۈركۈملەپ قوشۇنلىرىمىز يېتىلىۋاتىدۇ!»

ئۇ غازاڭلارنى تاغارغا تىقىپ قۇيۇپ، چىنارغا يۆلىنىپ ئولتۇردى. گۈشسىز ئالقانلىرى بىلەن چىنارنى سىلىدى، خۇددى بىر چاغلاردا ياقۇپ ئۇنىڭ مەمەر بويۇنلىرىنى، چىرايلىق زۇلپىلىرىنى، كەھرىۋادەك سۆزۈك ۋە سۆزۈك يۈزلىرىنى سىلاپ قويغاندەك.

ئايزۆھرە خانىم چەكسىز ھۇزۇر ئىلكىدە كۆزىنى يۇمدى...

بۇ ناخشىنىڭ، جىنىم، ئەڭ ھاياتىي كۈچكە تولغان كۈنى 1986ــ يىل 1ــ ئاينىڭ 1ـ كۈنى ئىدى. بۇ كۈنى بىز سىز قوغداپ قالغان ئاخباراتنىڭ تەپسىدە ھاكىم شېرىپ، تاھىر بەگ، لەشكەرلەرنىڭ قۇماندانلىقىدا قاغالىق بازىرىغا ھۇجۇم قىلىپ، شەككىز شائەتلىك قانلىق جەڭ قىلىش ئارقىلىق خەلقنى زارىقىپ كۈتكەن ئازادلىق ـ ھۆرلۈككە ئېرىشتۈرگەنىدۇق. مانا شۇ كۈنى بۇ ناخشا جەڭچىللىرىمىز تەرىپىدىن ئەڭ كۆپ ئەڭ جۇشقۇن ئەڭ كۈچلۈك ئۈمىدۋارلىق ئىلكىدە ئېيتىلغانىدى. ئەگەر دۈشمەنلەر بىر قانچە

① بۇ تېكىستنىڭ ئاپتۇرى ــ مىللىي ئارمىيە ئوفىتسېرى ، مەرھۇم شائىر زەينىدىن سالىھ(بىخ)بولۇپ، شۇچاغلاردا ناخشا قىلىپ ئېيتىلغان، ھازىرمۇ مەكتەپلىرىمىزدە ئېيتىلىپ كەلمەكتە.

سائەتلا سەۋرى قىلغان بولسا دۇتتارىڭىز بۇ ناخشىغا، ئازادلىق ــ ھۆرلۈك تەنتەنىسىگە جور بولالايتتى. مەنمۇ بۇنداق بەختسىزلىك قويىندا بەختلىك ياشىمىغان بولاتتىم.

شۇنداق، جېنىم، بۇ ناخشا جەڭچىلەرنىڭ، قاغىلىق ياشلىرىنىڭ روھىنى ئۇرغۇتۇپ، ئۈمىد بەخش ئەتكەنىدى. شۇڭا بىر ھەپتە ئىچىدىلا تۆت مىڭ بەشيۈز نەپەردىن ئارتۇق ئۇقۇتقۇچى دېھقان. ھۈنەرۋەن، سودىگەر... پىدائىيلىققا يېزىلغانىدى.

ئەسكەر قۇبۇل ئېتىغا بىرلەشتۈرۈلۈپ يېڭى ھاكىمىيەت تەسىس قىلىندى. سىزنىڭ باتالىيون كوماندىرىڭىز ساۋۇت قارى ۋالىيلىققا، راشىدىن مۇتىبھاجىم باش مەسلىھەتچىلىككە، بىزنىڭ رۇدا كوماندىرى تۇرسۇن خالمۇرات پولىستتىسيە (ساقچى) باشلىقلىقىغا، نىياز قارى مالىيە باشلىقلىقىغا، ئىسھاقجان سەھىيە ئىدارىسىنىڭ باشلىقلىقىغا، سايىتوف(مامۇت سابىت) ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسلىكىگە.... تەيىنلەندى.

1 ـ ئاينىڭ ـ كۈنى مادا يوق، مەخمۇت قۇتلۇقلار كاچۇڭدا جىددىي يىغىن ئېچىپ، قىسىملارنى تەرتىپكە سالدى. قاغىلىق سودا سانائەتچىلەر جەمىيىتىنىڭ مۇدىرى. تاشقورغان ئىنقىلابىي قۇماندانلىق شتابى بىلەن ئۆزى مەخپىي ئالاقە ئورنىتىپ، ئىنقىلابىمىزغا ئىچكى جەھەتتىن ماسلىشىپ كېلىۋاتقان ھاشىم جىجاڭ مىللىي ئارمىيە قاغىلىق ئۇيغۇر پولكىنىڭ باشلىقلىقىغا، ھاشىم خۇيجاڭغا ئوخشاشلا بىزگە جان پىدالىق بىلەن يار ـ يۆلەكتە بولغان شىيا قۇمۇشىنىڭ (تۆگىچى، جايتىرەك، چاڭگىلئەسكى، چاھارباغ، بارىن، غوجىئېرىق، چاچقۇم، شاھتاتا، باغجىگدە قاتارلىق يېزىلارنىڭ) بېگى تۇردى قارىبەگ ئۇزۇنباسار باشلىقلىقىغا، ناسىراخۇن باش مەسلىھەتچىلىككە... تەيىنلىگەنىدى.

لېكىن قاغىلىق خەلقىنىڭ ئازادلىق دەۋرى ئاران يىگىرمە تۇققۇز

كۈنلا داۋاملاشتى. شۇنداق، قاغىلىق خەلق ھۆرلىكتىن ئارانلا يىگىرمە توققۇز كۈن بەھرىمەن بولالىدى. شۇ كېچە پوسكامغا قېچىپ بېرىۋالغان دۈشمەن يەكەندىن ياردەمگە كەلگەن دۈشمەنلەر بىلەن، گومىغا قېچىپ بېرىۋالغان دۈشمەن خوتەندىن ياردەمگە كەلگەن دۈشمەنلەر بىلەن قوشۇلۇپ، بىرلا ۋاقىتتا بىزنى ئىسكەنجىگە ئالغانىدى. بۇ خەۋپنى بىز ئالدىن مۆلچەرلەپ بولغاچقا، دۈشمەننىڭ ئامبىرىدىكى ئاشلىقلارنى، يەرلىك مەھسۇلات شۇركىتىدىكى خام، گەزلىمە رەختلەر، زىلچا، گىلەم، مەشۈت، چاي، ھىندىستاندىن كەلتۈرگەن ئاپتوموبىل چاقى قاتارلىق ماددىي بۇيۇملار بىلەن ئەتراپقا يۆتكەپ بولغانىدى.

بىز قەيسەرلىك بىلەن خېلى تىركىشىپ باقتۇق، بولمىدى، ئاخىر ئادەم سانى ۋە قۇرال جەھەتتىكى پەرقنىڭ چوڭ بولۇشى، ئەسكەرلەرنىڭ يېڭىلىقى، قورال يېتىشمەسلىك، جەڭچى ۋە پارتىزانلارنىڭ قوماندانلىقى بىرلىككە كېلەلمەسلىكى، ئىنچىكە پىلان، تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشنىڭ چوڭقۇر بولماسلىقى، ئەڭ مۇھىمى، خائىنلارنىڭ ئارقا ـ ئارقىدىن مەخپىيەتلىكنى ئاشكارلاپ قويۇشى قاتارلىق سەۋەبلەر بىلەن چېكىنىشكە مەجبۇر بولدۇق. چېكىنەر ـ چېكىنەر كاچۇڭغا بارغاندا، مىڭدىن ئارتۇق جەڭچىنىڭ ئىسسىق قانلىرى دەريا بويلىرىغا، تاغ ئىدىر، قۇملۇقلارغا سىڭىپ كەتتى.....

لېكىن، بۇ بىزنىڭ مەغلۇبىيىتىمىزنىڭ بىشارىتى بولالمىدى.

2ـ ئاينىڭ 4ـكۈنى ئارىتاشتا قۇشۇن قايتا تەرتىپكە سېلىندى، مىللىي ئارمىيە جەنۇبىي قىسىم ئۇيغۇر ئاتلىق پولكى مىللىي ئارمىيە قوماندانلىق باش شتابى تەرىپىدىن ئۇيغۇر ئون بەشىنجى ئاتلىق پولكى، قىرغىز پولكى، تاجىك پولكى، ھەسەن ھاجى (يېڭىسارلارنىڭ قىزىل يېزىسىدىن) پولكى دەپ تۆت پولكقا بۆلۈندى. ئۇيغۇر ئون بەشىنجى ئاتلىق پولكى يەنە ئۇيغۇر ئون بەشىنجى ئاتلىق پولكى ۋە

ئۇيغۇر ئون ئالتىنچى ئاتلىق پولكى دەپ ئىككىگە بۆلۈندى. مەن ئون ئالتىنچى ئاتلىق پولكىغا بۆلۈندۈم. پولك كوماندىرىمىز تۇردى قازىبەگ، ئورۇنباسار پولك كوماندىرىمىز ناسىراخۇن ئىدى.

2 ـ ئاينىڭ 7 ـ كۈنى باشلاپ بىز جەڭگە ئاتلاندۇق. 5 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى ياستۇق مازاردا ئېلىپ بارغان جېڭىمىز مەن ئۈچۈن تولىمۇ ئەھمىيەتلىك جەڭ بولدى. بىز دۈشمەنگە كۈپكۈندۈزدىلا تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلغاندۇق. بۇ كۈندۈز بولغاچقا، دۈشمەن سەل بىخۇد تۇرۇپ قالغانىدى. مىناميوتچىلىرىمىز بىردەمدىلا ئۇلارنىڭ ھەرقايسى ئوت توچكىلىرىنىڭ ئەبجىقىنى چىقىرىۋېتىشتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇلارنىڭ مۇداپىئە ئەسلىھەلىرى تولۇق، پۇختا بولمىغاچقا، ھەتتا پوتەي ياساشقىمۇ ئۈلگىرەلمىگەچكە، ئاتاكىغا ئۆتۈشىمىزگە توسالغۇ خەۋپ يوق ئىدى. شۇڭا «ھۇررا» توۋلاپ، ئاتلىرىمىزنى دۈلدۈلدەك چاپتۇرۇپ ئاتاكىغا ئۆتتۇق. ئاتلار كىشنىشەتتى، تۇياقلىرىدىن ئوتلار چاقنايتتى، ئوقلىرىمىز بېشى ئۈستىدىن ئۇچۇپ ئۆتۈپ. دۈشمەننى جەھەننەمگە يوللايتتى، ساراسىمىگە سالاتتى.

دۈشمەن يېرىم سائەتمۇ بەرداشلىق بېرەلمەي تۆت تەرەپكە پىتراپ قېچىشقا باشلىدى. بىز ئۇلارنى ئىسكەنجىگە ئالغاندۇق. قاچقانلىرى يەرغاجايتتى. قاچمىغانلىرى، قېچىشقا جۈرئەت قىلالمىغانلىرى قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، لاغ ـ لاغ تىترىشىپ، بىزدىن ھاياتلىق تىلىشەتتى. دەل شۇنداق چاغدا، بىر دۈشمەن ئاتقا مىنىپ ئالدىمىزدىن قۇيۇندەك ئۆتۈپ كەتتى، ئوق ئۈزدۈم، بىراق تەگكۈزەلمىدىم، قوغلىدىم، ھەدەپ ئاتنىڭ بېقىنىغا تېپەتتىم، ئېتىممۇ بار كۈچى بىلەن چاپاتتى. مەن بارا ـ بارا ئۇنىڭغا يېقىنلاپ كەلمەكتە ئىدىم. ئۇ قايرىلىپ ماڭا. ئوق چىقىراتتى، ئوق بېقىنلىرىدىن ئۇچۇپ ئۆتۈپ كېتەتتى، ئارىلىق ئەللىك قەدەمچە قالغاندا، مەن ئاپتوماتىمدىن ئوق ئۈزدۈم، ئات يىقىلدى، ئۇ پوركاپ توپىغا كاللاماشاك چۈشتىدە، ئورنىدىن تۇرۇپ

دۆڭگە ئۆمىلىگەن پېتى ياماشتى، خۇددى قېچىپ كېتەلەيدىغاندەك.

توختا، بولمىسا ئاتىمەن!... ـ مەن ئاتتىن چۈشۈپ ئۇنىڭغا قاراپ يۈگۈردۈم، بىراق ئۇ توختىمىدى، ئىككى بېقىنىغا ئىككى پاي ئوق ئېتىۋەتتىم. ئۇ ئۆمىلەشتىن توختاپ قولىنى كۆتۈردى، قولىدا تاپانچا بار ئىدى.

ــ قورالنى تاشلا!

تاشلىمىدى.

ــ قۇرالنى تاشلا!

تاشلىدى.

ــ ئورنۇڭدىن تۇرۇپ، ئارقاڭغا ئۆرۈل!

مەن ئۇنىڭ بىچارە چىرايىنى كۆرمەكچى ئىدىم.

ئۇ ئارقىسىغا ئۆرۈلدى، پۇتكۇل ئەزايى توپىغا مىلىنىپ، تونۇغۇسىز بولۇپ كەتكەن، تونۇش بىر جۈپ كۆزى تىپىرلاپ تۇراتتى، بۇ كۆز كامالنىڭ كۆزى ئىدى.

شۇنداق، جىنىم، ئومىقىم، ئۇ كامال ئىدى، ئېغىر كۈنلەردە بېشىمنى سىلىغان كۆيۈمچان ئىرىم كامال ئىدى، ئۆزىنىڭ ئىنقىلابىغا بولغان ئۇمىدسىزلىكىنى مۇھەببەت، رەشكىكە دۆڭگەپ، ماڭا، سىزگە، «پەرىشتە» گە، ئىنقىلابقا ئاسىيلىق قىلغان كامال ئىدى!

ئۇ لاغىلداپ تىترەيتتى، بېشى ساڭگىلاپ چۈشكەنىدى، خۇددى ئۆلۈك توخۇنىڭ بويىنىدەك.

ــ بېشىڭنى كۆتۈرۈپ، ماڭا قارىغىنا!ــ بارلىق ھۆججەيرىلىرىمدىن ئۇرغۇپ چىقىۋاتقان غەزەپ ـ نەپرىتىم بارمىقىمغا، تەپكە ئۈستىدىكى بارمىقىمغا يىغىلىغانىدى، مەن ئۇنى ئېتىۋېتىشتىن بۇرۇن ئىككى ئېغىز گەپ قىلىۋالماقچى بولغانىدىم، بىراق ئۇ ماڭا قاراشقا جۈرئەت قىلالمىدى.

ــ ئېيتە، كامال، سەن ئېغىر كۈنلەردە بېشىمنى سىلاپ، چەكسىز

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى

ھۆرمىتىمگە ئېرىشكەندەك، نېمىشقا... نېمىشقا ئىنقىلابقا ساتقىنلىق قىلىدىك؟

ـــ مەن... مەن... ماڭا ئىشىنىڭ، ـــ ئۇ بېشىنى كۆتۈردى، ـــ ماڭا ئىشىنىڭ، ئايزۆھرە، خۇدا ھەققى... خۇدا ھەققى ئىنقىلابقا ساتقىنلىق قىلمىدىم، ماڭا ئىشىنىڭ...

ـــ ماڭا ئىشىنىڭ؟ ساڭا ئىشىنىمدىما؟ ھىم! ـ مەن چوڭقۇر ئۆچمەنلىك بىلەن دىمىقىمنى قاقتىم، ـــ ھوي ئىپلاس مۇناپىق، بىزنىڭ ئۆيدە قاپاق تېرەكلىك ھويلىدا ياقۇپنى ئاشكارىلاپ قويغان كىم؟ بىلەمسەن، شۇ كۈنى سەنلەر قوغلىغان ئايال مەن ئىدىم، مەن ئىشكى يوق سامانلىققا مۆكۈنۈۋالغان، گەرچە سەنلەرنى كۆرەلمىسەممۇ، گېپىڭلارنى ئېنىق ئاڭلاپ تۇردۇم، سەن شۇ كۈنى نېمە دېدىڭ؟ ـــ مەن ئۇنىڭ شۇ كۈنى دېگەن گەپلىرىنى بىرمۇ بىر تەكرارلاپ بەردىم.

ئەمدى ئۇنىڭغا تېنىۋېلىشقا ھېچبىر ئۇرۇن قالمىغانىدى، شۇڭا ئۇنىڭ بوينى مەھكۇمانە ئېگىلدى، چىھرى مورددىدەك تاتىرىپ، يامغۇردا قالغان تەخەيدەك تىترەككە چۈشتى.

ـــ مېنى كەچۈرگىن، كامال، ماڭا قىلغان بۇرۇنقى ياخشىلىقىڭنى مەڭگۈ ئۇنتۇمايمەن! ـ مەن ئاپتوماتىمنى ئۇنىڭغا توغرىلىدىم.

ـــ مەن... مەن....گۇناھىمنى كەچۈرۈڭ... سىزگە... سىزگە ئۇ دۇنيا بۇ ـ دۇنيا قۇل بولاي... قۇل بولاي!...

ـــ ماڭا ھۆر ئادەم لازىم، ئەبلەخ، گومىنداڭنىڭ قۇلىنىڭ لازىمى يوق! سۆزۈمنى بەر، ئىپلاس مۇناپىق!، ـــ گەرچە بۇنداق قىلىشنىڭ ھاجىتى بولمىسىمۇ، لېكىن مەن ئۇنىڭدىن سۆزۈمنى بېرىشنى تەلەپ قىلدىم، چۈنكى مەن بىر مۇناپىقنىڭ نىكاھىمنى دوزاققا يۇدۇپ ئېلىپ كېتىشىنى خالىمايتتىم.

ـــ ياق!ـــ ئۇ بىردىنلا جانلىنىپ رەت قىلدى.

ـــ سۆزۈمنى بەر، دېدىم مەن، ھېلى بىكار...!

ــ ياق!

ــ ئەرگە تەگ، دە!

ــ ياق سىزنى... سىزنى.... مەڭگۈ...!

ئۇنىڭ پۈتىغا «پاڭگىدە» ئوق ئۈزدىم، قاتتىق ۋارقىراپ تىزلىنىپ قالدى.

ــ ئورنىڭدىن قوپە!

ئۇ لاغىلداپ تىترىگىنىچە ئورنىدىن تۇردى.

ــ با... بالىمىزنىڭ يۈزىنى قىلىڭ، ئۇ... ئۇ يېتىم بولۇپ قالمىسۇن.

ئۇ ماڭا تارام ــ تارام ياش تۆكۈپ تۇرۇپ يېلىنىۋاتاتتى. يېتىم بولۇپ قالمىسۇن؟ ھىم، ئۇ ھازىرمۇ يېتىم. سەنمۇ، مەنمۇ، ھەممىمىز يېتىم، قۇل مىللەتنىڭ ھەممىسى يېتىم، قارا يېتىم، بىز شۇنىڭ ئۈچۈن كۈرەش قىلىۋاتىمىز، بىلەمسەن، ھايۋان! ئەرگە تەگ، دە!

ــ ياق!... ياق!...

يەنە بىر پۈتىغا ئوق ئۈزدۈم، ئۇ ۋارقىرىغىنىچە دۆڭدىن دوملىنىپ كەتتى، ئۇ دوملىنار ــ دوملىنار پوركاپ تۈپىگە پېتىپ توختاپ قالدى، مەن ئارقىسىدىن دەمبەسىمۇ قەدەم چۈشتۈم، ئاتلىق يىگىتلەر ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولاشقانىدى.

ــ قوپە ئورنۇڭدىن!

ئۇ تىزلىنىپ مەندىن، يىگىتلەردىن شەپقەت تىلەشكە باشلىدى؛ ئۇ يىغلاپ تۇرۇپ ياقۇپنى، «پەرىشتە»نى... پاش قىلىپ قويغانلىقىنى، يالغان ئاخباراتنىمۇ ئۆزىنىڭ بەرگەنلىكىنى ئىقرار قىلىپ بىزدىن رەھىم ـ شەپقەت تىلىدى.

ــ ئايزۆھرە، ئۇنى شتاپقا ئاپىرايلى، ــ دېدى بىر جەڭچى.

ــ ياق، ئۇنى جەھەننەمگە ئاپىرىمىز!ــ ئۇنىڭدىن ياقۇپنىڭ،

«پەرىشتە» نىڭ، ئۇنىڭ سەۋەبىدىن ۋەيران بولغان رۇتنىڭ، ئىنقىلابىي قۇربانلارنىڭ قىساسىنى ئۆز قولۇم بىلەن ئالغۇم بار ئىدى، شۇڭا ئۇنىڭغا قادىلىپ تۇرۇپ، قولۇڭنى كۆتۈر! ـ دەپ ۋارقىرىدىم.

ئۇ قولىنى كۆتۈردى. ئۇنىڭ بۇ بىچارە شەرمەندە ھالىتىنى پۈتكۈل جاھانغا كۆرسەتمەكچى ئىدىم؛ قولىنى مۇشۇ پېتى كۆتۈرتۈپ، يۇرتمۇ يۇرتقا ئاپىرىپ سازايى قىلماقچىدىم؛ مۇناپىقنىڭ ھالىنىڭ، ئاقىۋىتىنىڭ مانا مۇشۇنداق بولىدىغانلىقىنى ساتقىنلارغا، ساتقىنلىق قىلىشنى ئويلاۋاتقان تىرىك مۇردىلارغا كۆرسىتىپ قويماقچىدىم، بىراق بۇنداق قىلىشقا ھازىرقى شارائىت يار بەرمەيتتى.

ــ ئەرگە تەگ، دە!

ــ ياق!

تەپكىنى قەھرىم بىلەن باستىم...

ــ ياقۇپ ئۆچۈن!

ــ « پەرىشتە » ئۆچۈن!

ـ ئىنقىلابىي قۇربانلار ئۆچۈن!

بىر دىسكا ئوقنىڭ ھەممىسىنى ئۇنىڭغا ھەدىيە قىلىۋەتتىم. قۇياش تەنتەنە بىلەن كۈلدى؛ يۈرىكىم تەنتەنە بىلەن كۈلدى؛ سىزنىڭ، «پەرىشتە»نىڭ، ئىنقىلابىي قۇربانلارنىڭ روھى تەنتەنە بىلەن كۈلدى!

جېنىم ياقۇپ، شۇنىڭدىن تارتىپ مەن كاچۇك، خانلەڭگىر، تۇمۇشۇقساراي، ئاقتام قاتارلىق جايلاردا يىگىرمە بەش قېتىمدەك جەڭگە قاتنىشىپ، زور قەھرىمانلىقلارنى كۆرسەتتىم، چۈنكى مەن تەۋەككۈلچى ئىدىم، تەۋەككۈل قىلغاندىلا، ئاندىن قەھرىمانلىق كۆرسەتكىلى بولىدۇ، تەۋەككۈل بولمىسا، دۇنيادا قەھرىمان بولمايدۇ، قەھرىمانلارنىڭ ھەممىسى تەۋەككۈلچى!

ئۇيغۇر ئون ئالتىنچى ئاتلىق پولكى بىلەن قىرغىز پولكى

قاغىلىقتا، ئۇيغۇر ئون بەشىنچى ئاتلىق پولكى بىلەن ھەسەن ھاجى پولكى، تاجىك پولكى يەكەنگە ھۆجۇم قىلىشىنىڭ جىددى تەييارلىقىنى قىلىۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، پولكىمىزغا كاچۇڭغا يىغىلىش توغرىسىدا بۇيرۇق كەلدى، يىغىلدۇق، كەلسەك دەريا بويىدىكى كەڭرى كەتكەن چىملىق ھەر قايسى پولكلار بىلەن لىق تولغانىكەن، ئالدىغا پىيادە قىسىم جەڭچىلىرى تىزىلغاچقا، بىز ئاتلىرىمىزغا مىنىپ، كەينىدە رەتلىك ھالدا تۇرۇشتۇق.

بۇ، 1946ــ يىل 7ــ ئاينىڭ 12ــ كۈنى ئىدى.

ــ ئەينا، گېنېرال چىقتى! دېدى ئارىمىزدىن بىرى.

بىز سۆيۈملۈك رەھبىرىمىزنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن ئۆزەڭگىگە دەسسەپ، بويىنىمىزنى سوزۇپ قاراشتۇق، ھەربىي فورما كىيگەن، ئېگىز بوي، كەڭ يەلكىلىك، بۇرۇتلۇق بىر ئادەم كۆزىمىزگە چېلىقتى، ئۇ گېنېرال، لېيتېنانت ئىسھاقبېك مۇنونوۇف ئىدى. كۆكسىدىكى ئوردېنــمېداللار قۇياش نۇرىدا ياللداپ، كۆزىمىزنى چاقاتتى. ئۈمىد ـ ئىشەنچلىرىمىنى چاقنىتاتتى.

ــ سالام، قەھرىمان يىگىتلەر!

مىكروفۇن ئارقىلىق گېنېرالنىڭ جاراڭلىق ئاۋازى تەرەپ ــ تەرەپكە تارالدى. پۈتكۈل جەڭچىلەر بىردەكلا توۋلىدۇق؛

ــ سالام، گېنېرال!

ــ سىلەر كۆپ مۇشەققەت تارتتىڭلار، سىلەرگە رەھمەت!

ــ ئازادلىق ئۈچۈن! ھۇررا!... ھۇررا!... ھۇررا!...

ھەممىمىز تەڭلا شۇنداق دەپ توۋلىدۇق، زەرەپشان ۋادىسىنى ھۇررا سادالىرى لەرزىگە سالدى، زەرەپشان دەرياسىنىڭ يېقىملىق، جۇشقۇن شاۋقۇنلىرى ھۇررا سادالىرىمىزنى يىراق ــ يىراقلارغا ئېلىپ كېتەتتى، ھەممىمىز ھاياجانلىنىپ كەتكەنىدۇق، جەڭچىلەرنىڭ روھى تولىمۇ جۇشقۇن ئىدى.

www.uyghurkitap.com

گېنېرال بىزنىڭ غەلىبە ــ كۆرەشلىرىمىزنى كۆپتىن كۆپ ماختاپ، ناھايىتى يۇقىرى باھا بەردى، ئاندىن جەنۇبىي فرونت قوماندانلىق باش شىتابىنىڭ بۇيرۇقىنى ئوقۇپ ئۆتتى، بۇيرۇقتا 30 نەچچە قەھرىمان ئوردېن، مېدال بىلەن تەقدىرلەنگەنىدى. خانلەڭگىر، تۇمشۇقساراي... جەڭلىرىدە كۆرسەتكەن قەھرىمانلىقىم ئۈچۈن، ماڭا «باتۇر»لۇق مېدالى بېرىلگەنىدى. مەن ئۆز قۇلىقىمغا ئىشىنەلمەي ئەتراپىمغا قارىدىم، يىگىتلەرنىڭ ھەممىسى چەكسىز پەخىرمەنلىك بىلەن ماڭا قاراشقانىدى. ھاياجاندىن يىغلىۋەتتىم، خەلقىمنىڭ ئالىي مۇكاپاتى مېنى چەكسىز ھاياجانغا سالغانىدى. بولۇپمۇ، پولك كوماندىرىمىز تۇردى قارىبەگە، ھاشىم خۇيجاڭلار باش بارمىقىنى چىقىرىپ مېنى چىن قەلبىدىن تەبرىكلەپ، قەتئىيەت تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان كۆزلىرىدىن پەخىر چېچىۋىدى، پۈتكۈل ۋۇجۇدۇم پەخىر ـ سۆيۈنۈشتىن لەرزىگە كېلىپ، ئۆزۈمنى تۇتالماي تېخىمۇ يىغلىۋەتتىم، كۈلۈپ تۇرۇپ يىغلىۋەتتىم، بۇ تولىمۇ سۆيۈملۈك يىغلاش ئىدى، مەن شۇ تاپتا ئۆزۈمدىن ئەمەس، ماڭا مۇشۇنداق قەيسىرانە روھ ئاتا قىلغان ئەجدادىمدىن، خەلقىمدىن، سۆيۈملۈك دىيارىمدىن پەخىرلىنىۋاتاتتىم، غۇرۇرلىنىۋاتاتتىم.

بىراق، بايىقى جۇشقۇن كەيپىياتىمىز بىردەمدىلا كۆككە سورۇلدى، ھەممىمىز قۇلاقلىرىمىزغا ئىشىنەلمەي، بىر ـ بىرىمىزگە ھەيرانلىق بىلەن قاراپ قېلىشتۇق، چۈنكى گېنېرال « 11 ماددىلىق تىنچلىق بىتىم»ى ئىمزالانغانلىقىنى، ئۇرۇش توختىتىلغانلىقىنى، ئۇرۇمچىدە بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇلغانلىقىنى، بىزنىڭ قايتۇرۇلغانلىقىمىزنى، قەھرىمانلارنىڭ ئوردېن، مېداللىرى ۋە ئۇنىڭ كىنىشكىلىرى پات ئارىدا ئەۋەتىپ بېرىلىدىغانلىقىنى..... ئۇقتۇرغانىدى.

جېنىم ياقۇپ، مەن يەنە يىغلىدىم؛ يىغلىغاندىمۇ بايىقىغا

ئوخشمايدىغان باشقىچە ھېسسىياتتا ئۆكسۈپ ـــ ئۆكسۈپ ھەسرەت بىلەن يىغلىدىم، ئىنتايىن بىچارىلىك، مىسكىنلىك، غېرىبلىق، چۈشكۈنلۈك بىلەن يىغلىدىم. چۈنكى مەن ھەممە نەرسەمدىن ئايرىلىپ قالغانىدىم؛ ئاتا ــ ئانامدىن، سىزدىن، دوستۇم «پەرىشتە» دىن، ئوغلۇمدىن (ئۇ بىر يېرىم ئاي بۇرۇن كېزىك بىلەن ئاغرىپ ئۆلۈپ كەتكەنىدى)، ئاخىردا قەددىردان ئاپتوماتىمدىن ئايرىلىپ قالغانىدىم، مەن قۇياشقا ۋەدە بەرگەن، تېخى ۋاقتى ئەمەس دەپ، ئەمدى ئۇنىڭغا نېمە دەيمەن؟ ئۇنىڭغا قانداق قارايمەن؟ . . .

بار ئاۋازىم بىلەن ۋارقىرىغۇم كېلەتتى؛

« ياق، تېخى ۋاقتى ئەمەس، تېخى ۋاقتى ئەمەس! »

قاق! . . . قاق! . . . قاق! . . .

قاغىنىڭ سەت قاقىلدىشى روھلار سۆھبىتىنى بۇزۇۋەتتى. قاغا چىنار ئۈستىدە قاقىلداۋاتاتتى. ئايزۆھرە خانىم بۇنى كۆرۈپ چاچراپلا ئورنىدىن تۇردى ـ دە، بىر چالمىنى ئېلىپ قاغىغا غەزەپ بىلەن ئاتتى، قاغا كۆزدىن غايىب بولدى، ئايزۆھرە خانىم قەبرە بېشىغا كېلىپ قولىنى دۇئاغا كۆتۈردى. «سۈرە پاتىھە» نى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۆزۈندىن ـ ئۆزۈنغا دۇئا قىلدى؛

«ئەي مېھىر ـ شەپقەتلىك، ئۇلۇغ تەڭرىم، ياقۇپىنىڭ بىلىپ بىلمەي قىلىپ سالغان گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلغىن. بارلىق ساۋابلىرىمنى ئۇنىڭغا ئاتىدىم، ئۇنىڭ ياتقان يېرىنى جەننەتتە قىلغىن! . . .»

ئۇ ھازىرغىچە ياقۇپقا قانچە قېتىم دۇئا قىلدىكىن؟ تەڭرىگە قانچە قېتىم ئىلتىجا قىلدىكىن؟ ئۇنىڭغا قانچىلىك ساۋابنى ئاتىدىكىن؟

بىلمەيتتى.

ئايزۆھرە خانىم غازاڭ تىقلىغان تاغارنى يۈدۈپ ئۆيگە ماڭدى، ئۇ

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار تورى

ھاسىرىدى، يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلىپ قېلىپ، نەپسى بوغۇلدى، پۇت ـ قولىنىڭ ماغدۇرى نەلەرگىدۇر يوقىلىپ، ئىزىدىلا ئولتۇرۇپ قالدى...

تۆتىنچى قىسىم

ياغاچ مېدال

1

ئايزۆھرە خانىم ئۇزۇن تۇتۇپ يېتىپ قالدى... كېچىلىرى دېگۈدەك يۆتىلىپ چىقاتتى، بەزىدە يۈرىكى سىلىپ ئاغزىغا تىقىلىپ قالاتتى ــ دە، پۇت ــ قولىدا جان دىدارى قالمايتتى، ئەزايىدىن تەر قۇيۇلاتتى، شۇڭا ئۇ داۋالىنىش ئالدىدا تۇراتتى.

«پىششىپ قالغان ئوخشايمەن، شۇندىقتىمۇ داۋالىنىپ باقاي، ساقىيىپ قالسام. ئەجەپ ئەمەس...»

ــ خانىم ئاپا، سىزگە نەشرىياتتىن ماتېريال كەپتۇ.

ئايزۆھرە خانىم ئاكىسىنىڭ (يولۋاسنىڭ) ئوغلىنىڭ نەۋرىسى نىجاتنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ، خىيالىنى يىغىشتۇردى ــ دە كۆزىنى ئاچتى، ئۇ نىجاتنىڭ قولىدىكى توپا رەڭ قەغەزگە ئورالغان، ئاق سۇلياۋ شوينا بىلەن تېڭىلغان بولاقنى كۆتۈرۈپ سەل ئۆرە بولدى، نىجات ئۇنىڭ دۈمبىسىگە كۆرپە يۆلەپ قويدى.

ــ قىنى، يەشكىنە، بالام، ــ ئايزۆھرە خانىمنىڭ لەۋلىرى لىپىلداپ كەتتى.

بولاق يېشىلدى. ئۇنىڭ ئىچىدىن يىگىرمە پارچە كىتاپ چىقتى. نىجات كىتاپتىن بىرنى ئايزۆھرە خانىمغا تۇتقۇزدى. ئۇ تىك ئولتۇرۇپ كىتاپقا قارىدى. كۆزلىرىدە ھاياجان جىلۋە قىلدى. قولى، پۇتى

بەدىنى بىر خىل ئىچكى خۇشاللىقنىڭ قۇدرىتى بىلەن تىترەپ كەتتى. ئۇ كىتاپ مۇقاۋىسىدىكى ئاپتۇمات تۇتۇپ تۇرغان يىگىتكە ئاشىقانە ھىسيات بىلەن تىكىلدى. ئۇ ئايزۆھرە خانىمغا تەبەسسۇم بىلەن قاراپ تۇراتتى. ئۇ، تەبەسسۇم تۆكۈپ تۇرغان بۇ يىگىتنىڭ يۈز — كۆزىنى قايسى كۈنى چىنارنى سىلىغان چاغدىكى ئوتلۇق ھىسياتى بىلەن قىتىپ كەتكەن گۈشسىز ئالىقانلىرىدا ئاۋايلاپ سىلىدى، ھىدلىدى، يۈز — كۆزىنى سۆركىدى. يۈرىكى شىرىن ھۇزۇر ئىلكىدە ئەللەيلىنىپ، بارلىق ھۈجەيرىلىرىگە، ئۆگە — ئۆگىلىرىگە، بىغىش — بىغىشلىرىغا، ھەتتا تىرناقلىرىنىڭ ئۇچلىرىغىچىلىك ئىللىق، تولىمۇ ئىللىق، تاتلىق، تولىمۇ تاتلىق سىزىم يوللىدى. ئۇ ئۆزىگە زەن سىلىپ تۇرغان نىجاتنى ھەممە — ھەممىنى ئۇنتۇپ كەتكەنىدى.

— ھە راست، خانىم ئاپا، — دىدى نىجات يانچۇقىغا قول سىلىپ، — تاسلا قاپتىمەن ئۇنتۇپ قالغىلى، سىزگە ئون مىڭ كوي قەلەم ھەققى كەپتۇ.

ئايزۆھرە خانىم ئىسنى يىغىپ كۆزىنى ئاچتى. نىجات ئۇنىڭغا ئون مىڭ كوي پۇلنىڭ چىكىنى تەڭلەپ تۇراتتى. ئۇ چەكنى قولغا ئالدى، راستىنلا ئون مىڭ كوي ئىدى.

— نىجات، قە... قەلەم ئەكەلگىنە.

نىجات قەلەم ئىلىپ كەلدى. ئايزۆھرە خانىم قەلەمنى ئىلىپ چەكنىڭ سۆز قالدۇرۇش رامكىسىغا «ئۈمىد قۇرۇلۇشى»غا تەقدىم دەپ يىزىپ ئاستىغا ئىمزا قويىدى — دە، نىجاتقا تەڭلىدى.

— بۇنى مۇدىرىڭغا بىرىپ قوي.

نىجات چەكنى ئىلىپ چىقىپ كەتتى.

ئايزۆھرە خانىم كىتاپ ئىسمىنى ئاستا شىۋىرلاپ ئوقۇدى:

— «ئاخىرقى تەبەسسۇم»

ئاھ، ئاخىرقى تەبەسسۇم، كۆڭۈلنى ئاۋۇندۇرۇپ، ئادەمگە ھاياتنى

ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى www.uyghurkitap.com

كۆچ بەخش ئەتكۈچى سېھرىلىك تەبەسسۇم!
سېھرىي كۈچ ــ قۇدرەتكە ئىگە مەڭگۈلۈك تەبەسسۇم!
ئايزۆھرە خانىم بارغانسىرى ھاياجانلىنىپ كىتۋاتاتتى. پىلدىرلاپ قالغان كۆزلىرىدىن پەخىر، شادلىق، سېغىنىش، تەلپۈنۈش، پىراق، ھىجران چىقىنداپتتى. ئۇ كىتابنىڭ ئىچ بېتىنى ئاچتى. ئۇنىڭ ئىچ بېتىدە «كۇرەش قەھرىمانى ياقۇپ مەسۇمگە ھۆرمەت بىلەن بېغىشلايمەن ــ ئاپتور» دېگەن خەت كۆزگە ئالاھىدە تاشلىنىپ تۇراتتى. ئايزۆھرە خانىم شۇ خەتنىڭ ئاستىغىلا چوڭ قىلىپ:
«كۇرەش قەھرىمانى ياقۇپ مەسۇمگە ھۆرمەت بىلەن تەقدىم.
ــ ئايزۆھرە
1995 ـ يىل، 31 ـ دېكابىر» دەپ يازدى.
چۈش بولا ــ بولمايلا ئۆيگە ھەر خىل سوۋغاتلارنى كۆتۈرۈۋشكەن بىر توپ كىشىلەر كىرىپ كېلىشتى. بۇلارنىڭ ئىچىدە ھاكىم، دېھقانمۇ، شائىر ــ يازغۇچىمۇ، ئوقۇتقۇچى ــ ئوقۇغۇچىمۇ، دوختۇر، ئىشچىمۇ... بار ئىدى. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئايزۆھرە خانىمنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى بولۇپ، ئۇنى بۈگۈن يېڭى يىل مۇناسىۋىتى بىلەن يوقلاپ كېلىشكەنىدى. ئۇلار ئوقۇتقۇچىسىدىن قىزغىن ھال سوراشتى. بىردىن كىتاپ تەقدىم قىلىنۋىدى، ھەممىسى ئۇنىڭ «ئاخىرقى تەبەسسۇم»نى چىن قەلبىدىن تەبرىكلەشتى. شىر ــ شىر ئاۋازلار، پىچىرلىشىپ ئوقۇۋشلار ئۆي جىملىقىنى بۇزۇپ تۇراتتى. بىر چاغدا بىرى:
ــ ياقۇپ مەسۇمنىڭ قۇربان بولغانلىقىغا بۈگۈن توپتوغرا ئەللىك يىل بولۇپتۇ ــ ھە؟! ــ دېۋەتتى.
بۇ گەپ بىلەن ھەممىسى ئايزۆھرە خانىمغا تىكىلىپ قاراشتى.
ــ ھەئە، بۈگۈن توپتوغرا ئەللىك يىل بولدى! ــ ئايزۆھرە خانىمنىڭ يۈرىكى جىغىلداپ، كۆزلىرىدىن ياش قۇيۇلدى.

ھەسرەتلىك ئۆكسۈشلەردىن يۈرەكلەر ئىزىلىپ، باشلار سىلىندى. ئۆي، قارا قورۇم، زەرەپشان، ھەتتا پۈتۈن دۇنيا سۈكۈتكە، ھەسرەتكە، ماتەمگە چۆمگەنىدى!...

ھاكىم ئەتە كىلىپ ئايزۆھرە خانىمنى ناھىيىلىك دوختۇرخانىغا ئاپىرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئورنىدىن تۇردى، ئايزۆھرە خانىم ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتىپ:

ــ ئەجدادىڭنى ئەسلە، يۇرتۇڭنى سۆي، خەلقىڭنى شاد قىل. مىللەت ئۈچۈن جان بەر! ــ دىدى شائىرانە ھىسيات بىلەن.

قىسقا، ئەمما ۋەزنى ئىغىر، ئىنسانىيەتنىڭ ئورتاق غايىسى مۇجەسسەملەنگەن بۇ سۆزلەر ھەممىنى ئويلىنىشقا مەجبۇر قىلدى. شۇنداق ئويلىنىش كىرەك!

ھاكىم: «ماقۇل، خانىم!...» دەپ ۋەدە بىرىۋىدى، ھەممىسى بىردەك باش لىڭشىتىشتى. بۇ ھاكىم ئۈچۈن ئەمەس، ئۆزلىرى ئۈچۈن بىرىلگەن ۋەدە ئىدى.

سەھەر، يىڭى يىل سەھىرى تولىمۇ گۈزەل، جۇلالىق ئىدى، خۇددى قىز مەڭزىدەك. ئەمدىلا ئۇيقۇدىن باش كۆتۈرگەن مەرد قۇياش زەر نۇرلىرىنى ئادالەت بىلەن ھەممىگە تەڭ ــــ تەكشى تارقىتىپ بىرىۋاتاتتى. جۇلالىق نۇرغا چۆمكەلگەن چىنارنىڭ جومباق ــ جومباق شاخلىرى «جىممىدە» تۇراتتى. زۇمچەك ــــ زۇمچەك قەبرىلەر بىشىدىكى تۇغ ــ شەدىلەر سۈكۈتكە چۆككەنىدى. سۈپسۈزۈك كۆكنىڭ سوغۇق، ئەمما ساپ ھاۋاسى تومۇر ــ تومۇرغا يامراپ كىرىپ، تەنگە ئازادىلىك بىغىشلايتتى.

ئايزۆھرە خانىم ياقۇپنىڭ قەبرە بىشىغا يەنە كەلدى. ئۇ بىشىغا كۆل رەڭ رومال ئورىۋالغان، ئۈستىگە مىغىز رەڭ قاما ياقىلىق، پور رەڭ دۇراپ پەلتو كىيىۋالغانىدى. چاچلىرى پاكىز، رەتلىك تارالغان، ئۇزايىدىن بىر خىل تىتىكلىك، ئۈمىدۋارلىق ئوقچۇپ تۇراتتى.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئۇ قەبرە بېشىغا يۈكۈنۈپ ئولتۇردى...

2

— يېڭى يىلىڭىزغا مۇبارەك بولسۇن، جېنىم! سىز بىلەن يەنە مۇڭداشقىلى كەلدىم.

— ئوبدان قىپسىز، رەھمەت سىزگە! مەنمۇ سىزنى سېغىنىپلا تۇراتتىم... ھە راست، «بىتىم» دىن كېيىن كۆڭلىڭىز قانداق بولدى؟

— سابىتوف، سىدىق بارات، ئىسھاقجان، ئابدۇغۇپۇرجانلارنىڭ ياردىمى بىلەن ئوقۇتقۇچى بولدۇم. مەن چوپان تارىخىدىكى تۇنجى ئايال ئوقۇتقۇچى بولۇپ قالغانىدىم. بار زېھنىمنى ئىلىم — مەرىپەتكە بېغىشلىدىم. ئەتىدىن — كەچكىچە ئىشلىسەممۇ ھېرىش — چارچاش ھېس قىلمايتتىم. كۈندۈزلىرى مەكتەپتە ئوقۇتۇش بىلەن شۇغۇللانسام، كەچ — ئاخشاملىرى مەھەللە — كويدىكىلەرنىڭ ساۋادىنى چىقىراتتىم. ئىلىم — پەن يېڭىلىقلىرىنى سۆزلەپ بېرەتتىم. دۇنيا ۋەزىيىتىنى، باشقا مىللەتلەرنىڭ تەرەققىيات ئەھۋاللىرىنى... تونۇشتۇراتتىم. بۇمۇ بىر جەڭگاھ ئىدى؛ كونىلىق بىلەن يېڭىلىق، خۇراپاتلىق بىلەن تەرەققىيات، جاھالەت بىلەن مەرىپەت ئوتتۇرىسىدىكى رەھىمسىز، ئەمما شەرەپلىك جەڭگاھ ئىدى. شۇڭا مەن يەنىلا فرونتتا ئىدىم.

بىراق، مېنىڭ بۇ جەڭگىۋار ھاياتىم ئۇزاق داۋاملاشمىدى. ھەش — پەش دېگۈچە بىر يىل ئۆتۈپ كەتكەنىدى. يازلىق تەتىلدە «ئانار بازىرى» مەكتىپىدە ئوقۇتقۇچىلار كۇرسى ئېچىلغانىدى. مەنمۇ شۇ كۇرسقا قاتناشقانىدىم. كۇرسىمىز بەش — ئالتە كۈن تىنچ خاتىرجەم ئۆتتى. ئىككىنچى ھەپتىسىلا مەكتەپ دەرۋازىسىغا پوستلار قويۇلدى. خالىغانچە چىقىپ — كىرەلمەيدىغان بولۇپ قىلىشتۇق.

ــ ماۋۇ سىزنىڭ باغقىڭىزكەن، ئايزۆھرە، ــ دېدى بىر كۈنى مۇشۇ مەكتەپنىڭ مۇدىرى، قاغىلىق ئازاد قىلىنغاندىن كېيىن بىز بىلەن قان كېچىپ جەڭ قىلغان سىدىق بارات.

مەن باغاقنى ئېلىپ چاققانغىنە كۆز يۈگۈرتتۇم ــ دە، ھەيران قالدىم. چۈنكى مېنى ناھىيىنىڭ ھاكىمى ئابدۇلئەھەت خىلىلوف ئىپتارغا چاقىرغانىكەن. قىزىق يېرى شۇ ئىدىكى، ئۇ بىزنى ئىپتارغا ئۆيىگە ئەمەس، ياموُلنىڭ بىغىغا چاقىرغانىدى.

ــ ئەجەپ، بىزنى ئىپتارلىتىدىغان ئادەم ئۆيىدە ئىپتارلاتماي...

ــ ئۆيۈمگە پىتىشمايدۇ، دىگەندۇ ھەقىچان، ــ دېدى سىدىق بارات، ــ ھاۋالىق، كەڭ ــ كۆشادە ئولتۇرسۇن دەپ، باغنى جابدۇغان گەپ. كەچتە بىر يەرگە كىتىپ قالماڭ، بىللە بارىلى.

ــ مەن بارمايمىكى، ــ دېدىم مەن. راستىنى ئېيتقاندا، مېنىڭ بارغۇم يوق ئىدى. چۈنكى مەن ئويلاپ قالغانىدىم:

«سىدىق باراتنىڭ ‹مۇدىر › دەپ چاقىرغاندۇ، مېنى نىمە دەپ چاقىرىدۇ؟ »

ــ نىمىشقا؟

ــ ھېچ شۇ...

ــ ھاكىم بىزنى ئادەم ئېتىپ چاقىرسا، بارمىساق...

بارمىسىڭىز قانداق بولىدۇ؟ خاپا بولامدۇ؟ ھاكىم بىزنى ئۆز، يىقىن كۆرۈپ چاقىرغان گەپ. نىمىلا دىگەن بىلەن بىز كونا سەپداش، كونا ئىنقىلاپچىلار ئەمەسمۇ...

سىدىق بارات ماڭا ئىنقىلابىي ھايتىمنى ئەسلىتىپ قويىدى.

«ئاھ، ھۆررا سادالىرى ئىچىدە ئاتاكىغا ئۆتۈش نىمىدىگەن كۆڭۈللۈك ئىدىــــھە!»

مەن ئاخىر ماقۇل بولدۇم.

ياتقىمدا شېئىر يىزىپ ئولتۇرسام(مەندىكى بۇ دەسلەپكى شېئىرىي

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار تورى

تۈيغۇلارنى سىز، ئۇتلۇق قوشاقلىرىڭىز، ۋاقتىسىز ئۆلۈمىڭىز، ئەڭ توغرىسى ئاخىرقى تەبەسسۇمىڭىز ئويغاتقانىدى)، سىدىق بارات مېنى چاقىرغىلى كىرىپتۇ. ئىلاجسىز ئورنۇمدىن تۇردۇم.

بۇ، 1947ــ يىل7ــ ئاينىڭ25ــ كۈنى(رامىزاننىڭ يەتتىنچى كۈنى)ئىدى. بىز چوغدەك قىزارغان غەربىي ئۇپۇقنى ئارقىمىزدا قالدۇرۇپ، يامۇل دەرۋازىسى ئالدىغا كەلدۇق. يامۇلنىڭ ئالدىدا ـ ئۇدۇلدا قىلىن ھەم ئېگىز جاۋبى تام بار ئىدى. بۇ تامنىڭ ئىككى تەرىپىدە قارا سىر بىلەن سىرلانغان رىشاتكىلىق، قانتى يوق، ياپپاڭ شەكىلدە دەرۋازا، جاۋبى تامنىڭ ئارقا تەرپىدە«يامۇل ئالدى مەسچىت»دەپ ئاتىلىدىغان بىر مەسچىت بار ئىدى. يامۇل ئالدىدىكى بوش يەردە بازار كۈنلىرى مەدداھــــۋائىزلار، مىسكىن سازەندىلەر سورۇن تۈزۈپ، مەدداھلىق قىلىشاتتى، ئاخىردا دۇئا قىلىپ پۇل تىلىشەتتى. ساتراشلار ۋە ھەرخىل ئوقەتچىلەر ئوقەت قىلىشاتتى. ھازىر ئوقەتچىلەر نەرسە ـــ كېرەكلىرنى يىغىشتۇرۇۋاتاتتى. لېكىن ۋائىزلارنىڭ ۋائىزلىقى، سازەندىلەرنىڭ ئېزگۇ كۈيلىرى راسا ئەۋجىگە كۆتۈرۈلگەنىدى.

ياشقىنا كەلگەن بىر توكۇر راۋابچى راۋاب چېلىپ، ناخشا ئېيتاتتى:

ھاۋا تۇتۇلۇپ كەتتى،
قار ـــ يامغۇر ياغقىلى.
قانداق چاغدا تۆرەلدۇق،
بار دەرد بولسا تارتقىلى.

ئۇنىڭ ناخشىلىرى شۇنداق مۇڭلۇق، يۈرەكلەرنى ئېزەتتى.

كۈي ئەۋجىگە كۆتۈرۈلگەنىدى:

ئوغرى:«تۇت، ـــ دەپ، ـــ ئوغرىنى»
ئۆرۈۋەتتى مورىنى،

كېسەل تۇرۇپ ھۆكۈمەت،
پۈتلەرا يەمدۇ دورىنى.

«نېمىدىگەن جانلىق سۈرەتلەش ــ ھە!...»
ـ مېڭىلىك كېچىكىپ قالىمىز.

سېپىدىق بارات يېڭىمەدىن تارتتى، ماڭدىم. ئۇنىڭ راۋابىنى، ناخشىسىنى شۇنداق ئاڭلىغۇم، مۇمكىن بولسا ناخشىسىغا جور بولغۇم بار ئىدى.

ئۈپۈق چوغىدەك تاۋلىنىپ تۇرغاندا، بىر يامۇلنىڭ قاپقارا سىرلانغان ئالدىنقى چوڭ دەرۋازىسىدىن كىرىپ كەتتۇق.ئۇنىڭ ئىچىدە يەنە بىر دەرۋازا بار بولۇپ، ئۇنىڭمۇ ئىچىدە دېرىزە، تۈۋرۈك ۋە رېشاتكىلىرى قىپقىزىل سىرلانغان ئۈچ قەۋەتلىك راۋاق، ئۇنىڭ ئالدىدا تىك ئورنىتىلغان ئېگىز بىر خادا بار ئىدى.خادا ئۇچىدا بىر قىزىل پانۇس ئېسىقلىق تۇراتتى.بۇ راۋاقنىڭ ئۈچىنچى قەۋىتىدىن بازارنىڭ ھەممە كوچىلىرىنى كۆرگىلى بولاتتى. مەن قاغىلىق ئازاد بولۇپ تۇرغان كۈنلەردە بۇ راۋاقنىڭ ئۈچىنچى قەۋىتىگە چىقىپ، شەھەر مەنزىرىسىگە تويماي نەزەر سېلىپ، جەننەت ساداسىنى ئاڭلىغانىدىم. بۇ راۋاقمۇ ماڭا ھازىرقىدەك مۇدھىش تەسىرات بەرمىگەنىدى.

چوڭ دەرۋازىنىڭ سول تەرىپىدە كىچىك يامۇل بولۇپ، بۇ يامۇل پەقەت ھۆكۈم كېسىلگەن مەھبۇسلارنى باشقۇراتتى. مۇددەتلىك ۋە مۇددەتسىز قاماق جازاسى ھۆكۈم قىلىنغان مەھبۇسلارنى قامايدىغان تۈرمە مۇشۇ كىچىك يامۇل ئىچىدە ئىدى. بۇ كىچىك يامۇلدىمۇ چوڭ يامۇلغا ئوخشاش ھۆكۈمخانا بولاتتى. چو يامۇلنىڭ بىرىنچى چوڭ دەرۋازىسىدىن ئۆتكەندىن كېيىن، چوڭ دەرۋازا ئىچىدىكى ئوڭ سول تەرەپتە راۋاق، كىچىك يامۇل دەرۋازىسى ئالدىدىن ئۆتۈپ، ئىككىنچى چوڭ دەرۋازا ئالدىغا باردىغان يولنىڭ ئىككى تەرىپىدە ھۆكۈم

كېسلمەي، ۋاقىتلىق تۇتۇپ تۇرىدىغان گۇناھكارلارنى قامايدىغان گۇندىخانىلار بار ئىدى. ئىككىنچى چوڭ دەرۋازىدىن ئۆتكەندە بىرىنچى ھۆكۈمخانىگە كېرەتتى، بىرىنچى ھۆكۈمخانە ئاساسەن قاتىللىق ئەنزىلىرنى تەكشۈرۈپ، قاتىلنى تۇتۇپ كىرگەندە ئامبال مۇراسىم ئۆتكۈزىدىغان ۋە قاتىللارغا جازا ھۆكۈم قىلىدىغان جاي ئىدى. ئىككىنچى چوڭ دەرۋازىدىن بىرىنچى ھۆكۈمخانىغىچە بولغان يولنىڭ ئىككى تەرىپىدە ساقچى ئەسكەرلەرئەترىتى تۇرىدىغان قاتار ئۆيلەر بار ئىدى. بىرىنچى ھۆكۈمخانىدىن ئىككىنچى ھۆكۈمخانىغا كىرگۈچە ئىككى دەر پەردىدىن ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى. ئىككى دەر پەردە ئارلىقىدا داھىيلارنىڭ ئىشخانىسى بار ئىدى. ئىككىنچى ھۆكۈمخانىنىڭ ئىككى تەرىپىدە شەرقىي گۈلباغ، غەربىي گۈلباغ دەپ ئاتىلىدىغان ھويلىلار بولۇپ، بۇنىڭ ئىچىدە جىنايى ئىشلار بۆلۈمى، خەلق ئىشلىرى بۆلۈمى، مالىيە بۆلۈمى قاتارلىق ئىشخانىلىرى بار ئىدى. ئىككىنچى ھۆكۈمخانىدىن ئۆتكەندىن كېيىن ئامبال ۋە ئۇنىڭ بالا ـ چاقىلىرى تۇرىدىغان ھويلا، ئۇنىڭدىن ئۆتكەندىن كېيىن يامۇلنىڭ چوڭ بېغى بار ئىدى.

بىز شۇ چوڭ باغقا كىرىپ كەلگەندە، ئىپتارچىلارنىڭ ھەممىسى دىگۈدەك يىغىلىپ بولغانىدى. ئىپتارغا خېلى ۋاقىت بولغاچقا، ھەممىسى ئۆز پاراڭلىرىغا چۈشۈپ كىتىشكەنىدى. مەن سىيدىق بارات بىلەن بىر يەردىلا ئولتۇردۇمدە، ئىپتارچىلارغا نەزەر سالدىم. ئىپتارغا مائارىپچىلار، سوداسانائەتچىلەر، بەگلەردىن بولۇپ، يۈزگە يېقىن ئادەم چاقىرىلغانىدى. مەن ئەتراپقىمۇ كۆز تاشلىدىم. بۇ ئىپتارلىق زىياپەت سورۇننى بىرخىل سىرلىق پەردە ئوراپ تۇرغانلىقىنى سەزگەندەك بولدۇم. بۇ خاسىيەتلىك سورۇننى ئوراپ تۇرغان سىرلىق پەردىنىڭ ئارقىسىدا بىر قاباھەت كۆلەڭگىسىنىڭ ئەگىپ يۈرگەنلىكىنى سەزگەندەك بولدۇم. چۈنكى تۆت ئەتراپىمىزدا

قورالىلىق ئەسكەرلەر بىزنى «مۇھاپىزەت» قىلىپ تۇراتتى. دىنىنى پائالىيەت سورۇنلىرىنى مۇھاپىزەت قىلىش، قورالىلىق باشقۇرۇش كېتەمدۇ؟...

يۇرۇكۇمگە ماسلىشىپ ئۇزۇملەر، ئۇرۇكلەر، ئالملار...نىڭ يوپۇرماقلىرى ئەنسىز شىرىلدايتتى. بېقىنىمۇ ئەنسىزغىنە نوقۇلدى. مەن سىېدىق باراتقا قارىدىم، ئۇمۇ تۇيۇپ بولغانىكەن، ئەنسىز پىچىرلىدى:

ــ بىز چىقىپ كېتىلى، مەن چىققاچ تۇراي، سىز كەينىمدىنراق چىقىڭ.

ئۇ يەم بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ كۆزدىن غايىپ بولدى. مەنمۇ كۆپ ئۆتكۈزمەيلا ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشتىم. ئۇ مېنى دەرۋازا تۈۋىدە ساقلاپ تۇرغان ئىكەن. سىرتقا ماڭدۇق.

ــ نەگە بارسىلەر؟ــ قاراۋۇللار ئالدىمىزنى توستى.

ــ چىقىپلا كىرىمىز.

ــ بولمايدۇ، ھاكىم ئېيتاردىن بۇرۇن ھېچكىمنى چىقارماڭلار دېگەن، بۇ بۇيرۇق.

بىز بىر ــ بىرىمىزگە قارىشىپلا قالدۇق.

ــ مېڭىڭ، ھاكىم بىلەن كۆرۈشۈپ باقىلى، نېمە ئىش بۇ زادى.

بىز ھاكىم ئىشخانىسىنىڭ ئالدىغا كېلىۋىدۇق، يەنە قاراۋۇل توسىۋالدى. سىېدىق بارات گەپنى ئوخشاتتى:

ــ ھاكىم بىزنى چاقىرىپتىكەن، ئىشەنمىسىڭىز ئۆزىدىن سوراپ بېقىڭ.

قاراۋۇل ئىشخانىغا كىرىپ كىتىپ، ھايال بولمايلا قايتىپ چىقتى.

ــ كىرىڭلار.

بىز ئىشخانىغا كىردۇق. دىموكراتىك سايلامدا ھاكىملىققا سايلانغان ئابدۇلئەھەد خېلىلوف چىرايى تۇتۇلغان ھالدا ئىككى ئادەم

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تور بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىششىق ئادرىسى

بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى.ئۇ بىزنى كۆرۈپ ئورنىدىن تۇردى. بىز ئۇنىڭغا ھەيرانلىق بىلەن قاراشتۇق.

ــ خېلىلوف، بۇ نېمە ئىش؟ ــ دەپ سورىدى سىيدىق بارات.

خېلىلوف ئۈندىمەستىن بېشىنى توۋەن سىلىپ، ھەسرەت بىلەن ئۇلۇغ ــ كىچىك تىنىپ قويدى. بىز بۇنىڭدىن ئۇنىڭ ئامالسىزلىقتىن ئازابلىنىۋاتقانلىقىنى، گومىنداڭ ھەربىي ۋە ساقچى دائىرىلىرىنىڭ خۇپىيانە پىلانلىغان بىرەر شۇملۇقىنىڭ مۇقەرەرلىشىپ قالغانلىقىنى سېزۋېلىشقاندۇق.

ــ بۇ تەڭگىلەرنى بالاــ چاقىلىرىمغا بېرىپ قويۇڭ، ــ دىدى سىيدىق بارات ھاكىم بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇرغان مېھمان تۇرسۇن دىگەن كىشىگە، ئون نەچچە كۈمۈش تەڭگىنى تەڭلەپ.

بۇنى كۆرۈپ خېلىلوفنىڭ چىرايى تېخىمۇ تاتىرىپ كەتتى. مەنمۇ يېنىمدىكى ئون ئۈچ سەر كۈمۈش تەڭگىنى ھېلىقى كىشىگە تەڭلىدىم.

ــ بۇنىڭدىن ئۈچ تەڭگىنى يامۇل ئالدىدىكى تۈكۈر راۋاپچىغا، ئون تەڭگىنى قوشراپنىڭ بۇقاتامىدىكى زىۋىدىخان دىگەن تۇل خوتۇنغا بېرىپ قويۇڭ.

ئۇ تەڭگىلەرنى ئالدى. مەن ئەسكەرتىپ قويدۇم:

ــ بىراق، ھەرگىزمۇ مېنى ئەۋەتتى، دىمەڭ.

ئىشخانىنى سۈكۈت باستى.

مىنى... مىنى كەچۈرۈڭلار!.......

ئۇ ئازاپلىق ئۆتۈنىدى، بىز ئۇنى كەچۈردۇق تامامەن كەچۈرۋەتتۇق، چۈنكى.....لىكىن.....

ئىشخانىغا «ئانار بازىرى» مەكتىپىدىكى ئوقۇتقۇچىلار كۇرسىنىڭ مۇدىرى، ناھىيلىك قورچاق ساقچى. ئىدارىسىنىڭ باشلىقى سۇي جىجۇڭ (ئۇيغۇرچە قويۇۋالغان ئىسمى سۇلايمان) كىرىپ كەلدى، ئۇ خىلىلوفقا قاراپ:

ــ ھە ئىپتار ۋاقتى بولۇپ قالدى، ئەمدى داستىخان سالىلىمىكى،
ــ دېدى، ئاندىن بىزگە قاراپ مۇغەمبەرلەرچە كۈلۈپ قويدى.

بىزمۇ ئۇنىڭغا غالىپلىق بىلەن قاراپ قويدۇق‍ــــتە، ئورنىمىزدىن تۇرۇپ مەردانە قەدەملەر بىلەن چىقىپ كەتتۇق

بىــز ئورنىمىزغــا كىلىــپ ئولتــۇردۇق، ئىپتــارلىق غىزانىــڭ تەييارلىنىشى تولىمۇ ھەيران قالارلىق بولۇپ، بىر تەرىپىنى ئۈزۈم بــارىڭى، ئىككــى تەرىپىنــى قويــۇق دەرەخــزار قــاپلاپ تۇرىــدىغان تۇرىدىغان زىياپەت مەيدانىدىكى شىرەلەرگە باشتىن ـ ئاخىر ئۆپكە ــ ھىسپلارلا تىزىلغانىــدى، شۇنچە كــۆپ ئــۆپكە ھىسپلارنى كىملەر، قانداق قۇيۇپ بولدىكىن؟

ئىپتــارقىلىش باشــلاندى، قــۇلاقتەكتىن تەكــكەن ئــۆپكە ھىسىپ بىلەن ئىپتار قىلدۇق، گــازۋاي چىــراقلار سورۇننى ئوبــدانلا يورۇتــۇپ تۇراتتى، ھاۋا تولىمۇ ئىسسىق، پاتــپات كىلىــپ تۇرىــدىغان بەتبۇي پــۇراق كۆڭــۈلنى ئىلىــشتۇراتتى، مەن يىگــى قىــسمەتلىرىم ھەققىــدە تەسەۋۋۇرغا كەتكەنىدىم.

ــ بىرىگادا كوماندىرى تاڭ جىگــرىن ئەپەنــدىنى ئىككــى ئىغىــز سۆز قىلىپ بىرىشكە تەكلىپ قىلايلــى! ــ دېــدى بىــر چاغــدا بىــرى، ئۇيەرــ بۇيەردىن بوش ــ بوش ئۇرۇلغان چاۋاكلار كۆتۈرۈلــدى، مەن خىيالدىن ئويغىنىپ بىشىمنى كۆتــۈردۈم، ئــۇدۇلىمىزدىكى ئۇستەلدە ئولتتۇرا بوي، شۇنداق ئورۇق، پەي ــ پاتاڭ، قــارا چىــراي، كــۆزلىرى كىچىك، ئەمما تولىمۇ چوڭقۇر ئولتۇرۇشۇپ كەتــكەن بىــر ئوفىتــسىر بىزگە سۇرلۇك قىياپەتتە بىر قۇر كۆز يۈگۈرتكەندىن كىيىن مۇغەمبىرانە تەبەسسۇم بىلەن سۆز باشلىدى:

ــ كۆپچىلىــك، ســىلەر نــاھىيە بازىرىــدىكى «ئــوردا كــۆلى» نــى ئوبدان بىلىسىلەر، ھازىر ئۇ كۆلدە يۇقۇملۇق كىسەلنىڭ مىكرووپلىرى كۆپىيىۋىتىپتۇ، ئەگەر ۋاقتىــدا تەدبىــر قوللىنىــپ تازىلىمىــساق، بــازار

ئاھالىسى ئىچىدە كېسەللىك يامراپ كېتىدۇ، شۇنداق ئەمەسمۇ ــ ھە؟

سىدىق بارات بىلەن بىرــ بىرىمىزگە قاراپ مەسخىرىلىك كۈلۈپ قويۇشتۇق. چۈنكى تاڭ جىگىرىن دەۋاتقان كىسەللىك مىكروپلىرى ئەلۋەتتە، بىز ئىدۇق، بىراق بۇنى چۈشەنمىگەن يىتىملىقۇم باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ ئابدۇرىشىت قۇددۇس جاۋابەن مۇنداق دىدى؛

ــ جاناپلىرى، مىكروپنى تازلايمىز دىسەك مىكروپ پەيدا قىلمايدىغان مۇھىت يارىتىشىمىز لازىمدۇر، ھازىر سوۋىت ئىتتىپاقىدا بۇنداق مۇھىت يارىتىلىپ بولدى، بىز بولساق نەھالدا تۇرۇۋاتىمىز؟ ھېچقانداق تەرەققىيات بولماي ۋاتسا، بۇنداق بۇرۇقتۇرۇملۇق ئىچىدە مىكروپ بولماي قالامدۇ؟

ــ نىملا دىگەن بىلەن ئابدۇرىشىت قۇددۇس يۈرەكلىك گەپ قىلغاندى، تاڭ جىگىرىن بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ « ياخشى!... ياخشى!...» دىگىنىچە چىقىپ كەتتى.

ئۇ چىقىپ كىتىشى بىلەنلا غۇلغۇلا پەيدا نىمە بولدى:

ــ قانداق نىمە بۇ، ئالجوقا گەپ قىلىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى ـ يا،

بۇ ئىپتارلىق زىياپەتمۇ ياكى يىغىنمۇ؟

ــ بۇ قانداق زىياپەت، ھە؟ ئۆپكە ھىسپتىن باشقا نەرسىسى بولمىسا.

ــ ئۆپكە ھىسىپ بولسىمۇ قورساق تويغۇدەك بولسىغۇ مەيلىدى.

ــ گۆشنى ئەپچىقار ئەمدى.

ــ ھازىر ئەپچىقارمىكى.

ــ....

تالاشــتارتىشلارنىڭ قۇيرۇقىنى ئۈزۈپ كەستىم:

ــ ھەئە، ئەپچىقىدۇ، تىخىمۇ ئاچچىق ـ چۈچۈكلىرىنى ئەپچىقىدۇ تېخى!

ھەممىسى «جىممىدە» بولۇپ قىلىشتى، خۇددى قايىنىغان قازانغا سوغۇق سۇ قۇيغاندەكلا، لىكىن بۇ جىمجىتلىق ئۇزاققا بارمايلا تەشۋىشلىك پىچىرلاشلارغا ئايلىنىپ كىتتۇدى، قۇلاقنى يارغۇدەك بىر پۇشتەك ئاۋازى بىلەن يەنە ئۇچۇقۇپ كەتتىم،

ــ ھەممىڭ قولۇڭنى شىرەگە قويۇش!

بۇ بۇيرۇق ھەممە كۆزلەرنى چەكچەيتىۋەتتى، بۇ سۆز يەنە بىر تەكرارلىنىۋىدى، قوللار ئالاقزادىلىك ئىچىدە شىرەگە قويۇلدىدە، تىترەككە چۈشتى. لىكىن تىترىمىگەن قوللار تىترىگەن قوللارغا قارىغاندا يەنىلا جىق ئىدى، بۇ تىترىمىگەن قوللارنىڭ ئىگىلىرى تۆت ئەتراپقا قاراشقا جۈرئەت قىلالىغانىدى، بۇ تىترىمىگەن قوللارنىڭ ئىگىلىرى ئۇزۇم بارىگى، دەلدەرەخلەرنىڭ ئارىسىدىن ئاغزىنى ئىچىپ تۇرۇشقان مىلتىق، پىلىموتلارنىڭ ئىستوۋۇللىرىنى كۆرەلىگەنىدى.

تۇتقۇن قىلىش باشلاندى. «ئانار بازىرى» مەكتەپتىن سىدىق بارات، مامۇت توختى، نامەت ئىسلام، ناھىيلىك خەلق دوختۇرخانىسىنىڭ باشلىقى ئىسھاقجان، دوختۇر ئابدىغوپۇرجان، ھەببۇللا موھىدىن، مۇسا ئىبراھىم، مەن قاتارلىق 13 كىشىنىڭ ئىسمىمىز بىر ــ بىرلەپ ئىلان قىلىندى.

ئىسمىمىز ئىلان قىلىنىشى بىلەن تەڭلا قوراللىق ھەربى ساقچىلار يوپۇرلۇپ كېلىپ قوللىرىمىزنى باغلاپ، كۆزىمىزنى تېڭىپ، بىر ـ بىرىمىزگە چېتىپ ئېلىپ مېڭىشتى، مەن بىزنى باغنىڭ ئىچكىرىسى بىلەن ئاشلىق ئىسكىلاتىغا ئېلىپ چىققانلىقىنى سىزەلىدىم، ئەگەر ئوك تەرەپكە ئېلىپ ماڭسا، گومىنتوۋەنگە، سول تەرەپكە ئېلىپ ماڭسا، بىرىگادا شتابىغا ئاپىرىدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. بىز سول تەرەپكە ئېلىپ مېڭىلدۇق.

مەن ئېلىپ مېڭىلىش جەريانىدا ئالدىمىدىكى سىدىق باراتقا

www.uyghurkitap.com

قەستەن ئۆرۈلۈپ، يۈزۈمنى دۈمبىسىگە، دولىسىغا سۈركەپ، كۆزۈمنىڭ ئازراق يېرىنى ئېچىۋالغانىدىم، ئۇلار بىرىگادا شىتابىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كەلگەندە ئابدۇغوپۇرجان، ھەبىبۇللا موھىدىن، مۇسا ئىبراھىملارنى شتاپ تۈرمىسىگە ئەكىرىپ كەتتى، قالغان ئونبىرىمىزنى تاغارغا سولاپ، ھارۋىغا ئوتۇن باسقاندەك باستىدە، قاياققىدۇر ئېلىپ مېڭىشتى، مەن قەيەرگە كېتىۋاتقانلىقىمىزنى ئاڭقىرالمىدىم، بىر چاغدا تاغاردىن چىقىرىلدۇق، مەن يەنىلا. ئەتراپنى كۆرۈپ تۇراتتىم، ئۇلار بىزنى باتالىيون شىتابىغا ئېلىپ كەپتۇ، بۇ ئەينى ۋاقىتتا يەرلىك مەھبۇسلار شىركىتىنىڭ قورۇسى ئىدى، ئۇلار بىزنى يەرلىك مەبۇسلار شىركىتى ئەينى چاغدا كۆكتات ئامبىرى قىلغان قاراڭغۇ بىر يەر ئاستى ئۆيگە سولىۋېتىشتىدە، كۆزىمىزنى يېشىۋەتتى، بۇ ئامبارنىڭ تورۇسى تولىمۇ پەس بولۇپ، ئادەم ئۆرە تۇرغىلى بولمايتتى.

3

مەن ئۇلار بىلەن يانداش ئامبارغا ــ كامېرغا سولاندىم

ئوتتۇرا تام تولىمۇ ئاجىز بولۇپ، چالمىلىرى تۆكۈلۈپ تۇراتتى، يالغۇز يېتىپ زېرىككەن ئىدىم، شۇڭا ئاجراپ قالغان بىر چالمىنى بىر تارتىۋىدىم، ئادەمنىڭ بېشى پاتقىدەك كامار پەيدا بولدى، مەن ئاشۇ كاماردىن خۇددى مۈشۈكتەك ماراپ، ئۇلارنىڭ سۆھبىتىگە داخىل بولاتتىم، مۇڭدىشاتتىم.

ئىككى كۈندىن كېيىن سىپىمىزگە بەشكەنتاغدىن تۇتۇپ كېلىنگەن ئىككى ھەمراھ قوشۇلدى، ئۇلارنىڭ بىرى شاشىم ھىساملىدىن، يەنە بىرى ھەسەنبەگ ئىدى، بىز ئۇلار بىلەن، بولۇپمۇ ھەسەنبەگ بىلەن يىغلىشىپ تۇرۇپ كۆرۈشتۇق، كامىرداشلارنىڭ ياشلىرى قوشۇلۇپ كېتىشتى، يۈرەكلىرى، ھىس ـ تۇيغۇلىرى، ئارزۇ ـ

ئىستەكلىرى، قوشۇلۇپ كەتكەندەك، بىز بىر ــ بىرىمىزگە تەسەللى بېرىشىپ يىغىدىن ئاران ــ ئاران توختاشتۇق.

ـــ ھەسىنىكا، ـــ دېدى دەسلەپكى كۈنى تورۇسقا ئۈسسۈپ سىلىپ پۇتاق چوققىسىنى يېرىپ قويغان باۋۇدۇن ئابدۇللا، ـــ سىلە قانداق بولاپ بۇ غالچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالدىلا؟

ــ بىر كۈنى، ــ دەپ سۆز باشلىدى ھەسەنبەگ، ــ باغدا ئۆرۈك يەپ ئولتۇرسام، كىچىك ئوغلۇم بىر خەتنى كۆتۈرۈپ كەپتۇ، ئوقۇپ باقسام «بەگ ئاكا، سىزنى تۇتماقچى، دەرھال قېچىڭ» دېگەن خەتكەن، ئىتمىنى توقۇپ تۇرۇشۇمغا چېرىكلەر كېلىپ قالدى، قېچىشقا ئۈلگۈرەلمىگەنىدىم، ئوغلۇمغا:

ــ ئاتنى چاققان ئېغىلغا ئەكىرىۋەت، مېنى سورىسا «چۆپكە كەتكەن» دەپ قويۇڭلار، ـــ دېدىمـــدە، ئۆيگە ئېتىلىپ كىردىم، مۆككۈدەك يەرنىڭ تايىنى يوق، ئاخىرى ناھايىتى يوغان بىر كۈپىمىز بولىدىغان شۇنىڭ ئىچىگە كىرىۋالدىم، خوتۇنۇم ئۈستىگە بىر پۇچۇق كاساڭنى يېپىپ قويىدى ـ دە، چىقىپ كەتتى، ئۇزاق ئۆتمەيلا چېرىكلەر ئۆيگە باستۇرۇپ كىرىشتىـــدە، ئۆينى ئوڭتەيـــتوڭتەي قىلىۋېتىشتى، تاپالمىدى، «خۇداغا شۈكۈر، ھەر نىمە بولسا قۇتۇلۇپ قالدىم» دەپ ئويلاپ تۇرسام، «پاڭڭىدە» قىلىپ ئوق چىقىپ قالدى. «ئۇلار بالا ـ چاقىلىرىمنى سوراق قىلىپ قورقىتىۋاتقان ئوخشايدۇ» دەپ ئويلاپ ئۆزۈمگە ھاي بەردىم. لېكىن زادىلا خاتىرجەم بولالمىدىم. ئاخىر تەشۋىشلىنىپ كۈپتىن پەم بىلەن چىقتىم ــ دە، پەنجىرىدىن ماردىم.

ــ داداڭ نەدە؟

ــ چۆپكە كەتكەن.

ئۇلار ئوغلۇمنى سوراق قىلىۋاتاتتى. مەن ئۇلارنى تازا ئېنىق كۆرەلمىسەممۇ، لېكىن گەپلىرىنى ئېنىق ئاڭلاپ تۇراتتىم.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلار بېكىتى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىششىق ئادرىسى

ــ يالغان سۆزلىمە!

ــ راس شۇ.

ئوغلۇمنىڭ چىرقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى. ئۇلار قىيناشنى باشلىغانىدى. يۈرەكلىرىم ئېچىشىپ، تىنىم سىرقىراپ كەتتى. زادىلا چىدىيالمىدىم. بىرەر شۇملۇقنىڭ يۈز بېرىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ:

ــ مانا مەن! ــ تۇۋلىغىنىمچە ئىشىكتىن ئېتىلىپلا چىقتىم. ئەمما كېچىككەن قاپتىمەن. سوراقچى چىرىك تەپكىنى بېسىۋەتكەنىدى. ئوغلۇم ئوڭدىسىغا ياتاتتى. كۆكسىدىن شۇرقىراپ قان ئېقىۋاتاتتى. مەن ئۇنىڭغا ئۆزەمنى ئاتتىم.قۇچىقىمغا ئېلىپ، باغرىمغا باستىم. قان ئۇنىڭ كۆكسىدىن ئەمەس، مېنىڭ كۆكسۇمدىن چىقىۋاتاتتى.

ــ بالام!... قوزام!.... جىگىرىم!...، ــ مەن يىغلايتتىم، ئاھ ئۇراتتىم، يۈزلىرىمنى ئۇنىڭ يۈزلىرىگە سۈركەيتتىم، پىشانىلىرىگە، ئوچۇق قالغان كۆزلىرىگە سۆيەتتىم، ــ مىنى كەچۈرگىن، بالام! داداڭنى، قۇرقۇنچاق

داداڭنى كەچۈر!....

ئۇلار مىنى سۆرەپ ئېلىپ مېڭىشتى. ئوغلۇم خوتۇنۇمنىڭ قۇچىقىدا مىنى ئۇزۇۋېتۇپلا قالدى؛ يۈرتداشلىرىم كۆز ياشلىرى ئارقىلىق ئۇزۇۋېتۇپ قالدى.

يۈز ــ كۆزلىرىم، كىيىم ــ كېچەكلىرىم ئوغلۇمنىڭ قېنى بىلەن بويالغانىدى.

«نېمىشقا ئۇلارنىڭ ئالدىغا دەسلىپىدىلا مەردانىلارچە چىقالمىغاندىمەن؟ نېمىشقا توشقاندەك مۆكۈپ ياتقاندىمەن؟ نېمىشقا؟ زادى نېمىشقا ــ ھە!؟ مەن شۇنداق قورقۇنچاق ئادەممىدىم؟! ...»

ئۇلار مىنى دارقىرىتىپ سۆرەيتتى، مەن شۇنداق ئويلاپ ھەسرەت چېكەتتىم، ئاھ ئۇراتتىم، خۇداغا نالە قىلاتتىم...

ھەسەنبەگ ئۆكسۈپ ــ ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى؛ ئۆكسۈپ ــ

ئۆكسۈپ ھەسرەت بىلەن يىغلاپ كەتتى. بىزمۇ ئۆزىمىزنى تۇتۇلماي بۇقۇلداپ يىغلاشتۇق. يىغلاپ تۇرۇپ ھەسەنبەگكە، بىر ــ بىرىمىزگە تەسەللى بېرىشتۇق؛ يىغلاپ تۇرۇپ كەچۈرمىشلىرىمىزنى سۆزلەشتۇق؛ يىغلاپ تۇرۇپ « ئەخمەتجان، سىز نەدە؟ سىز ھازىر نەدە؟! نېمشقا سىز ‹بىتىم› گە قول قويدىڭىز؟ نېمىشقا؟ زادى نېمىشقا؟ مۇشۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ــ ھە؟ بىز تېنىچلىق ئۈچۈن ساختا تېنىچلىققا قارشى كۆرەش باشلىغان، قان كېچىپ كۆرەش قىلغان ئەمەسمىدۇق؟!...» دەپ خىتاپ قىلىشتۇق؛ يىغلاپ، بۇنداق ساختا «بىتىم»نى قارغاشتۇق. كامېرنى، قاراقۇرۇمنى، خالاستان، زەرەپشان ۋادىسىنى، پۈتۈن دۇنيانى قارغاش ۋەھەسرەت ــ نادامەتنىڭ ئاچچىق پىغانى قاپلىغانىدى.

ئۈچ كۈندىن كېيىن يەنە ئىككى نەپەر ئىنقلابچى سېپىمىزگە قېتىلدى. ئۇنىڭ بىرى، تۇردى قارىبەگ، يەنە ھاشىم خۇيجاڭ ئىدى.

ــ بۇ «بىتىم» دىن كېيىن ئۈچۈنچى قېتىم قولغا ئېلىنىشىم، ــ دەپ كەچۈرمىشلىرىنى باشلىدى ھاشىم خۇيجاڭ، ــ بۇلتۇر پۇقراچە كىينگەن «توقماقچىلارگۇرۇپپىسى» تەرىپىدىن قولغا ئېلىنغانىدىم...

ھاشىم خۇيجاڭ بېشىنى تامغا تىرەپ ئۇلۇغ ــ كىچىك تىندى. ئۇنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ، گومىنداڭنىڭ ۋەھشىيانە ئۈچ ئېلىش ئۇسۇللىرى كۆز ئالدىمغا كەلدى. ئۇلار دەسلەپ «بىتىم» گە ئاشكارا ھالدا بۇزغۇنچىلىق قىلالماي ھەربىي، ساقچىلارنى پۇقراچە كىيىندۈرۈپ، يوقلاڭ باھانىلەر بىلەن ئىنقلابقا قاتناشقان جەڭچىلەرنى ئۇرۇپ ــ دۇمبالاپ ئۆچىنى ئالغانىدى. تاياق زەربىدىن ئۆلۈپ كەتكەنلەر، تاغ ــ تۇرالارغا، يىراق ــ يېقىنلارغا قېچىپ كىتىۋاتقانلارمۇ كۆپ ئىدى. خەلق شۇڭا ئۇلارنى «توقماقچىلار گۇرۇپپىسى» دەپ ئاتاشقانىدى.

ــ ئۈچ ئاي تۈرمىدە قاتتىق سوراق قىلىندىم، ــ دەپ سۆزىنى

داۋام قىلدى ھاشىم خوجاك، ــ ئون بىرىنچى ئايدا مېنى ساقچى تۈرمىسىدىن ھەربىي تۈرمىگە يۆتكەپ ئېلىپ مېڭىشتى. بۇ ئۇلارنىڭ ئۆز قىلمىشلىرىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن تاپقان ھىيلە ـ مىكرى ئىدى. چۈنكى مەن گۇندىپايدىن، بۇرھان شەھىدىنىڭ دېموكراتىك سايلامغا نازارەت قىلىش ۋە «بىتىم»نىڭ ئىجرا قىلىنىشىنى تەكشۈرگىلى يەكەنگە كەلگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم. بەختىمگە يارىشا يېرىم يولدا، بۇرھان شەھىدىنىڭ ماشىنىسى بىلەن دوقۇرشۇپ قالدۇق. ماشىنا «شىپپىدە» توختىدى ــ دە، ئىچىدىن سالاپەتلىك بىر كىشى ۋە بىر قانچە ساقچى، ھەربىي ئەمەلدارلىرى بىلەن چۈشتى. بىزنى يالاپ ئېلىپ ماڭغان ۋە ماشىنىدىن چۈشكەن ساقچىلار پۈتى كۆيگەن توخۇدەك تىپىرلاپ، بىر ــ بىرىگە قارىشىپ، نىمە قىلارىنى بىلەلمەي قېلىشقانىدى. يېنىمدىكى ھەمراھىم ھېلىقى سالاپەتلىك كىشىنى تونۇيدىكەن، ئۇ بىقىنىمغا نوقۇپ:

ــ ئۇ بۇرھان شەھىدى، ــ دەپ شىۋىرلىدى. بۇنى ئاڭلاپ قېنىم كۆۋەجەپ ئاقتى، كۈچ ــ قۇۋۋىتىم ئۇرغۇپ روھىم «لەسسىدە» كۆتۈرۈلۈپ كەتتى ـ دە:

ــ بۇرھان ئەپەندى، ــ دەپ توۋلىدىم، ــ مەن ھاشىم خوجاك، جەنۇبىي فرونت ئۇيغۇر ئون بەشىنچى ئاتلىق پولكىنىڭ كوماندىرى!

بۇرھان شەھىدى مېنىڭ ئەھۋالىمنى ئۇقۇپ ھېلىقى ساقچى، ھەربىي ئەمەلدارلارغا قاراپ، تەئەددى بىلەن:

ــ سىلەر «بىتىم» نى مۇشۇنداق ئىجرا قىلامسىلەر!؟ ــ دېدى.

ئۇلار «ئىتى ــ مىتى» دەپ كېكەچلىشىپ، قىلغىلى سۆز، قىلغىلى قىلىق تاپالماي قېلىشتى. قولۇمدىكى كويزا شۇ يەردىلا ئېلىۋېتىلدى.

بۇرھان شەھىدى مېنى قەشقەرگە ئاپىرىپ ۋالىي ئابدۇكېرىمخان مەخسۇمنىڭ يېنىدا پاناھلىنىشقا قويۇپ قويدى. لېكىن ئارىدىن ئۇزۇن

ئۆتمەي قەشقەر شەھرىدە گومىنداڭغا قارشى نامايىش كۆتۈرۈلدى.

— ساقچى دائىرلىرى بۇ نامايىشنى سىزنى پىلانلىغان، دەپ قاراپ، تۇتۇش بۇيرۇقى چىقىرىپتۇ، — دېدى بىر كۈنى ۋالىي ئابدۇكېرىمخان مەخسۇم، — كەچۈرۈڭ، سىزنى قوغداپ قالالمايدىغاندەك قىلىمەن. دەرھال ئۆزىڭىزنى چەتكە ئېلىڭ.

ۋالىي كۆڭۈلدىكى گەپنى قىلغان ئىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ مېنى يەنە قوغداپ قالالمايتتى، شۇڭا، ۋالىي يوللۇق تۇتقان ئوتتۇز سەر تەڭگىنى يانچۇقۇمغا سالدىم ـــ دە، ۋالىيغا كۆپتىن ـــ كۆپ رەھمەت ئېيتىپ، قەلەندەرچە ياسىنىپ ئۇنىڭ ئۆيىدىن قېچىپ چىقتىم. قاغىلىققا كېلىپ سايباغدىكى ئۆيۈمدە ئۈچ ئاي مۆكۈپ ياتتىم. جاھان تېنىچلانغاندەك بولدى. سىرتلارغا چىقتىم. ئۈچ ـــ تۆت كۈن ئوچۇق ـــ ئاشكار، ئەركىن ـــ ئازادىمۇ يۈردۈم. نەۋرەمنىڭ خەتنە تويىنى قىلماقچى بولۇپ، قاغىلىق بازىرىدىكى دوست ـ يارۇ، ئۇرۇق ـ تۇققانلىرىمغا باغاق تارقىتىش ئۈچۈن بازارغا كىردىم. ئەمدىلا تاختا كۆۋرۈككە كەپتىم، ساقچىلار ئالدىمنى توسۇپ يېنىمنى ئاختۇرۇشتى.

— بۇ نېمە!؟ — دەپ ۋارقىرىدى شۇ يەردىلا ساقچىلارنىڭ بىرى، يانچۇقۇمدىكى باغاق بېرىلىدىغان كىشىلەرنىڭ تىزىملىكىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ.

— نەۋرەمنىڭ خەتنە تويىغا قىچقىرىلىدىغانلارنىڭ تىزىملىكى.

— دېدىم مەن، ـ باغاق سېتىۋېلىپ يېزىپ تارقىتىۋېتەي.

دەپ كىرگەن.

تىزىملىكتە تۇردى قارىبەگ، سىدىق بارات، ئىسھاقجان، ئابدۇغۇپۇرجان قاتارلىق ئىنقىلابىي دوسلۇرۇمنىڭمۇ ئىسمى بار ئىدى، شۇڭا ئۇلار ماڭ قەتئىي ئىشەنمىدى.

— بۇ تىزىملىكتە غىچلا تاغ ئوغرىلىرىنىڭ ئىسمىنى يېزىپسەنغۇ؟ سەن مۇشۇلارنى يىغىپ تەشكىللەپ، قايتا توپىلاڭ كۆتەرمەكچى،

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى

شۇنداقمۇ؟

ــ ياق!...

ــ ماڭە!

سوراقچى گەدىنىمگە كىلىشتۇرۇپ «قاسىسدە» بىرنى قويدى. ئالدىمغا سەنتۈرلۈپ كەتتىم، ھەممىسى يوپۇرلۇپ كىلىپ، دارقىرىتىپ سۆرەپ ئېلىپ مېڭىشتى. تۈرمىگە تاشلاندىم. قاتتىق سوراق قىلىندىم، قىينالدىم. (1947 ـ يىلى) 7 ـ ئاينىڭ بېشىدا ئۆلكىلىك بىرلەشمە ھۆكۈمەتنىڭ رەئىسلىرى جاڭ جىز جۇڭ، ئەخمەتجان قاسىمى ۋە بۇرھان شەھىدىلەر كەلگەنىكەن. «11 بىتىم» نىڭ روھى بويىچە يەنە قويۇپ بېرىلدىم.

مەن ئەركىن ــ ئازادە ياشىيالىغىنىمغا، ھاياتىمنىڭ تېنچ ــ ئامانلىقىغا ئىشەنچ قىلالمىدىم. شۇڭا ئابدۇكېرىمخان مەخسۇمنىڭ ياردىمى بىلەن غۇلجىغا ئۆتۈپ كىتىش ئۈچۈن ئايالچە ياسىنىپ، يۈزۈمگە چۈمبەل تارتىپ، خىرمەتچىمنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە قاراپ يولغا چىقتىم. ئەمىدىلا چاچقۇمغا بارغاندا، ئالدىمىزغا شارقۇمۇشىنىڭ بېگى نەزەر بەگ ھاجىم ۋە ئۇنىڭ مىرزىسى ھېزىم ئىسلام قاتارلىقلار ئۇچراپ قالدى. ئۇلار خىزمەتچىمنى تونۇپ قېلىپ، بىزنى تۇتۇپ تۇرۇپ، ساقچىلارغا خەۋەر قىلىشتى. شۇنداق قىلىپ يەنە قولغا چۈشۈپ قالدىم....

كامېرنى سۈكۈت باستى. ھەممىسى بېشىنى تامغا تىرەپ، قاپقاراڭغۇ تۇرۇقسا قاراپ ھەسرەت بىلەن ئۇلۇغ كىچىك تىنىشتى. مەنمۇ ئولتۇرۇپ تامغا يۆلەندىم.

تۇردى قارىبەگنىڭ دىيىشچە، ئۇ، خوتۇنى مەرمەنسا سەلەينىڭ ساتقىنلىقى بىلەن قولغا چۈشۈپ قاپتۇ. مەرمەنسا سەلەي

ھاشىم خۇيجاڭنىڭ ئايالى نۇرنىسا سەلەينىڭ سىڭلىسى بولۇپ، كۇرۇس جەريانىدا بىر ئايال ئوقۇتقۇچىدىن ئۇنىڭ ساقچى ۋە ھەربى

ئەمەلدارلىرى بىلەن ئاپاق ــ چاپاق بولۇپ يۈرىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ قاتتىق يىرگەنگەن، غەزەپلەنگەن ئىدىم. مانا ئەمدى ئۇنىڭ تۈردى قاربەگنىڭ سۇلتانىرىقا يوشۇرۇنۇپ ياتقانلىقىنى ساقچىلارغا ئاشكارىلاپ قويغانلىقىنى ئاڭلاپ تېخىمۇ غەزەپلەندىم، تېخىمۇ يىرگەندىم. يەتمىش پۇشتىغىچە تاللاپ ــ قارغاپ، ھاقارەت، نالەت ئاستىدا ئۆلۈپ كېتىشىنى تىلىدىم. مۇمكىن بولسا، تۇرمىدىن چىقىپلا ئۇنى بوغۇزلىۋېتەتتىم، چاپىناپ ــ چاپىناپ پۇركىۋېتەتتىم. شۇنداق قىلسام دەردىم چىقارمىكىن.

4

بىر ھەپتە جەرياندا جاڭ فامىلىلىك سوراقچى تەرىپىدىن ئىككى قېتىمدىن ئارتۇق سوراق قىلىنىپ، باش كۆزىمىزنى ياردۇرۇپ، ئەتىيىنىمىزغا سىم قامچىلارنىڭ ئىزىنى سالدۇرۇپ بولغان ئىدۇق، ئۇلار بىزنى «قايتا تۈپىلاڭ كۆتۈرمەكچى بولغانلىقىمىز...» غا ئىقرار قىلدۇرماقچى بولۇشاتتى. بىراق بىز ئىقرار قىلمايتتۇق، چۈنكى بىز قايتا تۈپىلاڭ كۆتۈرۈشنى خىيالىمىزغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدۇق؛ بىز «بىتىم»گە ساداقەت بىلەن ئەمەل قىلىپ كېلىۋاتاتتۇق؛ «بىتىم»نىڭ ئىجرا قىلىنىشىنى سەۋىرچانلىق بىلەن كۈتىۋاتاتتۇق.

بىز ئەنە شۇنداق سەۋىرچان ئىدۇق!

لېكىن ئۇلار بىزنىڭ ئىقرارلىرىمىزدىن پايدىلىنىپ «بىتىم»گە زور كۆلەملىك بۇزغۇنچىلىق سىلىشقا ئالدىراۋاتاتتى؛ يەنە بىر تەرىپتىن ئۇلار بىزنى تۇتۇپ تۇرۇش ئارقىلىق ۋەزىيەتنى كونترول قىلىپ، ساختا تىنچلىق بەرپا قىلىشقا، ھەتتا بۇنداق ساختا تىنچلىقنى مەڭگۈ ساقلاپ قېلىشقا، كۈچەيتىشكە ئالدىراۋاتاتتى.

سوراق، قىيىن ــ قىستاق، ۋەھشىيانە قىيناشلار داۋاملىشىۋەردى.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ بىردىنبىر ئادرىسى

بىز سوراقخانىغا ئىتتىك، مەزمۇت قەدەملەر بىلەن كىرىپ كامىرغا قانغا بويىلىپ ئۆملىگەن، ئىڭراشقان پېتىمىز قايتىپ كىرەتتۇق. بولۇپمۇ، تۇردى قارىبەگ بىلەن ھاشىم خۇيجاڭ ھەر قېتىملىق سوراقتىن ئېغىز بۇرۇنلىرىدىن، كۆز قۇلاقلىرىدىن قان تامچىلاۋاتقان ھالەتتە كامىرغا ئۆملىگەن پېتى قايتىپ كىرەتتى. بىز بۇنداق چاغلاردا قەپەستىكى شىردەك ھۆركىرەپ، ئارسلاندەك قۇتراپ كىتەتتۇق. لېكىن بۇ ھۆركىرەش قۇتلاشلىرىمىز ھېچنىمىگە ئەرزىمەيتتى.

ئەرزىيدىغىنى پەقەت ۋە روھى غالىپلىقىمىز ئىدى!

شۇنداق روھى غالىپ ئىدى! جۇشقۇن ساغلام روھىمىز غالىبانە كۈلەتتى! بىز ناخشا ئارقىلىق روھى غالىبىيىتىمىزنى، غەزەپ ــ نەپرىتىمىزنى، ئۈمۈد ــ ئىستەكلىرىمىزنى ئىزھار قىلاتتۇق. دۈشمەن ناخشا ئوقۇشىمىزنى دەسلەپ ۋارقىراپ ــ جارقىراپ چىچاڭشىپ چەكلىگەن، كېيىن چەكلەپ بولالماي ھەم «بۇ خەلق ناخشا ئوقۇشتىن، ئۇسۇل ئويناشتىن، شېئىر يېزىشتىن باشقىنى بىلمەيدۇ، بۇنىڭدىن باشقا ئىشلارغا قولىمۇ كەلمەيدۇ»دەپ ھېرىپ توختاپ قېلىشقانىدى.

ــ ئايزۆھرە، شېئىر ئوقۇ، ــ دەيتتى تۇردى قارىبەگ ياكى ھاشىم خۇيجاڭ.

مەن ئۆزۈم ئاچقان ھېلىقى تۆشۈكتىن مۆشۈككتەك ماراپ شېئىر ئوقۇيتتۇم:

نىگار، ئىشقىڭ مىنى ئاخىر تونۇپ قالغانمىكىن دەيمەن،
قىززىپ كەتتىم، يۈرۈكۈمدە قونۇپ قالغانمىكىن دەيمەن.

قونۇپ قالغان بىلەن كەتتى سەھەردە خۇددى مىھماندەك،
لېكىن يىگىنە، تىكەن يەڭلىغ سۇنۇپ قالغانمىكىن دەيمەن.

ئازابــــدەردىمنى بىرـــ بىرلەپ تۆكۈپ كۈلدۈرمىگە هاردىم،
دىلىم زەرداپقا لەبباــــلەب تولۇپ قالغانمىكىن دەيمەن.

كېتىپ مەشرەپكە شاد ناخشام، ئەلەم هەسرەت يۇدۇپ كەلدى،
مۇهەببەت ئەهلى ئالدىدا سۇنۇپ قالغانمىكىن دەيمەن.

لېۋىڭدىن مەي ئىچەلمەي كەتمىسۇن هەسرەتتە ئايزۆهرە،
كىلىپ سۆيگىن، ۋىسال پەيتى بولۇپ قالغانمىكىن دەيمەن.

شېئىرلىرىم كامىرداشلىرىمنىڭ قەلبىنى جاراهەتلىرىگە مەلهەم بولاتتى، ئۈمىد بېغىشلايتتى، ئۈزىمىنىڭمۇ روهىنى ئۇرغۇتاتتى.

ئەزرائىل قۇلىقىمىزغا پىچىرلاپ تۇراتتى، ئۆلۈم بېشىمىزنى بېسىپ تۇراتتى، خۇددى مۇشۇ تورۇستەكلا. لېكىن بىز تولىمۇ شوخ ئىدۇق. كۈلكە چاقچاقلىرىمىز ئۈزۈلمەيدۇ. كۈلۈپ تۇرۇپ يىغلايتتۇق، يىغلاپ تۇرۇپ كۈلەتتۇق، چۈنكى بىز هەممىگە تەييارلىنىپ قويغانىدۇق، هەممىمىز ئەزرائىلنىڭ ئالدىغا كۈلۈپ بارماقچى، كۈلۈپ تۇرۇپ كۆرۈشمەكچى، كۈلۈپ تۇرۇپ ئامانىتىنى تاپشۇرماقچى ئىدۇق. بىز چوقۇم شۇنداق قىلالايتتۇق، چۈنكى بىزنىڭ روهىمىز ساغلام، روهىمىز هەممىدىن غالىب ئىدى. روهى ساغلام، روهى غالىب كىشىلەرلا ئەزرائىلنىڭ ئالدىغا كۈلۈب بارالايدۇ!

— ئايزۆهرە، ناخشا باشلا، — دەيتتى كامىرداشلىرىم. مەن ناخشا باشلايتتىم، كامىرداشلىرىم ماڭا جۆر بولاتتى:

قىزىل خوراز چوقۇيدۇ.
ئاق مىكياننىڭ تاجىسىنى،
خەلقىم چوقۇم بېرىدۇ.
گومىنداڭنىڭ جاجىسىنى،

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورى ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىن بىر ئادرېسى

تاتىلايدۇ يۈزۈمنى،
ئەسكى تامنىڭ چىتلىرى.
باغلاپ بەرسە تالايدۇ،
گومنداڭنىڭ ئىتلىرى.

....

كامېرنى، باتالىيون شتابىنى، قاراقۇرۇم، زەرەپشان ۋادىسىنى، ھەتتا پۈتۈن دۇنيانى چەكسىز ھاياتى كۈچكە ئۇمۇدكە، غەزەپ نەپرەتكە تولغان ناخشىللىرىمىز قاپلايتتى. بىز شۇنداق جۇشقۇن ناخشا ـ شېئىرلىرىمىز، غالىبانە روھىمىز بىلەن دىكابىر ئايلىرىنى كۈتتۇۋالغان ئىدۇق.

بىز ھەيران قالدۇق ھەم شۇنداق خۇشال بولۇشتۇق. چۈنكى تۇردى قارىبەگ سوراقتىن تۈنجى قېتىم ساق قايتىپ كىرىشى ئىدى. شۇڭا بىز ھەيران قالغان، ھەكسىز خۇشاللانغان ئىدۇق، لېكىن ئۇ تولىمۇ پەرىشان ئىدى.

ـ نىمە بولدى؟ ــ دەپ سورىدى سابىئوف، ــ سوراق قىلماپتۇ ـ يا، ئەجەپ؟

تۇردى قارىبەگ ھەسرەت بىلەن ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ قويۇپ:

ـ مىنىڭ ئورنۇمغا ئانام سوراق قىلىنىپتۇ، ــ دىدى دە ـ خېلى ئۇزاققىچە جىمىپ كەتتى.

بىز تېخىمۇ ھەيران قالدۇق ئىسھاقجان جىمجىتلىقنى بۇزۇپ قايتا ــ قايتا سورىۋىدى، تۇردى قارىبەگ:

ــ چىقسام، ـــ دىدى قايغۇلۇق قىلىپ، ــ ئانامنى (شەرىخان) مۇز ئۈستىگە يالاڭ ئاياغ دەسسىتىپ قويۇپتۇ. بۇنى كۆرۈپ «ئانا»دەپ توۋلاپ ئانامغا ئېتىلدىم. يۈرەك باغرىم خۇنـــخۇن بولدى. ئانامنىڭ باغرىغا تېڭىلىۋالغۇم، يۇمشاق باغرىغا قۇمغا سۇ سىڭگەندەك سىڭىپلا

كەتكۈم كەلدى. بىراق بۇ مۇمكىن بولمىدى. ئەسكەلەر تۈتىۋېلىشتى، ئانامۇ مېنى كۆرۈپ ــ بالام!...بالام...ــ دەپ تىپىرلاپ كەتتى.

ئانام بىر مومىغا باغلانغان بولۇپ، چىرايى، قول پۇتلىرى كۆكىرىپ كەتكەنىدى.

ــ هو هايۋانلار، قوتۇر ئىتلار!...ئانامنى نېمىشقا قىينىشىسەن؟ ئانامدا نېمە گۇناھ بار؟ نېمە قىلىشساڭ مېنى قىلىپ ئانامنى قويۇپ بېرىش!...ــ دەپ ۋارقىرىدىم مەن غەززەپ بىلەن گومىنداڭ تۆتىنچى بىرگادا سىياسى بۆلۈمىنىڭ مۇدىرى خۇبۇچىڭغا نەشتەردەك تىكىلىپ.

ئۇ مىيىقىدا ئىپلاسلارچە كۈلۈمسىرەپ قويۇپ:

ــ بۇنى مەندىن ئەمەس، ئاناڭدىن سورا!ــ دېدى.

مەن ئانامغا قارىدىم.ئانامغا قاراشقا تولىمۇ تەستە جۈرئەت قىلالىدىم. مۇزغا ئانام ئەمەس، مەن، ــ يۈرۈكۈم دەسسەپ تۇرغاندەك ئازاپلاندىم. ئانامنىڭ مەڭزىدە ياشلىرى مەرۋايىتتەك قېتىپ قالغانىدى. يۈرىكىممۇ مۇزلاپ كىتىۋاتاتتى، خۇددى ئانامنىڭ مەڭزىدىكى ياشتەك.

ــ ئانا بۇ...

ئانامنىڭ دېيىشچە، خۇيچىڭ ئانامنى نۆگىچىبىرىق بويىدىكى ئۆيــ زىمىن، مالــمۈلكۈمنىڭ ھەممىسىگە مەرەمنىسا سەلەيىنىڭ ئىگىدارچىلىق قىلىشىغا قوشۇلۇشىغا قىستاپتۇ.ئانام بۇنىڭغا بۇرۇنقى خوتۇنۇم نۇرنىسا روزىدىن تۇغۇلغان قىزىم ھاۋاخانغا تەئەللۇق ئىكەنلىكىدە چىڭ تۇرۇپ، مۇز ئۈستىدە جان ئۈزۈشكە رازى بوپتۇ.

لېكىن مەن ئانامنىڭ ئازابــئوقۇبەتلىرىگە چىداپ تۇرالماي، «قىزىمغىمۇ خۇدايىم بىرەر» دەپ ئويلاپ بارلىق ئۆيــ زىمىن مال مۈلۈكلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ساتقىن، مۇناپىق مەرەمنىسا سەلەيگە بۇيرۇپ بەردىم...

دەھشەتلىك سوراق 1948ــ يىلى8ــ ئايغىچە داۋاملاشتى.

سوراق ئاخىرلاشقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە گۇندىپاي كامىر ئىشىكىدىن

www.uyghurkitap.com

بېشىنى تىقىپ:

ـ ئاراڭلاردا سىبلىس كېسىلى تارقىلىپتۇ، ئوكۇل ئۇرىمىز. بىردىن

ـ بىردىن چىقىپ ئوكۇل ئۇردۇرۇڭلار، ــــ دېدى دە، مەن ياتقان كامېرنىڭ ئىشكىنى ئېچىۋېتىپ ئايزوھرە رۇسۇل، سەن چىق!ــــ دەپ ۋارقىرىدى.

مەن ئىشككە قاراپ ئۆمىلىۋىدىم بىرىنىڭ يىغىسى مىنى توختىتىپ قويدى. ئارقامغا يېنىپ ھېلىقى تۇشۇكتىن مۇشۇكتەك مارىدىم. يىغلىغىنى ئىسھاقجان ئىكەن. ھەممىمىز ھەيران قالدۇق. قەيسرانە ئىنقىلابقا ئىگە بىر ئىنقىلابچىنىڭ كۆز يېشى قىلىشى بىزنى ھەيران قالدۇرغانىدى.

ــ نىمىگە يىغلايسىز؟ ــ دەپ سوردى تۇردى قارىبەگ.

ــ...

ئىسھاقجان تېخىمۇ ئەدەپ ئۆكسۈپ كەتتى.

ـ نىمە بولدى، ئىسھاقجان؟ ــ دېدى ھەسەنبەگ، ــ بىزنى ئاتقىلى ماڭمايدىكەنغۇ؟ ئاتقان بولسا، ھېلىغىچە ئېتىۋېتىپ بولاتتى. بىزنى كېسىلىمىزنى داۋالاپ قويىمىز، دەپتۇ شۇ. ئىنساپقا كەپقالغان چېغى بۇ خەق.

ــ ھەئە، بەك ئىنساپقا كەپقالدۇ!ــ دېدى ئىسھاقجان، ــ ئۇرۇمچى دارىلمۇئەللىمىندە ئوقۇۋاتقان چېغىدا، شىڭ شىسەي گۇمانلىق، دەپ قارىغان بىر قانچىمىزنى تۇتۇپ تۈرمىگە تاشلىدى. بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كىيىن ئۈچ نەپەر ساقچى باشلىقى ئىككى رۇس ئەر ــ خوتۇن دوختۇرلارنى باشلاپ كىردى.

ــ كىزىك كىسلى تارقىلىپتۇ، بىلىكىڭلارنى ئېچىڭلار ـ دېدى بىر ساقچى.

ھەممىمىز بىلىكىمىزنى ئاچتۇق، مەن ئايال دوختۇرنىڭ ئالدىدا ئىدىم ئۇ بىلىكىمگە يىڭنىنى سانجىپ بولۇپ، ئۇستۇۋېشىمغا سىنچىلاپ

قارىدىـــدە، يىڭنىنى تارتىۋالدى.

«مەن ساق ئوخشايمەن، خۇدايا شۈكرى!»

مەن شۇنداق ئويلاپ تۇرسام، دوختۇر ھېلىقى ساقچىنى چاقىرىپ كېلىپ:

بۇ بالا بەك ئوماق، پاكىزە، چىچەنـدەك قىلـدۇ. مىنىـڭ ئائىلە ئىشلىرىمنى قىلىپ بەرسۇن، ــ دىدى.

ساقچى باشـلىقمۇ ماڭـا بىـر قـۇر قـاراپ چىققانـدىن كـيىن، تەسرەك ماقۇل بولدى. بىر ساقچى مىنى شۇ زامانلاردا ئېلىـپ چىقىـپ كەتتى.

كېيىـن رۇس دوختـۇر ئايالـدىن سورىـسام ئوقۇغۇچىلارنىــڭ ھەممىسنى زەھەرلىك ئوكۇل ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈپتۇ.

ئىسھاقجاننىڭ بۇ گىپىنى ئاڭلاپ ھەممىمىز جىمىپ كەتتۇق.

«بىزمۇ زەھەرلىك ئوكۇل بىلەن ئۆلتۈرۈلەرمىزمۇ؟»

لېكىن جىمىپ كېتىپ، بۇنداق ئويلاپ ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قالغىلى بولمايتتى شۇڭا ئەسلىدىكى قارارىمىز بويىچە ھەممىمىز قەددىمىزنى رۇسلاپ قىسقاــ قىسقا ۋىدالاشتۇق. كۆز ياشلىرىمىز تاراملاپ تۆكۈلدى. بۇ ئۆلۈم ئۈچۈن ئەمەس، جۇدالىق ئۈچۈن ئىدى. بۇ ئۆلۈمدىن قورقۇپ ئەمەس، بىھۇدە بىرىلگەن بەدەللەر، چالا قالغان ئىنقىلاب ئۈچۈن ئىدى. لېكىن بۇ ياشلىرىمىزغا غەزەپ، ئۈمۈدۋارلىق ۋە ئىسيانكارانە روھى قۇدرەت سىڭىپ كەتكەنىدى!

ــ ئايزۆھرە رۇسۇل، قېنى سەن؟ ــ گۈندىپاي يەنە ۋارقىرىدى.

مەن كارماردىن قولۇمنى تىقىپ ھەممىسىنىڭ قوللىرىنى مەھكەم قىستىم، قوللىرىمىز ناھايتى تەستە ئاجراشتى.

ــ خوش!

ــ ئەزرائىلنى ھەيران قالدۇرۇۋەت!

ــ خۇدا ساڭا جەنئەت ئاتا قىلسۇن!

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلار تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تور ئادرېسى

ــ ...
ھەممىسى ماڭا بىر ئېغىزدىن ئىلاھى تىلەكلىرىنى بىلدۈرۈشتى.
مەن ئىشكتىن چىقۇېتىپ كەينىمگە قارىلدىم ــ دە:
ــ ياشىسۇن ھۆرلۈك!ــ دەپ ۋارقىرىدىم.
ــ ياشىسۇن!
ــ يوقالسۇن زۇلۇم!
ــ «بىتىم»غا لەنەت!

كامىرداشلىرىم شۇنداق ۋارقىراشتى. بۇنىڭ ساداسىدىن كامىر ئىچى، قاراقۇرۇم، زەرەپشان ۋادىسى، ھەتتا پۈتۈن دۇنيا جاراڭلايتتى.

كامىرغا ھەممىمىز ساق پېتى بىرــ بىرلەپ قايتىپ كەلدۇق، لېكىن ھاشىم خۇيجاڭ بىلەن تۇردى قارىبەگ قايتىپ كىرمىدى.

ئۇلار1948ــ يىلى 8ــ ئاينىڭ 13ــ كۈنى بىز بىلەن مەڭگۈلۈك خوشلاشقانىدى. ئىسھاقجاننىڭ سۆزلەپ بەرگىنىدەك. ئىككىسىگە سەكسەنبەش پىرسەنتلىك ناتىرى خىلورىد ئۇكۇلى ئۇرۇلۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىلگەن ئىدى. بىز بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ئەلەم بىلەن يىغلىدۇق؛ ئۆكسۈپ ــ ئۆكسۈپ ھەسرەت بىلەن يىغلىدۇق، غەزەپلىك خىتاب قىلىشتۇق:

«ئەخمەتجان، سىز نەدە؟ سىز ھازىر نەدە؟...»

ھەممىمىز ساختا «11بىتىم»نى قارغاشتۇق، كامېرنى قاراقۇرۇمنى، زەرەپشاننى، ھەتتا پۈتۈن دۇنيانى ھەسرەتلىك قارغاش قاپلىغانىدى!

كامېردا ئون ئىككىمىز قالدۇق.1949 ـ يىلى 2 ـ ئايدا ئىسھاقجان، سىدىق بارات، يۈسۈپ ھوشۇر، نامەت ئىسلام، ئايۇپ مۇھەممەت، مەن قاتارلىق يەتتىمىز ناھىيلىك قورچاق ساقچى تۈرمىسىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىلدۇق.

ئابدۇرېھىم ھېيىت، باۋۇدۇن ئابدۇللا باغچا مەكتەپنىڭ

قۇرۇلۇشىغا، سابىتوف، ئوسمان ئېلى، ماھمۇت توختىلار گومىنداڭ ناھىيىلىك بۆلۈمىنىڭ كاتتىۋېشى قاسىمبەگ (خەنزۇچە ئىسمى ماشىگمۇ)نىڭ خۇسۇسىي موخوركا زاۋۇتىغا ئەمگەككە تۇتۇپ بېرىلدى...

1949 ـ يىلى 10 ـ ئايدا ئون ئىككىمىز تۈرمىدىن چىقتۇق. ئوقۇتقۇچىلىق ھاياتىم يەنە باشلاندى...

5

شۇنداق قىلىپ «ئالتۇن مېدال كەلمىدى» دەڭ؟

ـــ ياق، كەلدى. بىراق تولىمۇ كېچىكىپ كەلدى؛ توپتوغرا يىگىرمە يىل كېچىكىپ كەلدى. تۈرمىدىن بىر گۇندىپاينىڭ ياردىمى بىلەن قەغەز ـــ قەلەم ئەكەلدۈرۈپ، بىر تۈركۈم شېئىر يېزىپ قويمىغان بولسام، بولۇپمۇ، «ئۇيغۇرۇم» ناملىق شېئىرىمنى يېزىپ قويمىغان بولسام، مېدال ئالالمايدىكەنمەن. ئۇ شېئىرىمنى ئوقۇپ بېرەي، ئاڭلاپ باقامسىز، جېنىم؟

ھېكمەتــئىلىم، سەنئەتكە باي كان بار دىلىڭدا، ئۇيغۇرۇم،
ۋىجدانـــغۇرۇر تۇغقان بۈيۈك شان بار دىلىڭدا، ئۇيغۇرۇم.

تەرگەنلىرىڭ بۇغداي، زىغىر... ئىچكەنلىرىڭ يوبدانـــئۇماچ،
بولغان بىلەن، يۇمشاق، لەزىز نان بار دىلىڭدا، ئۇيغۇرۇم.

ياتتۇر ساڭا ئايرىش ئىرق، قىرغىز، قازاق، ئۆزبېك...ئۇچۇن،
ئالتۇن قىنىڭدىن ئايرىغان دان بار دىلىڭدا، ئۇيغۇرۇم.

ئەپسۇس، ئەركئەركىنلىكنىڭ بولغاچ رەقىبلەر ئىلكىدە،
چېھرىڭدە تۈزسىز كۈلكىلەر، قان بار دىلىڭدا، ئۇيغۇرۇم.

مۇسكۇللىرىڭ ئاجىز، ئورۇق، زەڭگەر كۆزۈڭ مۇڭلۇق ئېزىك،
بولغان بىلەن، روھلۇقتېمەن جان بار دىلىڭدا، ئۇيغۇرۇم.

ئۆتكەن كۈنۈڭ يارقىن، شۇڭا يارقىن بولار ھەم كەلگۈسىڭ،
ھۆرلۈك، بەختقۇت ھەققىدە سان بار دىلىڭدا، ئۇيغۇرۇم.

ياقۇپ، جېنىم ياقۇپ، مۇشۇ غەزىلىم ئۈچۈن 1967ـ يىلى 3ـ ئاينىڭ 11ـ كۈنى ماڭا داغدۇغىلىق ھالدا مېدال تەقدىم قىلىندى.

يىغىن مەيدانى ئادەملەر بىلەن لىق تولغانىدى. قىزىل بايراقلار لەپىلدەيتتى. يەڭلىرىگە قىزىل يەڭ بەلگىلىرىنى تاقىشۋالغان ئوقۇغۇچىلار مېنى سەھنىگە چىقىشقا «تەكلىپ» قىلىشاتتى. پەستە تۇرغان ئوقۇغۇچىلار، ئىشچىخىزمەتچىلەر، دېھقانچارۋىچىلار... ئۇلارنىڭ «تەكلىپ» لىرىنى بار ئاۋازى بىلەن تووۋلاپ قوللاپ ـ قۇۋۋەتلەيتتى:

— ئەكسىل ئىنقىلابچى ئۇنسۇر ئايزۆھرە روسۇلنى تارتىپ چىقىرايلى !

— چىقىرايلى !

— يوقالسۇن مىللەتچى ئۇنسۇر ئايزۆھرە رۇسۇل!

— چەتكە باغلانغان خەلق دۈشمىنى ئايزۆھرە رۇسۇلنىڭ ئىت كاللىسىنى يانجىپ تاشلايلى!

— تاشلايلى!

— ئەكسىيەتچى شېئىر يېزىپ پارتىيىمىزگە قارشى چىققان ئايزۆھرە رۇسۇلدىن ھېساب ئالايلى!

ــ ئالايلى!

ـ ...

ئەسەبىيلىككە تولغان شۇئار ـ چاقىرىقلار چوپان تاغلىرىنى لەرزىگە سالاتتى، خۇددى يىگىرمە ئىككى يىل بۇرۇن بىزنىڭ ھۇررا سادالىرىمىز بۇ تاغلارنى لەرزىگە سالغاندەك. بىراق مەن تومۇر ـ تومۇرلاردىكى قانلارنى ئۇرقچىتىدىغان ئىلھامبەخش ھۇررا سادالىرى ئىچىدە ئەمەس، بەلكى ئەسەبىي، قورقۇنچلۇق، ئازابلىق شوئار ـ چاقىرىقلارنىڭ مۇدھىش تەھدىتلىرى ئىچىدە سەھنىگە تارتىپ چىقىرىلدىم. قولۇم كەينىمگە مەھكەم باغلانغان، بېشىمغا يارىشىملىق ھەربىي فورما ئەمەس، بىر يېرىم مېتىر ئېگىزلىكتىكى قەغەز قالپاق كىيدۈرۈلگەن، كىيىملىرىم يىرتىلغان، لاي ـ توپىلار بىلەن بۇلغانغان، قاش ـ قاپاقلىرىم كۆكەرگەن، يېرىلغان، بىلەك، پاچاقلىرىمدا ئاق تىكەن، خوخلارنىڭ يىگىندەك ئۇچلىرى سۇنۇپ قالغان باللار مېنى خوخا، ئاق تىكەنلەر بىلەن ئۇرغان ئىدى.

مەن ئىشخانىدا، سوراقخانىدا تالاي قېتىم ئېنىق قىلىپ جاۋاب بېرىپ بولغان سوئال ـ سوراقلار يەنە باشلاندى. سوئالنى نەچچە كۈندىن بېرى مېنى زېرىكمەي سوراق قىلغان گەۋدىلىك، چوقۇر يۈز سېرىق چىراي، ھەربىي فورمىلىرى بەستىگە سۆلەت، سۇر بېغىشلىغان قىرىق بەش ياشلاردىكى بىرى سورىدى. ئۇ ناھىيىلىك قوراللىق بۆلۈمنىڭ باشلىقى ئىدى.

ــ ئەخمەتجان قاسىمى ھادىسىگە ئەمەس، قەستكە ئۇچرىدى، دەپ قۇتراتقۇلۇق قىلغىنىڭ راستمۇ؟

ــ يالغان!...

ــ ئەگەر «11 بىتىم» تۈزۈلۈپ ئىمزالانمىغان بولسا، شىنجاڭنى مۇستەقىل دۆلەت قىلىپ قۇرۇپ چىقاتتۇق، دېگىنىڭ راستمۇ؟

ــ يالغان ! ...

ــ ئاشناڭنى دەپ، دۈشمەن قوينىدا مەخپىي كۈرەش قىلغۇاتقان ئىنقىلابچى ئېرىڭنى ئېتىۋېتىپ، ئىنقىلابقا ئاسىيلىق قىلغىنىڭ راستمۇ؟

ــ يالغان!...

مەن سورالغان سوئاللارغا تېز، قىسقا جاۋاب بېرەتتىم ۋە ئۇنى دەلىل ـ ئىسپاتلىرىم ئارقىلىق ئىسپاتلايتتىم. لېكىن بۇنداق ئىسپاتلىرىم تۆھمەت ئاستىدا يانجىلىپ كېتەتتى.

ــ ئۇنداقتا، ئەكسىيەتچى شېئىر يېزىپ، ئۇلۇغ، تۇغرا، شەرەپلىك پارتىيىگە قارشى چىققىنىڭمۇ يالغان ئىكەن ــ دە!؟

ــ مەن پارتىيىگە قارشى ئەكسىيەتچى شېئىر يازمىدىم. مەن بۇ شېئىرنى تۈرمىدە گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىگە قارشى يازغان...

ــ...

سوراق ـ سوئاللار ئەنە شۇنداق داۋاملىشىۋەردى. ئۇلار مېنى قايىل قىلالمىدى، مەن ئۇلارنى قايىل قىلالمىدىم.

ــ جاھىل ئۇنسۇر ئايزۆھرە رۇسۇلنى يەر بىلەن يەكسان قىلايلى!

ــ قىلايلى!

ئاخىر ئەيىبلەش، شوئار، كۈرەش باشلاندى... بىرى مىلتىقنىڭ پاينىكى بىلەن بىرنى قويۇپ پېشانەمنى يېرىۋەتتى. قان يۈز ـ كۆزۈمنى بويلاپ ئاقتى. بۇ، پېشانەمدىن ئىككىنچى قېتىم قان سىرغىپ ئېقىشى ئىدى، بىرىنچى قېتىم ـ 1945ــ يىلى قىشتا تۈمشۇقسارايىنى ئازاد قىلىش جېڭىدە پېشانەمدىن مۇشۇنداق شۇرقىراپ قان ئاققانىدى. شۇ قان بەدىلىگە مەن «باتۇرلۇق» مېدالىغا ئېرىشكەنىدىم، گەرچە ھازىرغىچە بېرىلمىگە بولسىمۇ. مانا ھازىرمۇ مۇشۇ قان بەدىلىگە يەنە بىر مېدالغا ئېرىشتىم.

ــ ئالتۇن مېدالغا ئېرىشكەن، پات يېقىندا كۆكسۈمگە ئالتۇن مېدال تاقايمەن، دەپ كۆرەڭلەپ يۈرۈپسىنا تېخى! ـ دېدى سوراقچى ئاخىردا، ــ سەندەك مىللەتچى، ئەكسىلئىنقىلابچى ئۇنسۇرغا ئالتۇن

مېدال ئەمەس، ياغاچ مېدال لايىق !

ئۇ بوينۇمغا ياغاچ مېدال ئېسىپ قويدى. مېدال ياغاچتىن ياسالغان، كۇلا شوينىدىن باغ بېكىتىلگەن، ئەللىك كۋادرات سانتىمېتىرغىچە كېلىدىغان يۈزىگە «ئەكسىلئىنقىلابچى، مىللەتچى ئۇنسۇر» دەپ خەت يېزىلغان بولۇپ، كۆكسۈمنى ئەمەس، قورسىقىمنىمۇ تولۇق ياپقانىدى.

يۇقىرىدا سورالغان سوئاللارنىڭ ھەممىسى مېنىڭ جىنايىتىم بولۇپ ھېسابلىنىپ ئون يىل تۈرمىدە ياتتىم. 1977ـ يىلى تۈرمىدىن چىقتىم. نامىم ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى، ئوقۇتقۇچىلىق ھاياتىم يەنە باشلاندى...

مانا، ھازىرغىچە كۆرۈشتىنلا ئەمەس، خىيال قىلىشتىنمۇ مەڭگۈ قورقىدىغان، ئەمما كۆيدۈرۈپ كۇل قىلىۋېتىشكە كۆزۈم قىيمايدىغان بۇ «قەدىرلىك، سۆيۈملۈك» ياغاچ مېدالنى يېشىل دۇخاۋا تاشلىق كىنىشكىسى بار، كىنىشكىگە: «ئايزۆھرە رۇسۇل، تۇمشۇقساراي، خانلەڭگىر ئۇرۇشىدا قەھرىمانلىق كۆرسەتكەنلىكىڭىز ئۈچۈن ‹باتۇرلۇق› مېدالى بېرىلدى.

«ئىسھاقبېك مۇنۇنوۋ»

دېگەن خەتلەر يېزىلغان، كۆكسۈمگە ئاسسام قۇياش نۇرىدا يالىلداپ چاقناپ تۇرىدىغان ئالتۇن مېدالنى ساقلاشنىڭ ئورنىغا نەپرەت بىلەن ئەتىۋارلاپ ساقلاپ كېلىۋاتىمەن...

*　　*　　*

ئايزۆھرە خانىم خىيالدىن باش كۆتۈردى. پۇت ـ قولى كۆيۈشۈپ ئاغرىپ كەتكەنىدى. مەگزىدە كۆمۈش تامچىلار چاقناپ تۇراتتى، خۇددى بىرلىيانتتەك. ئۇ دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ «سۈرە فاتىھە» نى

ئوقۇپ تۆگەتكەندىن كېيىن، پوتكول ئىخلاسى بىلەن ئىلتىجا قىلدى:
«ئەي ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىم، ياقۇپنىڭ بىلىپ ـ بىلمەي قىلىپ سالغان بارلىق گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلغىن. بارلىق ساۋابلىرىمنى ئۇنىڭغا ئاتىدىم، ئۇنىڭ ياتقان يېرىنى جەننەتتە قىلغىن!...»

ئۇ ئىلتىجانى تۈگىتىپ ئورنىدىن تۇردى. تۇردى ـ يۇ، يەڭدەپ كېتىپ قەبرىگە يۆلىنىپ قالدى. يالىلداپ تۇرغان قۇياش شەرقىي ئۇچۇقتىن ئۇزاپ ئۇنىڭغا قاراپ كېلىۋاتاتتى، قۇياش باغرىدا ياقۇپ ئۇنىڭغا تەبەسسۇم بىلەن تەلمۈرۈپ، باغرىنى ئېچىپ تۇراتتى، شۇنداق شېرىن، شۇنداق جەلپكار تەبەسسۇم، مەپتۇنكار باغرى بىلەن.

ئايزۆھرە خانىمۇ ئاستا ـ ئاستا ئالدىغا سىلجىدى. سىلجىپ ـ سىلجىپ قوينىدىكى «ئاخىرقى تەبەسسۇم» ناملىق كىتابى بىلەن قوشۇلۇپ قۇياش باغرىغا ـ تەبەسسۇم قوينىغا سىڭىپ كەتتى...

1996ـــ يىلىدىن 1999ـــ يىلغىچە قاغىلىقتا يېزىلدى.